BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
17 D
25

Pavoli 4

12
17
C
17

Digitized by Google

Digitized by Google

JOHANNIS MUYS
PRAXIS
MEDICO-CHIRURGICA
RATIONALIS,

SEU

OBSERVATIONES

Medico - Chirurgicæ ſecundum ſolida veræ Philoſophiæ fundamenta reſolutæ.

DECADES DUODECIM.

AMSTELÆDAMI,

Apud JOANNEM WOLTERS,

Anno 1695.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRÆFATIO.

SPlendidum illud veræ Philoſophiæ jubar Carteſius haud illæpidè in præfatione principiis præfixa circa finem, ubi Philoſophiam comparat arbori, cujus radix ſit Metaphyſica, truncus Phyſica, rami verò mechanica, Ethica ac præcipue quidem Medicina. Felix exclamo tempus illud quo arbor hæc à Carteſio terræ commiſſa radices egit firmiſſimas & in truncum excrevit ſolidiſſimum, longè autem felicius hoc noſtrum, quo ramos ſpectamus inde quam jucundiſſime propullulantes, fructuſque colligimus dulciſſimos mechanicæ, Ethicæ ac inprimis Medicinæ, & Chirurgiæ, cujus poſterioris praxin rationalem hic loci ſecundum ſolida ac inconcuſſa veræ Philoſophiæ principia

deſcribere mihi propoſui, eamque totam per particulares caſus à me obſervatos abſolvere.

Jam dudum dixit Hippocrates, quod Medicus Philoſophus ſit Deo æqualis, & certum eſt Medicinam ac Chirurgiam à Philoſophia ſeparatam non magis accreſcere poſſe quam avulſum ab arbore ramum. Oportet ergo ut Philoſophia inſeparabilis ſit Medicinæ ac Chirurgiæ comes, & ſic his in artibus forſan non minus utilitatis afferet, quam quondam ars imprimendi inventa attulit in literis, pulvis tormentarius in bello, ac acus nautica in navigatione, quæ tria inventa rerum faciem ac ſtatum in orbe terrarum non parum mutarunt in melius.

Quemadmodum autem ars molendi non ideo contemni debet, quod equus molam trahens nonnunquam cæcutiat, ſic ars Chirurgica, certior ſanè Medicinæ pars, non parvi-facienda mihi videtur, quamvis barbitonſores ignari eandem exerceant interdum.

Clariſſimus Richardus Morton in

Præ-

Præfatione tractatui de Phthiſi præfixa affirmare non erubeſcit, nullos ſcriptores Medicinam reipſa promoviſſe præter practicos illos obſervatores, qui morborum naturam fideliter & ad vivum (ſicut res ipſa comparebat) deſcripſerunt, cui ſententiæ & ego faveo, ideoque Chirurgiam potius per Obſervationes tradere placuit quàm alia methodo.

Incipio autem à caſibus ſimplicioribus ac deinde progredior ad hiſtorias magis compoſitas, nam hoc pacto procedere optimum mihi videtur, ſic in Arithmetica à numero unitatis incipimus, ac ita devolvimur ad numeros valde compoſitos, eodem modo in Matheſi initium capimus à puncto, atque ita devenimus ad circulum, triangulum aliasque figuras.

Ut autem obſervationes meæ & ratiocinia, quibus utor, clarius ac diſtinctius intelligantur, paucula hæc præmitto, ac dico, pleraſque ſolidas corporis noſtri partes compoſitas eſſe ex fibrillis in longum exporrectis, & trans-

verſis intertextis, ut videmus in linteis, non autem ex una ſed ex pluribus talibus texturis conſtare membranas aliasque partes, quia autem fibrillæ illæ ſunt utcunque teretes, ideo non tam prope ad ſe invicem accedere poſſunt, quin ſpatia quædam relinquant intermedia, quæ poſthac vocabimus tubulos. In texturis autem dictis conſideramus poros duplices, alios in ipſis fibrillarum corporibus, alios inter fibrillas rectas & transverſas, ac in his quidem poris, ut & in tubulis, valvulas ſeu propendentias tenues fibrillarum, quæ magis ad hanc partem ſpectant quám ad illam, prout corpora quædam fluida antea potius per hanc partem quám per illam fluebant; atque hactenus de partibus ſolidis, jam progredimur ad fluidas. Pori igitur arteriarum ab impulſu ſanguinis è corde prorumpentis dilatati particulas quaſdam emittunt, quæ per membra circulantes, illa aliqua ſui portione nutriunt, dum iiſdem ob ſimilitudinem ſuperficierum adhærent, partim per vaſa lymphatica redeunt ad cor,

par-

partim etiam per poros cutis abeunt & exhalant, ſicut docet calor tactui manifeſtus & ſpecula maculas à palpante digito ſibi contrahentia. Spiritus autem animales, hoc eſt, ſubtiliſſimæ ſanguinis particulæ à reliquâ maſſâ ſeparatæ, dum ex cerebro tranſeunt per nervis, illorum filamenta tendunt, unde ipſa ad ſenſum redduntur aptiora & motum impreſſum vividius deferunt ad cerebrum. Iidem ſpiritus ex nervis progreſſi in tubulos muſculorum, aliarumque partium, faciunt ut particulæ ex arteriis egreſſæ liberius circulationem ſuam abſolvant, & cum illis tendunt fibrillas partium, & conſervant in continuo tremore. Spiritus hi auctores ſunt omnis ferè motus in corpore noſtro conſpicui, nam ſi omnia ritè ſe habeant, fit motus debitus, ſin contra, indebitus; ſic ſi una extremitas fibrillæ alicujus nervi diſperſa per partem ſenſitivam vellicatur valde & movetur inſolitè, ſtatim movetur ſimul altera extremitas, quæ deſinit in concavam ſuperficiem ventriculorum cerebri, atque ſic fibrillas circum-

cumjacentes parum à ſe removens cavitatem circa ſe efficit majorem, per quam ſpiritus animales nimio impetu fluentes ſi ingrediantur muſculos, illos dilatant ſecundum latitudinem & ſecundum longitudinem contrahunt plus quam oportet, & ſic exhibetur convulſio, ſi veró illabantur in membranas ventriculi, illas itidem contrahunt nimis & vomitum excitant & ſic porro. Huc uſque corpus noſtrum conſideravimus inſtar machinæ alicujus artificialis, cui ſi mens conjuncta ſit, illa motum excitabit voluntarium, prout per poros ex cerebri concavitate ſpectantes in nervos ſpiritus in hos potius quam in illos muſculos determinabit ope glandulæ pinealis vel alterius partis cerebri, in qua immediatum mentis cum corpore commercium eſt; ſic etiam eidem menti dabitur occaſio variorum conceptuum ac ſenſuum per motum inſolitum nervorum per hanc; aut illam partem diſperſorum uno extremo ac altero deſinentium in concavitatem ventriculorum cerebri & per ſequentem exinde certam

tam radiationem ſpirituum certo modo glandulam pinealem aut aliam partem afficientem ; exempli gratiâ ſi fibrillæ alicujus partis ſolito citius moveantur, mens habebit inde conceptum ardoris, qui ſentitur quaſi in illa parte, & ſi eædem fibrillæ tam vehementer concutiantur, ut rumpantur vel metus adſit ruptionis, tunc mens hinc capiet ſenſum doloris & ſic de cæteris. Hæc paucula, ut puto, ſufficient tam ad ſequentia melius intelligenda, quam ad tædioſam tautologiam evitandam. Qui plura de his deſiderat, adeat Carteſium in tractatu de homine cum notis L. de la Forge, ut & diſputationes Clariſſimi Viri Theodori Cranen ad calcem æconomiæ animalis Cornelii ab Hogelande affixas.

PRAXIS
MEDICO-CHIRURGICA
RATIONALIS.

Observatio I.

De Ophthalmia à fungo inducta.

ANno 1680. die primo Auguſti puer duodecim annorum, corpore ſanus, inter ludendum, fumum ex orbiculari vel crepitu lupi (qui belgico idiomate dicitur **een boevyſt**) ab alio puero emiſſum oculis ſuis excepit, unde ſpatio duarum horarum vix elapſo palpebræ adeo intumeſcebant, ut oculos aperire nequirent; oculi toti rubebant non aliter, ac ſi panno rubicundo fuiſſent cooperti, & talis quoque apparebat interior palpebrarum ſuperficies, ac dolor intenſus aderat. Patiens per biduum remedia neglexit, ac interea prædicta ſymptomata increſcebant, & præterea continuus erat lachrymarum acrium effluxus.

Res miranda ſane, quam nuſquam me legiſſe memini; ſed quo pacto fumus ille horrenda adeo phænomena potuit excitare? Or-

bicularis ſcilicet exiguo tantum foramine perforatus à manu pueri undique comprimebatur extrinſecus, atque ita particulas volatiliores & minus cohærentes intus foras urgebat, quæ omnes ſimul exire non valentes aliæ alias propellebant, atque ita multo celerius agebantur; non aliter ac videmus aquam ex ſyringe celerrime proſilire, quando piſtillum non niſi leviter ac tarde tantum adigitur, aut ſicut cernimus, latera follis molliter tantum comprimi, dum aër interea ex tubo illius non ſine impetu propellitur.

Sed ſi forſan aliquis hic interroget, qualeſnam ſint illæ particulæ, illi reſpondeo, ipſas eſſe acido-corroſivas ac utrinque acriter ſcindentes, nam tales particulas acidas orbiculari ineſſe; colligere licet ex illius uſu in ſiſtendo ſanguine, quandoquidem, cum fruſtum orbicularis imponitur vaſi ſanguifero vulnerato, ſanguis ſiſtitur partim ob particulas ramoſas ac ſibi invicem implicitas vas apertum obturantes, partim ob particulas acidas orbicularis, quæ ſanguinem coagulant, haud ſecus ac lac coagulatur ab acido infuſo.

Hæ igitur particulæ acidæ magna vi ex orbiculari expreſſæ profunde penetrarunt in poros oculorum & ſuperficiei interioris palpebrarum, & ſic lateribus ſuis ſcindentibus vehementiori motu agitabant fibrillas nervorum ibidem diſperſorum, unde doloris ſentiendi

tiendi occaſio menti dabatur, cui dolori etiam ſuum contribuebat diſtenſio, quæ oriebatur ex eo, quod vapores ſoliti per poros a particulis orbicularis obſtructos exire non poſſent, ac proinde intra tubulos membranarum colligebantur ſub forma humoris, qui brevi temporis ſpatio aceſcebat à particulis acidis orbicularis tanquam à fermento, ſicut videmus fermentum acidum in parva quantitate ſumtum totam maſſam farinaceam in ſuam naturam vertere.

Hæ igitur particulæ acidæ utræque laterum ſuorum acie validius impellentes fibrillas nervorum, ciebant in illas partes copioſiorem ſolito ſpirituum animalium influxum, unde fiebant ibidem leves quædam contractiones, quæ tamen ſufficiebant, ut impedirent aliquatenus circulationem ſanguinis & humorum per tubulos illarum partium circulantium, nam adjuvabantur in hoc negotio à vaporibus intra tubulos illarum partium in aquam converſis.

Sanguis in vaſis capillaribus contentus & humores in tubulis, dum ita ſtagnabant, etiam aceſcebant modo prædicto & coagulabantur, unde adhuc magis inepti reddebantur ad circulandum, atque hinc jam ſatis manifeſtum evadit, unde ortum traxerit rubor oculorum & palpebrarum, harumque intumeſcentia.

Sed unde continuus ille lachrymarum

acrium effluxus? res ex prædictis facile deducitur; ſcilicet particulæ quædam acidæ orbicularis intrarunt poros glandularum & vaſorum lachrymalium, ibidemque leves quaſdam convulſiones irritatione ſua excitando, lachrymas continuo expellebant; ſed unde ſolito acriores ſentiebantur? nullus fere mortalium eſt, qui, ipſo guſtu indice, neſciat lachrymas eſſe ſalſas, quapropter illæ in tranſitu effervefcentiam quandam ſubitaneam inibant cum particulis acidis ibi hærentibus.

His attento animo pauliſper penſitatis mirari deſino, quod fumus ille tantorum malorum cauſa extiterit, ſimulque jam non difficilis videtur medela.

Scio namque, quod lac fervens, ab acido coagulatum, iterum ſolvatur intra horæ ſpatium, ſi digeratur cum ſale aliquo idoneo; ſcio etiam quod acetum dulceſcat ab injectis oculis cancri, ut & à lithargyrio infuſo; novi etiam effervefcentiam, quæ concitatur ex concurſu olei tartari ſalſi cum oleo acido vitrioli.

Atque ex his concludo, ſanguinem ab acido coagulatum iterum fluidum reddi & acidum temperari poſſe ab oculis cancrorum, lithargyrio & multis aliis medicamentis multum ſalis continentibus, qualem exhibet vitriolum album, gummi ammoniacum, ſagapenum, galbanum &c.

ego

Ego igitur tertio læſionis die ad puerum vocatus inſtillavi calide in oculos guttas aliquot alicujus collyrii, quod ex vitriolo albo, aliiſque cum aquis convenientibus mixtis componitur, & ſuper oculum applicui emplaſtrum ex gummi ammoniaco, galbano, ſagapeno, lithargyrio &c. conflatum & ſuper linteum extenſum. Hæc ego quotidie bis iteravi, & puerum in loco tenebroſo retineri juſſi, atque ita æger intra duas ſeptimanas priſtinam ſanitatem in totum recuperavit.

OBSERVATIO II.

De uſu fonticuli, ejuſque operandi ratione.

PUella tredecim annorum jam per multos annos laboraverat dolore & rubore oculorum, ac palpebrarum tumore, earumque poſt ſomnum abſolutum coalitu ab humore viſcido in materiam reſinæ non abſimilem concreto; hæcque ophthalmia jam per longum temporis intervallum à duobus Chirurgis impugnata fuerat, expugnata minime.

Ego tandem accerſitus judicavi morbi cauſam eſſe ſanguinem nimis acidum, ac fermentum ejuſdem naturæ à ſanguine illo productum & poris oculorum ac palpebrarum firmiter inhærens, ibidemque efficiens, ut ſanguis in vaſis capillaribus & humores in tu-

bulis magis aceſcerent, coagularentur, & ſtagnarent, nam ex his paucis prædicta phænomena non difficile eſt deducere.

Ego porro mihi firmiter perſuaſi puellam brevi ſanari poſſe, ſi modo fermentum illud acidum temperari ac ex poris oculorum ac palpebrarum poſſet expelli, ſanguiſque ille acidus ex corpore deturbari; quapropter uſus ſum collyrio, quod conſtabat ex medicamentis multum ſalis continentibus, ac præterea emplaſtrum ex ſimilibus paratum ſuper oculos applicabam.

His autem parum profeci, nam ſimulac portio quædam fermenti illius temperabatur ac eluebatur, mox iterum ex ſanguine novum adducebatur in locum abeuntis, qua de cauſa ægrotulam ſingulis ſeptimanis bis purgavi per alvum, ſed fruſtra; tandemque effatum Clariſſimi Sylvii inveni veriſſimum, quod habetur Praxeos libro primo, capite ſecundo, titulo XXVI, nempe quod vix dentur purgantia per alvum, ſaltem nobis nota, quæ acidos humores ex ſanguine educunt.

His ita conſtitutis tempus erat, ut animum ad meliora media invenienda applicarem, & dum in hoc occupatus eram, opportune veniebat mihi in mentem ſequens experimentum.

Nimirum ſi habeas compoſitum ex aqua & oleo

oleo inter ſe mixtis, & ſi unum ab altero ſeparare conêris, tunc chartam prius oleo inungere oportet, ſi velis, ut oleum per chartam tranſcoletur, remanente ſupra chartam aqua; ſin animus tibi ſit, ut aqua tranſcoletur, oleo remanente, tunc charta prius aqua madefieri debet.

Sed quæ cauſa hujus phænomeni? pori ſcilicet in oleo aliter figurati ſunt quam in aqua, ac proinde materia ſubtiliſſima mundi, quæ fluit per particulas ramoſas olei, multum differt ab illa, quæ trajicit per lubricas & teretes aquæ particulas; imaginare tibi jam aquam appellentem ad chartam oleo imbutam, & facile cognoſces illam debere repelli à materia ſubtiliſſima egrediente ex oleo in poris chartæ contento, & non valente ingredi per poros aquæ aliter diſpoſitos, ut & à materia ſubtiliſſima ex aqua exeunte, nec potente intrare poros olei in charta hærentis; ſed ſi oleum properet ad chartam oleo prius ſaturatam, tunc materia ſubtiliſſima utrinque ſimilis eſt, & quæ ab hac parte egreditur, ingreditur per illam, & vice verſa, & ſic oleum appropinquat ad chartam oleo inunctam, ac per eam tranſcolatur, & ſi forſan particulæ quædam aqueæ interjectæ huic negotio aliquatenus obſtarent, illæ removerentur ad latera & repellerentur.

Hoc experimentum, ejuſque rationem ſæ-

pius volvens ac revolvens in animo meo, tandem in ægrotulæ brachio ſecui vulnuſculum, quod vulgo fonticulum dicunt, illudque per piſum injectum & quotidie renovatum apertum ſervavi; & ſic multi humores alias libere per tubulos brachii circulantes, ob interruptos à vulnere tubulos in fonticulo coacervabantur, mutabantur in pus, & mora ſua aceſcebant, ac inſtar fermenti acidi inficiebant poros tubulorum fonticulo vicinorum.

Si jam particulæ quædam amaræ, dulces, aliæque ſanguinis conarentur intrare tubulos, quorum pori repleti erant acido illo fermento, illa repellebantur à materia ſubtiliſſima utrobique diſſimili, non aliter ac modo explicuimus in citato experimento, ubi vero particulæ acidæ ex ſanguine advehebantur, illæ appropinquabant ſine repulſa & intrabant tubulos fonticulo vicinos, acidoque fermento infectos, & ſi quæ particulæ alterius naturæ interjectæ erant, illæ repellebantur à materia ſubtiliſſima eadem, quæ efficiebat ſua ſimilitudine, ut particulæ acidæ tubulos acido imbutos intrarent, haud ſecus, quam magnes ad magnetem accedere cernitur ob particulas ſtriatas, quæ ex uno magnete exeuntes, alterum ſine offenſa ingrediuntur, & ſic aërem omnem intermedium excludunt.

Atque hoc pacto feliciter conſecutus ſum, quod purgationibus per alvum antea fruſtra ten-

tentaram; nam ſanguis quotidie à magna acidi portione per fonticulum expurgabatur, idque eo melius ſuccedebat, quoniam interea temporis per exterius impoſita acidum fermentum temperabatur & ex poris oculorum & palpebrarum eluebatur, & pori nimis ampliati & diſtorti per blanda aſtringentia ad naturalem ſtatum reducebantur; ac hoc ultimum negotium executus ſum cataplaſmate parato ex ſola argentina in aqua coacta ad mollitiem; nam argentina continet in ſe multum ſalis volatilis, quod prius avolans ex cataplaſmate, fermentum acidum temperabat ac ex poris eluebat, particulæ vero craſſiores & aſtringentes, quas præter ſal volatile poſſidet argentina, ultimo egrediebantur, & poros oculorum & palpebrarum blande aſtringebant, eodem fere modo, quo videmus cinnamomum & nucem myriſticam in diarrhæa ſale ſuo volatili & aromatico prius temperare & eluere ex poris inteſtinorum acidum & irritans fermentum, & poſt particulis craſſioribus aſtringere blanda vi poros inteſtinorum & vaſorum.

Atque ita hæc ægrotula, vix uno menſe à vulnere inflicto elapſo, incolumis evaſit & permanſit, ac eadem ratione plures poſt hanc puellam pro voto ſanavi.

OBSERVATIO III.

De Gangræna.

ANno 1680, die 7 Septembris fœmina ſexaginta annorum in dorſo, mammilla & brachio ſiniſtro multis veſiculis ſumme dolentibus & aquam limpidam continentibus ſubito correpta fuit, ac interea bene comedebat, nec intrinſecus ullum ſentiebat incommodum, quamobrem per biduum remedia neglexit, quo tempore ego accerſitus veſiculas aperui, & cutim ac carnem ſubjectam inveni nigram & gangræna affectam.

Scilicet fermentum ſumme acidum & corroſivum deliteſcebat immotum & quidem valde profunde in poris iſtarum partium, & quamdiu ita jacebat immotum, non poterat inferre dolorem, nam dolor fit à motu ſolito vehementiore fibrillarum nervorum; corpus autem immotum aliud movere minime poteſt.

Sed quam primum fermentum illud acido-corroſivum ex poris ſuis expellebatur ab humoribus ex poris arteriarum egreſſis & per tubulos partium circulantibus, ſtatim dolor ingens exortus eſt, ac mox coagulabantur humores circulantes & à fermento illo in acidum corroſivum mutabantur.

Jam

Jam humorum iſtorum coagulatorum particulæ magis lubricæ, flexiles & minores ab humoribus à tergo inſequentibus propellebantur uſque ad ſummam cuticulam, quam, quia ob poros ab aëre frigido conſtrictos penetrare nequibant, elevabant in altum & in formam veſicularum; particulæ autem craſſiores, ponderoſiores & magis acidæ remanebant in fundo, & fibrillas iſtarum partium diſrumpebant ita, ut humores circulantes amplius intrare nequirent, atque hinc gangræna iſtarum partium exorta fuit.

Cum mihi jam manifeſtum eſſet, acidum corroſivum hoc in caſu peccare, haud difficulter colligere potui, quænam adhibenda forent remedia; ſcilicet illa, quæ noveram temperare acidum; & quia ſciebam ſpiritum nitri & ſalis acidum à ſpiritu vini dulceſcere, ideo lavamentum confeci ex ſpiritu vini, cui addidi lithargyrium, oculos cancrorum, ſpiritum cochleariæ, cretam, aliaque acido reſiſtentia, illudque lavamentum ſæpius de die applicui cum linteo quadruplici, ac interea patiens ſingulis duabus horis aſſumebat duo cochlearia ex ſequenti mixtura acidum temperante, ut pars illius per arterias ad partes affectas veniens, externis remediis opem ferret:

℞ *Aq. Meliſſæ* ℥iij.
Theriacal.

Vita Math. ãã. ℥i.
Sacch. perlati ℥iij.
Coralli alb. ppr. ʒi.
Oculor. cancr. ppr. ʒi ß.
Bezoard. mineral. ℈i ß.
Spir. Cornu cervi Gtt. xx.
Sal. volat. oleoſi Gtt. xxv.
F. Mixtura.

Lavamento prædicto per unum diem adhibito cum nondum multum proficerem, partes affectas ſcarificavi, eaſque lavi unguento Ægyptiaco mixto cum ſpiritu vini, nec formidabam damnum ex aceto, quod ingreditur Ægyptiacum, quia illud omne in coctione avolat, dum unguentum illud conficitur; præterea partium affectarum margines inunxi oleo de lateribus ſeu philoſophorum, tandemque impoſui cataplaſma ex ruta, abſinthio, dictamno cretico, radice galangæ, calami aromatici, farina lupinorum, hydromelle, aliiſque acidum temperantibus.

Prædictis remediis per paucos dies uſurpatis pus bonum generari cœpit, quod particulis ſuis blande ſcindentibus diſrupit reliquas intermedias fibrillas, quæ carnem vivam cum mortua adhuc connectebant, & ſic partes gangræna affectæ ſeparatæ ſunt; & tunc applicui therebinthinam communem mixtam cum unguento baſilico & vitello ovi, unde omnes particulæ viſcoſæ tollebantur, quæ po-

poros arteriarum & vias tubulorum aliàs obſtruere ſolent, ac ſic continuo particulæ quædam ex arteriis egrediebantur, ulceribuſque adhæreſcebant ob ſimilitudinem ſuperficierum, atque ita omnia ulcera, quæ valde cava fuerant, brevi carne repleta conſpiciebantur, quo tempore lintea carpta ſicca appoſui, & brevi cicatricem induxi per ea ſola, nam omne pus aliàs rodens imbibunt, & oſcula tenerorum vaſorum penitus occludunt.

Atque ita noſtra ægrota die 21 Octobris priſtinæ ſanitati in totum reſtituta fuit.

OBSERVATIO IV.

De ſphacelo pedis.

SEptuagenarius, Veneri, Bacchoque per totam vitam deditus, ac per intervalla frequentia ſpaſmo dextri cruris correptus, anno 1681, die 22 Februarii in febriculam non adeo vehementem prolapſus eſt; die 26 Februarii appetitus prius proſtratus redire videbatur, quare æger eo die bis magnam copiam coaguli lactis ebutyrati valde acidi comedit, & eodem die circa nonam veſpertinam conqueri cœpit de ingenti dolore pedis dextri, ac brevi poſt de ejuſdem ſtupore ac algore; idemque dolor, ſtupor & algor intra duas horas aſcendit uſque ſupra genu. Die 28 Febrtua-

bruarii ego accerſitus ſum, ac ſcarificans animadverti ſphacelum totam manus palmam ſupra genu aſcendiſſe, nam eo uſque frigus ſummum ac pallor aderat, & in ſcarificatione nullum doloris ſignum apparebat, ſanguiſque nullus effluebat, excepto pauculo ſanguinis valde nigri ac coagulati in una aut altera parte prorepentis.

Hæc omnia attento animo contemplans, judicavi Veneris, Bacchique abuſum ſanguinem hujus viri, ejuſdem ſubtiliori ac volatiliori portione ſublata, nimis viſcoſum ac acidum reddidiſſe; & cum particulæ quædam acidæ ac viſcoſæ hujus ſanguinis per circulationem ad pedem dextrum pervenirent, illas ibi forſan ſubſtitiſſe, ac pertinaciter poſtea hæſiſſe, ſuâque morâ majorem acorem ibidem acquiſiviſſe.

Hæ autem particulæ nihil mali effecerunt, quamdiu immotæ permanebant, ſed ubi per intervalla ex latibulis ſuis propellebantur ab humoribus circulantibus, ac ubi ab iiſdem in motum ciebantur, tunc ſpaſmi dextri cruris cauſa extiterunt irritando & ſcindendo fibrillas illarum partium, ac ita occaſionem præbendo majori ſpirituum animalium affluxui.

Continuatus autem Veneris, Bacchique exceſſus in hujus viri ſanguine fere nihil reliquit præter caput mortuum, ut ita loquar, hoc eſt, nihil præter ſanguinem valde viſcoſum

ſum ac acidum, qui rite in corde effervesce-re, ac per partes circulare non potuit amplius; hic autem ſanguis, ubi à febricula illa majorem motum accipiebat, ac magis ſolito rarefiebat, poros arteriarum ſatis aperuit, ut multæ particulæ acidæ ac viſcoſæ egrederentur ac ſubſiſterent, hocque potius contingebat in pede dextro, quàm alibi, quia illic latebat acidum ac viſcoſum fermentum, quod acidum ac viſcoſum in ſanguine contentum ad ſe appropinquare fecit eo modo, quem explicuimus in Obſervatione ſecunda; & forſan in cauſa eſt magna illa copia coaguli lactis ebutyrati valde acidi aſſumta quod hoc evenit die 27 Februarii potius, quam aliis diebus.

Particulæ autem illæ acidæ cum viſcoſis ex poris arteriarum die 27 Februarii egreſſæ, ac in tubulis pedis dextri ſubſiſtentes ac conjunctæ cum acido fermento inibi antea contento, laterum ſuorum acie fibrillis vehementem valde motum impreſſerunt, atque ita dolorem illum produxerunt; fibrillæ vero impetum hunc non diu ſuſtinere valentes, brevi poſt prorſus diſſectæ ſunt, ac ita ſenſus doloris, quamvis fieret ſcarificatio, in totum ſublatus fuit, & fibrillæ diſruptæ in cincinnos reſilientes tubulos pedis dextri ita obſtruxerunt, ut ſpiritibus animalibus, nec non ſanguine influxus denegaretur, atque huc etiam

etiam fecit coagulatio humorum in pede ab acido producta; hic igitur detexi originem ſphaceli pedis dextri; & quod ille acido ortum ſuum debeat, confirmat ſanguis ille niger & coagulatus, qui inter ſcarificationem effluxit, nam nemo neſcit ſanguinem nigreſcere & coagulari ab acido.

Sphacelus igitur jam tranſcenderat genu, ac interea paulo ſupra partem ſphacelo correptam dolor aderat intolerabilis.

Ego perpendens mecum ægroti diſſolutam vitam anteactam, ipſius ſenectutem, pedem uſque ſupra genu ſphacelo tactum, & totam ſanguinis maſſam tam graviter affectam, & præterea memor, quod nulli ſenes mortem evaſerant, quos noveram hoc morbo unquam correptos eſſe, audacter aſtantibus & amicis ægroti mortem indubitatam prædixi, ſed tamen interim pollicebar, me dolorem mitigaturum, quantum poſſem, &, ſi poſſibile foret, impediturum, ne malum amplius aſcenderet.

Primo igitur patientem ſingulis duabus horis aſſumere juſſi cochlearia duo mixturæ acidum temperantis & conſtantis ex aqua borraginis, bugloſſæ, theriacali, ſaccharo perlato, oculis cancrorum, corallo, bezoardico minerali, aliiſque acidum infringentibus & viſcoſum attenuantibus.

Præterea decoctum ex aqua, vino, radici-

bus

bus calami aromatici, enulæ campanæ, ex ruta, dictamno cretico, abſinthio, farina lupinorum, &c. conſtans cum duplici linteo calide applicui, unde mox doloris levamen, quia acidum laterum ſuorum acie dolorem inducens inde temperabatur, quamobrem linteum, quam primum exſiccabatur, eodem liquore de novo imbuimus, idque per aliquot dies continuavimus.

Ubi jam dies ſeptimus Martii aderat, vidi lanuginem illam, quæ mucoris nomine vulgo venire ſolet, diſperſam per totam cruris internam partem a talo uſque ad genu, & quod ſi bonæ notæ microſcopium tum temporis ad manus fuiſſet, multas plantas cum ſtipitibus, foliis, floribuſque concinno ordine diſpoſitas illic detegere potuiſſem ex crure hominis adhuc viventis propullulantes non aliter, quam fungus è terra provenire ſolet.

Æger interea nihil comedebat, ac febri ſingulis diebus ſæpius veniente & evaneſcente corripiebatur, tandemque die 14 Martii horâ quartâ matutinâ placide obdormivit, pulſu ante mortem ſæpe intermittente, qui quoque ab acido non difficulter deduci poteſt.

Maſſam autem ſanguineam totam infectam fuiſſe, atque ea propter extirpationem hic minime conveniſſe, vel hinc liquere poteſt, quod tribus diebus, antequam æger morere-

tur

tur,pes ſiniſter à pollice uſque ad talum etiam ſphacelo correptus eſſet, & quod utraque manus duobus diebus ante obitum per viginti quatuor horas glaciei inſtar algeret, licet, febri poſtea valide invaleſcente, iterum incaleſceret.

Quod vero remedia huic malo convenientia applicuerim, hinc liquido conſtare puto, quod ſphacelus, qui prius,neglecto bono conſilio, viginti quatuor horarum ſpatio à pollice pedis progreſſus eſt uſque ſupra genu, quod ille, inquam, ſphacelus poſt appoſita mea remedia per duarum ſeptimanarum intervallum non aſcenderit altius quam unius palmæ latitudinem.

Observatio V.

De Eryſipelate cruris.

VIr quadraginta annorum cœpit ægrotare febre, horâ duodecimâ poſt invaſionem evaneſcente, quo tempore æger conqueri cœpit de dolore & rubore cruris dextri.

Nimirum in parte aliqua ſolida hujus viri extra vaſa deliteſcebat fermentum aliquod acidum, quod hac aut illa de cauſa inde eluebatur & abripiebatur ad ſanguinis maſſam, in qua inimicam illam fermentationem excitavit, quæ febris nomine innoteſcit.

Dum

Dum autem fermentum illud acidum cum ſanguine circulabatur, forte particulæ quædam illius ſtagnabant & hærebant in cute cruris dextri, quæ brevi omnes alias iſtius acidi fermenti particulas ad ſe ex ſanguine appropinquare coëgerunt, eo fere modo, quo magnes magnetem ad ſe accedere facit.

Particulæ illæ ibi hærentes ac fibrillas ſatis acriter ſcindentes dolorem in crure produxerunt; rubor autem ortum debebat ſanguini in vaſis capillaribus ſtagnanti ob incipientem coagulationem ab acido provenientem ſicut ruborem ſatis intenſum in facie animadvertimus, ubi collum & venæ illic contentæ à collari aut alia quapiam re nimis conſtringuntur.

Huic affectui eryſipelatis nomen imponere poſſumus, ſed unde febris mox abiit; quando eryſipelas apparebat, quia tum temporis maſſa ſanguinea liberata fuit ab acido illo fermento, quod tunc demigravit in crus.

Morbum hunc intra biduum in totum ſanavi unico lavamento acidum temperante & conſtante ex ſpiritu vini, Camphora, Lithargyrio, creta, ſale Prunellæ, &c. quandoquidem firmiter perſuaſus eram phænomena hæc ex acido ſuam trahere originem.

Observatio VI.

De ulceribus cruris varicoſis.

Virgo quadraginta annorum, jam per longam annorum ſeriem malæ diætæ dedita, ac inter cætera noxia viſcoſis, aceto, aliiſque acidis nimium delectata, pedeſque æſtivo tempore in aquam frigidam ſæpius immergens, nunc per quindecim annos laboravit varice tibiæ ſiniſtræ ab imo pede ad genu uſque pertingente, ac ulceribus duobus circa malleolum internum ejuſdem tibiæ profundis, ſordidis, valde dolorificis, ac materia quadam acri ac tenui fere ſemper ad ſummum uſque impletis, & circum circa eryſipelas pro comite ſæpius habentibus. Horum ulcerum medelæ plures medici ac chirurgi per longum tempus fruſtra incubuere, imo etiam celeberrimus ille practicus Feij, dominus Cranenburgi.

Scilicet ab acidi & viſcoſi nimia quantitate aſſumta ſanguis hujus virginis redditus fuit craſſus & aptus ſtagnare, quare portio quædam illius delata ad tibiam ſiniſtram ſubſtitit & moram aliquam traxit circa valvulas alicujus venæ, cujus membranæ à majori ſanguinis copiâ ibidem congeſtâ ita diſtendebantur, ut humores ex arteriolis inter membranas il-

lius venæ diſperſis egreſſi(nam inter membranas venarum arteriolas, venulas nervuloſque per microſcopium detegere potes, & abſque dubio adſunt etiam vaſcula lymphatica) & per membranarum tubulos errantes, libere tranſire nequiverint, ſed ſtagnaverint illic, ſeſeque poſuerint inter interſtitia fibrillarum tantâ copiâ, ut interſtitia illa ampliarentur non tantum, ſed ut præterea etiam aditus intercluderetur ſpiritibus animalibus ex nervulis in tubulos illos prolabentibus, ac venam alias aliquatenus conſtringentibus, inque illa motum quendam periſtalticum producentibus ad ſanguinis circulationem in vena promovendam, atque ita ſanguis in vena illa aliquatenus ſtagnans membranas illius ſupra modum diſtendens varicis citati cauſa extitit.

Sed cur varix ille potius in tibia, quam alibi ſe conſpiciendum præbuit? quia ſcilicet ſanguis venoſus ibi aſcendere debet per viam horizonti perpendicularem, & præterea hæc via aliquatenus occluditur à ligaculis illis, quibus crura conſtringere ſolemus ad retinendas caligas; ſic in virgine hac ſuum etiam huc contulit immerſio pedum in aquam frigidam non raro inſtituta.

Sanguis igitur majori, quam par eſt, copia congeſtus in hac vena, partes quaſdam ipſius venæ membranarum minus reſiſtentes diſten-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

diſtendit magis quam alias craſſiores, & ſic receſſus quoſdam ſeu ſinus ſibi formavit, ac præcipue quidem circa valvulas, in quibus ſanguis, naturâ ſuâ jam acidiuſculus, majorem adhuc acorem ſibi contraxit, quia ibi diutius abſque circulatione commorabatur.

Sanguinis autem hujus particulæ multæ acidiores in carnem vicinam tranſſudarunt per partes varicis magis diſtentas ac per conſequens rariores, hoc eſt, per ſinus illos, & ſic fibrillis ibi irritatis, & poſt diſſciſſis dolor excitatus eſt, ac poſtea duo ulcera dolorifica, quæ deinde, pluribus fibrillis diſruptis, reddebantur profunda.

Particulæ illæ acidæ pertinaciter hærentes in poris labiorum ac fundi ulcerum humores ſinceros adhuc alluentes convertebant in acidos, qui ob tubulos ab ulceribus interruptos circulationem continuare non valentes, ab humoribus à tergo continuo inſequentibus propellebantur foras in cavitatem ulcerum, quam ad ſummum uſque fere ſemper adimplebant humore acri, acido ac tenui, ſed ita tamen tenui, ut interim admixtæ eſſent particulæ quædam viſcoſiores ac magis ramoſæ, quæ, ramulis ſuis ſibi mutuo implexæ, ac hærentes in ſuperficie ulcerum, illa ſordida reddebant.

Huc uſque explicuimus, quomodo particulæ quædam acidæ per ſinus varicis tranſſuda-

daverint in carnem vicinam; nunc tempus eſt, ut animadvertas, particulas acidas multo plures ex finibus illis abreptas eſſe in maſſam ſanguineam, cum qua circulantes magna ſui portione ingreſſæ ſunt ulcera magis quam alias partes, ob acidum fermentum illic delitefcens, eo modo, quem explicuimus in Obſervatione ſecunda, & ſic adaucta fuit copia humoris acidi ulcera implentis & ex illis promanantis.

Eryſipelas, quod ut plurimum circumvallabat ulcera, ab acido ibidem hærente itidem ſuam trahebat originem.

Hæc omnia dum aliquantiſper mecum volutabam, tandem me converti ad varicem, ut ad primam mali originem, quæ cauſa procatarctica vel primitiva dici poſſet, ſi terminis artis in utilibus uti alicui volupe foret; ac è varice lancettâ aperto eduxi uncias aliquot ſanguinis ſtagnantis, acidi & nigricantis.

Deinde perveni ad maſſam ſanguineam acido fermento imbutam, quæ cauſæ antecedentis nomine gauderet hoc in caſu apud illud ſubtile nimis eruditorum genus, quod magis de vano verborum apparatu, quam de rebus ſollicitum eſt; illamque corrigere cœpi per bonam diætam inſtitutam, viſcoſa, acidaque cuncta prohibentem, atque per pulverem acidum temperantem quotidie aſſumtum conſtantem ex ſcrupulo uno oculorum can-

cancrorum, ac eadem quantitate coralli albi.

Denique ad ulcera ipſa acceſſi, in quorum fundo, labiiſque deliteſcebat acidum fermentum, quod, ſi quibuſdam forte placeret, cauſæ conjunctæ nomine poſſet appellari.

Præcipuum, quod mihi jam reſtabat agendum, erat, ut fermentum illud temperarem ac tollerem, atque ut labia ulcerum ad fundum uſque ſenſim & ſine ſenſu deprimerem, nam ex hoc ultimo negotio triplicém mihi pollicebar utilitatem.

Primo ſciebam, quod ſublatâ hoc modo ulcerum cavitate, nihil in illis poſſet colligi humoris illius acidi ac aliqua ſaltem ex parte viſcoſi, qui particularum viſcoſarum ac ramoſarum ratione ulcera antea ſordida reddebat, atque acidarum ac ſcindentium particularum reſpectu illa quotidie magis magiſque excavabat, quandoquidem in ulcerum cavitate continuo magna copia congerebatur prius, ſed quod ille humor, ſi ad ulcera adhuc veniret, ſtatim poſt adventuum ſuum deberet foras propelli, hoc eſt, ad latera ulcerum à corpore duro labiis ulcerum deprimendis validius appreſſo.

Secundo certus eram hoc pacto circulationem ſanguinis ac humorum iri reſtitutum, in quo magna pars curationis ulcerum ſita eſt; nam labiis ulcerum non prominentibus, ut ante, ſupra fundi ſuperficiem, effici poſſe vide-

videbam, ut humores per tubulos in labiis ulcerum contentos circulantes, qui prius ob tubulos ab ulceribus interruptos in ulcerum cavitatem defluebant, jam viam ſibi quærerent per tubulos in fundo ulcerum repertos, atque ita prorſus novam circulationem iterum inirent, quæ non impediretur ab aëre ambiente, uti prius, quia ille ſatis arceretur ab eodem corpore, quod ulcerum labia deprimeret, quoniam illud ſatis craſſum, ſolidum, durumque reddere mihi propoſueram.

Tertio ſæpius in ulcerum vulnerumque curatione obſervaveram, cicatricem generandam nunquam initium capere à centro, aut alia parte vicina ulcerum, vulnerumve, ſed ſemper incipere ab extremitate cutis ambientis ob ſimilitudinem ſuperficierum, quæ inter cutim ac cicatricem reperitur; atque hinc firmiter perſuaſus eram, ulcera ab acido fermento ſordibuſque liberata prius, planaque reddita modo prædicto, ac circulatione reſtitutâ gaudentia, brevi temporis ſpatio contecta fore cicatrice.

Congeſſi igitur nonnulla idonea medicamenta acidum temperantia contra fermentum peccans in ulceribus deliteſcens, atque, ut unâ fideliâ duos dealbarem parietes, formavi ex illis placentulam ſatis duram craſſamque ac ulceribus paulo majorem, ſic ut tegeret

etiam portionem parvam labiorum, eamque ulceribus impoſui, ac per ſtrictam ſatis ligaturam validius appreſſi, & reliqui per horas duodecim, poſt quas tranſactas vidi, quod ſpes, quam inde conceperam, me non feſelliſſet, nam ulcera reperi plana prorſus, à ſordibus omnibus liberata, ac jucundo rubore conſpicua, parumque aut nihil fere dolentia, unde propemodum raptus in admirationem, collegi acidum in ulceribus fermentum jam magna ex parte eſſe temperatum, ac brevi totum temperatum iri.

Poſt paucos dies, circulatione reſtituta, particulæ bonæ notæ per tubulos cutis ambientis euntes, illius extremitati adhæſerunt firmiter ob ſimiles cum cute ſuperficies, atque ita nobis in conſpectum venit rudimentum quoddam cicatricis, quæ intra quinque ſeptimanas ulcus utrumque plane occluſit, quandoquidem quotidie magis magiſque accreſcebat.

Tandem ſingulis annis ſemel aperui varicem citatum, ex eoque eduxi libram unam ſanguinis, atque ita effeci, ut ulcera illa poſtea nunquam iterum diſrupta ſint.

Eryſipelati, quod ferme oblitus eram, interea, dum medebar ulceribus, imponebam linteum quadruplex imbutum mixturâ conflata ex aqua florum ſambuci, ſpiritu vini, camphora & ſaccharo Saturni ad acidum peccans

cans temperandum, quo temperato omnia eryſipelatis ſymptomata ceſſarunt, ac inter cætera etiam ardor inductus prius à particulis acidis, dum laterum ſuorum acie fibrillas citius ſolito commovebant.

Sed unde contigit, ut ulcera hæc longo temporis intervallo ſanari non potuerint à tot medicis ac chirurgis, etiam provectæ ſatis ætatis viris, quique ideo, ſolidum aliorum ratiocinium ſpernentes, nil niſi experientiam ſuam ſemper crepabant?

Experientia ſine vera ratione parum poteſt; nam ſicut inter mille facies humanas nulla reperitur alteri per omnia ſimilis, ſic inter totidem morbos nullus eſt, qui cum alio in omnibus prorſus conveniat; & præterea valde credibile eſt, ſanguinem & partes internas unius hominis non minus differre à ſanguine & partibus internis alterius hominis, quam externas, unde iterum exſurgit varium hominum temperamentum, cujus varietas varia remedia poſtulat, ac præterea præter experientiam etiam ſanum medici judicium, quod alia pro hoc, alia pro illo remedia novit eligere.

Ad hæc ut dicamus, quod res eſt, medici illi ac chirurgi ſecundum vanam ac inutilem quandam theoriam ac philoſophiam conceptus ſuos dirigentes, nec cauſam varicis nec illius effectus, neque etiam ejuſdem

remedium invenire potuerunt.

Deinde illi omnes fere morbos deducebant ex quatuor ſuis humoribus, cum tamen interim neſcirent, quid foret unuſquiſque & quibus particulis conſtaret, ut bilis, pituita, ſanguis, melancholia; atque hinc factum eſt, ut vera remedia eligere illis eſſet impoſſibile. Multo prudentius egiſſent, ſi reſpexiſſent potius ad varias ſanguinis particulas, quæ figura, magnitudine ac motibus ſuis à ſe invicem differunt, & præcipue, ſi attendiſſent ad acidum & ſal, ut liceret ipſis expiſcari, utrum horum in ſanguine teneret dominatum, & ſi foret hoc acidum, purgationes per alvum nunc minime convenire.

Præterea illi conceptus ſuos nimis confundebant, cum putabant ulcera illa prius per quædam medicamenta debere detergi, deinde per alia incarnari, & tandem cicatricem iterum ab aliis induci debere, nam, hanc nimis anxiam diſtinctionem valde inutilem eſſe, vel hinc manifeſtum evadit, quod ego ſolâ & unicâ meâ placentulâ utrumque ulcus tam brevi ſanaverim.

Denique illi inter medendum attendebant ad axioma ſuum, quod contraria contrariis curentur, ac animadvertentes ardorem in eryſipelate ulcera cingente, illum propellere tentabant per frigida, quæ ſanguinem & humores ſiſtebant, unde illi aceſcebant, ſic-

que

que ardorem eryſipelatis non parum adaugebant; ſed abutebantur illi ſuo axiomate, quo ſi bene uti voluiſſent, debuiſſent ſcire, ardorem eſſe tantum effectum, & pro cauſa agnoſcere particulas quaſdam acidas propter obſtructionem circa ulcus hærentes, quæ lateribus ſuis ſcindentibus fibrillas nervoſas citatiore ſolitò tremore concutiebant; & tunc rectius contraria contrariis curaſſent, applicantes ſcilicet talia, quæ acido vellicanti atque viſcoſo obſtruenti reſiſtere pro comperto habebant.

OBSERVATIO. VII.

De vulnere oculi.

ANno 1680, die 21 Novembris me juſſit accerſi juvenis nobilis, viginti quatuor annorum, vitam agens militarem, qui ante triduum vulneratus erat à grandine plumbeo per ſclopetum emiſſo in ea oculi ſiniſtri parte, quæ eſt inter Iridem & pupillam, ita ut grando in oculum uſque penetraverit, & ſic humoris aqueì non parum mox ex vulnere facto profluxerit. Foramen vulneris obturatum inveni materiâ quâdam fibroſa ac candicante. Iris cum pupillâ ſauciâ valde liveſcebat, ac reliquum oculi ſauciati intenſe rubebat, tumebatque, aderat ardor ac lachrymarum

acrium profluxus; dolor comitabatur continuus, qui remittebat, ubi æger caput in poſteriorem partem deflectebat, & quoties pronus ſedebat, invaleſcebat; viſus oculi læſi in totum ſublatus erat, præterea oculus dexter, licet intactus manſiſſet, rubebat ac dolebat. Chirurgus quidam per triduum materiæ iſti vulnus obturanti impoſuerat acria, ac reliquæ oculi parti frigida:

Forſan alicui mirum videbitur, quod non omnis humor aqueus per vulnus promanaverit, ſed mirari deſinet, ſi duas ſubſequentes rationes attento animo perpenderit.

Primo conſideret, quod grando inferiore ſui parte fortius appulſus fuerit in oculum, quam parte ſuperiore ſui, & ſic partem inferiorem membranæ oculi diſrupit, ſuperiore membranæ parte manente integra, atque ita pars membranæ diſrupta intrò vergens aperturam quandam formabat, per quam portio humoris aquei effluxit, qui tamen in effluxu ſuo membranam illam prius intro vergentem foras iterum propulit, quæ tunc inſtar valvulæ foris intro, non intus foras ſpectantis aperturam vulneris iterum occluſit, ſicque impedivit, ne plus humoris aquei ex oculo proflueret.

Secundo loco conſideranda venit materia illa fibroſa ac candicans foramen vulnuſculi obturans; ſed unde hæc materia ſuam trahe-

bat

bat originem? Si jam cum vulgo eruditorum ad conſuetum ignorantiæ aſylum confugere vellem, facillima mihi foret reſponſio, dicendo tantum, quod natura tam provida fuerit hoc in caſu, ut foramen brevi impleverit materiâ idoneâ, non tantum ne humor aqueus efflueret omnis, ſed etiam, ne aër ambiens frigidiſſimus ad partes oculi internas penetraret, iiſque noceret; ſed tale reſponſum non minus ridiculum mihi videtur, quam ſi mihi, interroganti, cur pellicula generetur in pulte fervente ac aëri expoſito, alter reſponderet, naturam pultis adeo providam eſſe, ut ſtatim pelliculam quandam formet in ſuperficie pultis ferventis, eum ſcilicet in finem, ne aër frigidus, ad partes internas pultis accedens, iis poſſit nocere, utque calor in pulte tanto diutius conſervetur, & vapores, alias avolantes, ob ſuper impoſitam membranulam retineantur ac coërceantur intra pultem; cum potius reponere oporteret, multas pultis particulas tenuiores & majorem motus quantitatem nactas, ac figuras habentes ad motum faciles in auras avolare, & inter avolandum abripere ſecum uſque ad ſuperficiem pultis particulas quaſdam craſſiores, ramoſas, ac ad motum minus aptas, quæ motu ſuo in aërem ambientem tranſlato, quieſcunt in ſuperficie pultis, ubi ramulis ſuis ſibi invicem implicitæ concreſcunt in cuticulam, quæ pultem contegit.

 Sed

Sed ad propoſitum revertentes potiori jure reſpondebimus hunc in modum : particulæ quædam ex poris arteriarum egreſſæ & in tubulis membranarum oculi circulantes ferebantur uſque ad finem tubulorum à vulnuſculo interruptorum, & ſic quidem particulæ tenuiores avolabant in auras, ſed particulæ quædam magis ramoſæ extra tubulos prolapſæ, motu earum ſublato ab aëre tunc temporis frigidiſſimo, ſibi invicem per ramulos ſuos implicabantur, & concreſcebant in materiam quandam fibroſam ac candicantem non abſimilem illi materiæ, quæ conſpicitur plerumque in aqua, in quam ſanguis ex vena pedis aut manus ſecta profluxit.

Grando ille plumbeus oculum intrare non potuit, quin eum valde contunderet, ac vaſcula ſanguifera quædam diſrumperet, ex quibus ſanguis ſub ratione ſanguinis emanans ſtagnabat ac livore inficiebat Iridem & pupillam.

Vulnus autem fieri non potuit in oculo, quin fibrillæ multæ diſrumperentur, & diſruptæ reſilirent in cincinnos, atque ita tubulos multos obſtruerent, in quibus humores circulantes accumulati premebant vaſa ſanguifera vicina, ſic ut ſanguis in vaſis ſtagnaret, unde tumor & rubor in toto ferme oculo.

Sanguis vero in vaſculis capillaribus ſtagnans,

nans, præcipue autem ille, qui extra vaſa effuſus jacebat, brevi aceſcere cœpit, tuncque particulis ſuis ſcindentibus fibrillas vicinas ſolito citius & vehementius commovebat, unde ardor & dolor exortus eſt.

Particulæ porro acidæ ejuſdem ſanguinis ſtagnantis & coagulati irritatione ſua leves quaſdam concuſſiones excitabant in glandulis oculi; unde contentus in illis liquor, hoc eſt, lachrymæ continuo fere expellebantur, quæ ſolito acriores erant, quandoquidem illæ, ut pote ſalſæ, in effluxu ſuo ſubitaneam quandam effervefcentiam concitabant cum particulis acidis ſanguinis ſtagnantis in tranſitu hærentibus.

Dolor autem, de quo dixi, non tantum à particulis acidis & ſcindentibus proveniebat; ſed præterea etiam à grandine plumbeo intra oculum nunc huc, nunc illuc iterum voluta- to, atque hic erat dolor, qui remittebat, ubi æger caput demittebat in tergum, quia grando ille tunc immotus jacebat & quieſcebat ſuper offeam oculi orbitam; quando vero æger caput inclinabat in pectus, tunc ſtatim aderat doloris exacerbatio, quoniam tunc grando iterum commovebatur & premebat partem oculi vulneratam.

Maxime pupillæ pars tegebatur materia illa fibroſa ac candicante; reliqua parte live- ſcente interim à ſanguine extravaſato, ſic ut

globuli cœleſtes per pupillam intrare nequi-rent ad fibrillas nervi optici per fundum oculi diſperſas commovendas, atque ita nemini mirum videri debet, quod patiens viſu oculi vulnerati prorſus deſtitueretur.

Sed majori jure forſan mirabitur aliquis, quod oculus dexter, qui à grandine plumbeo nihil mali paſſus erat, interim rubore nec non dolore etiam vexaretur, ſed hanc mirandi cauſam brevi tollere conabor.

Nemo eſt, qui non aliquando expertus eſt in ſemetipſo, quod, uno oculo moto, alter immotus retineri vix poſſit, cujus rei cauſa eſt, quod ſpiritus animales de novo ex cerebro per nervos in muſculos unius oculi determinari vix queant, quin eodem temporis momento ſimul aliqui pergant in muſculos oculi alterius; unde manifeſtum evadit, quod, ubi unus oculus dolet, hoc eſt, ubi in eo adeſt vehementior ſolito fibrillarum agitatio, quod tunc, inquam, major copia ſpirituum animalium ob poros in cerebro magis apertos debeat profluere in oculum dolentem non tantum, ſed etiam in oculum ſanum, in quo hoc pacto producentur leves quædam contractiones, quæ tubulos & vaſa ſanguifera conſtringent aliquatenus, & ſic ſanguinis & humorum circulatio aliquo modo ſiſtetur, unde illi brevi aceſcent, & particulis ſuis ſcindentibus inferent dolorem, quem comitabitur rubor,

bor, proveniens à ſanguine in vaſis capillaribus ſtagnante.

Rebus ita ſtantibus ægro prædixi, quod viſum oculi vulnerati nunquam poſſet recuperare, in quo mox acquievit patiens dicens, ſe gratias æternas mihi acturum, ſi modo viſum alterius oculi conſervare valerem, quod illi mox aſſeveravi.

Progrediens igitur ad vulneris hujus medelam judicavi præcipuum, quod mihi agendum incumbebat, eſſe, ut circulum ſanguinis & humorum impeditum reſtituerem, ac proinde aërem arceri debere & acidum eſſe temperandum.

Primo igitur bis de die guttulas aliquot ſequentis collyrii calide in utrumque oculum inſtillavi ad acidum temperandum.

℞. *Aq. Euphrag.*
Chelidoniæ ãã ℥ij.
Hyſſop. ℥i.
Oculor. cancr. ppr.
Coralli ppr. ãã ʒi.
Troch. alb. Rhaſ. ℈ii ß.
Sacch. ſaturni ℈i ß.
Tutiæ ppr. ℈ij.
M. F. Collyrium.

Tunc ſuperpoſui ſacculos duos coctos in vino Gallico, qui conſtabant ex fœnogræco, hyſſopo, floribus lavendulæ, aliiſque multo ſale volatili gaudentibus, ac poſtea horum

ſacculorum loco applicui emplaſtra copia. ſalis abundantia, quale reperitur in gummi ammoniaco, ſagepeno &c.

Ac tandem utrumque oculum ita obligavi, ut immotus quieſceret uterque & quidem in loco calido & tenebricoſo.

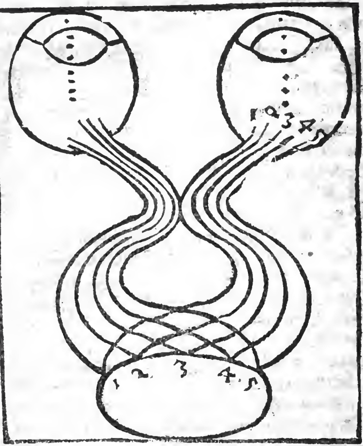
Ut autem admirandi occaſionem tollam, quam forſan aliquis caperet ex eo, quod oculum dextrum, qui non erat vulneratus, tam anxie curaverim, rationes, prout opinor, ſatis validas, quibus ad hoc impulſus fui, addere propoſui.

Quod hoc fecerim, non tam reſpectu oculi dextri, quam ſiniſtri fuit; nam ſi dexter oculus manſiſſet apertus, æger eundem ſæpe moviſſet, ac eodem vidiſſet.

Motus autem ille externus oculi dextri vix contingit, quin ſimul moveatur ſiniſter oculus, & quantum dolor hinc fuiſſet exacerbatus in oculo vulnerato, is facile conjiciet, qui aliquando expertus eſt, quanto cum dolore manus aut pes ſaucius de loco in locum moveatur.

Adhæc, ſi oculus dexter non fuiſſet occluſus, abſque dubio multa objecta hoc aut illo tempore viſu attigiſſet, atque illud fieri non potuit, quin ſimul motus aliquis de novo produceretur internus, hoc eſt, in fibrillis nervi optici, à globulis cœleſtibus; quod vero ne minima quidem fibrilla nervi optici, in dextro ocu-

oculo poſſit moveri, quin eodem tempore moveatur etiam fibrilla ejuſdem ordinis in nervo optico oculi ſiniſtri, id liquido conſtat ex ſequenti figura, qua utitur etiam Clariſſimus Rohaultius in ſua phyſica nunquam ſatis laudata, ſed fine longè alio; quam ego; ille ſcilicet hac figura oſtendit modum, quo quæ imagines (quarum una in oculo dextro, altera in ſiniſtro depingitur) ubi ad cerebrum pervenerunt, animæ conceptum præbere poſſint unius tantum imaginis. In hac figura unuſquiſque oculus tantum delineatas habet quinque fibrillas, ut res eo facilius concipiatur, ſed quod hic dicitur de quinque fibrillis, idem de multo pluribus poteſt intelligi, quod ſcilicet nulla fibrilla nervi optici dextri commoveri queat, quin ſtatim moveatur fibrilla ejuſdem ordinis in nervo optico ſiniſtro, quia ſcilicet hæ fibrillæ in unum punctum coeunt & terminantur.

Atque ita oculo dextro brevi & ſanitas priſtina & viſus integer rediit, ſed ſiniſter oculus ſanari non potuit ante menſem Martium anni ſequentis, & circa id tempus omnis tumor & rubor abiit, livore jam dudum diſcuſſo, grando autem cum hac aut illa parte oculi coaluit, ideoque immotus permanſit, & ſangui-

guini, humoribuſque ſua libera reſtituta fuit circulatio, unde humores per tubulos à vulnere interruptos circulantes continuo particulas quaſdam deponebant ad latera vulneris, quæ ob ſimilitudinem ſuperficierum adhærebant & agglutinabantur, ſicque efformabant cicatricem, quæ vulnus contegebat & materiam illam fibroſam ac candicantem propellebat, ſed quia tam denſa fuit, ut globulos cœleſtes prohiberet, ne per lineam rectam ipſam poſſent penetrare, ideo viſus oculi vulnerati deperditus permanſit.

Sed hic oculus interea quoad molem ſuam vix differebat ab oculo dextro, quamvis humoris aquei non parum ex vulnere recens facto profluxerat, quia ſcilicet particulæ teretes & lubricæ quædam per poros arteriarum effluebant in cavitatem illam, in qua humor aqueus continetur, quæ damnum humoris amiſſi reſarciebant.

Inter medendum ſemper abſtinui à frigidis, quia illa tubulos & poros valde anguſtos oculorum obſtruunt, atque hanc ob cauſam hic etiam rejicio pinguia, utpote quæ ramulis ſuis tam profunde & pertinaciter ſe implicant anguſtiſſimis oculorum poris, ut illa difficillime poſſis iterum expellere.

Sed cur vulnus hoc non citius ſanari potuit? Hoc partim ob ægroti, partim ob chirurgi delictum contigiſſe aſſero.

Pa-

Patiens & Veneri & vino nimis indulgebat, unde ſanguis valde commovebatur, cujus tunc portio magis concitata tendebat ſurſum, utpote per viam magis rectam, atque ita impingebat in obſtructiones oculi ſaucii, quas tamen ob pertinaciam ſuam perfringere nequibat, atque hoc pacto dolor increſcebat.

Præterea inter denſiſſimas nives ex aëre frigidiſſimo delabentes per totos aliquando dies exercebat venatum, oculo dextro, invito me, aperto, atque hinc obſtructiones adhuc factæ ſunt multo pertinaciores & numeroſiores.

Chirurgus, qui per triduum huic vulneri medebatur, deliquit in eo, quod materiæ illi fibroſæ, quæ humoris aquei effluxum impediebat, ideoque auferri non debebat, impoſuerit acria, quæ tamen oculus perferre non poteſt; deinde, quod reliquo oculo applicuerit frigida, ad affluxum ſcilicet ſanguinis & humorum, ut ille ajebat, ſiſtendum; ſed an ignoras, bone vir, quod affluxus hic ſanguinis & humorum ſit oculo, ut & reliquis partibus naturalis & neceſſarius, & ſi medicamenta pro voto tuo operata eſſent, quod tunc brevi præſtò fuiſſet gangræna; vides ſanguinem & humores majori copia, quam par eſt, adeſſe in oculo; ſed male ratiocinaris, ubi putas hoc fieri ob majorem ſolito affluxum, cum potius

fiat

fiat propter obſtructiones, quæ refluxum ſanguinis per venas, ac humorum per vaſa lymphatica, prohibent, unde ſanguis & humores majori copia in oculo colliguntur, ſtagnant & aceſcunt, quare potius debuiſſes adhibere acidum temperantia, quæ præterea conveniſſent ad tollendum livorem Iridis & pupillæ à ſanguine grumeſcente productum; nam certum eſt, ſanguinem grumeſcentem & coagulatum per frigida non poſſe reſtitui, ſed craſſiorem reddi, atque obſtructiones peccantes hoc pacto non tolli ſed augeri. Sed antequam huic obſervationi finem imponam, unum adhuc phænomenum mihi diſcutiendum reſtat circa vulnera.

Certum eſt, quod ſublatâ cauſâ tollatur effectus; ſed cur igitur ſublato enſe, cultro, aut alia re vulnerante non ſtatim tollitur dolor in vulnere, ſed aliquando per longum tempus perſeverat? Dolor in parte læſa non eſt niſi ſolito vehementior fibrillarum concuſſio, quæ fieri nequit niſi ab alio corpore in motu poſito; quid igitur de dolore dicam, qui aliquando per totos dies, imo per totas ſeptimanas poſt vulnus inflictum protrahitur, cum enſis, culter, aliæque res externe vulnerantes jam dudum ſublatæ ſunt? circumſpiciam caute, num aliud quippiam invenire queam quod fibrillas partis ſauciæ in ſolito majorem agitationem cieat, ſed, ecce, inveni; ubi fibrillæ

quæ-

quædam ab enſe diſſcinduntur, tunc ſtatim reſiliunt in cincinnos, atque ita tubulos partis vulneratæ obſtruunt, ſic ut humores libere circulare nequeant, ſed impingant in illas obſtructiones, unde dolor, qui adhuc increſcit, ubi humores illi jam incipiunt aceſcere, & particulis ſuis ſcindentibus fibrillas adhuc magis irritant; præterea multæ fibrillæ, quæ antea cute tegebantur, poſt vulnus inflictum exponuntur aëri ambienti, qui illas vehementiore, quam par eſt, tremore afficit, dum iiſdem aliquid communicat de motu ſuo, quo continuo, & quidem ſatis validè agitatur.

Observatio VIII.

De tumore ſuppurato nec non de carie oſſis.

PUella decem annorum, febri fervida correpta, brevi pòſt dolorem, ac mox etiam tumorem ſenſit in humero, qui erat ejuſdem cum cute coloris, ac duriuſculus.

Sanguis nempe à febre ſolito magis agitatus ex latibulo hujus aut illius partis ſolidæ eluit particulas multas acidas & viſcoſas, quæ, cum ſanguine circulantes, aliqua ſui portione egreſſæ ſunt ex poris arteriarum tum temporis ob febris fervorem magis dilatatis in tubulos circa humerum & longe infra cutim ſitos, in quibus hærebant & dolorem excitabant,

dum

dùm laterum ſuorum acie fibrillas ſolitò vehementius commovebant, atque hoc pacto tubulos vicinos etiam aliquatenus diſtorquebant, unde humores ibidem etiam ſtagnarunt, qui, licet eſſent ſinceri, brevi mora ibi aceſcebant; ſanguis hinc etiam ſtagnabat in multis vaſculis capillaribus, ſed tam profundè infra cutim ſitis, ut rubor per cutim tranſlucere nequiret, atque ideo tumor apparuit ejuſdem cum cute coloris.

Sed unde durities illa tumoris? nam liquor eſt, qui in eo continetur, & liquor, utpote fluidus, & manui blande appellenti nullam reſiſtentiam exhibens, non ſentitur durus ſed mollis.

Sed magna liquoris copia continetur in pomo, poteſtque ex illo exprimi, & tamen interim ſentitur duriuſculum, quia ſcilicet liquor ille valde diviſus eſt, ac in ſingulis pomi tubulis & poris à ſe invicem diſtinctis hæret ſeparatus, quare manus pomum tangens occurrit primo pomi tubulo, unde particulæ liquoris in eo contentæ quidem aliquatenus recedunt, ſed mox accedentes ad ſubjacentem tubulum, inveniunt reſiſtentiam, atque hinc manifeſta redditur pomi durities & per conſequens etiam durities tumoris.

Certo igitur perſuaſus, hoc in caſu peccare particulas viſcoſas obſtruentes, acidaſque ſcindentes & irritantes, nihil magis hic conve-

venire judicavi quam aperientia & acidum temperantia, quamobrem appoſui tumori emplaſtrum Sticticum Paracelſi; ſed, ut hoc obiter notem, in eo ſupervacuus mihi videtur magnes, qui nulla alia de cauſa hic additur, quam ut res noxias ex profundo ad ſe alliciat; magnes autem non quævis corpora ſine diſcrimine ad ſe accedere facit, ſed tantum modo ferrum & magnetem, atque hanc etiam vim prorſus amittit, ubi in pulverem conteritur, quia pori ſtriati tunc diffringuntur, ſicut id ipſum expertus eſt Rohaultius, qui melioris notæ magnetem in pulverem redegit, eumque indidit linteo, ejuſque pulviſculos ſatis valide ad ſe invicem appreſſit, & tunc invenit & animadvertit priſtinas in magnete vires in totum evanuiſſe.

Emplaſtrum citatum (ut ad propoſitum revertar) reliqui per aliquot dies ſuper tumorem, ſperans, acidum hoc pacto temperari, ac viſcoſum attenuari poſſe ita, ut partim circulationi priſtinæ reſtitueretur, partim per poros cutis avolaret, ſed malum fuit nimis pertinax, atque ideo ſpes mea me fefellit. Quid igitur factum eſt? Scilicet acidum particulis ſuis ſcindentibus tandem fibrillas & tubulos quoſdam diſrupit, atque ita liquor in tumore contentus in unum locum confluxit, & tum temporis tumor non amplius duriuſculus, ſed mollis exiſtebat,

non aliter quam liquor, ex pomo antea duro expreſſus, & vaſculo aliquo exceptus, ſe mollem exhibet digito palpanti, atque in eo puto conſiſtere factam in tumore ſuppurationem.

Jamjam audire videor clamans contra me vulgus eruditorum, quod ſcilicet hanc ægrotulam non tractaverim ſecundum artem, hoc eſt, ſecundum falſam ac inutilem ipſorum theoriam, quæ in principio tumorum repellentia applicare jubet, ſed reſpondere facillimum eſt, dummodo dicam, quod omnium ferme tumorum cauſa ſit obſtructio, quæ (ſecundum proprium ipſorum axioma, quod ſcilicet contraria contrariis curentur) per aperientia tollenda venit, non autem multiplicanda per repellentia vulgo dicta, hoc eſt, per frigida & aſtringentia.

Sed quid ſi adverſarios proprio ipſorum gladio jugulem, eoſque convinciam duobus argumentis, vel in ipſo tumorum fere omnium initio rariſſime, imo nunquam convenire repellentia vulgo dicta? tentabo ſaltem.

Volunt igitur adverſarii, ut in principio tumorum applicentur repellentia, ſed interim tamen duos caſus excipiunt, primo cum tumor fit per congeſtionem, ſecundo quando ille reperitur in emunctorio.

Quoad primum, certum eſt unicuique à præjudiciis nondum plane occœcato, nullum tu-

tumorem fieri per fluxum, qua talem, utpote naturalem, ſed omnem tumorem fieri per congeſtionem, hoc eſt, tum demum, quando ſanguinis ac humorum fluxus aliqua ex parte impeditur propter obſtructionem, ob quam ſanguis & humores alicubi congerantur & accumulentur, atque hinc evidentiſſime ſequitur, repellentia nunquam valere in tumoribus.

Quoad alterum, brevitatis ergo ſumemus tantum unum emunctorium ſic ab illis vulgo nuncupatum. Aſſerunt igitur repellere non licere in tumore inguinis, quia illud eſt emunctorium hepatis, hoc eſt, quia per illud ſordes hepatis expelluntur, ſed hæc eſt ratio mehercule falſiſſima: nam vaſa lymphatica & venæ liquorem contentum ab inguine ſurſum deferunt, ſic ut nihil reſtet præter nervos & arterias, per quos vel quas hepatis excrementa deponantur; ſed licet nervi excrementa quædam ejicerent per inguen, tunc illud non eſſet emunctorium hepatis, ſed potius cerebri aut medullæ ſpinalis, nam nervi, qui valde pauci in hepate eſſe reperiuntur, ex eo nihil recipiunt, & quamvis per arterias, quæ ex hepate etiam nihil excipiunt, recrementa quædam expellantur in inguen, ac per illud foras proturbentur, non ideo inguen meretur dici emunctorium hepatis, ſed potius totius maſſæ ſanguineæ,

& ſi

& ſi propterea in inguine repellere non licet, quia illud eſt emunctorium ſanguinis, tunc per conſequens vetitum erit in ulla corporis parte repellere, quia ubique per poros corporis multæ particulæ ex ſanguine evacuantur & exhalant.

Sed tempus eſt, ut ad propoſitum revertamur, unde nimis longè digreſſi ſumus.

Quandoquidem igitur tumor maturus erat, & pus, quod continebat, tam profunde ſitum erat, ut carnem ac cutim ſuperpoſitam perrumpere non poſſet, ideo apertionem feci in ea tumoris parte, quæ mollior ac eminentior apparebat, ſicque puris haud parum profluxit; ſed ecce, tunc invenio ſubjectum nigrum ac carioſum ab acido ſcilicet in tumore contento, quod fibrillas perioſtei, ac poſt ipſius etiam oſſis diſſcidit, ejuſque ſalem volatilem corrupit, qui oſſibus naturalis eſt, ac magnâ copiâ in illis reperitur, ſicut liquet ex deſtillatione cranii humani, ex quo multum ſpiritus, multumque ſalis volatilis in forma ſicca elicitur.

Quod ſi autem aliquis in hiſce meis ratiociniis nondum acquieſceret, nec crederet hanc cariem ab acido eſſe indoctum, illi juberem, ut oleum vitrioli, quod valde acidum eſt, applicaret dentibus, nam ſic damno ſuo animadverteret illos tandem inde reddi carioſos ac fruſtulatim excidere.

Imo

Imo Fabritium Hildanum, expertiſſimum illum ac celeberrimum medico chirurgum, hoc non latuit, quamobrem ille in carie oſſis nihil magis damnat, quam oleum ſulphuris, vitrioli, aquam fortem &c. acida, & quidem merito.

Jam dudum ſciebam ulcera cum carie oſſis comite ſanari non poſſe, niſi oſſe prius reſtituto, atque ideo oſſis carioſi medelæ primo incubui.

Non ignorabam quoque pinguia oſſibus valde nocere, quia illa ramulis ſuis facile obſtruunt anguſtos poros & tubulos oſſium, & quidem ſatis pertinaciter, qua de cauſa omnia pinguia cane peius & angue hic vitavi, ac oſſi carioſo inſperſi pulverem euphorbii, quod multum ſalis volatilis, & quidem acerrimi, continet, atque ita brevi tempore omnis caries ſub forma pulveris impalpabilis ex ulcere ſenſim evacuata fuit.

Quod acredo euphorbii non ſit acida, ut aliquis forſan conjiceret, ſed ſalina, manifeſtum redditur ex eo, quod tam vehementer ſternutationem moveat, non aliter quam ſpiritus ſalis armoniaci, qui à nemine ſalſus eſſe negatur. E contra naribus admoveto ſpiritus acidos nitri, vitrioli, ſalis & ſulphuris, animadvertes illos, licet acerrimi ſint, ſternutationem tamen minime movere.

Ut autem externis medicamentis per inter-

terna opem ferrem, inter uſum euphorbii ægrotulæ exhibui decoctum ex china, ſarſaparilla, aliiſque multum ſalis volatilis continentibus conſtans.

Si caries hiſce cedere noluiſſet, adhibuiſſem ferrum candens, quod à quibuſdam dicitur cauterium actuale, ad diſtinctionem cauterii potentialis, ſed male, nam cauterium potentiale non datur; omne cauterium, hoc eſt, omnis res urens agit; & ſi illud cauterium potentiale dici meretur, quod, quamvis jam urere nequeat, brevi poſt tamen illud præſtabit, tunc glacies optimo jure habebitur pro cauterio potentiali, quia illa reduci poteſt in aquam bullientem, & quam inepta ſit talis locutio, aliis judicandum relinquo.

Ferrum candens autem duabus de cauſis in oſſe carioſo juvat; primo namque fermento acido-corroſivo in oſſe hærenti tantum de motu ſuo communicat, ut illud evaporare poſſit, ſicut ſpiritus vitrioli in deſtillatione per ignem in altum elevatur; ſecundo illam portionem fermenti acido-corroſivi, quæ reliqua manet in oſſe carioſo, temperare poteſt, nam ferrum egregie reſiſtit acido, ut patet confectione vitrioli Martis, in qua manifeſta ſatis excitatur fermentatio, dum ſpiritus vitrioli infunditur limaturæ chalybis, atque ita brevi temporis intervallo ſpiritus vitrioli mul-

tùm amittit de ſua vi corroſiva ac de acore ſuo, imo dulceſcit.

Carie oſſis ſublatâ reliquum ulcus brevi carne impletum fuit ſolâ therebinthinâ communi cum vitello ovi impoſita, ac cicatrix per lintea carpta ſicca inducta fuit, quæ imbibunt continuo pus, quod in ulcere relictum cicatricis generationi non parum obſtat.

Complures ſunt, qui arterias & venas ex parte ſublatas nunquam regenerari exiſtimant, quia nempe ſunt partes ſpermaticæ ſic ab illis vulgò nuncupatæ, ſed falluntur, nam qua de cauſa ſanguis ex arteriola abſciſſa prorepens non poſſet ad latera protrudere particulas quaſdam ramoſas & ad motum minus aptas, quæ ſibi invicem implicitæ formarent ibidem rudimentum alicujus tunicæ, quæ arteriolæ nomen mereretur, & cur idem ſanguis, in curſu ſuo tandem impedimentum aliquod offendens, non poſſet reflecti, & ſic, particulis ramoſis iterum ad latera projectis, ibidem producere rudimentum alicujus venæ, non aliter, ac videre licet poſt aliquot ab incubatione dies in ovo, in quo arteriæque venæque eodem modo ex colliquamento proveniunt? hæc res ſanè intellectu eſt facillima.

Imo blandus tantummodo contactus illius tenellæ carnis, quâ ulcus de novo impletum

eſt,

eſt, ſtatim ſanguinem prodire facit, quod certe non fieret, niſi arteriæ, venæque eo uſque eſſent prolongatæ.

Sed ſi forſan aliquis adeo incredulus reperiatur, ut dictis fidem adhibere nondum queat, illum dimitto ad induſtrium dominum Blanckart in collectaneis Medico-phyſicis; ubi narrat, vel ſe, vel alium quendam in ulceribus prius cavis ac nova carne iterum repletis detexiſſe venas & arterias per microſcopium, imo per nudos etiam oculos ac nullo microſcopio munitos, ſi pars ſanata prius aliquandiu ſugeretur.

Atque hoc pacto puto me phænomena in hac ægrotula occurrentia modo tam perſpicuo explicuiſſe, ut ab omnibus queat intelligi, longe aliter, quam facere conſuevêre nimis anxii veterum ſectatores, nam ſi illos interrogaſſem, unde tumor ille humeri, de quo antea locutus ſum, exortus eſſet in ægrotula febricitante, mox repoſuiſſent, naturam ſe ibidem loci exoneraſſe, ſed hoc æque abſurdum judico, ac ſi ego interrogarem, cur cereviſiæ recens coctæ fæx per dolii foramen evacuetur, ac alter regereret, naturam cereviſiæ ſe ibidem loci & hoc pacto liberare ab onere ſuo, cum potius dicendum foret, cereviſiam fermentari, hoc eſt, motum quendam inteſtinum eſſe in parvis cereviſiæ particulis, atque ab illis particulas ramoſas aliaſque

ad motum illum non ſatis idoneas protrudi eodem, ubi ad motum tam celerem non coguntur.

Si porro rogaſſem, quare tumor ille potius in humero, quam alibi ſe præbuerit conſpiciendum, in promptu ſequens habuiſſent reſponſum, nempe hoc contigiſſe ob debilitatem facultatis expultricis in humero, bellum ſanè ratiocinium, tot Chimæras, quot verba, continens.

Quod ſi aliquis ex vaſe capaci liquorem quendam tenui ac æquali ſemper radio infunderet in cantharum anguſtioris colli per infundibulum, ac primo videret liquorem eâdem celeritate egredi ex infundibulo, quâ intraret, deinde autem obſervaret, liquorem in infundibulo magis magiſque accumulari, an ille non egregie ſe unicuique exponeret ridendum, ſi pro cauſa hic in medium afferret debilitatem facultatis expultricis in infundibulo, cum vera cauſa ſit obſtructio in inferiore ac anguſta infundibuli parte; aut in anguſto canthari collo, inducta à corpore aliquo craſſiore in liquore forte contento? quicunque jam hæc omnia attento animo perpendere voluerit, rem in utroque caſu eodem modo ſe habere animadvertet, ac rationem utrobique allatam inveniet æquè ridiculam.

Antequam hanc obſervationem finiam, unum adhuc problema mihi diſcutiendum reſtat,

ſtat, nempe an ulcus aut vulnus cavum non poſſet impleri aliâ quâdam carne, quæ toti agglutinaretur, ſive illa caro deſumeretur ex aliâ quâdam parte ejuſdem hominis, ſeu etiam ex alio homine, aut beſtia aliqua? præſertim cum videamus ungues, quibus galli contra gallos gallinaceos in pugna utuntur, ex pedibus exſectos capiti non tantum agglutinari, ſed egregie etiam augeri brevi tempore, ſicut hoc quotidie videmus, dum galli gallinacei caſtrantur, imo etiam nemo ferè eſt, qui non aliquando conſpexerit, quam belle ramulus ex una arbore exciſus cum trunco alterius arboris coaleſcat & uniatur.

Sed diſpar longe ratio eſt, nam tubuli in unguibus gallorum, inque ramulis arborum conſtantes ſunt, ita ut ſectio illos diſtorquere non poſſit, quare liquorum circulatio per eoſdem facile peragitur, etiamſi in alienam partem aut aliud corpus inſerantur. In carne verò noſtra tubuli adeo tenelli ſunt, ut a ſectione aut aliâ quâdam vi ſtatim valde diſtorqueantur, atque eorum latera hoc pacto fere ad ſe invicem accedant, atque ita tum temporis & humorum circulatio per eoſdem prorſus impeditur.

OBSERVATIO IX.

De fractura tibiæ.

VIr triginta annorum è curru deſiliens fracturam paſſus eſt obliquam in medio fere oſſis tibiæ, aderatque cruris inæqualitas, crepitus oſſis, dolor & motus imbecillitas.

Una nempe tibiæ extremitas ob fracturam acuta in hanc, altera in illam partem vergebat, unde cruris inæqualitas, & dum illæ extremitates ad ſe invicem allidebantur, oſſis crepitus exortus eſt, ac dum perioſteum, parteſque vicinas acie ſuâ premebant, prima doloris cauſa prodibat, ſecunda autem tunc, quando extremitates oſſis diſrupti preſſione ſua cogebant humores, ut in tubulis partium vicinarum ſtagnarent, aceſcerent ac fibrillas irritarent.

Dum autem fibrillæ hoc pacto ab oſſium acie & humoribus acidis vellicabantur, ſpiritus animales non poterant potius in hunc quam in illum muſculum determinari, ſed ſine diſcrimine proruebant ad omnes partes vellicatas, & ſi qui adhuc in parva quantitate ad certos muſculos accedebant, eoſdem tamen intrare & inflare nequibant ob tubulos ipſorum muſculorum ab humoribus ſtagnantibus obſtructos, & ſi qui ſpiritus eoſdem muſculos

los adhuc intrarent & inflarent, tamen nihil agebant aliud, quam ut unam oſſis diſrupti extremitatem ſcindentem in hanc, aliam in illam partem moverent, unde nil niſi vellicatio, preſſio, novuſque dolor proveniebat, atque ex his ſatis manifeſtum redditur,quæ cauſa extiterit imbecillitatis motus.

Ego accerſitus oſſa fracta ſtatim repoſui, atque tum temporis hoc agere præcipuè volui, ut reſtituerem impeditam circulationem humorum & ſanguinis, qui abſque dubio hic atque illic etiam ſtagnavit, ideoque ad acidum peccans temperandum partem affectam lavi ſpiritu vini, in quo aliquid gummi ammoniaci diſſolutum erat, ac in eundem finem impoſui emplaſtrum ex diapalma, bolo, ſpiritu vini ac oleo camomillæ compoſitum, tandemque ad oſſa repoſita retinenda ligaturas, aliaque idonea applicui, atque hæc per intervalla quædam renovavi, atque ita patiens intra ſex ſeptimanas iterum inceſſit.

Non dicam hoc in loco, quod fractura per tranſverſum facta facilius poſſit retineri,quam obliqua, nec etiam,quod pro ſigno bonæ reſtitutionis in fracto tibiæ oſſe plerumque habeatur, ſi pollex pedis directe reſpiciat genu, quandoquidem hæc nimis nota ſunt; nec magis cauſam reddere conabor, cur dolor poſt os repoſitum mitigetur, quoniam liquidum eſt, hoc fieri, quia prima doloris cauſa, de

qua modo locutus ſum, aufertur tum temporis, ſed antequam finiam, explicare decrevi, quo pacto callus producatur, qui oſſa fracta conglutinat.

Quando ſanguinis & humorum circulatio reſtituitur iterum tam in oſſe fracto, quam alibi, tunc particulæ quædam ex poris arteriarum egreſſæ tranſeunt per tubulos oſſis, &, cum perveniunt ad extremitatem oſſis diffracti, amplius pergere nequeunt per lineam rectam ob tubulos à fractura interruptos, ideoque deflectunt ad latera, ubi oſſi & ſibi invicem adhærentes conſtituunt tandem callum, qui oſſa iterum conjungit.

Callus hic in ſenibus & debilibus tardius generatur ob ſanguinem viſcoſum & craſſum, qui per anguſtos oſſium tubulos tranſire non poteſt, atque ideo in tali caſu craſſiores ſanguinis particulæ debent attenuari per lapidem oſteocollam dragmæ pondere quotidie ſumtum, imo nocere non poſſet, ſi lapidis ejuſdem pulvis commiſceretur etiam cum emplaſtro; quod externe imponitur.

Sed in ægroto noſtro res longe aliter ſe habuit, nam callus in indecoram molem excreſcebat, quamobrem impoſui emplaſtrum de ranis cum Mercurio & ſtrictam ligaturam, ut ſcilicet emplaſtrum hoc particulas quaſdam calli ita attenuaret, ut avolarent, & ligatura callum ita comprimeret, ut novæ apponi non poſſent. At-

Atque ita finem imponam huic obſervationi, poſtquam dixero, quod crus ægroti ſemper extenſum jacere juſſi, & curam geſſi, ut calx pedis inniteretur pulvinari parvulo, in cujus medio foramen erat, nam alias contingere poſſet, ſicut experientia teſtatur, ut gangræna invaderet calcem, quia vaſa & tubuli partium à longo decubitu vehementer comprimuntur.

Reperiuntur nonnulli, qui in fractura tibiæ commendant viſcoſa, quæ ego, ut noxia, rejicio, quandoquidem in corpore ſe non exercente obſtructiones non parum augent, quæ e contra potius diminuendæ forent.

OBSERVATIO X.

De diſlocatione humeri.

VIr triginta duorum annorum, è curru prolapſus, paſſus eſt diſlocationem in humero ſiniſtro, ſic ut caput oſſis, in inferiorem partem prolapſum, cauſa foret ibidem alicujus eminentiæ, dum è contra in parte ſuperiore deprehendebatur cavitas inſolita; æger conquerebatur de dolore ſatis valido, nec manum per partem anteriorem ad frontem, nec per poſteriorem ad collum movere valebat.

Os ſcilicet à ſede ſua prolapſum pericſteum,

ſteum, parteſque comprimebat vicinas, unde dolor, qui incrementum capeſſebat ex eo, quod in tubulis partium compreſſis & diſtortis humores ſtagnarent, aceſcerent, ac vellicarent fibrillas.

Motus brachii conſuetus peragi non poterat, quia caput oſſis è cavitate propria propulſum, non gaudebat, ut ante, loco cavo, glabroque qualis ad motum ipſius obeundum requirebatur; huc etiam faciebat, quod ſpiritus animales, per tubulos ab humoribus ſtagnantibus obſtructos & ab oſſe diſlocato compreſſos, muſculos intrare, eoſque inflare nequirent; huc tandem accedit, quod motus fieri non poſſet, quin caput oſſis magis adhuc premeret partes conterminas, unde dolor de novo exoriebatur, qui ad motum rite peragendum non parvum quoque afferebat obſtaculum.

Ad ægrum vocatus os diſlocatum mox repoſui, ſtatimque motus redibat, & dolor quidem aderat adhuc aliquis, quia humores acidi ſtagnantes fibrillas adhuc aliquatenus irritabant, ſed tamen valde diminutus erat, quia caput oſſis jam in propria cavitate contentum non amplius comprimebat partes ſenſibiles.

Oſſe repoſito humores ſtagnantes per acidum temperantia diſſolvere, ac circulationem humorum reſtituere ſtudui, quare partem af-

affectam lavi ſpiritu vini, in quo gummi ammoniacum diſſolutum erat, & impoſui emplaſtrum compoſitum ex dia-palma, bolo, ſpiritu vini ac oleo camomillæ, tandemque, ſub ala poſito linteo in pilæ formam convoluto, adhibui idoneam ligaturam, ſicque æger brevi temporis ſpatio ſanatus eſt.

Petrus Pigræus, Gallicus auctor, ac chirurgus laude dignus oſſe repoſito commendat adſtringentia, ſed (pace tanti viri dictum ſit) in hoc egregiè fallitur, nam aſtringentia augent obſtructiones quæ potius eſſent minuendæ.

Paulus Barbette vult, ut influxus humorum hoc in caſu prohibeatur, ſed male, quoniam ille, utpote naturalis, prohiberi non debet. Vidit ille vir abſque dubio partes vicinas in diſlocatione non raro elevari in tumorem, obſervavit præterea per crebram experientiam, thus, maſtichen, bolum, ſimiliaque hunc tumorem fugare, & bene; ſed ubi judicavit tumorem hunc produci à ſolito copioſiori influxu, & ubi ſecundum hoc præjudicium putavit medicamenta ſua ideo juvare, quod influxum iſtum prohiberent, tunc, inquam, erravit, nam obſtructiones in cauſa ſunt, ut humores coacerventur & in tumorem eleventur, ac aceſcant, dictaque medicamenta proſunt ex eo, quod obſtructiones tollant ac acidum temperent.

Jam locutus ſum de diſlocatione humeri ſubito contingente, reſtat adhuc alia tarde invadens, ac tardius adhuc ſanabilis, cum ſcilicet à vi aliquâ externâ ligamenta humeri contunduntur, ſic ut tubuli diſtorqueantur, unde humores per ligamenta circulantes, ibidem ſubſiſtunt, ac progreſſu temporis ſe inſinuant in poros fibrillarum, ex quibus ligamenta conſtant, eoſque poros extendunt non ſecundum latitudinem ſed ſecundum longitudinem ligamentorum, quia ligamenta, dum motus peragitur, in longum ſæpius extenduntur, atque ita ligamenta, quæ caput oſſis alias in cavitate ſua continebant, jam prolongantur adeo, ut os ex propria ſede prolabatur.

Hæc diſlocatio facile reſtituitur, ſed os repoſitum difficillime retineri poteſt.

Medicamenta externa, quæ, oſſe in locum ſuum redacto, hic proſunt, ſunt talia, quæ multo ſale volatili conſtant, quod ſal volatile particulas in poris ligamentorum hærentes poteſt attenuare, ac ex poris ita propellere, & circulationem humorum reſtituere. Curatio autem facilior & brevior reddetur, ſi externis medicamentis opem feramus per internum decoctum conſtans ex ligno guajaco, radice ſarſæ parillæ, chinæ, aliiſque medicamentis multo ſale volatili gaudentibus.

Primæ Obſervationum Chirurgicarum Decadis.

FINIS.

DECAS SECUNDA.

PRÆFATIO.

PLerorumque, qui de chirurgia ſcripſerunt, theoria prorſus inutilis eſt, ac praxis boni continet perparum, quapropter ego manum operi admovi, mihique propoſui totam chirurgiam rationalem per particularium caſuum hiſtorias abſolvere; nam quicunque agunt de tumore, vulnere &c. in genere, non tantum occupati videntur circa rem nullius momenti, quod adhuc aliquo modo tolerandum eſſet, ſed circa merum ens rationis, quod in rerum natura non reperitur; nam ſicut datur hic aut ille homo quidem, non autem homo in genere, ſic etiam hunc aut illum tumorem vel vulnus invenire licet, tumorem autem aut vulnus in genere nuſquam in rerum natura offendes.

In prima decade omne id, circa quod chirurgia plerumque verſari dicitur, attigi, agens ibidem de tumore, vulnere, ulcere, fractura & diſlocatione; in hac ſecunda decade iterum non tractabo, niſi caſus particulares chirur-

gicos, quos mihi mea praxis ſuppeditavit, in qua vel eo nomine non parum delector, quod de die in diem mihi plura præbeat experimenta quæ mihi non parum inſerviunt ad id, ut majores majoreſque quotidie in amœno veræ ac ſolidæ philoſophiæ ſtudio faciam progreſſus; accipe igitur hanc ſecundam obſervationum mearum chirurgicarum decadem, amice Lector, ac plures in poſterum exſpecta.

Tuus

JOAN. MUYS,

Med. Doct.

DE-

Observatio I.

De punctura nervi.

Juvenis viginti annorum, chirurgiæ operam dans, novaculæ mucrone læſit digitum indicem dictum manus ſiniſtræ, circa medium articulum, unde dolor primo non adeo magnus, qui tamen ſequenti luce in immenſum exauctus eſt, ac præterea totum digitum invaſit rubor, ardor ac intumeſcentia, cutiſque pallida ac inſenſilis in locis vulnuſculo vicinis ſeparabatur.

Poſtquam phænomena hæc attento animo conſideraſſem, nervum à novacula læſum fuiſſe judicavi, unde primo quidem dolor non valde gravis exortus eſt.

Sed ob tubulos nervo vulnerato vicinos & à vulnuſculo interruptos humores, aliàs liberè circulantes circa vulnus ſubſtiterunt & acidi evaſerunt, atque ita ab humoribus à tergo inſequentibus propulſi ſunt ad vulnuſculum nervi, ubi, permiſti cum ſpiritibus animalibus per nervum properantibus, efferveſcentiam quandam concitarunt ratione ſalis volatilis in ſpiritibus animalibus contenti, atque hoc

hoc pacto particulæ acidæ in magno ſatis motu conſtitutæ fibrillas nervi vulnerati laterum ſuorum acie egregie vellicarunt, ſicque dolorem illum gravem excitarunt, de quo mox locutus ſum.

Humores autem acidi ita cum ſpiritibus animalibus efferveſcentes non tantum nervi ſauciati fibrillas irritarunt & agitaverunt, ſed etiam fibrillas partium vicinarum, imo totius fere digiti, unde tubuli multi diſtorti ſunt ita, ut ſanguis & humores in illis ſubſtiterint, & brevi mora naturam acidi aſſumſerint, atque hinc facile deducitur rubor, ardor & tumor totius digiti, vel ejuſdem inflammatio.

Eædem particulæ acidæ efferveſcentiam ſuam exercentes diſſecabant prorſus illas fibrillas, quæ cutim circa vulnus ſitam cum parte ſubjecta connectebant, atque ita cutis ſeparabatur, & quidem pallida & inſenſilis, quia ſæpius citatæ particulæ acidæ & ſcindentes plurimas fibrillas ipſam cutim conſtituentes diſſecuerunt, quæ in cincinnos reſilientes tot & tam pertinaces obſtructiones produxerunt, ut ſanguinis, humorum & ſpirituum circulatio per cutim in totum impediretur.

Rebus ita ſtantibus vulnus ſatis periculoſum eſſe judicavi, ideoque ejuſdem medelæ gnaviter eſſe incumbendum, quandoquidem ego

ego jam dudum videram militem Gallicum, cui nervus circa cubitum ab enſe leviter tantum compunctus erat, & qui poſt longum temporis progreſſum & multas ſuperatas difficultates non ſine ſummo labore tandem priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt; imo vidi præterea ruſticum, cui nervus in femore à globulo plumbeo per pulverem pyrium impulſo vulneratus, excitatâ convulſione, brevi poſt vulnus inflictum tempore lethiferus fuit.

Sæpius jam oleum therebinthinæ cum oleo vitrioli acido miſcueram, ac videram inde exurgentem efferveſcentiam, imo ſenſeram meis manibus manifeſtum ſatis calorem inde productum in ampulla vitrea dictos liquores continente, atque hinc perfacili negotio intelligere potui, quam egregie oleum therebinthinæ reſiſteret acido, & per conſequens quam belle conveniret in hoc noſtro caſu, quapropter infudi in vulnus oleum therebinthinæ, & quidem ſatis calidum, ut ita ipſius particulæ in majori motu poſitæ facilius & altius penetrarent, atque validius agerent ad acidum peccans temperandum; impoſui præterea emplaſtrum ſticticum Paracelſi, quod quoque temperat acidum, tandemque toti digito, ac etiam manui cum linteo duplici ſuper impoſui lavamentum conſtans ex ſpiritu vini, aqua ſambuci, camphora & ſale prunellæ; atque his quotidie bis ite-

iteratis, & cute à ſubjecta carne jam ſeparatâ per forficem ſublata, juvenis noſter brevi ſanatus eſt.

Sed interim notandum eſt, quod valde induſtrius fuerim in aëre ambiente arcendo, quandoquidem ille acidum in ſe continet, quod vel ex eo patet, quod lac coagulet, imo etiam ipſum ſanguinem, qui extra vaſa effuſus brevi coagulatur ab aëre, cum idem per aliquot dies in fluore ſolito perſiſtere reperiatur, ſi in vaſis alicujus cadaveris permaneat, ubi ab aëre immunis eſt.

Ex dictis jam ſatis manifeſtum redditur, cur dolor multo minor ſit in nervo prorſus diſſecto, quam in eo, qui tantum punctus aut alio modo leviter ſauciatus eſt, nam ubi nervus in totum diſſecatur, una extremitas in hanc, altera in illam partem retrahitur & à carne abſconditur, atque humor acidus in vulnere hærens & aëre ambiens ad nervum pervenire non poteſt.

Clariſſimus Sylvius dolorem ingentem, aliaque phænomena in vulnere nervi occurrentia deducit ab alia longe cauſa, quam ego, putat nempe, quod, fibrillis quibuſdam in nervo diſſectis, reliquæ, integræ adhuc, tanto magis patiantur à tenſione continuâ a ſpiritibus animalibus producta, atque hinc oriri dolorem, convulſionem, aliaque mala in talibus caſibus non raro obſervata, ſed pace tanti

ti viri dictum ſit, hæc cauſa mihi non arridet, quandoquidem ex ea deducere nequeo, quod cutis pallida & inſenſilis à parte ſubjecta non raro ſeparetur, imo illius cauſa repugnat experientiæ, quæ docet puncturam nervi eſſe periculoſiorem, quam ſi nervus ad medium uſque ſectus ſit, cum tamen in nervo, cujus dimidium diſſectum eſt, multo plures fibrillæ diſſecentur, quam in nervo puncto, in quo ſæpe pauciſſimæ tantum fibrillæ læduntur; ſed certum eſt, quod ipſe Sylvius ſibi perſuaſerit, rationem ſuam non ſufficere, quandoquidem dicit in eodem capite xxiij lib. ij, quod phænomena in punctura nervi ſe exhibentia, illi videantur ſomnio ſimiliora, quam obſervatione alicui per ſenſus factæ.

Ut igitur tandem hanc obſervationem finiam, dico, quod in vulnere nervi peccet acidum, & quod talia oporteat adhibere medicamenta, quæ acidum infringunt, atque hac de cauſa commendatur etiam oleum ceræ & cerumen aurium; acida vero hic exulare debent, quod etiam obſervavit Felix Platerus, qui in libro obſervationum pag. 468 dicit acidum nervoſo generi valde eſſe inimicum.

OB-

Observatio II.

De dolore capitis.

Vir annos natus quadraginta & duos dolore capitis vexabatur acerbiſſimo, & quidem tantum circa tempus unius lateris, ubi fixus permanebat, quem ſi quis hac de cauſa clavi nomine inſignire vellet, per me liceret.

Cauſam hujus doloris eſſe judicavi humorem acido corroſivum ibidem ſatis profunde deliteſcentem & ſtagnantem propter obſtructionem valde pertinacem.

Aderat medicinæ ſtudioſus, qui ſibi perſuadebat hujus affectus curam optimè perfici poſſe ſudoriferis, quod ego tamen propter pertinaciam obſtructionis in hoc morbo æque impoſſibile cenſebam, quam in panaritio, quod tamen nunquam audivi per ſudorifera fuiſſe ſanatum, quamvis itidem ortum ſuum debeat humori acido corroſivo, nam valde parva ſudoriferi pars eſt, quæ ad partem dolentem pervenit.

Ego igitur parti affectæ potius impoſui pulverem Cantharidum cum propria ſaliva efformatum in veſicatorium circa veſperam, & per noctem reliqui.

Clariſſimus Sylvius Cantharidibus addit ace-

acetum, putans exinde oriri fermentationem quandam, & ſic veſicatorium melius operari, imo doctiſſimus Williſius pleriſque veſicatoriorum formulis etiam adjungit acida, quod & ego ſæpius ſecutus ſum, ſed toties, etiam poſt integrum totius diei intervallum, nullam veſiculam à Cantharidibus excitatam fuiſſe obſervavi, quoties illas miſcueram cum aceto, hac ſcilicet de cauſa, quod ab aceto ſal volatile Cantharidum enervetur, in quo tamen præcipua earundem virtus conſiſtit.

Sequenti die adveniens veſicam ingentem à Cantharidibus productam conſpexi, &, ex ægro dolorem prorſus abiiſſe, intellexi.

Dolorem autem illum ob veſicam, & propter aquam ex eadem aperta promanantem, ſublatum fuiſſe, minime mihi perſuadeo, nam aqua profluens nec acris guſtabatur, nec talis eſſe poterat, quandoquidem alias ante veſicæ apertionem ſubjectæ cuti aliquem intuliſſet dolorem, quod tamen non fecit, licet cutis epidermide hoc modo ſublatâ, ſatis ſenſilis ſit, ut patet ex eo, quod ab aëre ambiente non raro lædatur & dolorem ſentiat.

Sed quidnam ergo fuit, quod dolorem illum ſuſtulit? ſal volatile Cantharidum, quod, à vaporibus ex cute egredientibus in motum ſatis celerem concitatum, pervenit uſque ad humorem acidocorroſivum, eumque tem-

pe-

peravit & incidit, ac obſtructionem ſuſtulit.

Verum unde tunc veſica ſuam traxit originem? dicam; interea temporis, dum particulæ Cantharidum volatiliores ſatis alte penetrabant ad humorem peccantem corrigendum, aliæ craſſiores & acriores circa cutim ſubſiſtebant, in qua fibrillas quaſdam diffringebant, quæ in cincinnos reſilientes tubulos ita obſtruebant, ut humores, in circulatione aliqua ex parte impediti, colligerentur in ſuperficie cutis ac cuticulam elevarent in formam veſicæ, quod facile contingere potuit, quia fibrillæ, quæ cutim cum cuticula jungebant, jam diſruptæ erant à particulis craſſioribus & acrioribus Cantharidum citatis.

Atqui aliquis dicet hic fortaſſe, quod aqua illa ibidem congregari non debuiſſet, ſed potius foras egredi per poros cuticulæ, per quos ſudorem tam ſæpe promanare videmus, cui reſpondeo, particulas craſſiſſimas Cantharidum manſiſſe & hæſiſſe circa cuticulam, ejuſque poros valde conſtrinxiſſe, quod nemini mirum videbitur, qui vel ſemel in vita vidit, quam facile ignis calore membranæ poſſint corrugari, & quod ignis communis, qui membranas ita corrugat, etiam aliquando excitet veſiculas, prorſus ſimiles illis, qui à Cantharidibus producuntur; quia autem pori cuticulæ ita conſtricti ſunt, ideo

va-

vapores alias libere exhalantes accumulantur, augentque copiam humoris in veſica contenti.

Siquis tandem, ratiocinio noſtro nondum plane convictus, credat tam diu Cantharides ob veſiculas excitatas juvare, donec probati alicujus ſcriptoris auctoritate flectatur, illum adire jubeo Lazarum Riverium, qui centuria III, Obſerv. XIV refert, quod veſicatorium dolorem à punctura apis relictum intra quadrantem horæ abegerit omnino, veſicis non excitatis ob moram exiguam.

Franciſcus Redi in tractatu de inſectis affirmat, ſe vidiſſe humorem albicantem & abſque dubio acido corroſivum, ex aculeis ſcorpionum profluentem, & talem humorem in puncturis apum ex earum aculeis itidem promanare valde veroſimile videtur, qui doloris cauſa exiſtat, unde jam manifeſtum redditur, quod dolor, de quo Riverius loquitur, evanuit, quia humor acidus, qui ex apis aculeo profluxerat & dolorem excitabat, temperabatur à ſale volatili Cantharidum.

Apum autem aculeos cavos eſſe nemo mirabitur, qui unquam vidit tubulos vitreos arte confectos, quibus utuntur ad ſanguinem, alioſque liquores per microſcopium examinandos & conſpiciendos, quandoquidem illi, licet pilo tenuiores ſint, cavitate tamen aliqua donantur.

OB-

OBSERVATIO. III.

De contractura tendinis poſt fracturam oſſis humeri.

JUvenis duos & viginti annos natus brachium inflexum & rigidum poſt fracturam oſſis humeri ſanatam extendere non potuit.

Cauſa hujus mali remotior fuit incuria chirurgi, qui brachium per quinque aut ſex ſeptimanas reliquit incurvatum, cum potius illud ſingulis, quibus vicibus fracturam religabat, aliquoties extendere debuiſſet, ad quod in praxi exercenda bene attendendum eſt.

Hoc autem adeo mirum non eſt, cum quotidie videamus arcum, qui aliquandiu remanſit incurvatus, non reſilire; imo quis non aliquando in ſemet ipſo expertus eſt, quam difficulter incedere atque pedes extendere poſſet, poſtquam per unicum tantum diem in curru conſediſſet immotus.

Verum enim vero quandoquidem hæc comparatio rem nondum ſatis illuſtrat, ejuſdem cauſam paulo altius hic inveſtigare animus eſt.

Ubi ſcilicet brachium incurvabatur circa cubitum, tendo muſculi bicipitis cubitum flectentis contrahebatur (quod autem hic dici-

citur de tendine muſculi bicipitis, de aliis muſculorum cubitum flectentium tendinibus etiam intelligi poteſt) atque ita pori fibrillarum, ex quibus tendo conſtat, prius rotundi, mutabantur in ovales, ſic ut major pororum diameter reſpiceret latitudinem fibrillarum.

Interim humores ex poris arteriarum egreſſi, qui prius ob motum ſæpius inſtitutum libere circulationem ſuam perficiebant, jam ob quietem aliquatenus ſubſiſtebant in tendine, imo brevi temporis intervallo particulæ quædam ſatis craſſæ eorum humorum ſeſe inſinuarunt profunde in poros illos ovales fibrillarum, eoſque in oblonga illa figura conſervabant atque confirmabant, imo progreſſu temporis citatæ particulæ tam pertinaciter inhæſerunt poris mox nominatis, ut vix ac ne vix quidem illas expellere liceret, atque hinc tendo muſculi bicipitis fiebat brevior, non aliter ac videmus funem, pannoſque novos aqua conſperſos fieri breviores.

Hinc etiam tendo dictus apparebat durus & rigidus; atque ita ſatis liquido conſtare exiſtimo, cur brachium extendi non potuerit; nam muſculi brachium extendentes munus ſuum obire non poſſunt, quin prius contrahantur, nequeunt autem contrahi, quin tendo bicipitis cum ſuo muſculo à contractione incipiat ceſſare, hoc vero impoſſibile

erat ob poros fibrillarum, ex quibus tendo conflatus erat, à particulis dictis obſeſſos.

Cauſâ hujus phænomeni hoc pacto inveſtigatâ modus curandi non difficilis fuit inventu; ſcilicet particulas poros obſtruentes expellere oportebat, quamobrem uſurpavi fomentum ex vino, cui herbæ, aliaque multo ſale volatili conſtantia incocta erant, ac deinde applicabam emplaſtrum de ranis cum Mercurio, & poſtquam per aliquot dies illud continuaſſem, ægrum aliquoties pondus aliquod manu geſtare juſſi, ut ita particulæ in poris obſtructis hærentes, ac per prædicta medicamenta maceratæ aliquo modo (belgice **los getweyckt**) vi quadam ejicerentur, atque ita æger brevi temporis ſpatio priſtinam ſanitatem recuperavit.

Observatio IV.

De vena Secta.

Vir triginta ſex annorum venam in flexura brachii ſibi juſſerat ſecari, ſequenti die unciæ aliquot humoris limpidi ex venæ vulnuſculo profluxerant, ac per aliquot dies idem perſeverabat continuò effluxus, atque interea brachium nec dolebat, nec rubebat; rarum ſane phænomenum, quod in tota praxi mihi nunquam contigiſſe memini.

Sci-

Scilicet forte vaſculum aliquod lymphaticum ſupra venam ſecandam jacebat, quod in venæſectione ſauciatum, ac à particulis quibuſdam circa vulnuſculum ſtagnantibus & aceſcentibus irritatum, leviterque continuo convulſum hanc humoris limpidi copiam emittebat.

Ego acidum circa vaſculum Lymphaticum peccans temperavi oleo therebinthinæ calide infuſo, & ſic aperturam coaleſcere, & humorem limpidum brevi ſubſiſtere vel potius per naturalem viam iterum circulare coëgi.

Præterea novi quendam in Chirurgia Tyronem, qui in ſectione medianæ ſubjectum tendinem pupugit, unde dolor, rubor, iiſque ſanatis tandem affuit contractura tendinis muſculi bicipitis tanta, ut brachium jam per longum tempus incurvatum ab ægrota minime poſſet extendi, cujus mali curationem Patiens conſequuta fuit haud aliter, quam in prægreſſa dixi obſervatione.

Scilicet humores aliqui ſtagnantes aceſcebant circa tendinem vulneratum, eumque irritando, ſpiritus animales majori ſolito copia influere faciebant, unde tendo cum annexo muſculo contrahebatur, & brachium incurvabatur, quod poſtea ita manſit inflexum ob particulas quaſdam, quæ poros fibrillarum in tendine eodem modo obſtruxerunt,

quem fuſius explicui in obſervatione præcedente.

Dolor autem ruborque, qui tendinis punčturam non raro comitantur, eandem cauſam & medelam agnoſcunt, quam in punčtura nervi propoſui.

Plerique Chirurgi, ubi ſanguinem craſſum evacuare volunt, majorem plagam infligunt venæ, minorem verò, quando ipſis animus eſt, emittere ſanguinem ſubtiliorem, ſed male; nam ſi craſſæ ſanguinis particulæ ſatis accuratè cum tenuibus mixtæ per arterias, venaſque capillares circulare queant, nonne ſole meridiano clarius eſt, quod vulnuſculum tam exiguum in Venæſečtione fieri non poſſit, ex quo cum ſubtiliori ſanguine non itidem expellatur ille qui craſſior exiſtit? Quod acutiſſimus Bayle bene animadvertit.

Clariſſimus Dominus Leeŭwenhoeck per microſcopium detexit, ſanguinem humanum conſtare ex globulis rubris in humore cryſtallino natantibus, qui ubi ſanguis poſt Venæſečtionem in vaſculo exceptus coagulatur, motu ſuo amiſſo, deſcenderent ad fundum, humore cryſtallino, per quem ſparſi prius movebantur, ſupernatante.

Mirum certe inventum, nec injucundum quoque, ſed in praxi Medica nullius uſus, nam qui ex hoc fundamento Febrium, aliorum-

rumque morborum cauſas & medelas eruere ac deducere conantur, garrire mihi videntur, omnemque operam perdere, qui, ſi attenderent potius ad acidum, ſalem, amarum, dulce, aliaque in ſanguine ſine controverſia contenta, abſque dubio multo majorem in ſanandis ægris utilitatem inde perciperent.

Multi Authores volunt ut cephalica potius, quam Mediana aut Baſilica aperiatur, ſed perperam, quandoquidem ego ſæpius expertus ſum, illam facile ex loco proprio recedere, atque ita, dum ſecatur, plagam intentatam effugere.

Sæpius obſervavi in pinguibus venam ſtatim poſt ligaturam injectam ſatis eſſe tumidam & manifeſtam, eandem vero, niſi mox aperiatur, ex conſpectu evaneſcere, dum ſcilicet ſanguis pinguedinem ſubjectam & facile recedentem deorſum premit, ut ita, non obſtante ligatura, venam iterum libere permeet.

Cum vena ſatis occluſa videbatur, non raro ſanguinem inde magno impetu iterum profluentem conſpexi poſt ſectionem venæ, & quidem nulla alia de cauſa, quam quod ligaturam & linteum comprimens imponerent prius, & poſt brachium incurvarent, nam hoc pacto labia vulnuſculi, quæ prius in extenſo brachio erant conjuncta, iterum à ſe

invicem dehiſcunt, dum brachium inflectitur.

Sæpe lividitas aliqua poſt venæ-ſectionem reliqua reperitur, cujus cauſa non raro eſt malus uſus aceti, quo linteum comprimens, quod aperturæ venæ imponitur, imbuitur, quandoquidem ſatis manifeſtum eſt ſanguinem ab acido coagulari, lividumque ac nigricantem colorem nanciſci.

Antequam finiam, addendum reſtat conſilium Petri Pigræi, ut inde, ſi poſſibile ſit, fructum adhuc aliquem eliciamus.

Præcipit Clariſſimus ac dexterrimus ille Chirurgus, ut poſt Venæ-ſectionem apertura illinatur oleo quodam, ſi animus ſit eodem die ex eodem foramine abſque nova apertura iterum ſanguinem educere.

Si autem oleum impediat aliquandiu, ne vulnuſculum venæ ruſus coaleſcat, vides, quam male agant illi, qui olea adhibent in vulneribus, idque non aliam ob cauſam, quam quia illud à Magiſtris ſuis fieri conſpexerunt, ut oleum hyperici ex: gr:, nam ſi hypericum proſit vulneribus ob ſalem ſuum volatilem acidum peccans temperantem, cur tincturam hyperici non potius extrahunt per ſpiritum vini, in quem ſalem ſuum volatilem multo facilius & copioſius transferet, quàm in oleum, quod vulneribus nocet, quia, poros & tubulos obſtruendo, ſanguinis & humorum cir-

circulationem ſiſtit, cum tamen illa potius promovenda ſit, ad quod non parum valet ſpiritus vini, quoniam egregie temperat acidum, quod ſanguinem & humores in vulneribus plerunque coagulat, & circulationi ineptos reddit; ſed ne nimis prolixus videar, huic obſervationi finem imponam.

OBSERVATIO V.

De Crepitu tendinis.

Fœmina quadraginta trium annorum poſt ſolito majorem laborem in manu dextra paſſa fuit impotentiam ad motum, tumorem & dolorem; ac tendo in manu ſitus, cum digito premebatur, ſonitum edebat.

Eſt hic affectus, qui in praxi non raro occurrit, quamvis à nullo, quod ſciam, hactenus tractatus ſit, quamobrem ego eundem crepitum tendinis appellabo.

Ab inſueto ſcilicet labore Fibrillæ tendinis diſtorquebantur ita, ut humores in circulatione impediti ibidem ſubſiſterent & coagularentur, unde motus impotentia, tumor, dolor ac tendinis crepitus facillime deducitur.

Metuebam, ne humores in tendine ſtagnantes indies magis magiſque coagularentur, & ſic exoriretur tumor, qui Ganglii nomine pleriſque notus eſt.

Imo formidabam præterea, ne particulæ quædam humorum ſubſiſtentium reciperentur intra poros Fibrillarum tendinem componentium, eoſque obſtruerent ita, ut in Obſervatione tertia hujus Decadis requiri oſtendimus ad contracturam & rigiditatem tendinis inducendam.

Quapropter manum medicam mox adhibendam eſſe cenſens, ſpiritum vini accendi curavi hoc pacto, ut vapor inde exurgens totam manum affectam circumvolitaret, hocque peracto imponi juſſi emplaſtrum de ranis cum Mercurio, atque ita humores coagulati diſſoluti, obſtructioneſque ſublatæ ſunt, ac ægrota paucis interjectis diebus in totum priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

Observatio VI.

De hæmorrhagia ex ulcere tibiæ varicoſo.

Fœminæ quadraginta annorum ulcus in tibia dextra exortum eſt a cauſa interna ſupra varicem ſatis amplum, quod nullis remediis obtemperabat, aderatque tumor & eryſipelas ſatis grave nullis medicamentis morem gerens.

Poſt aliquot dies inopinato ab humore acido-corroſivo illic hærente apertus eſt varix, ex quo ad minimum duæ libræ ſanguinis nigri-

gricantis ac (ut aſtantes aſſeverabant) in efſluxu valde fœtentis promanaverunt.

Ego placentam illam duriuſculam ex medicamentis acidum temperantibus conflatam, quam in Obſervatione ſexta primæ Decadis laudavi, à Chirurgo imponi curavi, & ſic varicem non tantum obturavi, verum etiam acidum illud in ulcere hærens temperavi, quod aliàs corroſione ſua varicem facile iterum aperuiſſet, ac præterea ulceris curationem impediviſſet.

Erat viſu mirabile, quod, poſtquam varix inexpectato apertus tantam ſanguinis copiam profuderat, eryſipelas, aliaque ſymptomata mox evanuerint, & ulcus, de die in diem melius habens, intra tres ſeptimanas ſolius prædictæ placentulæ ope prorſus coaluerit.

Ego jam temporis minime mihi propoſui originem ac medelam varicis, ulceris, ac eryſipelatis tradere, quandoquidem illud in Obſervatione ſexta primæ Decadis ſatis accurate executus ſum, & mihi ſemper, ſi cuiquam alii, crambe bis cocta mors eſt.

Sed animus mihi eſt hic loci per experientiam confirmare, quod dixi & egi in primæ Decadis obſervatione ſexta, quam indubitatum nempe ſit eryſipelas ac ulcus originem ſuam trahere ab acido, & quam opportune inſtituerim ſectionem varicis in ulcere illo tibiæ varicoſo.

Hæc autem ſine ullo negotio ex allato exemplo deducuntur, nam nec eryſipelas nec ulcus ullis remediis cedebat, quamdiu varix ille tanta nigricantis & abſque dubio mora ſua aceſcentis ſanguinis copia repletus erat, & quam primum ſanguis ille peccans affluxerat, eryſipelas evanuit, ulcuſque non longo poſt coaluit.

Observatio. VII.

De ingenti contuſione brachii.

MAtrona quinquaginta ſex annorum poſt lapſum ab alto conquerebatur de ineptitudine ad motum & ſummo dolore brachii ſiniſtri, quod valde intumefactum apparebat, quamvis ejuſdem cum cute ſana eſſet coloris. Ex pulſu ſanguinis motum ſolitò concitatiorem animadvertebam ob terrorem ſcilicet, quem Patiens ex lapſu conceperat.

Poſtquam accurate ſatis cauſam hujus mali per totam brachii longitudinem inquiſivimus, tandem nec fracturam nec diſlocationem adeſſe animadvertimus, ſed ſummam contuſionem totius brachii, ſic ut multum ſanguinis extravaſati, ut & humorum in tubulis brachii à contuſione diſtortis hærentium ſtagnaret, & brevi poſt aceſceret, unde mo-

motus imbecillitas, tumor & dolor haud difficulter deduci poteſt.

Plerique ad ſanguinis motum placatiorem reddendum hic ſtatim venam ſecaſſent, cum tamen ego e contra, omiſſa venæſectione, tincturam anodynam ex opio aliiſque paratam ægræ propinaverim, quæ multo ſecurius & majori cum utilitate ſanguinis motum diminuit.

Poſt aliquot horarum intervallum ægrotæ exhibui pulverem ſudoriferum, ſimulque acidum ſanguinis extravaſati & humorum ſtagnantium temperantem, quem duabus ſubſequentibus veſperis cum commodo iteravi; conſtabat autem ex antimonio diaphoretico, oculis cancrorum præparatis, ſale prunellæ antimoniato, aliiſque; atque hinc dolor non parum remiſit de ſua vehementia, & ſanguis extravaſatus propulſus fuit uſque ad cutim, quæ tunc per totum brachium ab humero uſque ad digitos egregie liveſcebat, imo nigricabat.

Chirurgi, qui mecum aderant, invito me, in principio brachium totum inungebant oleo roſarum, quod non tam nocet propter roſas, quam propter oleum olivarum, nam licet hoc aliquid boni præſtare poſſet, tamen prodeſſe nequiret, niſi perveniret uſque ad eum locum, ubi ſanguis extravaſatus & humores ſtagnantes jacent, eò autem pervenire non

poteſt niſi ſub forma halituum, calor autem noſtrorum corporum impotens eſt ad oleum olivarum in halitus convertendum, quandoquidem ignis ſatis vehemens ex ligno & ceſpitibus conſtructus debilior eſt, quam ut particulas olei olivarum ollæ inditi ad formam habituum redigere poſſit.

Tantum autem abeſt, quod oleum olivarum prodeſſet, ut contra id, quod ſuppoſui, potius obeſſet, quoniam particulis ſuis ramoſis obſtructiones augeret, ac ita efficeret, ut ſanguis & humores adhuc magis ſtagnarent; ac præterea, poros cutis claudendo, impediret, ne alia medicamenta ad locum debitum pertingerent.

Si roſæ communes frigidæ forent, ut plerique ſentiunt, eaſdem hic rejicerem, ſed quia ex amarite & penetrante earundem odore contrarium potius colligi debet ab illis, qui, ſepoſitis ſuis præjudiciis, non tam vetuſtatem, quam veritatem ſequuntur, ideo oleum roſarum improbo hoc in caſu ob oleum olivarum non autem ob admixtas roſarum particulas nonnullas.

Iidem Chirurgi, brachio toto oleo roſarum inuncto, impoſuerunt emplaſtrum illud defenſivum, cujus deſcriptionem exhibet Pharmacopæa Ultrajectina, quod quidem hic non prorſus rejicio, quia continet multa ingredientia acidum temperantia, qualia ſunt bo-

bolus, terra ſigillata, lithargyrium, aliaque; ſed quorſum baccæ myrthi, oleum myrthinum & vinum rubrum auſterum? illa ſane poros cutis aſtringunt, atque ita aliis idoneis ingredientibus viam penetrandi ad partem affectam prorſus præcludunt.

Ratiocinium autem meum experientia brevi confirmavit, cum puſtulæ multæ per totum brachium diſperſæ in conſpectum veniebant.

Quamobrem ego ſequens lavamentum præſcripſi, quod in locum olei ac emplaſtri ſubſtitui, utpote acido egregie reſiſtens & per conſequens ſanguinem & humores coagulatos optime diſſolvens.

℞: *Rad. ireos.*
calami aromat.
bryon. ãã ℥ß.
Herb. rorisſmar,
betonica
Salviæ ãã M ß.
Baccar. juniperi
Lauri ãã ʒiij.

Coque in vaſe bene clauſo cum vino gallico, ac Colat: ℔ij. adde
Gumm. ammon. ʒij.
Salis tartari ʒi.
M. F. Lavamentum.

Atque ita puſtulæ evaneſcebant, dolor diminuebatur, motuſque paulatim redibat,

ac lividus color mutabatur in croceum.

Deinde, volentibus Chirurgis, ut mutarentur medicamenta, loco emplaſtri defenſivi, quod illi iterum proponebant, præſcripſi ſuffitum acidum temperantem & conſtantem ex baccis lauri, juniperi, thure, maſtiche, myrrha, aliiſque, nam ſi hæc poſteriora juvant in prædicto emplaſtro, ubi à ſevo & cera ligata jacent, multo magis proderunt, ubi ſub forma fumi brachium ex ſuperiore parte contectum circumvolitant, & ab igne non parum agitata poros brachii à calore ſatis apertos ingrediuntur.

Tandem ſpiritum vini accendi juſſi, cujus vapor ad brachium aſcendens & per poros intrans acidum, quod ſanguinem & humores non parum coagulaverat, infringebat, atque ita Patiens ſanata fuit, dolore ac flavedine ſublata, & motu brachii reſtituto.

Certiſſime mihi perſuadeo, quod contuſio non tam magna fuiſſet, ſi in brachio ægrotæ affuiſſet fractura oſſis; nam illud tunc, cum frangitur, recedit, nec contundit amplius, ſed ubi os integrum manet & per conſequens ob duritiem ſuam reſiſtit egregie, ac ubi ab altera parte adeſt corpus ſolidum contundens, tunc caro intermedia non aliter utrinque premitur, quam ſi ſub prælo poſita foret, atque ita mirum in modum contunditur.

Atque hoc eſt, quod praxis quotidiana con-

confirmat, in qua ſæpius videre mihi licuit, contuſionem, oſſe fracto, multo minorem eſſe, quam eodem illæſo remanente.

Formidabam, ne ſanguis extravaſatus adeo coagularetur, ut poſtea diſſolvi non poſſet, & ſic tam acidus & corroſivus tandem evaderet, ut partes vicinas inficeret gangræna; nam non ita pridem ad Juvenem vocatus ſum, qui tibiam valde contuſam per octiduum neglexerat, quo demum tempore ego adveni, & tunc coactus fui partem contuſam ſcalpello aperire, & eximere multa ſatis magna fruſta ſanguinis valde coagulati, nigri & putreſcentis, qui cavitatem, in qua continebatur, jam aliquatenus infecerat gangrænâ, quam tamen lotione per ſpiritum vini & inſperſione pulveris myrrhæ, aloëſque brevi ſuſtuli.

OBSERVATIO VIII.

De Ganglio in manu.

ADoleſcens ſedecim annos natus conquerebatur de tumore duro, indolenteque, qui, in ſuperna manus dextræ parte ſitus, mole ſua nucem avellanam adæquabat, eratque ejuſdem cum cute ſana coloris; atque jam tertius menſis erat, ex quo æger poſt laborem conſueto majorem hoc malo affectus eſt.

Ja-

Jacebat nempe tendo in ſuperna manus parte, cujus tubuli ab inſueto labore ita diſtorquebantur, ut humores, in circulatione multas obſtructiones pro obſtaculo offendentes, ſtagnarent in tubulis tendinis, tandemque ab humoribus à tergo inſequentibus propellerentur uſque ad membranam illam, quæ tendinem inveſtit, ubi, efformatâ ſibi cavitate, colligebantur & concreſcebant aliquatenus particulæ viſcoſiores, tenuioribus interim abeuntibus, & ſic exortus eſt tumor, de quo hic ago, & qui ganglii nomine à pleriſque appellatur.

Ego pollice manus meæ tumorem hunc valide ſatis compreſſi, eumque hoc pacto extemplo evaneſcere vidi, dum ſcilicet vi compreſſionis humores tumorem conſtituentes protrudebantur iterum quaquaverſum per tubulos tendinis; ſed quia obſtructiones ſic nondum ſublatæ erant, ideo recidivæ formidine tenebar, quapropter ad humores viſcoſos attenuandos & obſtructiones reliquas tollendas impoſui emplaſtrum de ranis cum Mercurio, & ſtrictam ſatis ligaturam, quæ impediebat, ne humores viſcoſi in conſueta cavitate iterum, ut ante, congregarentur.

Sed ubi tumor hic jam per aliquot annos duravit, tunc à pollice comprimente tolli non poteſt, ſed adhibenda eſt ferula lignea, non differens ab illa, quâ præceptores in caſtigan-

dis

dis pueris utuntur, niſi quod plumbi portio in illius medio inſuſa jaceat; & talis ferulæ unico ictu, ægroti facie à manu affecta in dorſum averſâ, prorſus evaneſcere vidi ganglium, quod per quadriennium patientem vexaverat, cujus medela tunc brevi per emplaſtrum hic citatum & ſtrictam ligaturam abſoluta fuit.

OBSERVATIO IX.

De globulo mobili inferioris labii.

JUvenis viginti tres annos habens oſtendebat mihi in labio inferiori tumorem rotundum, mobilem, parum dolentem, ſed interea tamen ſatis moleſtum mole ſua, quæ aqualis erat globulis illis, quos pueruli in luſibus ſuis adhibere ſolent; color à reliquo labio non differebat.

Patiens ante trimeſtre ſpatium labium inferius ſuis dentibus momorderat, & ab illo tempore animadvertit hunc tumorem.

Jam temporis nemo fere eſt, qui neſciat, quam multæ exiguæ glandulæ non tantum per reliquas oris partes, ſed etiam per labium inferius diſſeminentur, quarum una ſine dubio à morſu læſa fuit ita, ut humores ex arteriola egreſſi, in glandula, occluſo exitu, ſubſtiterint, & ſic glandula hæc parva in tantum

tum

tum tumorem excrevit, quantum in hac Obſervatione mox exhibui.

Quamvis hic tumor in praxi ſæpius occurrat, tamen neminem novi, qui ipſius cauſam explicuit, & unum tantum, qui ejuſdem curam exemplo proponit, nempe Jobum van Meeckeren Chirurgum Amſtelodamenſem, qui, niſi me mea fallat memoria, huic affectui nomen indit, quod belgice ſonat **een ſteen knoop**.

Sed quid miraris? num putas impoſſibile, glandulam tam exiguam ad talem magnitudinem poſſe pervenire? perpende, quæſo, quantum unius & ejuſdem uteri magnitudo differat in virgine & parturiente; perlege diſputationem, quam Clariſſimus Dominus Johannes Munnicks, Profeſſor Ultrajectinus, anno 1678. die 20 Novembris publice ventilandam propoſuit, in qua narrat, virginis alicujus tubam uterinam tam late extenſam fuiſſe, ut centum & duodecim aquæ libras contineret.

Sed quid hæres? oportet, ut afferam adhuc unum experimentum, quod ad rem propoſitam propius accedit; ego nempe, ubi à frigore ſupra modum læſus eram, non raro glandulas circa collum, quas in ſtatu ſanitatis tactu reperire non poſſum, in tantam molem excreſcere animadverti, ut ovum columbinum ſuperarent.

Ut tandem ad curam properem, dico, quod medicamenta hic loci commode applicari vel retineri nequeant; ideoque ſectione ſcalpelli ſimul & ſemel totum tumorem ſuſtuli, vulnuſque relictum ſolo melle roſarum ſanavi.

OBSERVATIO X.

De affectu oris apud noſtrates vulgo nuncupato **de Water-kanker.**

PUerulum biennem, qui jam per tres integros menſes quartanâ laboraverat, non ita pridem inviſi, ac inter ejuſdem labium ſuperius & gingivam inveni ulcus, quod ante quatriduum initium ſuum ceperat, ſatis alte surſum vergens, cavum durum, dolens, nigricans & grave-olens.

Hujus nempe ægrotuli ſanguis à cibo potuque acido & aceſcente, nec non à quartana diuturna, multo, quam par eſt, evaſit acidior, atque ita non tam alibi ſubſtitit, quam inter labium ſuperius & gingivam, quia ſanguis & humores ibi facile coagulantur ab aëre frigido per inſpirationem admiſſo, nec non à reliquis cibi inter dentes hærentibus, atque morâ ſuâ acorem contrahentibus.

Sanguis autem & humores ſtagnando tandem valde corroſivi evaſerunt & ſic Fibrillas labii

labii & gingivæ non tantum vellicarunt valde, ſed earum multas diſruperunt etiam, atque hoc pacto exortum eſt ulcus altum, cavum, durum, dolenſque.

Ut autem nigroris mox adducti rationem eò felicius inveſtigemus, prius referre libet, quod non ita pridem fruſtulum lintei candidi per microſcopium meum conſpexerim, & quod ſingulæ Fibrillæ, ex quibus fila contorta erant, glaciei inſtar pellucidæ apparerent, ſed unumquodque filium ex pellucidis iſtis Fibrillis conflatum album cernebatur, non aliter ac aqua apparet quidem pellucida, ſed ſpuma alba, quæ conſtat ex multis aquæ ſuperficiebus ſibi invicem ita ſuperpoſitis, ut multum aëris interjaceat.

Cum autem linteum hoc combuſſeram, non tantum tota fila, ſed ſingulæ eorundem Fibrillæ oculo meo microſcopio armato colorem nigrum offerebant, quia nimirum pori in linteo à vi ignis valde diſtorti ſunt, & particulæ multæ ſub forma fumi ex linteo avolarunt, ſic ut radii ſolares qui in poris illis ſuffocati ad oculum meum non reflecterentur.

Et quod ignis in linteo effecit, hoc particulæ acido-corroſivæ præſtiterunt in ulcere, dum Fibrillas diſrumpebant, illarumque poros aliter figurabant & mutabant, imo multas particulas ex ulcere ſub forma vaporis avolare cogebant, ut manifeſtum erat ex fœtore.

Ut

Ut autem multis mirandi cauſam præripiam, quod acidum ad nigritiem inducendam concurrere ſcribam, volo ut conſpiciant, quam bonum atramentum ex decocto gallarum conficiatur cum aceto, in quo limatura chalybis prius infuſa fuit; aut ſaltem malum citrium cultello diſſecent, nam tunc mox cultellum egregie nigreſcere videbunt.

Sola igitur ulceris graveolentia adhuc enodanda ſupereſt; ac ut prædicta comparatio hic loci mihi iterum inſerviat, unumquemque olfacere jubeo ingratum odorem, qui in combuſtione lintei noſtras nares plerunque ferit, nam quod agit ignis reſpectu lintei, idem operatur humor acido-corroſivus ulceris reſpectu, dum ſalis volatilis (quod magnâ copiâ in ſtatu ſanitatis continetur in partibus corporis humani, aliorumque animalium, ut deſtillatio docet) multas particulas corrumpit, illarum figuras immutat, ac ita eaſdem, ſolutis vinculis, quibus prius alligabantur, avolare facit, quo tempore cum aëre, quibus ſe miſcent, in nares propulſæ fibrillas nervorum olfactui inſervientium nimio tremore agitant, & ſic animæ graveolentis odoris conceptus exhibetur.

Phœnomenis hujus morbi in praxi tam ſæpe occurrentis, & a nemine, quod ſciam, hactenus bene dilucidati perſpicue ſatis explicatis, mihi perinde erit, an cum Hildano

gan-

gangræna, cum Carolo Batto cancer, an vero cum Cornelio vander Voorden dicatur ulcus noma, quandoquidem ego meras illas quæſtiones de nomine parum admodum moror, qui nihil capto niſi res.

Hoc autem malum celerrime proſerpit & brevi ægrum jugulare poteſt, ſicut ego ante duos menſes expertus ſum in puella quatuor annorum, quæ quinto poſt morbi invaſionem die ad me deportata fuit, adeo deformis, ut homini vix ſimilis videretur, nam dimidia naſi, & quarta linguæ pars jam abſumta erat, ac mala ſiniſtra lapidis inſtar dura, magnoque foramine perforata, unde intra quatriduum juxta meam prognoſin obiit.

His igitur ſedato animo ponderatis ſequens unguentum acido-corroſivo reſiſtens præſcripſi: ℞ *Theriac.* ℥ii ß.
Ung. ægyptiac. ℥i ß.
Gum. laccæ
Spir. ſalis armon. ãã ℈ij.
cochlear.
M. F. ung.

quo cum pauculo ſpiritus vini mixto calide quotidie lavabatur ſexies pars affecta, eique imponebantur lintea carpta eodem medicamento imbuta, atque hoc ſolo remedio non tantum hunc puerulum, ſed etiam plures alios feliciter ac intra breve tempus ſanavi.

Secundæ decadis.

F I N I S.

DECAS TERTIÆ.

PRÆFATIO.

A Veteribus efficta eſt fabula de Sphinge, quæ, prout narratur, tenebat jugum montis in agro Thebano, ac, obſeſſâ viâ, obruebat viatores, eoſque dilaniabat, quia ænigmata obſcura, quæ illis diſcutienda proponebat, ſolvere nequibant, donec Oedipus, vir prudens, ſed pedibus læſis & perforatis, adiit Sphingem, quæ more ſolito ipſi ænigma præbuit declarandum, ac interrogavit eundem, quale foret hoc animal, quod primo naſceretur quadrupes, deinde fieret bipes, poſtea tripes, tandemque iterum quadrupes; hoc autem homini poſſe applicari reſpondit Oedipus, ac ita hoc ænigma ſolvit, Sphingemque trucidavit.

Aſſentior autem prorſus Bacono Verulamio, cum dicit in aureo ſuo tractatu de ſapientia veterum, per Sphingem intelligi debere ſcientiam, cujus ænigmata obſcura ſolvi debent ab hominibus cum Oedipo tardè progredientibus ac lentè feſtinantibus, nam ſat cito, ſi ſat bene; qui verò nimis celeriter properant, illi Sphingi plerunque ſuccumbunt, ac ab eâdem miſerè in conceptibus ſuis dilacerantur.

Ego igitur tardo paſſu in abſolvenda Praxi Chirurgica

rurgica rationali incedere mihi propoſui, ut ita cum Oedipo ænigmata Sphingis hoc eſt ſcientiæ Medicæ ſecreta felicius poſſim detegere.

Præterea cum Horatio brevis eſſe laboro, *ſed illius obſcuritatem, quam ipſe his verbis confitetur :* brevis eſſe laboro, obſcurus fio, *quantum potui vitavi; ſcriptorem brevem eſſe oportet, quantum res patitur, ne Lectori tædium pariat, vel eum à lectione prorſus abſterreat, obſcuritas autem cane pejor & angue fugienda mihi videtur, quandoquidem ſcribimus, ut intelligamur.*

Prægreſſas duas Obſervationum Chirurgicarum Decades in eum finem conſcripſi, ut ingenium meum magis magiſque excolerem, ac veritatis indagini aſſuefacerem, & quia me nondum pœnitet progreſſuum, quos inde conſecutus ſum, ideo in hac tertia Decade ſcribenda pergere volui.

Praxin quotidie indefeſsè exerceo, atque non aliter ac in macrocoſmo philoſophor circa hominem, qui revera dici poteſt microcoſmus, quoniam ille in principio non fuit niſi merum chaos, deinde plantæ vitam duxit, poſtea bruti animantis, tandemque devenit homo, ideòque optime à Chriſto ac ab Apoſtolo dicitur omnis creatura.

Ac ubi experimentum aliquod obvium habeo, quod inſervire mihi idoneum eſt, illud colligo, collectum in animo ſæpius voluto, diſcutio, tandemque in uſum revoco, atque hoc ſtudium tantopere me delectat, ut nunquam illud intermiſſurus

ſim

ſim, non obſtantibus invidorum ac maledicorum inanibus ac refutatione indignis latratibus, quos audio ſubinde; pungant, lacerent illi, quantumcunque voluerint, non tamen unquam hoc pacto à propoſito avertar, nec iraſcar magis illis, quam ſpina, aut rubo, dum me tranſeuntem pungit aut lacerat.

Mirabitur fortaſſe aliquis quod ſæpe viſcoſum, ac ſæpius acidum in morbis accuſem, ſed quis neſcit, ſanitatem præcipue conſiſtere in circulatione ſanguinis ac humorum rite peractâ, ac eâdem prorſus impeditâ mortem præ foribus exiſtere? humor igitur viſcoſus circulationem aliquatenus impediens, multiſque anſam præbens obſtructionibus, complurium morborum ſcaturigo dici meretur; & quam inimicum exiſtat acidum ſanitati ac vitæ, ex multis experimentis facile colligere poteris; per ſyringem in venas canis viventis ac vigentis immitte pauculum olei vitrioli, ac eundem paulo poſt expirare conſpicies; colloca felem ſub vaſe ligneo, illico morietur, ubi ſulphuris accenſi fumus in ejuſdem pulmones propulſus fuerit; ſed unde hoc animal, quod aliàs difficillimè necatur, tam citò vitâ privatur? ſcilicet ab acido ſpiritu ſulphuris in pulmones propulſo, ac ſanguinem ſtatim mirum in modum coagulante.

Sed quid loquor de beſtiis, nonne Fabritius Hildanus refert in centuriæ tertiæ Obſ. XLIX, *hominem ex aceti potu mox è medio fuiſſe ſublatum? & ſi Helmontium inſpicere non graveris, ille tibi dicet*

acidum pleriſque corporis humani partibus adverſari ac nocere excepto ventriculo, atque ab hac ſententia non multum recedit Cornelius Bontekoe, Vir ſublimis judicii, ſolidæ eruditionis ac indefeſſi ſtudii, qui loco calumniarum, quas imbelles ejuſdem adverſarii ipſi aſpergere conantur, ſumma in Medicina promeruit præconia.

Præterea Dominus Bidloo eandem ferme fovet ſententiam, quæ quoque non parum confirmatur deſtillatione chymica, quâ liquet tam ex fluidis quam ſolidis corporis humani partibus elici multum ſalis volatilis ac olei ſubtilis, ſed valde parum acidi.

Verum enim vero unde contingit, ut Dominus Bontekoe aliique ejus ſimiles in Medicina reliquos tam longe ſuperent ac ſupereamineant? nimirum quia illi ſcientias per ſe inſeparabiles ſervant conjunctas, probè ſcientes, neminem jure merito in rebus inclareſcere poſſe Chirurgicis., niſi ſimul gnaviter operam det Medicinæ, ac nullum mortalium eximium devenire Medicum, niſi pariter intelligat Chirurgiam atque præterea ſit ſtrenuus ac ſolidus Philoſophus.

Plerique autem hujus temporis Medici Chirurgiæ pariter ac Philoſophiæ ignari eſſe reperiuntur; & quantum ad Chirurgiam, illi operam dare, ſibi dedecori eſſe exiſtimant, perinde ac ſi ignobilius foret externis quam internis humani corporis morbis mederi; ô miſerum ac male fundatum Medicorum præjudicium! Chymicis operationibus intenti manus

nus ac faciem atris carbonibus denigrare non recuſatis, ſed gloriæ vobis ducitis, & huc uſque bene; verum cur Chirurgiam contemnitis? nonne externæ partes corporis humani nigris carbonibus exiſtunt nobiliores? præclarum eſt exercere Chymiam, ſed longe præclarius circa morbos verſari vulgo dictos Chirurgicos.

Et quantum ad ſolidam Philoſophiam attinet, complures ab eâdem non tantum abhorrent, ſed alios etiam, diſcendi cupidos, abſterrent, dicentes, eam Chriſtianæ religioni eſſe valde inimicam, ac homines eidem operam dantes recta ad Atheiſmum adducere; ſed miſerrime hallucinantur; nam hæc Philoſophia exiſtentiam Dei, entis illius ſummè perfecti, ac animarum noſtrarum immortalitatem certiſſimis ac evidentiſſimis probat demonſtrationibus, longe abeſt, ut eadem induceret Atheiſmum.

Nonne præclara ac pia ſunt verba Carteſii in parte prima principiorum Philoſophiæ: inter Philoſophandum eâ nobis cautelâ eſt utendum (ait) ut ſemper quam maxime recordemur, & Deum auctorem rerum eſſe infinitum & nos omnino finitos; ita ſi forte nobis Deus de ſe ipſo, vel aliis aliquid revelet, quod naturales ingenii noſtri vires excedat, qualia jam ſunt myſteria Incarnationis & Trinitatis, non recuſabimus illa credere, quamvis non clare intelligamus; nec ullo modo mirabimur, multa eſſe tum in immenſa ejus natura, tum etiam

am in rebus ab eo creatis, quæ captum noſtrum excedant.

Res eſt mehercule ſtupenda, quod Carteſium, ejuſque ſequaces crimine adeo terribili denigrare non vereantur, dum interim inter Medicos Galenus à pleriſque tanti æſtimatur, qui tamen, ut ex ejuſdem ſcriptis colligere licet, nec creationem mundi, nec animæ humanæ immortalitatem credidit.

Inter Philoſophos Seneca à compluribus magni nominis ac multæ æſtimationis Concionatoribus publice ſæpiſſime citatur eum in finem, ut populus ad pietatem permoveatur, & quam falſas ac impias cogitationes miſer ille Philoſophus habuerit de Deo, ex hiſce ejuſdem verbis intelligere facile eſt : vis Deum vocare mundum, non falleris, ipſe enim eſt totum quod vides; ac alio in loco; ad coërcendos animos imperitorum ſapientiſſimi Viri judicaverunt utilem inevitabilem metum, ut ſupra nos aliquid timeremus. Utile erat in tanta audacia ſcelerum aliquid eſſe, adverſum quod nemo ſibi ſatis potens videretur; ad conterrendos itaque eos, quibus innocentia, niſi metu, non placet, poſuére ſuper caput vindicem, & quidem armatum.

Et quam male idem Philoſophus ſenſerit de Sabbatho, liquet ex ſequentibus : Legum conditores feſtos inſtituerunt dies, ut ad hilaritatem homines publicè cogerentur, tanquam neceſſarium laboribus interponentes temperamentum.

tum. *Idemque dicere ſolebat, quod Judæi ſeptimâ vitæ parte otio ſuo abuterentur.*

Nec minus falſa eſt ejuſdem opinio de Diabolo, quâ ſe imbutum profitetur his verbis : cogita illa, quæ inferos nobis faciunt terribiles, fabulam eſſe.

Peſſime quoque judicavit de ſtatu noſtro poſt mortem, ubi ait : mors omnium dolorum & ſolutio & finis eſt, ultra quam mala noſtra non exeunt, & quæ nos in illam tranquillitatem, in qua, antequam naſceremur, jacuimus, reponit. *Ideoque naturam introducit homines hoc pacto alloquentem* : ante omnia cavi, ne quis vos teneret invitos, patet exitus, prono animam poſui loco.

Et ſi unquam credere tenemur, Senecam putaviſſe id, quod ſcripſit, ante omnia credemus, dum verba ſequentia in animo ſuo volutabat, quia tum temporis mortem ſingulis momentis exſpectabat: Ego verò & in ipſa ſuffocatione non deſii cogitationibus lætis ac fortibus acquieſcere. Mors eſt, non eſſe id, quod ante fuit; ſed quale ſit, jam ſcio; hoc erit poſt me, quod ante me fuit; ſi quid in hac re tormenti eſt, neceſſe eſt, & fuiſſe, antequam prodiremus in lucem, atqui nullam ſenſimus tunc vexationem. Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi quis exiſtimet, lucernæ pejus eſſe, cum extincta eſt, quam antequam accenderetur? nos quoque & accendimur & extinguimur, medio il-

lo tempore aliquid patimur, utrinque verò alta ſecuritas eſt. Quicquid ante nos fuit, mors eſt, quid enim refert, utrum non incipias, an deſinas? utriuſque rei hic eſt effectus, non eſſe.

Medicinam igitur ac Chirurgiam conjungamus, &, ſpreto Seneca, omnibuſque iis, qui cum eodem ſentiunt, ſolidis veræ Philoſophiæ principiis cum Carteſio innixi liberè philoſophemur, parum curantes, quicquid ogganniet ignarum ac maledicum vulgus, quandoquidem hæc, ut ego ſentio, via eſt, quæ omnes ſtrenuos Medicos, ſalvâ verâ religione, quæ in charitatis atque juſtitiæ exercitio conſiſtit, ad optatum veritatum medicarum portum feliciter ac proſperè tandem perducet.

Benevole Lector,

Tuus

JOAN. MUYS,

DE-

OBSERVATIO I.

De Tumore frontis connato.

PUella ſemeſtris erat in fronte deformata tumore valde rubente ac doloris experte, quem in utero adhuc deliteſcens contraxerat. Mater ægrotulæ, dum utero gerebat, vulnus in fronte accepit, ex quo multum ſanguinis profluebat, & quod dolorem ſatis magnum inferebat; quare mater, infortunii ſui certior fieri volens, adiit ſpeculum, & ſic non parum perterrebatur.

Quis neſcit jam temporis, quam arcta ſit unio inter matrem, ſuumque fœtum? idque mirum videri non debet, quandoquidem ſanguinis circulatio utrique communis eſt.

Sic Pariſiis in noſocomio ſtultus ad annum uſque vigeſimum vixiſſe perhibetur, cui oſſa brachiorum, crurum, aliarumque partium à nativitate fuerant diſrupta, non aliam ob cauſam, quam quia mater illius prægnans non ſine terrore conſpexerat malefico cuidam oſſa à carnifice publicè confringi.

Si jam gravida mater tenello ſuo fœtui tantum malorum accerſere potis eſt, dum alium

moleſto dolore aſpicit affectum, cogita, quid contingere poſſit, ubi illa in proprio corpore vulnus ſanguinolentum & cernit & ſentit.

De modo autem, quo illud eveniat, utpote ad praxin parum faciente, hic loci ſcribere ſuperſedeo; & ſi quis curioſior ſit hac in re, illum adire jubeo L. de la Forge in notis ad tractatum Carteſii de homine, ut & acutiſſimum Auctorem tractatûs cujuſdam gallici, qui inſcribitur *la Recherche de la Verité*, qui non ineleganter de modo, quo hic effectus producatur, ibidem diſſerit.

Ego conſpecto huic tumori impoſui corroſivum ex calce viva & ſapone communi ſimul mixtis tantum, quantus erat ipſe tumor, & ſic inducta fuit eſchara.

Sapo communis ſcilicet conficitur ex lixivio & pinguedine ſimul coctis tam diu, donec multi ramuli particularum pinguium diſrupti ſint, quod vel ex eo liquet, quod pinguedo in veſtibus producat maculas pertinaciter inhærentes ob ramulos, quibus ſe implicat fibrillis veſtium, & ſapo contra ſolâ aquâ facilè eluitur.

Calx verò viva eſt ſal alcalicum fixum & quidem ſatis acre.

Calx viva igitur miſcebatur non cum aqua, quia hæc ob efferveſcentiam ſuam cum calce vires ejuſdem frangit, nec quoque cum pingue-

guedine, quæ poros cutis nimis obſtruit, ſed cum ſapone communi ſale ſuo lixivo calcis vires non parum juvante.

Impoſito hoc corroſivo vapores pro more ſolito egrediebantur ex arteriolis per poros cutis in aërem, ex quo iterum in locum à ſe relictum propellebant materiam ſubtilem, quæ in tranſitu ſuo agitabat particulas ſalſas tam calcis quam ſaponis teretes, rigidas & pungentes, eaſque ſecum tulit uſque in cutim, & quidem ſecundum longitudinem particularum non ſecundum latitudinem, ſicut ſagitta in altum miſſa non tranſverſum aërem ſecat, ſed per longitudinem ſuam, quia hoc pacto minus reſiſtit & faciliorem viam invenit in aëre.

Particulæ hæ ſalſæ in cutim uſque adactæ, ac à materia ſubtili egregie ibidem agitatæ, fibrillas cutis diſruperunt ita, ac tubulos ejuſdem ita diſtorſerunt, ut ſanguinis, humorum ac ſpirituum circulatio illic prorſus impediretur, ac illa pars emoreretur & ſub formae-ſcharæ in conſpectum veniret, quâ brevi ſeparatâ omnis tumor aberat, quare placentulam meam duriuſculam, de qua ſæpius mentionem feci, impoſui, quæ carnem aliàs facile luxuriantem comprimebat, ac inſuper cicatricem lævem inducebat, quæ primo quidem aliquatenus rubebat, ſed ille rubor poſtea in totum ſublatus eſt, ubi cicatrix aliquoties

 le-

leviter tangebatur oleo tartari per deliquium.

Hæc puella ab omni frontis deformitate hoc pacto feliciter liberata Chirurgis calcar addere debet ad tollendas multas deformes maculas ac tumores, infantibus, dum in uteri ergaſtulo captivi retinebantur, impreſſos, qui à non paucis pro inſanabilibus habentur.

OBSERVATIO. II.

De Ulcere cum carie oſſis maxillæ.

MAtrona 28 annorum laborabat ulcere maxillæ inferioris exiguo, profundo, dolorifico, ex quo magna puris copia quotidie profluebat, ac caro ſemper ſpongioſa in ulcere luxuriabat, dentemque ulceri vicinum caries excavaverat, & præterea in partibus ulceri conterminis durities non exigua digito palpanti ſeſe offerebat.

Prout ægrota mihi referebat, ulcus hoc originem ſuam debebat tumori ingenti ac valde duro maxillæ inferioris ac ſimul fere dimidiæ partis faciei, qui ſuppuratus ac in oris cavitate ſponte apertus multum puris emittebat; hæc autem appertura à ſaliva in ore contenta brevi ſanabatur; ſed tumor hic extrinſecus à Chirurgo ſcalpello fuit apertus, hæcque

que apertura jam per aliquot ſeptimanas affuerat, nulliſque remediis obſecundabat.

Ego igitur accerſitus ad omnes circumſtantias accuratē attendebam, eaſque ſatis exactē examinabam, atque ita tandem, omni præcipitantiâ in judicando evitatâ, certiſſime mihi perſuaſi os maxillæ inferioris exiſtere carioſum, illudque præcipuē mihi liquebat ex carne ſemper luxuriante, ac majori puris copiâ, quam ulceris anguſtia requirebat, ſi non fuiſſet os carie infectum.

Sed unde caro fungoſa, in ulcere cum carie oſſis luxurians originem trahit? ut huic quæſtioni ſatis fiat, in memoriam revocanda ſunt ea, quæ dixi in primæ Decadis obſervatione octava, quæque latius ibidem deduxi, nempe oſſis cariem induci ab acido corroſivo, quod etiam ex ſequenti experimento patere poteſt.

Cani oſſa quædam devoranda exhibeto, ac brevi ex ejuſdem excrementis alvinis manifeſtum fiet, oſſium deglutitorum compagem egregiē eſſe ſolutam à fermento in canis ventriculo contento, cujus aciditatem nemo, ut puto, inficiabitur.

Acidum igitur corroſivum oſſa carioſa reddit, idemque vaſa ſanguifera aperit magis quam par eſt, ex quibus tunc prolongatis effluens humor efformatur in carnem ſpongioſam.

Sed unde tanta puris copia in ulcere, quod caries comitatur? quia illud ulcus profundum eſt, ſic ut non tantum humores ex cute ac carne, ſed etiam ex perioſteo ac ipſo oſſe prodeuntes puri generando ſuppeditent materiam.

Mentis oculis hanc cariem jam dudum perſpexeram, ſed hujus rei etiam certus fieri cupiebam ſenſibiliter, & quia ulceris anguſtia ferrum exploratorium non admittebat, ideo adhibui pilum, qualem ſues in dorſo gerunt, eoque os nudum & carioſum tetigi.

Quid igitur hic agendum erat? ſcilicet acidum corroſivum temperari, fragmentorumque carioſorum ſeparatio promoveri debebat, ac durities in ulceris vicinia emolliri.

Sed ante omnia dentem carioſum extrahi juſſi, metuens nimirum, ne ille maxillam adhuc magis inficeret, verum dentis evulſi radix apparebat incorrupta.

Tunc ulceri impoſui turundam oblitam ſequenti unguento.

℞. *Thereb.* ℥ij.
Vitell. ovi N_0. *j.*
Aloës
Myrrha ā ā ℥j.
M. S.

Therebinthina reſiſtit acido, ſicut docet ipſius oleum efferveſcens cum oleo vitrioli acido, ſic aloë & myrrha etiam temperant acidum.

dum ſale ſuo, quo abundant.

Interdum etiam, ad ulcus magis patulum reddendum, turundæ aſperſi pulverem croci metallorum, qui carnem luxuriantem tollebat, vel imponebam turundam ex radice gentianæ paratam; turundæ ſummitati autem plerunque impoſui pulverem euphorbii, ut illud copioſo ſuo ſale volatili acidum corroſivum temperaret, ac ita non tantum oſſis ſani corruptelam impediret, verum etiam fragmentorum carie affectorum ſeparationem maturaret.

Carni luxurianti extra ulcus protuberanti ſæpius imponebam alumen uſtum.

Ad duritiem in ulceris vicinia ſitam tollendam applicabam emplaſtrum ſtypticum Paracelſi.

Durities hoc pacto brevi ſublata fuit, &c., poſtquam per trimeſtre ſpatium hujus ulceris medelæ induſtriè ſatis incubuiſſem, tria fragmenta albicantia ex ulcere prodierunt, unum poſt aliud, quorum duo priora valde parva exiſtebant, ſed tertium ſatis magnum & latum.

Tunc temporis, ubi fragmentorum aliquod ſeparari incipiebat, pus apparebat ſanguinolentum ex eo, quod vaſa ſanguifera à fragmento illo læderentur, & unde eodem tempore dolor exacerbaretur, non eſt, quod explicem.

Hic etiam facile intelligi poteſt, quod fragmenta vacillantia puris copiam adauxerint & quod carni occaſionem præbuerint magis luxuriandi.

Sed quo pacto hæc fragmenta disjuncta ſunt? ut illud explicetur, naturam in auxilium advocare non oportet, quam Empedocles jam dudum exploſit his verbis,

Jam quod mortales naturam
Nomine dicunt, hoc nihil eſt.

Rideo ſane illos Medicos, quibus hæc verba ſemper in ore ſunt, ac inſtar oraculi habentur: *Natura morborum curatrix*, *Medicus naturæ miniſter*, &c.; cum neſciant ipſi, quid velint his verbis nihil ſignificantibus, quæ tamen audacter ſatis effutiunt apud ægros ſuos, à quibus non raro Deorum inſtar æſtimantur ob inanem ſuam garrulitatem.

Vale-dicamus igitur huic naturæ, ac dicamus id, quod res eſt, quodque ab unoquoque clare ac diſtincte percipitur; ſcilicet particulæ per os ſanum circulantes appellunt ad fragmenta carioſa, atqui per illa ob tubulos valde diſtortos curſum ſuum continuare poſſunt, ſed vi unitâ quotidie ſæpiſſime in ipſa impingunt, atque ita eadem, quantum poſſunt, divellentes, uſque ad ruptionem fere tendunt fibrillas, quæ os ſanum cum corrupto adhuc connectunt, tandemque particulæ puris acidæ laterum ſuorum acie fibril-

las.

las haſce intermedias diſſcindunt, quod ideo facilius & citius contingit, quia eædem valde tenſæ ſunt, ſicut filum tenſum multo felicius quam flaccidum cultro dividi videmus.

Poſtquam fragmentorum ultimum ex ulcere prodierat, puris copia mox minuebatur, ac caro fungoſa alumine uſto ſublata non renaſcebatur amplius, ſicque ulcus intra quatriduum prorſus coaluit, remanente tamen cicatrice cava, duraque, quam nemo mortalium præcavere potis eſt in oſſis carie, quandoquidem particulæ nutrientes, quæ per oſſis tubulos circulantur, atque ita perveniunt ad oſſis illam ſuperficiem, à qua fragmentum carioſum ſeparatum fuit, ſunt multo ſolidiores, quam particulæ carnoſæ, ideoque, cum ibi ob ſimilitudinem ſuperficierum oſſis extremitati adhæreſcunt, multò arctius ſibi invicem incumbunt & connectuntur, ac quaſi parvum quendam callum efficiunt.

OBSERVATIO III.

De Vulnere cruris per ſclopetum inflicto.

JUvenis viginti quatuor annorum ægrotabat vulnere cruris per ſclopetum inflicto, rotundo, nigricante ac dolorifico.

Globulus plumbeus ex ſclopeto emiſſus

crus

crus hujus Juvenis perforare non potuit, quin illud egregie contunderet, unde dolor ac nigrities.

Non eſt mihi animus hic loci deſcribere modum, quo pulvis pyrius accendatur, ac ad motum adeo vehementem celeremque concitetur, ut globulo plumbeo impetum imprimere queat ſufficientem ad tale vulnus producendum, quandoquidem Carteſius exacte ſatis ac eleganter hac de re ſcripſit in parte quarta principiorum philoſophiæ.

Poſtquam igitur venerat æger ad me, ipſum ad eandem figuram corpus componere juſſi, quam habebat, dum vulnerabatur, ac tunc exploratorio plumbeo, imo etiam candelâ cereâ, quam belgice nuncupamus **een waſlichtjen** / globulum, quantâ potui induſtriâ, quæſivi, ſed fruſtrà, quia nimis profunde deſcenderat, ſeſeque abſconderat, ſic ut extrahi non poſſet.

Si quis autem ſit, qui ſpectare deſideret inſtrumenta globulis extrahendis idonea, ipſe inſpiciat Fabritium Hildanum, Scultetum, alioſque.

Quid ergo hic agendum erat? ſanguis ſcilicet & humores ob contuſionem ſtagnantes & ab acido coagulati per acidum temperantia debebant diſſolvi, ut ita circulatio ſanguinis & humorum, aliquatenus impedita, reſtitueretur, eâque mediante fibrillæ in vulnere hæren-

rentes ac planè emortuæ a carne viva ſepararentur, ac vulnus carne nova iterum impleretur ac ſanaretur, quod, non obſtante globulo plumbeo in crure remanente, brevi temporis ſpatio effecimus hoc unguento impoſito, ac ſuperpoſito ſubſequenti emplaſtro

℞. *Thereb.* ℥ij.
Vitell. ovi N°. j.
Myrrhæ
Aloës ãã ʒß
Ol. ceræ Gtt. *x*.
M. F. unguentum.
℞. *Empl. diapalmæ* ℥ij.
Cretæ com.
Boli ãã ʒß.
Antimon. diaphor. ℈j.
Ol. tartari p. d. ℈ß.
camom. q. ſ.
Miſce ſecundum artem ac F. Empl.

Sed interea temporis externis medicamentis opem tulimus per interna, ac ægroto loco potûs vulnerarii aliquoties dedimus ſcrupulum oculorum cancrorum ac coralli albi tantundem.

Veteres magno circa vulnera ſclopetorum laborarunt præjudicio, putantes eadem eſſe venenata, atque hac opinione imbutus erat Joannes de Vigo, qui talia vulnera ideo oleo fervente tangebat.

Nec minus falſa eſt eorum opinio, qui cre-

credebant globulum plumbeum è ſclopeto emiſſum, dum perforabat carnem, eandem egregiè amburere, nam globus plumbeus contra murum ex ſclopeto emiſſus, ac mox manibus tractatus, nullum ſenſibilem exhibebit calorem.

Sed unde contingit, ut plumbum per longam annorum ſeriem in corpore humano abſque ulla ſenſibili noxa aliquando permaneat, non autem æs, ferrum, plurimaque alia extrinſecus immiſſa? Nonne quotidie videmus in macrocoſmo; quam facile æs ærugine, ac ferrum ferrugine inficiatur ab aëre, aqua, aceto, aliiſque, cum e contra plumbum nulla tangatur rubigine? Eodem modo res ſe habet in microcoſmo; in quo æs etiam ærugine ac ferrum ferrugine vexatur ab humoribus tangentibus, & ſic tubuli aſtringuntur humores ſtagnant, coagulantur ac mutantur in pus; plumbum autem in corpore humano deliteſcens nullâ etiam inficitur rubigine ob copiam ſalis, quâ gaudet, ſicut id docet ſaccharum Saturni.

Præterea etiam ſtannum dicitur tentari nulla rubigine, quamobrem & hoc quoque ſine damno forſan per longum temporis intervallum in corpore noſtro poſſet deliteſcere.

Helmontius, Kenelmes Digby aliique multum gloriantur de cura vulnerum ſympathetica, ſed miſerè hallucinantur; Dominus Dig-

Digby vas aquâplenum collocat in loco frigido, in eoqve vitriolum commune ſolvit, ac tandem immergit linteum ſanguine ex vulnere prolapſo imbutum, putatque multas vitrioli particulas cum aëre deſerri ad ægrotantis vulnus, atqui hæ particulæ forſan magis nocerent quam prodeſſent, ſi eo uſque pervenirent, ſed valde vero ſimile videtur, quod admodum pauca debeant eſſe effluvia, quæ aër à vitriolo in loco frigido poſito divellit.

Antequam finiam, unum problema diſcutiendum adhuc ſupereſt, num verum ſit, quod plerique jam temporis certiſſime ſibi perſuadent, dari ſcilicet homines, qui, ob pactum, quod cum Diabolo contraxerunt, corpora habent impervia prorſus, enſibus, aliiſque rebus vulnerantibus.

Quamvis ego ſatis anxiè perquiſiverim, tamen neminem adhuc invenire potui, qui per experientiam hujus rei veritatem in corpore ſuo me poterat docere.

Præterea ſatis evidens eſt, quod illud rationi prorſus repugnet, nimirum corpus humanum, quod adeo molle eſt, à globulis plumbeis, enſibus, aliiſque corporibus ſummâ vi agitatis non poſſe vulnerari, cum globulus cereus ex ſclopleto emiſſus aſſeres ſatis duros queat perforare.

Quodcunque autem rationi ita repugnat, hoc

hoc Deus non vult, nam aliàs aliquid vellet, quod propriæ naturæ repugnaret, quandoquidem λόγος ſeu ratio eſt ipſe Deus.

Quodcunque verò Deus non vult, hoc Diabolus non poteſt, ideoque illud impoſſibile prorſus eſſe judicio, nec unquam adducar, ut credam, tales homines reperiri.

OBSERVATIO IV.

De Ulcere mirando.

EXtra Arnhemium ultra Rhenum, & quidem in illo loco, qui dicitur belgice **de Praeſt**, fœmina ſeptuaginta annorum Patris mei, dum viveret, Medicinæ ac Chirurgiæ Doctoris, conſilium petiit, quandoquidem laborabat in ea femoris parte, quæ ſex digitorum latitudine circiter diſtat ab inguine, ulcere, cujus cavitas quatuor palmarum latitudinem ſuperabat.

Ex hoc ulcere una vice prodierunt triginta ova humore limpido plena, deinde per aliquot ſubſequentes dies plura alia egrediebantur, quæ omnia ſimul ſumta numerum centenarium ſuperabant, eorumque quædam ovi gallinacei, quædam columbini, quædam etiam ovi paſſeris magnitudinem habebant, ſingulaque eorum propriâ ac à cæteris ſeparata,

ta, candidaque cingebantur membranâ, quæ chartæ luſoriæ craſſitiem habebat.

Ovis ſubventaneis hæc ova valde ſimilia apparebant, omniaque ſimul in communi craſsâque membranâ incluſa jacebant.

His ovis per vices ex ulcere hoc evacuatis ſequens injectio in uſum revocabatur, aut ſimilis

℞. *Rad. ariſtol. rot* ℥ij.
Herb. card. bened.
*veronicæ āā Mi*ß.
Oculor. cancr. ℥j.
Myrrhæ
Aloës ana ʒiß.
Coque ſec. artem in vino gallico ac colatura uſurpetur.

Atque ita communis ac craſſa illa membrana ſenſim conſumebatur, ac patiens tandem priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

Hanc fœminam aſtantium plerique incantatam eſſe putabant, ac Diabolum hujus morbi authorem aſſerebant, honorem ac potentiam, quam Deo omnipotenti aſſcribere debent, Diabolo male tribuentes; nam Deus eſt cauſa primaria motuum, qui in hoc univerſo fiunt corporeo, & ſecundum leges horum motuum, attendendo tantum ad corporum magnitudinem, figuram, eorumque ſitum, non modo hujus morbi phænomena, ſed

ſed etiam multa alia longè mirabiliora feliciter ſatis poſſunt explicari.

Si animus tibi ſit cognoſcere, quo pacto ex grano prodeat planta, oportet te attentè perlegere Anatomiam plantarum per microſcopium factam Domini Grew anglice & gallice editam; illic in faba majori conſpicies rudimentum radicis ac plantæ jam jam contentum; illic intelliges, quo pacto ſuccus per fabæ telluri commiſſæ membranas tranſcolatus in fabæ corpore fermentetur, quo pacto per parvum fabæ foramen aëri aditus, ac vaporibus ſupervacuis exitus ibidem concedatur, quo pacto ſuccus ita fermentatus propellatur ad rudimentum radicis, illudque in veram radicem convertat, quæ tunc ex terra nutrimentum accipiens, alium ſuccum ab altera parte venientem repellit ſurſum ad rudimentum plantæ, ut ita vera tandem planta in conſpectum veniat.

Si ſtupendarum in magnete virium, ſi ignis fatui, iridis, aliarumque rerum cauſas ſcire deſideres, conſule Carteſium, qui illas tibi clare explicabit.

Idem Philoſophus in tractatu de meteoris itidem te docebit, quod milites in aëre aliquando præliantes, de quibus ignarum vulgus tam multa fabulatur, non ſint niſi nubes quædam.

Neſcio ſane, unde tam male fundatum ſit po-

populi judicium, à quo tales caſus, qualis hic eſt noſter, habentur pro incantamento, & lumbrici per vomitum ac ſeceſſum ab hominibus tam crebro ejecti pro rebus merè naturalibus, cùm tamen longè mirabilior ſit lumbricorum, quam horum ovorum in corpore humano generatio.

Vegelius Matheſeos-Profeſſor equum ex metallo confeciſſe perhibetur, qui unico die per aliquot horas incedere poteſt ope rotularum inſtar beſtiæ viventis.

Reyſelius machinam homini ſimilem fabricaſſe dicitur, in qua liquor quidam per os immiſſus ſanguinis inſtar noſtri circulare cernitur, cujus liquoris pars tenuior per penem ut urina, craſſior per anum, velut fæces alvinæ, excernitur.

Quod ſi homo talia poſſit, quid Deus, ſummus ille Architectus non efficere poterit ſecundum ordinarias leges motuum?

Quo pacto igitur hæc ova producta ſunt in hac muliere? multi ſcilicet pori hujus aut illius arteriæ diverſimode diſtorti ac ampliati ſunt hac aut illa de cauſa in femore hujus fœminæ, unde multi humores profluxerunt & congregati ſunt in uno loco, in quo cum fermentari incipiebant, particulæ ramoſæ ac ad motum minus aptæ protrudebantur ad latera, ubi ad motum tam celerem non compellebantur, atque ibi cohærentes & ſibi invicem impli-

plicitæ efformabantur in membranam ſatis craſſam, quæ omnia ova poſt generata ſimul continebat.

Quia autem pori arteriæ citatæ diverſimode diſtorti erant, ideo particularum in hac craſſa membrana contentarum quædam ab aliis in figura ac magnitudine aliquatenus differebant, ac particulæ conſimiles forſan in centum ferme locis diverſis confluxere, & ſic unaquæque particularum præterpropter ſimilium congeries adhuc fermentationem quandam exercens iterum particulas magis ramoſas protrudebat ad latera; & ſic membranæ efformatæ ſunt, quibus ſingula ova includebantur.

Atque hoc pacto puto me hujus phænomeni, quod propriis oculis conſpexi, cauſam ſatis intelligibilem attuliſſe.

OBSERVATIO V.

De Ingenti Tumore colli.

PUella quindecim annorum, quoad cætera bene habens, jam per ſexennium laboraverat tumore duro, rotundo, ejuſdem cum cute ſana coloris, doloris experte, ſito in collo, ac panis candidi, qui dimidii ſeſtertii pretio vendi ſolet, magnitudinem adæquante, nec non ægrotulæ formam miſere dehoneſtante.

Hu-

Humorem hujus tumoris valde viſcoſum eſſe judicabam, atque diviſum eum fere in modum, quo liquorem in malo citrio aut auriaco multis in cellulis contineri cernimus ac deprehendimus.

Ob humoris viſcoſitatem tumor hic diſcuti non poterat, nec etiam ad ſuppurationem perduci viâ communi, quare impoſui corroſivum, ac ablatâ eſcharâ applicui cum turunda unguentum baſilicum cum therebinthina communi mixtum.

Ac ita quotidie puris viſcoſi aliquid effluebat, & ſic tumoris hujus horrendi moles incipiebat diminui, dum humor viſcoſus foramini proximus prius evacuabatur, ac deinde etiam ille, qui longius ab ulcere remotus jacebat.

Ubi autem tubuli circa foramen arte factum ab humore valde viſcoſo obſtruebantur, quod ſæpius contingebat, tum temporis unguento, quo turunda inungebatur, admiſcui croci metallorum nonnihil, ut ita eſchara induceretur, quâ ſeparatâ tubuli iterum aperiebantur, & ſic puella intra trimeſtre ſpatium ab hoc tumore ac concomitante deformitate prorſus ſanata fuit.

Non loquar hic loci de modo, quo corroſivum operetur, quandoquidem id egi in obſervatione prima hujus Decadis tertiæ; nec magis explicabo jam temporis, quo pacto eſcha-

ra ſeparetur, quoniam hoc ſatis intelligi poteſt ex obſervatione ſecunda hujus Decadis, ubi doceo, quomodo fragmenta oſſium carioſa à parte ſana ſeparentur.

Mirabitur forſan aliquis me tam paucis ac tam parum compoſitis uti medicamentis, ſed quorſum tanta ſimplicium, tantaque formularum remediorum farrago, quam complures adhibent Medici non alia de cauſa, quam ut vanam ſuam doctrinam ignaris oſtentent?

Si pulvis tormentarius ex carbonibus, nitro ac ſulphure tantum confectus in macrocoſmo tam ſtupendos habeat effectus, ut, cæteris omiſſis, naves ingentes atque graviſſimas in altum aëra propellat, ac præterea terram ſuperpoſitam contremiſcere ac dehiſcere faciat, cur pauca medicamenta ſuo tempore ſumta in microcoſmo plurimis morbis ſanandis non ſufficient?

Ego ſane aſſentior Bacono Verulamio, magno Angliæ Cancellario, qui phoſphorus Carteſii à nonnullis appellatur, dicenti ſcilicet, quod varietas medicamentorum ſit ignorantiæ filia.

Ob-

OBSERVATIO VI.

De Abſceſſu Mirando.

VIr quinquaginta annos habens vexabatur abſceſſu infra aurem ſito, rotundo, dolente, undulante ac molli, quo ante aliquot dies correptus erat.

Certò perſuaſus pus maturum deliteſcere in hoc abſceſſu, aperturam feci ſcalpello, ſicque ſtatim haud parum puris albicantis profluxit; ſed ubi premente digito effluxum puris aliquatenus promovere volebam, ecce mox in conſpectum venit fruſtum fiſtulæ, qua tabaci amatores utuntur, adæquans longitudinem dimidii digiti, quod forcipe ex recens facto foramine protraxi.

Pure ſenſim evacuato affectum hunc more aliorum abſceſſuum brevi temporis ſpatio ſanavi, ſic ut in cura nihil evenerit, quod obſervatu dignum reperiatur.

Fruſtum autem illius fiſtulæ inopinatò ex hoc abſceſſu prodiens aſtantibus non modo occaſionem præbuit admirandi rarum adeò phænomenum, verum eoſdem etiam extemplò ad Diabolum, ejuſque incantamenta confugere fecit.

Sed ignarum, ideoque ſuperſtitioſum ac miſerum vulgus mox ad Diabolum, con-

ſuetum ſed impium ignorantiæ ſuæ aſylum, procurrit, quando eidem effectus aliquis occurrit, cujus ſimilem nunquam antea vidit.

Nam licet aliquid conſpiciat, cujus cauſam expiſcari ignorat, non ideo illud Diabolo ſtatim aſſcribit, dum modo hoc ſæpius antehac conſpexerit; ſic Ignivori illius, qui nulli fere harum regionum ignotus eſſe poteſt, ſtupendas actiones pro naturalibus habet, non pro præſtigiis Dæmonum, quia ſcilicet hæc ſunt talia, quæ ſæpius vidit, licet eorum rationem reddere nequeat, ac cauſam penitus ignoret.

Sic ante aliquod tempus Lugduni-Batavorum Italus quidam fuit, qui, poſt magnam aquæ limpidæ copiam aſſumtam, evomebat eandem in varia vaſa cryſtallina non limpidam, ſed diverſi coloris ac ſaporis in ſingulis vaſis.

Hic effectus crebro ſpectatus populum cauſæ ignarum tantum in admirationem rapuit, de Diabolo verò erat illic altum ſilentium. Dominus Overcamp autem hujus phænomeni cauſam, ſicut in primo-genito ingenii ſui partu refert, ſtatim expiſcatus eſt, in ſingulis nempe vaſis cryſtallinis vidit & olfecit diverſum oleum ſubtile, quod aquam immiſſam aliter tingebat in hoc, aliter in illo vaſe.

Non

Non ſine ratione ait Virgilius, quod ſit felix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas, nam illis notis phænomena nunquam antea conſpecta non valde mirabimur, multo minus eadem referemus ad potentiam quandam imaginariam Diaboli cum deſidioſo populo, qui de veris rerum cauſis parum ſollicitus eſſe deprehenditur.

Verum enimvero quid tandem in cauſa fuit, quod fruſtum fiſtulæ ex affectu noſtro prodierit? ubi ægrum bene examinavi, ex eodem intellexi, quod ante ſex menſes, dum per plateas obambulabat ac tabacum ſugebat, in terram prolapſus ſit, & fauces interne per fiſtulam læſerit, ex quibus ſæpius magna ſanguinis copia promanavit; ſcilicet fruſtulum fiſtulæ confractæ profunde in fauces adactum primo hanc hæmorrhagiam, ac poſtea externum abſceſſum citatum infra aurem produxit, ex quo aperto fiſtula prodiit.

OBSERVATIO VII.

De Lapillo in meatu urinario contento.

PUerulus quinque annorum ſubito de ſummo penis conquerebatur dolore, ac urinam reddere nequibat.

Ego accerſitus, prout judicavi, per ferrum exploratorium tetigi lapillum grani pi-

peris magnitudinem habentem, ſed aſperum magis, in meatu urinario contentum, qui quomodo vehementem hunc intulerit dolorem, ac urinæ egreſſum impediverit, non eſt, quod explicem.

Inſtrumenta idonea à multis authoribus in tali caſu commendata jam-jam in uſum revocata fuerant, ſed incaſſum; quid igitur hic agendum reſtabat?

Ego ægrotulo mox propinavi duo cochlearia ſequentis mixturæ

℞. *Aq. antinephrit.*
petroſel.
Fœnic. ãã ℥j.
Syr. de althæa Fern. ℥ß.
Oculor. cancr. ʒj.
Salis prunell. ʒß.
ſtip. fabar. ℈j.
M. S.

Ac deinde matri juſſi, ut os ſuum filioli peni applicaret, ac ſugeret aliquandiu, quantum poſſet, atque hoc pacto lapillus brevi eliciebatur foras uſque ad urethræ extremitatem, unde tunc forcipe facile extrahebatur, ſicque puerulus ille citò, tutò & jucundè à dolorifico hoc affectu liberatus eſt.

Loquendum eſt cum vulgo, non autem ſentiendum, ut commune ſonat proverbium; dixi, matrem ſuxiſſe, quamvis interea certiſſime ſim perſuaſus, nullam dari ſuctionem,

ſed omnem motum fieri per pulſionem; mater nimirum, ore peni admoto ac labiis arcte circumpoſitis per diaphragmatis contractionem ventrem protuberare fecit, atque ita aër externus preſſione ſua lapillum propulit ad extremitatem penis in ore matris contentam, quod eò facilius contingebat, quia pauculum aëris in ore matris contentum à calore ibidem exiſtente rareficbat, atque ita debilius aëri externo ab abdomine protuberante propulſo minus reſiſtebat, ſicut aër rarefactus ſub cucurbitula vitrea calefacta contentus non obſtat, quominus ſubjecta cutis attollatur in tumorem, adjuvante ad id externi aëris preſſione; ut autem hæc lapilli propulſio eò meliùs procederet, ſuum præterea huc contribuebat linguæ commodè appoſitæ continua ferè agitatio.

Nemini autem mirum videri debet, quod aëris preſſio tantum valeat, nam hæc alia multo mirabiliora præſtat, ac in cauſa eſt, ut duo hemiſphæria ænea, ex quibus aër per antliam pneumaticam magna ex parte ſublatus eſt, ſibi invicem tam valide adhæreſcant, ut pondus mille librarum illis iterum ſeparandis non ſufficiat, cum tamen perfacili negotio poſſint disjungi, ubi aër rurſus intromittitur, ſicut id ipſum meis oculis conſpexi Lugduni-Batavorum in elaboratorio Burcheri de Volder acutiſſimi ſolidæ philoſophiæ Profeſſoris ibi-

 dem;

dem; & ſi quis plura de his deſideret, adeat experimenta Magdeburgica figuris æneis adornata.

Observatio VIII.

De Contuſione ſubitò ſanatâ.

Vir annum agens trigeſimum in ſphæriſterio pilam à reticulo ſumma vi impulſam accepit circa oculum dextrum, unde ſtatim dolor exortus eſt atrociſſimus.

1. Patiens in memoriam ſibi revocans alios, quos antea eodem modo læſos è veſtigio vidit ſanari ſolâ aquâ frigidâ mox ab ictu continuo admotâ, ſtatim applicuit parti contuſæ ſudariolum ſuum aquâ frigidâ madefactum, illudque, quamprimum intepeſcebat, novâ aquâ frigidâ iterum imbuebat.

Poſtero die ictum ſubſequente amici, qui hoc infortunium accidiſſe intellexerant, ægrotum inviſebant, ſed utrumque oculum ſanum ac belle habentem conſpicientes prorſus obſtupeſcebant, quandoquidem firmiter ſibi perſuadebant oculum, qui ictum adeo vehementem acceperat, egregie debere liveſcere ac dolere.

Verum quid hoc ſibi vult? an aqua frigida jam proderit in contuſione? illa nocere potius videtur, quia ſanguinem extra vaſa profu-

ſum

ſum incraſſat, coagulat ac ſtagnare facit; nonne ſpiritus vini, aliaque medicamenta, quæ ſanguinis motum adaugent, hoc in caſu potius conveniſſent?

Ut hujus difficultatis ſolutionem clarè concipias, ſcire oportet, in partibus à pilâ valde adactâ læſis vaſcula quædam ſanguifera valde parva fuiſſe aperta, quæ ſi jam ſanguinem in tubulos partium læſarum profudiſſent, tunc aqua frigida nocuiſſet; verum enimvero hæc aqua frigida adhibita fuit, antequam ſanguis exiiſſet, & ſic non tantum hæc vaſcula valde exigua ſuo frigore iterum occluſit, ſed præterea in cauſa fuit, quo minus novus ſanguis hæc vaſcula intraret per aliquod temporis intervallum; ſic faciem noſtram, rubentem non alia de cauſa, quam quia per ejuſdem cutim diſperſa jacent multa vaſcula exilia ſanguine plena, palleſcere cernimus à frigore aquæ, aëris, aliarumque rerum, quia illud pro tempore prohibet, ne ſanguis hæc exigua faciei vaſcula ingrediatur; ſic jucundum ac juvenes ad baſia ſtimulantem labiorum in formoſa virgine ruborem mutari cernimus in pallidum colorem ab aceto ſanguinem à vaſculis per labiorum ſuperficiem diſſeminatis arcente.

Atqui talia tentare velle, ubi tubuli partium contuſarum jam ſanguine extra vaſa prolapſo repleti ſunt, extrema dementia mihi vi-

detur, ac non raro gangrænam in parte contuſa exortam eſſe novi à frigidis & aſtringentibus intempeſtivè uſurpatis.

Observatio. IX.

De Duro Tumore abdominis.

PUella quinque annorum malæ diætæ aſſueta vexabatur per longum tempus abdomine admodum tumido, duroque, ac facies exiſtebat pallida.

Fruſtra jam fuerat uſurpatum linimentum ſequens

℞. *Ung. alth. comp.*
Ol. lilior. alb. āā ℥ß.
de lateribus ʒj.
M. S.

Quod tamen in ſimili caſu non parum laudatur à Clariſſimo Sylvio in praxeos libro primo, cap. XIV, titulo LVI.

Rem bene conſiderans judicabam ſanguinem hujus ægrotulæ exiſtere nimis viſcoſum ac acidum, atque eapropter multas omenti glandulas eſſe obſtructas, ac miram in molem adauctas; & quo pacto pallor faciei ex tali ſanguine producatur, unicuique notius eſſe puto, quam ut opus ſit illud explicare.

Mirabitur forſan aliquis, nec credet, glandulas omenti in tantam excreſcere poſſe magni-

nitudinem, ut cauſa ſint tanti, adeoque duri tumoris, qualis in abdomine hujus puellæ tactu percipiebatur, ſed illum inſpicere volo Fabritium Hildanum, qui narrat in Centuriæ tertiæ obſ. LXII, ſe aperuiſſe cadaver, cujus omentum ob glandulas intumefactas habebat pondus quinquaginta ſex librarum.

Rebus ita conſtitutis nihil proficuum magis eſſe judicabam emplaſtro ſtyptico Paracelſi, quod abdomini imponi juſſi, poſt quam ſuper linteum eſſet extenſum ac inunctum oleo nucis myriſticæ.

Ac ut ſanguinem viſcoſum & acidum corrigerem, puellæ quotidie bis exhiberi juſſi guttas aliquot ſalis volatilis oleoſi, atque hoc pacto ægrotula noſtra paucorum menſium ſpatio feliciter priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

OBSERVATIO X.

De Scorbuto.

VIR annos natus triginta alimentis viſcoſis nec non acetariis, ut malus mos eſt Gelris, quotidie abutens, incidit in manuum pedumque gravitatem, atque dolorem; gingiva magna ex parte conſumta ad minimum contactum emittebat ſanguinem; ſaliva ſalſum muriæ inſtar referebat ſaporem.

Rebus hiſce attento animo ponderatis ſangui-

guinem acidum nimis ac viſcoſum hic peccare judicavi, qui ratione aciditatis manuum pedumque dolorem inferebat, & gingivam, ejuſque vaſcula ſanguifera exedebat, reſpectu verò nimiæ viſcoſitatis tubulos manuum pedumque obſtruebat ita, ut liber ſpirituum animalium tranſitus in muſculos aliquatenus impediretur, unde gravitas prædicta exoriebatur.

Loquor hic de ſpiritibus animalibus, nam quamvis liquor ſubtilis ſit, qui per nervos ad motum ciendum defertur in muſculos, tamen non video, cur hic liquor nervoſus minus mereatur ſpiritus nomine inſigniri, quam liquor deſtillatione chymica ex cornu cervi prolectus, ſed inanibus quæſtionibus de nomine omiſſis, rem ipſam aggrediamur.

Morbus hic in hiſce regionibus valde familiaris exiſtit, ac plerunque ſcorbuti nomine innoteſcit; & difficillime ſanatur, ubi progreſſu temporis altas egit radices, quapropter ad hujus morbi medelam ſtatim me contuli, ægroto ſeriò commendans, ut acidis atque viſcoſis alimentis in poſterum valediceret, & ſequens medicamentum præſcribens.

℞. *Spir. cochlear.* ℥ß.
Salis armon. cum ſale tartari deſtill. ʒij.
Ol. tartari p. d.

Tinct.

Tinct. verm. majalium ãã ℥j.
M. S.

Sedecim guttas hujus medicamenti ægrum aſſumere juſſi ex decocto ſummitatum abietis ter quotidie, & quidem eum in finem, ut ſpiritus cochleariæ, ſalis armoniaci, & tinctura vermium majalium cum decocto citato viſcoſum ſanguinem attenuaret, ac acidum ejuſdem infringeret; addidi autem oleum tartari per deliquium, ut hoc pacto ſal volatile ſanguinis ab acido vinctum ac victum iterum priſtinam libertatem recuperaret, atque ita ſanguinem fluidiorem redderet ac magis vegetum; ſicut videmus ſalem volatilem cornu cervi aut alium quemvis cum ſpiritu coagulatum & conjunctum ope ſalis alcalici & conjunctum ope ſalis alcalici ac aquæ communis per deſtillationem iterum priſtinæ libertati reſtitui ac ab acido ſeparari.

Quoad tincturam vermium majalium, notandum eſt, illam cum ſpiritu ſalis acido confici non debere, ut nonnulli facere conſueverunt, quia hoc pacto ſal volatile vermium majalium infringitur & enervatur.

Atque hoc pacto ægrotus noſter exiguo temporis intervallo ſanatus eſt.

Sed antequam huic tertiæ Decadi finem imponam, difficultas non exigua adhuc enodanda ſupereſt; acidum ſcilicet hujus morbi cauſam eſſe affirmo, ac interim refero, ſali-

vam falſo præditam fuiſſe ſapore; quo pacto hæc cohærent? nonne illa ſibi invicem manifeſtè contradicunt? minimè, tribus verbis hunc nodum me ſoluturum polliceor; nimirum non parum ſalis volatilis in ſanguine contenti cum acido fuit coagulatum, quo coagulo onerata ſaliva ſalſum hunc exhibuit linguæ ſaporem; ſic ſal commune, quo in culina quotidie utimur, ſalſum guſtari non deſinit, quamvis non parum acidi ſecum habeat permixtum, ut ſpiritus ſalis deſtillatione chymica inde prolectus nos poterit docere.

Tertiæ Decadis

FINIS.

DECA-

DECAS QUARTA.

PRÆFATIO.

OMne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci, ut poëta; hoc autem utile cum dulci conjunctum nuſquam melius reperire licet, quam in ſtudio Medicinæ; quid enim utilius, quid dulcius homini cujuſcunque conditionis excogitari poteſt, quam ſe ipſum tam in ſtatu morboſo quam ſano conſtitutum recte cognoſcere? nihil ſanè, ideoque multi præclari viri huic ſtudio operam dedere.

Baconus Verulamius, magnus ille Angliæ Cancellarius ac egregius Politicus, inter tot negotia, quibus occupatus erat, adhuc ſubtile ſuum ingenium in ſcientia medica exercere voluit, in qua tantos progreſſus fecit, ut librum non inelegantem de Medicina conſcripſerit, cujus titulus eſt hiſtoria vitæ & mortis.

Idem Verulamius haud illepidè corpus humanum comparat corpori Politico; in corpore Politico apprimè neceſſarium eſt, ut à populo tributa ſolvantur ſummis poteſtatibus, quamvis vulgus hoc non ita perpendat, ac tributa plerunque tanquam per microſcopia aſpiciat, non utens interim teleſcopiis ad utilitatem inde ad ſubditos iterum redeuntem proſpiciendam, cum tamen tributa conſide-

ran-

Digitized by Google

randa ſint potius inſtar vaporum, qui quidem è tellure, liceat cum vulgo ſic loqui, attrahuntur ſurſum, ſed poſtea condenſati rurſus in magna copia decidunt ac ſub forma pluviæ terram fœcundant, variiſque frugibus ferendis reddunt idoneam.

Sic in corpore humano ſummis poteſtatibus, hoc eſt, cordi ac cerebro tributa ſolvenda ſunt ab aliis partibus; os ſalivam confert, ut ita cibum maſticatum, ad coctionem in ventriculo peragendam, reddat idoneum, ventriculus chylum coctum dimittit ad cor, pancreas interim ſuccum ſuum ac veſicula bilearia bilem miſcet cum chylo & ſic porro; cor autem ſubtiliorem ſanguinis portionem largitur capiti.

Et ſicut in corpore Politico tributa ſoluta poſtea impenduntur à ſummis poteſtatibus ad urbes ac arces muniendas, aliaque præſtanda, ut ita populus ſecurè vivat; ſic in corpore humano cor ſanguinem ſuum diſtribuit, ac reliquis partibus affert nutrimentum, & cerebrum per ſpiritus animales iiſdem motum largitur.

Splendidum illud veræ philoſophiæ jubar Carteſius ſe quoque egregio cum ſucceſſu in ſtudio medico exercuit, &, dum viveret, illud tanti fecit, ut in fine ſuæ methodi dicat, ſe decreviſſe, quod ſuperat vitæ tempus, nulla alia in re collocare, quam in ejuſmodi naturæ notitia comparanda, è qua in Medicinæ uſum certiores regulæ, quam hactenus extiterint, depromi poſſent; ſed, proh dolor, mors intempeſtiva obfuit, quo minus eximius noſter phi-

philoſophus propoſitum adeo laudabile executus fuerit.

Et præter hoſce duos mox nominatos viros complures aliæ præclaræ perſonæ afferri poſſent, quibus volupe fuit incumbere gnaviter ſtudio Medicinæ.

Utilitas tandem, quam ex hoc ſtudio jam-jam in excolendo ingenio conſecutus ſum & me in poſterum adhuc conſecuturum ſpero, pariterque dulcedo, quam ex eo de die in diem magis magiſque percipio, impulit me ad quartam hanc Decadem obſervationum Chirurgicarum conſcribendam, quam plures poſthac, ſi Deus eo-uſque mihi vitam extenderet, ſequentur.

Benevole Lector,

Syncerè Tuus,

JOAN. MUYS.

DE-

Observatio I.

De Gingiva malè Habente.

Matrona quadragenaria haud parum ſcorbutica conquerebatur de atrociſſimo dolore gingivæ, quæ valde exeſa erat, ac ad levem contactum ſtatim fundebat ſanguinem, & præterea dentes anteriores vacillabant. Patiens ſecundum methodum vulgarem poſt venæſectionem jam ſæpius per alvum purgata fuerat, ſed incaſſum.

Quomodo acidum aliquatenus corroſivum hujus doloris cauſa extiterit, gingivam exederit, denteſque vacillare fecerit, hic explicare ſuperſedebo, quandoquidem illud per ſe ſatis clarum eſſe exiſtimo.

Malum hoc aliquando degenerat in miſerandum illum affectum, quem belgice nuncupamus **de waterkanker** / ideoque non parvi faciendum.

Volui, ut ægrota, quantum poſſet, ab acido ſibi caveret, ac internè eidem propinavi ſpiritum, de quo locutus ſum in prægreſſæ Decadis Obſervatione ultima, ſimulque præſcripſi ſequens medicamentum externe uſurpandum *Tinct.*

℞. *Tinct. gumm. laccæ ℥j.*
Spir. cochlear. ʒiij.
Ol. tartari p. d. Gtt. xiij.
M. S.

Hoc medicamento quater quotidie tangebatur ac lavabatur gingiva, & ſic paucis interjectis diebus ægra à dolore liberata fuit, ſanguinis ex gingiva profuſio ceſſabat, denteſque non vacillabant amplius, ſed pars exeſa gingivæ non redibat, quod mirum videri non debet, quoniam æquè impoſſibile eſt conſumtam gingivæ partem regenerari, ac digitum ſemel abſciſſum iterum renaſci.

Aliquando materia quædam lapidea dentibus adnaſcitur, quæ ſcabritie ſua gingivam lacerat, quo in caſu præcedens medicamentum nequicquam adhibebitur, niſi prius hæc materia idoneo inſtrumento fuerit ſublata.

Si ſcire deſideres modum præparandi tincturam gummi laceæ, oportet, ut adeas Fredericum Deckers, Practicum celeberrimum, in exercitationibus practicis circa medendi methodum p. 15.

Antequam finiam hanc obſervationem, cohibere me nequeo, quin taxem frequentem eorum errorem, qui oleum vitrioli adhibent ad dealbandos dentes nigricantes, nam licet hoc è veſtigio dentium nigredinem tollat, tamen deinde dentibus nocet, quoniam ſal volatile corrumpit, quod magnâ copiâ naturali-

liter in dentibus eſſe reperitur; longe præſtaret, ut illi, qui dentium nitore delectantur, ſemper poſt paſtum os ſuum aquâ purâ eluerent ac purgarent, ſemelque in ſeptimana dentes pulvere terræ porcellanæ fricarent.

Si quis tandem ſit, qui mihi credere nondum vult, aut poteſt, dum dico, quod dentibus noceat acidum, ut oleum vitrioli, aliaque ſimilia, credat ſaltem Salomoni, Regum ſapientiſſimo, qui Dei ſpiritu actus ait in Proverb. cap. 10, verſ. 26. *quod acetum dentibus, quod fumus oculis, hoc piger eſt iis, qui eundem emittunt;*

Si jam acetum dentibus, teſte Salomone, adeo inimicum ſit, quid damni non afferet oleum vitrioli, quod multo acrius exiſtit ac magis corroſivum.

OBSERVATIO II.

De Ambuſtione.

VIro annum agenti trigeſimum pulvis tormentarius accenſus omnem faciem cum utraque manu ambuſſerat, unde mox rubor ac dolor provenit atrociſſimus, ad quem demulcendum, quod forte ad manus erat, atramentum impoſuit æger.

Si conſpexiſſes hoc in ſtatu patientem, dia-

diabolum te videre affirmaſſes, niſi cum æthiopibus Diabolum album eſſe tibi perſuaderes, cui opinioni favere videtur Thomas Browne in pſeudodoxia epidemica, ſacræ ſcripturæ innixus teſtimonio, quæ dicit in Apocalypſi Johannis cap. 19, verſ. 20, quod Satanæ domicilium ſit ſtagnum ignis ardens ſulphure; fumus autem accenſi ſulphuris, ut author mox citatus philoſophatur, crebrâ experientiâ teſte, dealbat veſtimenta lanea, ut caligas, aliaque, & ſic, quicquid in inferno reperitur, album eſſe concludit; ſed his obiter dictis tranſeamus ad id, quod res eſt.

Accerſitus partibus læſis impoſui cæpas cum melle communi contuſas, quod medicamentum valde prodeſt partibus ambuſtis in principio adhibitum, ſi cutis adhuc integra eſſe reperiatur, nam eâdem læſâ dolor vehemens inde abſque dubio ſecuturus hoc medicamentum tunc minimè convenire docet.

Poſtero die multæ veſiculæ per manus ambas vultumque ſparſæ in conſpectum veniebant, quæ tertiâ à combuſtione luce forpice apertæ haud parum aquæ limpidæ fundebant.

Tunc ſequens cerotum præſcripſi,

℞. *Ceruſa*
Pulpæ rad. conſol. maj. āā ℔j.
Lithargyr.

Lap.

Lap. calamin.
Menii
Olei olivar.
Ceræ āā ℥vj.
F. Cerotum,

in cujus confectione notandum, oleo & ceræ prius liquefactæ addi debere pulveres ſubtiliſſimè tritos & cribratos, ac ubi hæc fermè refriguerint, intermiſceri debere pulpam prædictam, quæ hoc pacto extrahitur; radices ſcilicet prius purgatæ ac in orbiculos ſciſſæ in aqua communi coquuntur ad mollitiem, ſicque per linteum rarum trajiciuntur.

Hujus ceroti unciis tribus admiſcui tantundem unguenti aurei, cujus deſcriptionem nobis exhibet pharmacopæa Amſtelodamenſis, atque hoc medicamento lintea ſubtilia ac mollia inuncta partibus læſis imponebantur, & ſic ægrotus noſter brevi ſanatus eſt.

Unde rubor & dolor prodierit, facilè intelligere poteris, ſi modo conſideres, quod pulvis pyrius accenſus & ſic in motu poſitus celerrimo & valde vehementi multas cutis fibrillas læſerit ac diſruperit; hinc namque facillimo negotio deduci poteſt dolor in ipſa ambuſtione ſe manifeſtans, cujus continuatio exoriebatur ex eo, quod ob diſruptionem fibrillarum multi tubuli obſtructi ſint, in quibus humores ſtagnabant, ſicque partes vicinas

nas diſtendebant, ac deinde etiam aceſcebant, fibrillaſque hoc pacto ſcindebant ac lacerabant; veſiculæ autem excitatæ ſunt ab humoribus ſtagnantibus ac coacervatis circa cuticulam, quam, utpote à flamma conſtrictam, penetrare nequibant.

Cæpas autem cum melle applicui, ut copioſo ſuo ſale volatili poros cuticulæ conſtrictos & obturatos reſerarent, humores aceſcentes temperarent, eorumque circulationem reſtituerent,

Veſiculas autem tertio demum die aperui, quia aliâs nuda cutis ſubjacens ab aëre ambiente, ut & à medicamentis nimis patitur & dolet, ſed tertio die ſæpius iterum adeſt novæ cuticulæ rudimentum.

Applicui tandem cum unguento aureo cerotum præſcriptum ad acidum peccans temperandum.

Ubi partes tantum leviter ambuſtæ ſunt, hoc eſt, ubi fibrillæ cutis ab ignis vi tantum valdè agitatæ ſunt, nullæ autem aut paucæ diſruptæ, ac ubi cuticula tantum leviter corrugata, tunc oleum tartari per deliquium ſufficit, ſi eo nempe pars affecta leviter tangatur, quia ita pori cuticulæ ac tubuli cutis aperiuntur & acor humorum ſtagnantium temperatur, ut in me ipſo non ita pridem expertus ſum, ubi pedem tincturâ fervidâ Coffæ ambuſſeram non ſine dolore ac rubore.

Observatio III.

De Hernia.

Septuagenarius in ſcroto vexabatur tumore valde magno ac dolorificio, ejuſdem cum cute ſana coloris; tormina ſentiebat in abdomine ac evomebat, quicquid aſſumebat; jam per viginti quatuor horas hoc in ſtatu conſtitutus opem meam implorabat.

Æger inter examen à me inſtitutum retulit ſe jam per longam annorum ſeriem laboraſſe hernia, quæ ſæpius eum, inteſtino in ſcrotum prolapſo, mirum in modum moleſtabat, ac iterum nullum afferebat incommodum, cum inteſtinum in locum ſuum receſſiſſet; inteſtinum autem hoc nunquam antehac tam diu extra abdomen exulaverat, quam jam; & quicquid moliebatur æger, illud reponere non potuit.

Morbum hunc ſatis periculoſum eſſe, amicis prædixi, quia tam-diu extra abdomen permanſerat inteſtinum; ſic vir quadraginta annorum Ultrajecto Arenacum pedes profectus incidit in herniam ſcrotum infeſtantem (cui herniæ antea etiam obnoxius erat, ſed tantum in inguine) & tamen adhuc per quatuor horas inceſſit pedibus, unde tumor valde excrevit, eratque valde durus & dolens;

æger interim ſemper vomebat, ac frigori expoſitus in ſtramine per totam noctem jacebat apud ruſticum; poſtero die curru advectus eſt Arenacum continuo vomens.

Mixtura ægro propinabatur flatus diſcutiens, ſed eadem mox vomitu rejiciebatur; tres præterea clyſteres injecti ſunt, ſed ſine fructu; æger in bono ſitu poſitus eſt, fotus humidi ſiccique imponebantur parti affectæ, ſed his nihil juvantibus ægrotus quarto ægrotationis die è medio ſublatus eſt, pulſu ſenſim diminuto.

Aperto cadavere inteſtinum ileum inventum fuit gangræna affectum ſpithamæ longitudine, ac ſitum in ſcroto cum flatibus & excrementis duris; præterea magna pars omenti continebatur in ſcroto convoluta inſtar pilæ cum vaſis ſanguiferis valde diſtentis.

Interea autem amicos ægri admonui, ne animum nimis deſponderent, ac eum in finem iis narravi obſervationem octavam Riverio communicatam à Domino Ozia Aimar Chirurgo Gratianopolitano Celeberrimo; in qua poſt multa remedia per novem dies in caſſum uſurpata inteſtinum per totidem luces in ſcroto commoratum repoſitum fuit feliciter inciſione factâ uſque ad productionem peritonæi, quæ inteſtinum ſtrangulabat; modum autem, quo hæc inſtituta fuit operatio, in mox citata obſervatione reperies.

Sed unde provenit, quod in hernia inteſtinum prolabatur in ſcrotum, aliaſque partes? ob relaxationem peritonæi, quæ exoritur ex eo, quod multi ejuſdem tubuli obſtruantur, inque illis ſtagnent ac coacerventur humores, qui progreſſu temporis ſe inſinuant inter fibrillas peritonæi, illudque hoc pacto relaxant.

Cur jam inteſtinum in ſcrotum noſtri patientis delapſum non tam facile rediit in abdomen, quam inde egreſſum eſt, cum via ſit eadem? hoc præcipue contigit, quia inteſtinum tam diu extra abdomen permanſerat, ubi minor eſt calor, nam pori inteſtini eo modo aliquatenus obturati impedivêre, quo minus vapores ob minorem calorem etiam aliqua ex parte condenſati ex inteſtino in ſcroto decumbente libere quaquaverſum egrederentur, quapropter illi coacervati ſunt in inteſtino, illudque diſtenderunt flatibus vulgo ita nuncupatis.

Hinc igitur ſatis manifeſtum evadit, præcipuam hujus mali medelam conſiſtere in eo, ut pori inteſtini extra ventrem exulantis obſtructi recludantur iterum, ac vapores aliquouſque condenſati majore motus ac agitationis quantitate donentur, ut ſic rurſus citato gradu circa propria ſua centra rotentur.

Utrumque hunc effectum conſecutus ſum

lino

lino nendo recenter contorto ac nondum coctione depurgato, nam ubi hoc, prius in lacte dulci coctum, calidè per quadrantem horæ fuiſſet impoſitum parti affectæ, inteſtinum blanda manus agitatione in abdomen ægri in bono ſitu collocati remigravit.

Æger hoc pacto ex vicinis Orci faucibus ereptus poſtea cum piſcatore ictus ſapuit, ac geſtavit vinculum ferreum externè veſtitum ad inteſtinum intus retinendum; nam homines provectæ adeo ætatis à tali malo prorſus velle ſanare, eſt oleum ac operam perdere; contingit enim admodum raro, quod Fabritius Hildanus refert in libro ſuarum Obſervationum, nimirum ſexagenarium per viginti annos hernia magna laboraſſe inteſtinali, quæ à nullo Medicorum aut Chirurgorum potuit ſanari, eumque ſenem poſtea ſine medicamentis in totum eſſe reſtitutum priſtinæ ſanitati, poſtquam morbo aliquo periculoſo decubuerat in dorſo per ſemeſtre ſpatium, ideoque optimum contra herniam remedium citatus Author eſſe affirmat quietem & decubitum in dorſo.

Hernias verò puerulorum ſæpiſſime ſanatas eſſe vidi, & quidem præſertim circa octavum ætatis annum, bonâ faſciâ ex linteo confectâ ac emplaſtro carminante Sylvii extenſo ſuper corium, quod reperitur Praxeos libro primo, cap. XIV, titulo LVIIJ, in quo tamen unum ero-

rorem, quem neminem ſecuturum ſpero, annotare lubet, ſcilicet quod gummi galbanum, aliaque ſolvantur in aceto ſalem volatilem eorum non parum infringente.

Juramentum Medicorum in Academia Ultrajectina jubet, audita vel viſa inter curandum, non enuncianda, involvere ſilentio, hocque ſtricte obſervandum puto in herniis juvenum, quandoquidem hoc malum eoſdem invadens puellis inviſum magis eſſe ſolet, quam par eſt, quod, antequam hanc obſervationem finiam, exemplo declarare mihi propoſui.

Recenter nupta virgo, ubi prima vice lectum cum ſuo ſponſo eſſet ingreſſa, intrepidâ manu mox illas mariti partes contrectat, quas Adamus ſibi ficuum foliis ſtatim poſt lapſum contexiſſe legitur, atque ita eundem herniâ divexari ex vinculo, quod geſtabat, animadvertit, unde fere in furorem acta, hæc in verba erupit: pudeat te, conjux, quod amaſiam tuam tam impiè deceperis; quid conſilii mihi miſeræ? perii profecto; num tam male conformatum corpus puellæ in flore ætatis conſtitutæ ac annum decimum octavum nondum egreſſæ ſatis-facere poteſt? minimè, actum eſt de me; emori mallem, quàm tecum amplius habitare.

Maritus, hac ſuper re interea temporis ſeriò philoſophatus, placido ſermone tandem re-

reſpondit; bono animo ſis, animula mea, vanam ac ſupervacuam hanc, meum corculum, depelle ſolicitudinem, quoniam polliceor tibi, me pro virili conaturum efficere, ne unquam hac de re conqueraris amplius; ac novem menſibus vix elapſis experientia mariti verba confirmavit gemellis, quos enixa eſt uxor poſtea mutire vix audens de imaginaria conjugis impotentia.

OBSERVATIO IV.

De Tumore Mammæ Suppurato.

Fœmina lactans jam per aliquot dies laboraverat tumore duro, rubente ac dolorifico, in ſuperiori mamillæ parte ſito.

Impoſito emplaſtro ſtyptico Paracelſi tumor brevi ſuppuratus eſt ac ſponte apertus, multumque puris laudabilis aliquandiu inde profluxit; intereà temporis aperturæ impoſui balſamum Arcæi, cujus hæc eſt deſcriptio,

℞. *Axung. ovis*
Gumm. elem.
Thereb. ven. āā ℥ij.
Ol. hyperici ℥i ß.
Ceræ ʒij.
Santali rubr. ʒj.
Miſce, liqueſiant omnia, percolentur, ac ſiat balſamum.

Applicui præterea emplaſtrum ſtypticum Paracelſi ac ſuperpoſui ſacculum calidum farinâ ſecaliceâ impletum ad duritiem reliquam emolliendam, atque ita tumor hic paucorum dierum intervallo ſanatus eſt.

Haud explicabo jam temporis modum, quo apoſtema producatur, pus generetur, ulcus mundetur, aliaque plura, de quibus egi ſuprà, ſed tantum annotabo, me contra vulgarem morem nullis hic uſum fuiſſe turundis, nec ſine ratione, quoniam eædem in multis caſibus huic noſtro ſimilibus plerunque plus detrimenti afferunt, quam ſolaminis aut utilitatis, nam fundum ulceris pungendo lædere, ac labia ejuſdem calloſa reddere ſolent; & intereà nihil proſunt, quia pus abſque earundem ope ſæpius ſatis feliciter effluere comperitur.

Non tantum in hoc apoſtemate, ſed & in multis aliis obſervavi, primis diebus poſt tumoris apertionem pus albicans effluere, poſtea verò ſuccum quendam pellucidum, ſubflavum, oleoſum, ac viſcidum aliquatenus, ex cujus conſpectu, crebrâ experientiâ doctus, judicare conſuevi malum brevi fore ſanatum; & peccant, quicunque, mox deſcripto ſucco conſpecto, apoſtemata intruſis ſuis turundis aperta ſervare volunt.

Ac ut dictis facilius fidem adhibere queas, experientiam hanc ſolida ratione confirmare co-

conabor; quod ex apoſtemate aperto per aliquot dies pus albicans prodeat, fit, quia acidum fermentum, quo imbuta eſt interior apoſtematis ſuperficies, miſcetur cum ſucco nutritio ob interruptos tubulos in tumoris cavitatem prolabente, ſed ubi fermentum hoc acidum evanuit, tunc humor nutritius in conſpectum venit ſyncerus, hoc eſt, pellucidus, ſubflavus, oleoſus ac viſcidus aliquatenus.

Liquorem autem oleoſum, prius pellucidum, ob acidi admixtionem album nanciſci colorem, nemini procul dubio mirum videri poterit, qui vel ſemel in vita vidit, quam cito oleum olivarum poſt admixtum acetum albo colore ſe præbeat conſpiciendum.

OBSERVATIO. V.

De Duro mamillæ Tumore diſſoluto.

Matrona lactans, nocte quadam nimio frigori mamillam ſiniſtram exponens in lecto, poſtero die conquerebatur de tumore magno, duro ac dolorifico ejuſdem mamillæ, qui continuo capeſſebat incrementum; dies aliquot abiëre, antequam ad conſilium vocatus acceſſi.

Butyro inſulſo cum creta communi mixto tumor hic quotidie bis inungebatur, ſacculo

farinâ ſecaliceâ pleno calidè ſuperpoſito; & interim lactabat ægra ſingulis diebus aliquoties infantem; atque horum paucorum ac parum compoſitorum medicamentorum ope tumor hic feliciter ſublatus eſt.

Scilicet ob frigus admiſſum lac in glandulis quibuſdam ſtagnabat, coacervabatur ac aceſcebat, unde durities ac dolor facile deduci poteſt.

Creta autem cum butyro inſulſo permiſta acorem lactis ſtagnantis temperavit, & ita, quicquid in glandulis coagulatum erat, diſſolvit, ſuppetias interea ferente ſacculo cum farina ſecalicea calidè impoſito.

Creta vero quid queat ad humores acidos corrigendos conſpicere tibi licebit, dummodo eandem in vitro miſceas cum aceto, quandoquidem mox ex utriuſque commiſtione effervescentiam ſpectabis ac audies egregiam & valde manifeſtam, quamvis quoad tactum noſtrum frigidam; ac poſtea animadvertes, acredinem aceti haud parum eſſe diminutam.

OBSERVATIO VI.

De Summo abdominis Cruciatu.

VIrgo quadraginta annorum jam per ſex ſeptimanas in ſuperiore abdominis parte conqueſta eſt de atrociſſimo dolore, haud latè

ta-

tamen extenſo, ſed in exigua valde ventris parte tyrannidem ſuam exercente, noctesque dieſque crudeliſſime patientem torquente; quæ plurima tam interna quam externa adhibuit remedia; purgata eſt, venæſectionem paſſa fuit, ſed ſine fructu; ſic ut jam propemodum de recuperanda priſtina ſanitate deſperaret; cutis interim externa in parte dolente à ſana diſtingui non poteſt.

Accerſitus novaculâ feci vulnuſculum, quod vulgo fonticulum appellare conſueverunt, illudque per piſum impoſitum ac ſingulis diebus ſemel renovatum apertum ſervavi.

Poſtero die poſt inciſum fonticulum ſolamen ſtatim aderat doloris, qui de die in diem magis magiſque evaneſcebat, ſic ut brevi in totum ſublatus fuerit.

Unico menſe poſt vulnuſculum factum elapſo fonticulum iterum coaleſcere permiſi, & ſic ægra à ſummo hoc cruciatu brevi temporis intervallo ſanata fuit & permanſit.

Scilicet particulæ quædam acido-corroſivæ in parte affecta forſan ſeparatæ ſunt ab aliis maſſæ ſanguineæ particulis, quibus quamdiu involutæ jacebant, acredinem ſuam exerere non poterant.

Sic nitrum linguæ impoſitum nullam aut valde exiguam affert moleſtiam, cum tamen ſpiritus nitri linguam non parum corrodat, quia jam nactus eſt libertatem, ac ſeparatus ab

aliis nitri particulis, quibus antea immixtus erat.

Eodem modo tartarus vitriolatus linguam parum mordet, cum tamen ſpiritus vitrioli deſtillatione inde iterum ſeparatus priſtinam recuperet vim corroſivam, quâ antea pollebat.

Hæ autem particulæ acido corroſivæ à vaginis, quibus antea incluſæ fuerunt, liberatæ ac in exigua abdominis parte collectæ acie ſua fibrillas mirum in modum continuo agitabant, ſicque cruciatum ferme intolerabilem inferebant, qui ceſſare neceſſario debebat, ubi hæ particulæ corroſivæ cum pure per fonticulum foras propulſæ ſunt.

Observatio VII.

De Papilla ſanguinem Fundente.

UXor honeſti viri lactans, dum infantem ab excrementis alvinis purgaret, offendit eadem nigricantia; infans interim aliquatenus ægrotabat.

Interrogatus hac ſuper re, ab infantis matre primo quæſivi, num illa ſentiret aliquem in papilla dolorem; quod affirmavit; juſſi igitur, ut comprimeret aliquatenus, me præſente, papillam, & tunc ſanguinem inde promanentem conſpexi ob vaſculum unum aut alterum in papilla læſum, qui ſanguis ab infante aſſumtus

tus ac per alvum evectus nigricabat ob acidum fermentum in ventriculo infantis admiſtum.

Mater juſſu meo Gummi Arabicum in laminas tenues diſciſſum, ſiccatum & pulveriſatum aſpergebat digito propriâ ſalivâ prius madefacto, eoque papillam tangebat, atque ita poſtero die ab hoc malo prorſus liberata fuit & permanſit.

Clariſſimus Sylvius in praxeos medicæ libro tertio, cap. x. titulo xxviij. & ſeq. hunc ſanguinem ex lactantium papillis nonnunquam prodeuntem tanquam inconcuſſum argumentum affert ad demonſtrandum, quod lac non generetur ex chylo ſed ex ſanguine, ſed hallucinatur in eo, quandoquidem ille ſanguis prolabitur ex vaſculis ſanguiferis vi ſuctionis aut aliter vulneratis.

In papillis non rarò conſpiciuntur fiſſuræ, quæ lactantes ſummo afficiunt cruciatu, ac difficulter ſanantur, quia papillis ob infantum ſuctionem nulla aut exigua quies conceditur; has autem fiſſuras ſæpius brevi temporis ſpatio ſanavi, dum papilla ſingulis diebus aliquoties leviter tangebatur pennæ pluma imbuta oleo myrrhæ, cujus deſcriptionem videre licet in pharmacopæa Amſtelodamenſi.

Prudentes ſenes juvenibus, dum matrimonium affectant, conſilium dare conſueverunt, ut manibus prius blande amaſiæ ſuæ palpent

mammulas, ut ita certiores fiant, num eædem papillis gaudeant, nec ne; ſed quamvis iiſdem virgines deſtitutæ videantur, experientia tamen docet, quod, ubi eædem matres factæ ſunt, papillæ antea deliteſcentes commodi inſtrumenti ope facile in lucem prodeant, ac munere ſuo ſatis bene fungantur, nec ideo nutricibus opus ſit, quæ multis valde inviſæ ſunt, quia certiſſime ſibi perſuadent, infantes malis ac inſulſis nutricum moribus imbui debere à lacte, quod aſſumunt, qua in re nihil certi ſtatuere queo, ſed hoc tamen non ignoro, quod infantes lacte vaccino quotidie nutriti inde brutos atque vaccinos mores non conſequantur.

OBSERVATIO VIII.

De Summo auris Cruciatu.

VIrgo viginti annorum jam per quindecim ſeptimanas egregie conqueſta fuerat de auris dolore propemodum intolerabili, ac per totas aliquando noctes ſomnum prohibente; auris intereà temporis multum puris bene cocti quotidie fundebat; complura jam medicamenta ſine fructu fuere adhibita.

Accerſitus ad omnes & quidem minimas circumſtantias tam circumſpecte, quam potui, attendebam, tandemque digitis meis per-

perſenſi undulationem quandam puris profunde ſiti poſt aurem affectam; atque hic abſceſſus ab aliis non fuerat obſervatus, licet cauſa foret totius mali.

Rem bene mecum perpendens facile intellexi hunc abſceſſum poſt aurem nunquam ſponte, hoc eſt, abſque externo artificio iri apertum non tantum ob profunditatem ſuam, ſed præterea etiam, quia pus inibi contentum jam per aurem exitum ſibi quæſiverat; quamvis valde ſinuoſum ac minime ſufficientem; quapropter mox impoſui corroſivum ſatis acre, cujus eſcharâ ſeparata ingens copia puris bene cocti prodibat ex arte-facto foramine, ac poſt illud tempus auris dolor & puris ex auris cavitate profluxus protinus in totum ceſſavit; foramen autem corroſivo inductum, omni pure per illud evacuato, intra duas ſeptimanas prorſus coaluit, ac ægrota omnino reſtituta fuit priſtinæ ſanitati.

Hanc aperturam poſt aurem, nulla mora interjecta, fieri debere exiſtimabam, ne pus alias tandem os ſubjectum attingeret, illudque temporis progreſſu carie inficeret; quanquam pus bonum ſuper oſſe aliquamdiu moram nectens non neceſſario ſemper inducat cariem, ſicut id exemplo ſequenti demonſtrare mihi facile eſt.

Vir circa trigeſimum ſextum ætatis ſuæ annum tempore brumali ac aëre ventis haud

parum agitato iter faciens brevi poſt ſentiebat auris dextræ dolorem, ex qua deinde quotidie prodibat nonnihil puris, tuncque aderat doloris illius non mediocre levamen; poſtea, pure non amplius promanante, æger de ſummo iterum conquerebatur cruciatu, qui, noctu non raro delirium producens, jam per aliquot menſes duraverat, nec ullis externis, internisve remediis obſecundabat.

Advocatus poſt aurem reperi tumorem longe lateque extenſum, in quo pus contineri firmiſſime mihi perſuaſi, licet ob profunditatem loci, in quo pus deliteſcebat, palpando nulla animadverti poſſet undulatio; impoſui igitur corroſivum, cujus eſchara valde craſſa ſeparata incredibilis puris copia profluxit; hoc autem pus jacuerat ſuper os petroſum quod totum nudum exiſtebat, ſicut id ſpecillo obſervare facile potui; ac interim tamen abſque ulla fragmentorum oſſeorum ſeparatione patiens intra ſex ſeptimanas prorſus ſanatus eſt ac ſanus poſtea permanſit, non adhibitis aliis medicamentis, quam injectione idonea, bono digeſtivo, ac tandem, oſſe iterum contecto, tinctura mea antimonii, quam externe multis in caſibus mirum in modum prodeſſe quotidie comperio.

Tympano auris ab ulcere eroſo auditum ſuperſtitem permanſiſſe legere datur apud Vopiſcum Fortunatum Plempium in funda- [illegible] Medicinæ p. 148.

Præ-

Præterea memini me conſpexiſſe Rotterodami apud Jacobum Lodenſteyn, claſſis navalis Archi-Chirurgum, virum dexterrimum, oſſicula auditus omnia, quæ poſt ulcus ex aure pueri alicujus prodierant; ſed puer hic eadem aure poſtea nunquam audivit.

Novi Chirurgum, qui ad dentium dolorem auferendum urit aurem ferro ignito, ſed ridicula ac inutilis videtur hæc operatio.

OBSERVATIO IX.

De Cubito propter ligamenta relaxata Dislocato.

JUvenis quindecim circiter annorum, veſpera quadam in veſtibus exuendis occupatus, brachii immobilitatem ſubito ac inopinato cum ſonitu quodam perſentiſcit exortam ex eo, quod cubitus eſſet dislocatus, qui facili negotio reponebatur, ſed poſtea ſæpiſſime iterum ad minimum motum è ſede ſua prolapſus eſt; hoc malum jam per triennium perſeveraverat, non obſtantibus totis doliis apoſematum ex guajaco, Sarſaparilla, China, aliiſque confectorum, quæ æger, durante hoc tempore, ſanitatis ſpe animatus, avidè evacuavit, non omiſſis interea emplaſtris, linimentis aliiſque externis remediis; brachium interim multo gracilius apparebat, quam par erat.

Æger

Æger tandem Chirurgo cuidam ſe curandum commiſit, qui eidem certo pollicebatur brachii reſtitutionem, quam hunc in modum aggreſſus eſt.

Brachio male affecto ſingulis ſeptimanis aliquoties appoſuit cucurbitulas nonnullas ſed ſine ſcarificatione, & tunc eodem die, ut & aliis ſingulis diebus, infra brachium ex ſuperiori parte contectum accendit ſpiritum vini ſale volatili multarum herbarum impræ- gnatum, cujus vapor totum brachium circumvolitabat, & hæc ſunt præcipua, quæ juveni noſtro abſque internis ullis medicamentis priſtinam ſanitatem intra annum dimidium reſtituerunt, ſic ut patiens jam temporis arte gladiatoria aliiſque ſimilibus exercitiis impunè ſe delectet.

Nimirum ligamenta cubitum cum humero connectentia relaxata fuêre; quo pacto autem illud contingat, videre poteris in primæ Decadis obſervatione ultima.

Multæ præterea affuerunt obſtructiones in nervis, arteriis, ac tubulis muſculorum, unde brachii atrophia & extenuatio.

Cucurbitulæ autem cum flamma ſæpius admotæ obſtructiones ſuſtulerunt ligamentorum, muſculorum, aliarumque partium, dum calore ſuo poros ac tubulos aperiebant, & circulationi ſanguinis humorumque per brachium liberiorem viam concedebant, quia

quia aëris preſſio ſub cucurbitulis multo minor ac debilior eſt quam alibi, ut clarius intelligere tibi licebit ex obſervatione ſeptima tertiæ decadis.

Vapor autem ſpiritus vini accenſi poros ac tubulos à cucurbitulis non parum apertos abſque ullo obſtaculo intrabat, ibidemque humores viſcidos ac coagulatos attenuabat & diſſolvebat.

Atque ita, ſublatis particulis illis, quæ ſe inſinuaverant inter fibrillas ligamentorum, eademque hoc pacto relaxaverant, ligamenta iterum priſtinum ſuum ſtatum, quem in ſanitate prius obtinebant, adepta ſunt, ſicque rurſus cubitum cum humero, prout oportebat, conjunctum ſervaverunt.

Ac reliquis obſtructionibus itidem ſublatis brachii atrophia quoque evaneſcere cœpit.

OBSERVATIO X.

De gonorrhæa ex impuro concubitu contracta.

JUvenis viginti quatuor annorum, mirus formarum ſpectator ac verus Veneris alumnus, poſt coitum cum impura meretrice peractum patiebatur continuum fermè materiæ albicantis ac viſcidæ ex urethra profluvium non tantum abſque voluptate, ſed præterea etiam cum dolore ſcindente, qui quo-

quoque aderat, cum æger reddebat urinam.

Fermentum nempe acido-corroſivum in partibus genitalibus hujus ſcorti deliteſcens dum in coitu validius agitabatur, prorepſit per penem hujus juvenis in poros proſtatarum ac veſicularum ſeminalium à coitu plus ſolito apertos, ſicque acredine ſua & ſemen & humores nutritios alluentes infecit ac ulcuſcula excitavit in illis partibus; hinc itaque vellicatio & continua fere contractio proſtatarum ac veſicularum ſeminalium ſemen ac humores nutritios corruptos modo prædicto aſſidue propemodum cum dolore fundentium.

Malum hoc gonorrhæa plerunque nuncupatur, eſtque ſatis periculoſum, quandoquidem ſæpius degenerat in luem veneream, ſi differatur ejuſdem medela, tunc etenim fermentum acido-corroſivum abripitur & cum maſſa permiſcetur ſanguinea.

Nullâ itaque morâ interjectâ ad curam properavi, ac ad acidum corroſivum temperandum & evacuandum, ut & ad ulcuſculorum ſanationem ſequentia præſcripſi:

℞. *Extr. cathl. Gr. xxiv.*
Mercur. dulc. Gr. vj.
Sal. prun. antimoniat. Gr. v.
M. F. pil. N°. vij.

Has pilulas tempore matutino aſſumſit patiens, ac ſequentibus quinque diebus ſemel quoti-

quotidie jejunus devoravit bolum hunc,

℞. *Thereb. ven.* ℥iij.
Rhab. ʒj.
M. S.

Poſt iterum mox præſcripta purgatione & bolis uſus eſt ut ante, atque hoc pacto priſtinam ſanitatem adeptus eſt æger.

Therebinthina à quibuſdam tam diu coquitur, donec pilulæ inde formari queant, ſed male, quoniam coctio oleum ſpirituoſum in aëra propellit, cum tamen in eodem præcipua therebinthinæ virtus conſiſtere reperiatur.

In hoc malo iterum acidum criminor, ſed mira fortaſſe alicui videbitur mea opinio, acidum ſcilicet in animali vivente adeo noxium exiſtere ac inimicum ſanitati, cum interim acetum carnem mactatam conſervet integram per longum temporis intervallum; ſed ut & hunc amoveam ſcrupulum, reſpondeo rem longè aliter ſe habere in vivo animali ac in mortuo.

In vivo animali ad vitæ ac ſanitatis conſervationem apprime neceſſaria eſt ſanguinis ac humorum libera per vaſa tubuloſque ſatis patulos circulatio, quæ tamen haud parum impeditur ab aceto aliiſque acidis ſanguinem ac humores coagulantibus. In mortuo autem animali ad mactatæ carnis conſervationem prædicta non requiritur circulatio, ſed tantum

tummodo opus eſt, ut præcaveatur, ne valde parvæ carnis mactatæ particulæ ab aëre nimium agitentur, fermententur, ac è ſtatione propellantur, acetum autem particulis ſuis craſſis ac gravibus ad hunc effectum producendum idoneum eſt,

Quod autem caro mactata maneat incorrupta, ſi motus particularum valde parvarum, alias futurus, hac aut illa de cauſa ſiſtatur, vel hinc manifeſtum evadit, quod caro mactata brumali tempore per multos dies integra ſervetur, cum tamen eadem æſtivo tempore citiſſime corrumpatur ab aëre tum temporis in motu valde celeri conſtituto.

Quod verò acetum conſtet particulis, craſſis ac gravibus, liquet ex deſtillatione, quæ docet, ſpiritum vini citius ac prius quam aquam, & aquam adhuc citius ac prius in alembicum elevari quam acetum.

Præterea dici poſſet, quod carnis mactatæ ſal volatile cum aceto coaguletur, ac ita immotum conſervetur & impediatur, ne fermenteſcat cum aëre, figuram ſuam mutet, ac avolet in aëra, ſicut cernimus ſal volatile cornu cervi aut aliud quodvis cum ſpiritu acido coagulatum non avolare, ut alias facere conſuevit.

Dum ago hic loci de gonorrhæa, in memoriam mihi redit haud illepidum alicujus medici reſponſum; interrogabatur hic ali-

quando inter pocula, quid foret in cauſa, quod homines tam facile ſupplicium paterentur in pene, ubi cum hac aut illa meretrice concubuerant, dum interim canes maſculi cum canibus alterius ſexus innumeris coeunt impune, ad quod medicus ſubridens [redacted], hoc contingere, quia canes, hac in re hominibus longe prudentiores, ſtatim poſt coitum peractum cultellos ſuos lingendo bene purgare ſolent à ſordibus, quæ forte adhæreſcunt; ex quo reſponſo interrogator illud adhuc didicit, ut poſtea mox à coitu peracto membrum virile propria ſemper abluerit urina.

Quartæ Decadis

F I N I S.

DECA-

DECAS QUINTA.

PRÆFATIO.

IN ſolido mentis generoſæ judicio omnibus fortunæ bonis præponderat veritas, quæ verus eſt animæ cibus, qui licet ſuaviſſimus ſit, & quamvis centies guſtetur, nunquam tamen faſtidium parit, ſicut facere conſuevere cibi corporales, qui, quo ſuaviores ſunt, eo citius faſtidiuntur, ubi ſæpius manducantur.

Qui carnem ferinam ab alio emit, eamque bene & delicatè toſtam comedit, nonnullam (confiteor) percipit voluptatem, verum enim vero qui ipſe venationi ſe accingit, atque ita ſectatur, aſſequitur, tandemque capit cervum, aprum, leporem, aliamve feram, ille non tantum delectatur, dum feram rite præparatam coctamque comedit, ſed etiam, & quidem præcipue, magnâ perfunditur voluptate, dum feram fugientem inſequitur, eâque poſt varios labores, poſt varias tandem ſuperatas difficultates potitur.

Eodem modo ſe res habet cum veritate, quæ quidem aliquatenus, dum guſtatur, ſapit & grata eſt illi, qui eandem ab alio accepit, at qui ipſe venationi veritatis incumbit, ac eandem, dum captat, capit, majore perfunditur voluptate, dum

dum venatur, inſequitur, tandemque capit veritatem, quam dum eädem veſcitur.

Qui jam rite venationem veritatis exercere volet, ille eandem captare & inſequi debebit ſerio meditando ac rationem puram attentè auſcultando, aſſequi & capere cautè experiendo; & ſi quædam veritas phyſica vel medica a me captata in caſſes meos inciderit tam in quatuor prægreſſis decadibus, quam in hac quinta, eädem hoc pacto me potitum eſſe lubens profiteor.

A caſibus ſimplicioribus, quos in præcedentibus duobus libellis tractavi, jam temporis in hoc tertio libello progredior ad hiſtorias magis compoſitas, nam hoc pacto procedere optimum mihi videtur, ſic in Arithmetica à numero unitatis incipimus, ac ita devolvimur ad numeros valde compoſitos, eodem modo in Matheſi initium capimus à puncto, atque ita devenimus deinde ad circulum, triangulum, aliaſque figuras.

Quam compoſiti, quam periculoſi ſint caſus, quos in hac quinta decade congeſſi, & quam male tractentur plerunque ab aliis, hic loci dicere ſuperſedeo, ac totum hac ſuper re judicium relinquo benevolo lectori.

Sed jam-jam audire videor aliquos intimorum meorum amicorum dicentes mihi; quid ſcribis amplius, amice, ceſſa, omitte, valedic ſtudiis tuis, quibus ferè nihil aliud efficis, quam ut crees tibi ſummam moleſtiam apud medicos, chirurgos alioſque.

Sed reſpondeo me non ſcripſiſſe, ut aliis ſatisfacerem, hoc etenim impoſſibile prorſus eſſe judico; ſi ſacra volumina, quæ ipſius Dei inſtinctu ſcripta ſunt, ab impiis ac ſceleſtis quibuſdam hominibus arrodantur, quo pacto ego, qui homo tantum ſum, ac nihil humani à me alienum puto, aliquid in publicum proferre potero, quod omnibus placeat, arrideat, ſatis-faciat? Quid igitur ad ſcribendum me impulit? dicam breviter; jam doctoratum in Medicina conſecutus eram, acceſſebar jam nonnunquam ad ægros, ac interim tamen mihi conſcius eram, quantis præjudiciis, quantâ ignorantiâ in ſcientia medica mea mens laboraret; ignorabam multa, dubitabam de pluribus; tenera conſcientia mea mihi aſſidue hæc verba dictabat; aut praxin medicam prorſus à te rejicito, ne ſias reus homicidii, aut ignorantiam tuam pugnis ac fuſtibus à te abigito, alterutrum præſtandum eſt, ſi verâ animi acquieſcentiâ frui tibi volupe ſit. Quid tali in labyrintho conſtitutus feci? volvi, pervolvi libros antiquorum medicorum, ſed valde parum ibidem inveni, quod animo meo veritatis avido poſſet ſatis-facere; cum medicis ac chirurgis hujus ævi familiariter collocutus ſum, ſed ex iis haud majorem fructum collegi; illi ſcilicet me inſtituere non poterant, aut nolebant, ideoque à duro neceſſitatis telo coactus ſum ipſe tenebras meæ mentis diſſipare, & præjudicia, quibus occæcatus eram, tollere, meque ipſum inſtituere; atque hanc mei-ipſius inſtitutionem

tionem in libellis meis mihi tantum propoſui, nihil præterea, ac hoc ipſum pro voto meo conſecutus ſum, nihil aliud promiſi mihi antea, nihil aliud exſpecto jam temporis.

Abſtineant igitur malevoli à calumniis ſuis, quibus immerito me commaculare conantur; neminem lædo, nullum mortalium offendo, doceo me ipſum, diſco à me ipſo, ſum doctor & diſcipulus in eâdem perſona, ſum doctor & diſcipulus meiipſius; ſi medicus ſum, licet mihi propriis morbis mederi ac per conſequens etiam ignorantiæ ac præjudiciis meis, qui morbi ſunt mentis ſatis periculoſi, ac iidem jam altas adeo radices egerant in mente mea, ut non conſultum foret, diutius differre eorundem eradicationem.

Accipe igitur hanc quintam Obſervationum Chirurgicarum decadem, quam, cooperante ſummo numine, plures in poſterum ſequentur.

Benevole Lector,

Tuus,

JOAN. MUYS,

Observatio I.

De vulnere capitis.

JUvenis ſedecim annorum ex equo in terram delapſus vulnus ſatis magnum accepit in ſincipite, & quidem tale, ut os nudum in conſpectum veniret; interim æger aliquoties vomebat & ſatis male habebat. Duæ à lapſu vix præterierant horæ, cum accerſitus ſum ad ægrum, in cujus capite nec fiſſuram, nec fracturam, nec introceſſionem cranii animadvertere potui, & vomitus tunc temporis ceſſabat, ac ægrotus mediocriter valebat, nec multum de dolore, nec de ullo aliò conquerebatur incommodo.

Supervacaneum foret hic loci explicare, unde vomitus hic prodierit, quandoquidem hanc rem per ſe ſatis claram eſſe exiſtimo.

Deraſis capillis vulnus linteis carptis ſiccis implevi, & quidem duplici de cauſa, primo ut ſanguinis fluxus hoc pacto ſiſteretur, deinde etiam ut labia vulneris aliquatenus à ſe invicem dehiſcerent, ut ita ſecuturo die cranium tantò melius pateret.

Tunc ſuperpoſui emplaſtrum ex ſequenti maſſa confectum. *Empl.*

℞. *Empl. diapalmæ* ℥ij.
Boli.
Cretæ com. āā ʒij.
Antimon. diaphor. ʒj.
Ol. laurini ʒij.
tartari p. d. ʒß.
M. S.

Poſtero die in cranio detecto nihil mali apparebat, ac ægrotus haud aliquo malo ſymptomate vexabatur, unde ſperare cœpi, cranium intrinſecus etiam nihil mali paſſum fuiſſe, ac cerebrum bene habere cum utroque ſuo involucro.

Impoſui igitur ſequens labiis vulneris (oſſe prius contecto linteis carptis ſiccis)

℞. *Thereb. comm.*
Mellis roſat. āā ℥ß.
Myrrhæ
Aloës āā ʒß.
M. S.

Et ſic æger brevi priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt.

Emplaſtrum imponebatur eum in finem, ut acidum temperaret, atque hoc modo, quicquid à contuſione coagulatum erat, diſſolveret citò; unguentum applicabatur, ut ita circulatio ſanguinis ac humorum, aliquatenus in vulnere ob tubulos diruptos ac diſtortos impedita, reſtitueretur.

Cranium denudatum linteis carptis ſiccis

contegebatur, partim ne pus ex labiis vulneris oſſi damnum aliquod afferret, partim ut aër ambiens hoc pacto arceretur à cranio, cui valde inimicus eſt acido ſuo, quo abundat, ut quotidiana ſanguinis per venæ ſectionem emiſſi nos docet coagulatio ab aëre producta.

Illud autem lintei genus, quod belgice dicitur **catoen**/ in vulneribus haud convenit, quia inflammationem non raro ciere conſuevit angulis ſuis acutis, quibus donatum eſt, ſicut id ope microſcopii haud difficile eſt conſpicere.

Omnia pinguia hic ſedulo vitavi, quia particulis ſuis ramoſis valde anguſtos cranii tubulos ſatis pertinaciter obſtruunt, atque ita efficiunt, ut humores ſtagnent, aceſcant, & cranii ſalem volatilem corrumpant, cariemque inducant; ac tunc curatio haud parum procraſtinatur ob portionem oſſis carioſam quæ prius ſeparari debet.

Scultetus in armamentario ſuo chirurgico partem vulneri capitis vicinam inungit aliquandiu oleis aſtringentibus ad præcavendam inflammationem, ut ille opinatur, ſed male, nam ſanguinis circulatio non debet ſiſti, ſed promoveri in inflammatione, quandoquidem ſanguis ac humores ob coagulationem ſuam in eâdem ſtagnant plus quam ſatis, ideoque humores coagulatos per emplaſtra acidum tem-

temperantia diſſolvere multo conſultius eſſe videtur hoc in caſu.

Venæ-ſectionem, quam plerique in vulneribus capitis extollunt egregie, prorſus omiſi, quoniam non video, quid utilitatis inde provenire queat.

Medicamenta diſtinguere in mundificantia & ſarcotica, atque illa prius, deinde hæc in uſum revocare, eſt res nullius utilitatis, nam ſolum noſtrum unguentum ſufficit, & præſtat, quicquid neceſſarium eſt, dum acidum temperat, ac humorum circulationem reſtituit; ſed interim ad hoc attendendum eſt, ut, omiſſo præſcripto unguento, lintea carpta ſicca tandem imponamus, ubi carne fermè impletum eſt vulnus, nam alias caro nimis luxuriaret, ac altius exſurgeret, quam par foret.

Veteres in capitis vulneribus adhibebant faſciam, quæ cancer appellatur, cujus delineatio videri poteſt apud Scultetum; verumenimvero jam temporis plerunque in uſu eſt ſudarium commune concinnè applicitum.

Vomitus in vulnere capitis utplurimum multum mali portendit, eundem autem non ſemper eſſe infallibile ſignum fracturæ cranii, fiſſuræ aut alterius alicujus incommodi valde magni liquidò conſtat ex propoſito noſtro caſu.

Periculoſæ plena aleæ res eſt vulnus capitis, quod dum maximè arridet, tum inſidias vel maximè ſtruere ſolet; nullum igitur capitis vulnus, licet valde exiguum videatur, parvi faciendum eſt, aut leviter perfunctorieve tractandum, ſed debemus hic potius omnia ſuſpicari, quoniam non raro latet anguis in herba, cum apud chirurgos alta ſecuritas eſt.

Hiſce pauliſper in animo mecum volutatis operæ pretium eſſe duco, hoc in campo, antequam finem imponam huic obſervationi, paulo latius ac liberius exſpatiari, quam ſolitus ſum, ut ſi non aliis, mihi ſaltem ipſi, in cujus inſtitutionem hæc ſcribo, hac in re ſatisfacere queam.

Extra omne dubium poſita res eſt, vulnus capitis valde parvum aliquando longo poſt ictum acceptum tempore ægroto necem afferre poſſe, verum hoc non impedit, quominus nonnumquam eveniat, ut æger citra ſpem medicorum chirurgorumve à periculoſiſſimo ac omnibus fermè pro lethifero habito vulnere capitis reconvaleſcat; ſic memini patris mei curæ commiſſum fuiſſe ante aliquot annos ægrotum quendam, qui ligone vulnus adeo horrendum acceperat in ſincipite, ut ab ictu inflicto non tantum valde magna cranii, ſed etiam haud parva ipſius cerebri portio avelleretur, & tamen hic æger vivit adhuc

huc Arenaci & valet, remanente tamen hemiplegiâ.

Hac hiſtoria forſan falſitatis convincere poſſem opinionem clariſſimi Willifii, dum lectori perſuadere conatur, quod memoriæ ſedes reperiatur in cortice cerebri; nam ſi illud verum foret, tunc patientis mox citati memoria vacillare deberet, cum tamen eadem non minus vigeat jam temporis, quam antequam æger vulneratus eſt.

Sed quid loquor de iis, qui ab horrendo capitis vulnere revaluerunt? nonne multò mirabilius exiſtit, etiam ingens beneficium redundare in aliquem ex capitis vulnere tam periculoſo, ut à pleriſque pro mortifero habeatur; maximè, & tamen non deſunt exempla tale quid teſtantia; ſic apud Schenckium legere licet, quo pacto aliquis, accepto periculoſo capitis vulnere liberatus ſit ab Epilepſia inveterata & valde pertinaci; ad hæc ſi tibi moleſtum non ſit inſpicere celeberrimum Hildanum centuriâ ſecundâ, obſervatione octava, ante oculos tibi ponetur caſus ſatis rarus, ſcilicet quendam ad conjunctionem ſuturæ ſagittalis cum coronali fracturam cranii accepiſſe, eundemque poſtea, remanente tamen ulcere, hoc modo ſanatum fuiſſe à magna ac moleſta cephalæa, quâ antea per longum temporis intervallum ægrotaverat.

Tales hiſtoriæ, quales modo commemo-

ravimus, raro admodum contingere ſolent, ac idcirco præſtat in capitis vulnere, qualecunque etiam ſit, ſemper ſolicitum eſſe quam ſecurum nimis.

Vulnus autem capitis multo difficilius ſanatur, ubi patiens lue laborat venerea, ut & ſi eadem capitis pars ſæpius antea fuerit vulnerata; nam in morbo Gallico plerunque peccat humor acido-corroſivus vulnerum ſanationi haud exiguum apportans impedimentum, ubi autem contingit, ut eadem pars ſæpius ſaucietur, manifeſtum eſt, tubulos ibidem haud paucos mirum in modum diſtortos manere, unde ſanguis & humores obſtaculum quoddam offendunt in circulari ſuo motu, cujus tamen beneficio propemodum tota peragitur vulnerum ſanatio.

Atqui circulationem ſanguinis & humorum aliquatenus impediri in parte ſemel aut ſæpius vulnerata, licet vulnus jam diu coaluerit, vel hinc manifeſtum evadit, quod partes antea vulneratæ plerunque ſolito frigidiores ſint & tempeſtates ingruentes non raro præſentiant.

Præterea vulnus capitis magis aut minus periculoſum eſt, prout huic aut illi capitis parti infligitur; ſic vulnus occipitis minus periculoſum æſtimatur, quia os occipitis ob craſſitiem ac ſoliditatem ſuam raro fracturam aut fiſſuram patitur, etiamſi ictum ſatis ve-

he-

hementem recipiat; ac ubi jam contingit, ut os occipitis fracturâ aut fiſſurâ corripiatur, tunc ſordes tamen in hac fractura aut fiſſura collectæ non ita facile in ſubjectam duram meningen deſtillant.

Vulnus autem valde periculoſum habetur in bregmatis illo oſſiculo, quo maturior ætas locum in infantibus apertum poſtea replet, abſque dubio, quia illud oſſiculum tenerum eſt & vicinum ſuturis.

Sic vulnus temporum valde formidoloſum exiſtit pluribus de cauſis, & primo quidem quia muſculus temporalis contectus eſt pericranio, deinde quia latet illic arteria ſatis magna, quæ vulnerata inducit hæmorrhagiam valde periculoſam, quæ ſiſtitur difficillime ea de cauſa, quod, dum loquimur aut comedimus, muſculi temporales commoveri debeant, & ſic ſanguinis fluxus jam cohibitus non raro redire ſolet ac renovari.

Tertio quia nervus in muſculo temporali læſus ſæpius ſpaſmum excitare conſuevit, & quidem talem, qui belgice dicitur *de klem*, ac nos comedere prohibet; ſic ubi muſculus temporalis valde læditur, contrahitur oppoſitus ac excitatur illa affectio, quæ oris tortura appellatur.

Quarto quia ſectio artificialis, aliquando neceſſaria in capitis vulneribus, non ſine periculo fit in muſculo temporali.

Quinto quia vulnerum medela requirit partis ſauciæ quietem, quæ tamen ſæpiſſime turbatur in vulnere muſculi temporalis, cum ſcilicet aliquid comedimus aut loquimur.

Fiſſura in ſuturis etiam pejor exiſtit, quam alibi, & difficillime invenitur; ſic Hippocrates Epid. 5, hoc modo ſe deceptum eſſe, & quidem cum vulnerati pernicie, ipſe liberè profitetur.

Vulnus inflictum ſuperciliis, ſic ut cavitas pateat, quæ in oſſe frontis reperitur, ventum emittit, quia ſcilicet illa cavitas oſſis pervia eſt in nares, illudque vulnus vix ac ne vix quidem conſolidatur teſte Celſo aliiſque, quibus talem caſum videre contigit.

Chirurgi, cum dubitant de cranii fractura aut fiſſura, vulnerato nucem dentibus frangendam præbent, aut filum, cujus alterum extremum ore tenet ægrotus, concutiunt, obſervantes, num tremulum illum motum abſque moleſtia tolerare queat patiens.

Ubi cranium denudatum eſt, ſpecillo plerumque inquirimus, num adſit fiſſura, nec ne; ſed ut hoc examen rite inſtituatur, ante omnia exacte noſſe oportet ſitum ſuturarum conſuetum, ne ſutura ſumatur pro fiſſura, aut fiſſura pro ſutura; atque ut error hic omnino declinetur, præterea meminiſſe opor-

tet,

tet, ſuturam ſagittalem aliquando præter conſuetudinem procurrere uſque ad naſum & frontem reddere bifidam, imo etiam nonnunquam ulterius ſe extendere ad occiput, illudque dividere; hic quoque in memoriam revocanda eſt obſervatio alicujus Anatomici, qui affirmat, ſe vidiſſe illud bregmatis oſſiculum, quo provectior ætas implet locum in primum-natis adhuc patulum, peculiari circum ſcriptum fuiſſe ſuturula.

Apud Paræum, Fallopium, alioſque reperire licet vulneratos, in quibus mortuis & apertis externa cranii tabula, quæ ictum receperat, prorſus integra conſpecta fuit, internâ interim non tantum rimam agente, ſed etiam fragmenta quædam exhibente, quæ meningem punctione ſua moleſtaverant; quo pacto hoc accidere potuit? dicam; ictus vehemens materiam ſubtilem ante ſe maxime agitavit, atque ita hæc materia ſubtilis celerrime mota tranſiit ſine mora per primam cranii tabulam ſatis libere, nec damnum ullum intulit, verum ubi pervenit ad ſecundam cranii tabulam primâ (ut Anatomici teſtantur) multo ſolidiorem, ibi poros offendit adeo anguſtos & flexuoſos, ut tranſire nequiret niſi per novam viam, quam ſibi ipſi violenter momento temporis pararet, & ſic multis poris perruptis internam cranii tabulam egregie fidit; ſic fulmen, intactâ vaginâ, enſem lique-

facere perhibetur, ſic aqua fortis, illæſâ cerâ, argentum ſolvit.

Complures narrant aliquando contingere, ut percuſſo ſincipite dextro ſinciput ſiniſtrum rimam agat, dextro integro remanente, & talis caſus dicitur plerunque contrafiſſura, quamvis hoc contrafiſſuræ vocabulum nonnunquam & ad alios caſus extendatur.

Talem contrafiſſuram me nunquam conſpexiſſe lubens confiteor, eandem autem dari Celſus affirmat, Ægineta negat, ego autem hac ſuper re judicium meum ſuſpendo.

Aliquando contingit, ut medulla, quæ inter utramque cranii tabulam reperitur, ab ictu valido è cavernulis ſuis excutiatur ac exprimatur cum ſanguine ab ictu quoque extra vaſa profuſo, ſicque medulla hæc cum ſanguine acredinem acido-corroſivam concipit, quâ cariem internæ cranii tabulæ inducit, atque ita nonnunquam humor acris & aquoſus ex oſſe carioſo prodiens meningem, ipſumque cerebrum inficit ægroque mortem inexſpectatam minimèque præviſam infert aliquot interdum ſeptimanis, imo & menſibus poſt ictum, cranio èxtrinſecus intereâ temporis apparente integro, neque ullam fracturam aut fiſſuram oſtendente, & talia exempla ab auctoribus; qui de Chirurgia ſcrip-

ſcripſerunt, hic atque illic narrantur.

Cranio cum dura matre læſo aliquando intra viginti quatuor horas enaſcitur fungus ovi gallinacei magnitudinem propemodum adæquans, quem clariſſimus Malpighius ortum ſuum debere exiſtimat læſis glandulis, ex quibus cortex cerebri componitur, quæque ſecundum ejuſdem opinionem deſinunt in radices nervorum, in quas ſuccum ſuum nerveum ab arteriis acceptum & tranſcolatum tranſmittunt.

Ab omnibus ferme auctoribus ſerio monetur, nulla capitis vulnera eſſe conſuenda, & quidem optime.

Dum vulnera capitis religabantur, Veſalius ſemper adhibebat candelam ceream accenſam (non ſebaceam, quia pinguedo nocet oſſibus) eum ſcilicet in finem, ut frigus ambientis aëris aliquatenus temperaret, ſed jam temporis chirurgi quidam utuntur vaſe quodam æneo carbonibus vivis impleto, quod belgicè dicitur *een bedpan.*

Meditullium, quod inter utramque cranii tabulam continetur, in puerulis multò tenuius eſſe reperitur quam in adultis, quod bene obſervandum judico à chirurgis, dum trepano aut ſcalpris utuntur, nam aliàs fieri poſſet, ut ſibi perſuaderent, ſe nondum ad meditullium perveniſſe, dum interim ipſam læderent meningem.

Quidam, antequam adhibent trepanum, eligunt crucialem carnis inciſionem, alii triangularem, ſed pater meus fere ſemper præferebat circularem, ſicque totam illam carnis portionem à cranio ſeparabat ac avellebat.

Inter operandum quidam trepanum ad temperandum calorem immittunt in oleum, ſed male, quia oleum, ut ſæpius diximus, eſt oſſibus inimicum, quamobrem aqua communis nobis hoc in caſu melius inſervire poteſt.

Veteres opinabantur creſcente luna medullam & cerebrum in animalibus augeri, ideoque uſum trepani tempore pleni-lunii prohibebant, verum hoc ſæculo nos docuit experientia, cerebrum in cranio ac medullam in oſſibus animalium non majori copia contineri luna creſcente quam alio quovis tempore, atque ita hæc opinio, arenoſo adeo ſuperſtrata fundamento, corruit.

Veteres minimè admittere voluerunt, ut trepanum poneretur in ſuturis, ſed jam temporis habemus chirurgos, qui hoc intrepidè faciunt.

Aliquando contingit, ut dura mater cranio ſatis firmiter adhæreat, ſed hoc admodum rarò evenire ſolet, eſtque præter conſuetudinem.

Duræ meningi denudatæ Scultetus applicat

cat oleum roſarum, Celſus acetum, ſed uterque peccat, hic magis, ille minus; quid aliud efficiet oleum, quam ut poros ac tubulos illius membranæ obturet, ac ita ſanguinis ac humorum circulationi noceat? acetum autem coagulabit ſanguinem ac humores pêr meningem circulantes, atque ita circulari eorundem motui non parum oberit.

Quid igitur hic applicabitur? mel aut ſyrupus roſarum, ſed præſtat ſyrupus utpote minus acris, qui calidus imponi poteſt cum linteo rotundo, cui filum annexum eſt.

Poſito trepano aliquando fit, ut ſuper meningem nihil mali reperiatur, ſed ut pus ſub eâdem deliteſcat, & tum temporis meninx diſſcindi debet, ut puri exitus concedatur, nec metuendum eſt, ne lædatur pia mater, quia pus interjacens hoc impedit, atque hanc meningis apertionem Arenaci feliciter inſtitutam eſſe memini.

Æger capite vulneratus potius liquida quam ſolida aſſumat, nam aliàs motus maſticationis parti ſauciæ aliquam afferre poſſet moleſtiam, & quidem præcipuè, ſi vulnus temporibus inflictum foret.

Si ſternutatio aliquem capite ſauciatum corriperet, abſque dubio ejuſdem cerebrum nimium commoveret ac vulneri noceret, ideoque conſultum foret ſternutationem, ubi præſentitur, impedire, quod facile fiet, ſi digitis

digitis majorem utriuſque oculi angulum aliquoties tum temporis fricemus.

In vulnere capitis ante omnia vitetur Venus & ira, quia cerebrum valdè commovent, atque ita miſeris ægrotis haud parum damni apportant, ut crebra experientia teſtatur.

Atque ita tandem finiam, poſtquam dixero, me hic loci non niſi rariora ac notatu digniora in medium proferre voluiſſe, nam cætera ad vulnera capitis pertinentia ſatis prolixè tractantur apud Paræum, Hildanum, Scultetum, alioſque chirurgiæ ſcriptores, quæ hic repetere prorſus ſupervacaneum eſſe exiſtimo.

OBSERVATIO II.

De vulnere penetrante thoracem.

JUvenis annum agens trigeſimum inter ſextam, ſeptimamque coſtam (ſi numeres ab inferioribus) enſe vulnus accepit, quod in pectoris cavitatem penetrabat, ſicut id ipſum docebat ſpecillum blandè intruſum, ut & aër ſatis impetuosè è vulnere proſiliens. Æger interea temporis bene comedebat ac parum conquerebatur.

Quia vulnus non ſatis pro puris exitu patebat, impoſuimus turundam ex ſpongia præparata efformatam cum filo, atque ita luce ſe-

ſequenti vulnus ſatis patulum exiſtebat, quapropter applicuimus tunc turundam ex linteis carptis formatam ac idoneo digeſtivo oblitam cum emplaſtro acidum temperante ac bona ligatura.

Interim æger bibebat bis ſingulis diebus uncias tres ſequentis apoſematis.

℞. *Herb. tuſſilag.*
capill. vener.
ſcabioſæ āā mij.
Fol. abietis mj.
Paſſul. maj. exacinat. ℥*iij.*
Sem. fœniculi ℥ß.
Hordei M. ij.

Coque in aquæ communis ac vini Gallici partibus æqualibus, & colatura librarum trium uſurpetur, quæ, ubi neceſſitas exigit, etiam per ſyringem in pectoris cavitatem poteſt immitti, admixtâ tum temporis unciâ unâ aut alterâ mellis roſarum.

Vulnus hoc pacto per dies aliquot tractatum parum puris emittebat, ac ægrotus quoad cætera bene ſeſe habebat, ideoque turundas de die in diem breviores formavimus, atque ita æger intra ſex ſeptimanas ab hoc vulnere prorſus convaluit.

Specillum, quo vulneris profunditas inquirebatur, non erat ferreum, quandoquidem hoc metallum ob rigiditatem ſuam non ſatis cedit muſculis, qui aliquando vulneris

locum intrare ac replere ſolent, ubi æger corporis ſitum immutat, ſed adhibebatur candela cerea Belgice nominata een waslichje quæ propter flexilitatem ſuam nobis in hoc caſu melius inſervire poterat, verum-enimvero antequam huic operi accingebamur, patiens, prout jubebamus, corpus in iſtum ſitum reduxit, in quo ſteterat, dum vulnerabatur.

Aër ex hoc vulnere ſatis impetuosè prorumpebat, atqui aliquando ille tanto impetu effertur, ut admotam candelæ flammam extinguat, ſed unde hoc contingit? nimirum dum thorax redditur anguſtior in exſpiratione à muſculis abdominis ut & à propriis muſculis, aër cum vaporibus non paucis commiſtus compellitur ac comprimitur ad exitum ſibi quærendum, & ſic ob anguſtiam loci magna vi ex vulnere propellitur haud aliter ac videmus aërem ex follis tubo magno impetu prorumpere, dum latera follis tantummodo leviter comprimuntur, nam ſic magna portio motus, qui antea ſingulas particulas aëris diverſimode agitabat, impenditur in motum aeris in unam partem.

Verum cur turunda filo alligata fuit? ſcilicet ne ipſa raperetur uſque in pectoris cavitatem, nam tale quid nonnunquam contigiſſe complures hiſtoriæ teſtantur, imo præterea legimus turundas non tantum abreptas fuiſſe

fuiſſe in cavum thoracis, ſed & eaſdem excitatâ tuſſi, poſtea per os ægroti exiiſſe.

Unde igitur fit, ut turunda aliquando penetret uſque in pectoris cavitatem? an cum veteribus reſpondebimus illud fieri per ſuctionem thoracis? minimè, quandoquidem ſatis clare ac evidenter demonſtrare poſſumus, omnem motum in hoc univerſo corporeo conſpicuum fieri per pulſionem.

Nec minus abſurdum foret ac abſonum, ſi cum pleriſque hic loci vellem recurrere ad fugam vacui, quoniam illud non datur, ſicut idipſum luce meridiana clarius eſt iis omnibus, qui à præjudiciis ſuis nondum plane occœcati ſunt, idemque ſatis diſtincte explicatur apud clariſſimum Carteſium in parte ſecunda Principiorum Philoſophiæ.

Ut autem nos dicamus id, quod res eſt, quodque ab unoquoque facillime poteſt intelligi, reſpondemus hunc in modum; quando inſpirationis tempus inſtat, thorax capacior redditur, quia diaphragma contrahitur deorſum; quia verò diaphragma ita contrahitur, venter egregiè protuberat, ſicque aerem ſatis validè propellit, qui, quandoquidem vacuum nullibi exiſtit, eodem temporis momento neceſſario intrare debet thoracem modo prædicto ampliatum, atque ita aer partim ingreditur per rimulam laryngis, partim etiam per vulneris orificium;

ut-

utpote per viam commodiorem, breviorem ac magis liberam, ac dum aer ita proruit intrò per vulnus patulum thoracis, in tranſitu ſecum propellit turundam, niſi filo ſatis forti alligetur.

Nonnulli auctores, ubi nihil ſanguinis aut puris ſuper diaphragma jacere ſuſpicantur, vulnera pectoris penetrantia abſque ullarum turundarum ope ſanare conantur, aliiſque id ipſum commendant, ſed rariſſime primis diebus hujus rei ſatis certi eſſe poſſunt, ideoque multò prudentius agere mihi videntur, qui mecum per aliquot dies utuntur turundis, ac interea temporis aerem ambientem, quantum poſſunt arcent à vulnere; aſt intereà tamen eâ nobis utendum eſt cautelâ, ut tempeſtivo tempore à turundis abſtineamus, nam ſi diutius, quam par eſſet, earundem uſus protraheretur, contingere poſſet, ut remaneret tandem fiſtula nullâ medicabilis arte ac ad extremum vitæ halitum perſeverans, quandoquidem ad tale malum producendum non parum confert continua pectoris in reſpiratione agitatio, quæ vulnerum conſolidationi non parum obeſt.

Vulnera thoracis penetrantia valde periculoſa ſunt, multoſque viventium conſortio valedicere coegerunt, ac in aliis phthiſin excitarunt ipſa morte pejorem, nam mortis habet vices, lentè cum trahitur vita gementibus;

bus; ſed interim tamen memini, me alicubi legiſſe, aliquem ab aſthmate, quo antea ſatis crudeliter affligebatur, per vulnus penetrans uſque in cavitatem thoracis feliciſſime fuiſſe ſanatum; imo novi jam temporis adhuc Arnhemii honeſtum quendam civem, cui vulnus pectoris penetrans haud parum fuit ſalutiferum, nam ille jam per longum temporis intervallum laboraverat empyemate, ac mortem indubitatam quotidie exſpectabat, cum ab alio, neſcio qua de cauſa ad iram concitato, enſe ſauciatus eſt ita, ut vulnus uſque in pectoris cavitatem penetraret, ægrumque hoc pacto pure per vulneris orificium egrediente, brevi ſanaret ab empyemate, patre meo, dum viveret, medicam manum adhibente.

Ubi in vulnere pectoris valde anguſto chirurgi dubitant, an vulnus penetret in thoracis cavitatem, nec ne, aut lanam, aut flammam candelæ accenſæ vulneri admovere conſueverunt, atque ita concludunt vulnus penetrare, ſi tremulus in lana aut candela accenſa motus ab aëre ex pectore progrediente excitetur, ſin minus, contrà.

Quando jam contingit, ut pars aliqua in pectoris cavitate contenta ſimul lædatur, tunc vulnus diutius ſervandum eſt apertum, ac bis de die injectio calida immitti poteſt, cui aloë, abſinthium, carduus benedictus aliaque ama-

ra

ra addi non debent, ut quidam facere ſolent, nam particulæ amaræ per ramos fiſtulæ pulmonis læſi cum aëre ſurſum latæ amaro ac moleſto ſapore linguam afficiunt, ut crebra experientia teſtatur.

Si magnum aliquod vas ſanguiferum in thoracis cavo ſitum vulneretur, tunc ſuper diaphragma multum ſanguinis confluere ſolet, ac excitare hoc pacto gravitatem circa diaphragma, febrim, vigilias, excreationem ſanguineam, appetitum proſtratum ac reſpirationem difficilem.

Per vices hic ſanguis quotidie per vulneris orificium evacuandus eſt, ut & pus poſt aliquot à vulnere accepto luces plerunque ſubſequens.

Quod ſi ſanguis, qui per vulnus inflictum effluit, ſpumoſus eſſe reperiatur, ſignum eſt pulmonis vulnerati, ac tale vulnus ſæpe tabem, ac ſæpius mortem miſeris ægrotis apportat, quod mirum non videbitur illi, qui cum Malpighio aliiſque curioſis humani corporis ſcrutatoribus paulò penitius, quam veteres fecêre, pulmonis ſubſtantiam inſpicere non gravatur, ſic namque animadvertet pulmones nihil aliud eſſe quam aggeriem quandam veſicularum membranacearum, veſtitarum reti quodam mirabili ex venularum ac arteriolarum valde minutis ramulis compoſito, in quas veſiculas aëri aditus patet ex aſpera arteria.

Hinc

Hinc igitur ſatis manifeſtum evadit, vulnus pulmonis tam exiguum eſſe non poſſe, quin vaſcula quædam ſanguifera harum veſicularum ſimul lædantur, unde ſanatio redditur adhuc difficilior, quæ tamen per ſe ſatis difficilis exiſtit, quia veſiculæ hæ mebranaceæ ſunt, ac continuo in motu poſitæ, in quas præterea ſingulis horis toties novus aër impellitur; nam partes membranoſæ multo tardius ſanantur, quam carnoſæ,& quod quies partis læſæ conſolidationem vulneris maturet, nemo in dubium trahere poteſt, qui ſemel tantum in vita obſervavit, quam facile tibiarum vulnera ſanentur ægro decumbente, & contra quam difficulter eadem conſolidentur, ubi patiens quotidie per plateas obambulat; & quis tandem ignorat aërem ambientem à vulneribus diligenter eſſe arcendum?

Vulnera pulmonis igitur, uti diximus, ferè ſemper lethalia eſſe experimur, ſed interim tamen legimus, fruſto pulmonis per vulnus ablato patientem poſſe ſupervivere.

Pulmo repletur aëre, quamprimum homines naſcuntur ac reſpirant, hoc autem non fit in fætu, quamdiu idem in utero adhuc delitеſcit, atque ad hoc attendunt medici, ubi à Magiſtratu coacti judicare debent, an infans mortuus, in utero an extra uterum vitam ami-

amiſerit; tunc etenim pulmonem cadaveris è pectore proripiunt, eumque immittunt in aquam ac ſi pulmo tunc ſupernatet, extra uterum infans mortuus eſſe cenſetur, & contra, ubi pulmo ſubſidit ac demergitur.

Vulnus in carnoſa parte diaphragmatis ægrum in periculum haud exiguum adducit, ſanatur tamen aliquando; ſed cum pars membranoſa diaphragmatis vulneratur, æger non longo poſt tempore, exortâ febri ac delirio, expirat; nec mirum ſane, cum ob continuum diaphragmatis valde ſenſilis motum tubuli circa vulnus valdè detorqueantur, unde humores ibidem ſtagnant, aceſcunt ac inflammationem produnt, & cum humores aceſcentes ex parte inflammata obſorbentur in maſſam ſanguineam, inducitur febris, quam ſequitur delirium; ſic memini aurigam Arnhemienſem, qui cultro in parte membranoſa diaphragmatis vulneratus erat, ſtatim poſt vulnus inflictum ſe pedibus ad ædes noſtras contuliſſe, ſed eundem mox adeo debilem evaſiſſe, ut à duobus hominibus domum deportari deberet, ubi febri ac delirio correptus poſt triduum è medio ſublatus eſt.

Mirandum eſt, quod non ita pridem me alicubi legiſſe recordor, nimirum quod in uno ventriculus, in altero inteſtinum colon ex abdomine per vulnus diaphragmatis aſcende-

derat in thoracem & quod uterque patiens adhuc aliquandiu vivere potuerit.

Vulnus pericardii lethiferum exiſtimatur, ac ubi cordis ſubſtantia ſimul vulneratur, extemplo patiens plerunque vitam cum morte commutat, etiamſi revera teſtari poſſim, Judæum Arnhemienſem in ipſa cordis ſubſtantia vulneratum nihilominus per ſex dies quotidie bis pedibus ſuis ad ædes noſtras, ut vulnus religaretur, ſe contuliſſe, antequam moreretur.

Galenus alicubi refert, ut teſtis oculatus, pericardio corrupto cor nudum ſatis late patuiſſe in pectore alicujus ægri, qui tamen inde reconvaluerit; verumenimvero homines jam temporis adeo increduli eſſe reperiuntur, ut apud eoſdem tales hiſtoriæ parum fidei inveniant, aut mereri videantur.

Dum de corde mentionem facio, duo præjudicia tollere debere mihi videor; primum, quo plerique è vulgo laborant, hoc eſt, quod pertinaciter credant cor ſedem ſuam habere in latere pectoris ſiniſtro, cum tamen illud in medio pectoris collocatum ſit, ſed hujus erroris occaſio populo data fuit ex eo, quod pulſus ſatis vehemens in latere thoracis ſiniſtro ſentiatur, ſecus ac in dextro, verum hoc contingit, quia ad ſiniſtrum latus ſita eſt arteria magna.

Alterum, quod taxare volui, præjudicium

I hoc

hoc eſt, quod è veteribus quidam ſibi perſuaſerint,cor nullis morbis conflictari; cujus opinionis falſitatem experientia tamen ſatis ſuperque oſtendit; ſic in Ephemeridibus Gallicis legimus in ventriculo dextro cordis canini inventos eſſe vermes vivos triginta & unum, longitudinem digiti ac craſſitiem habentes aciculæ communis; ac præterea cor aliquando infeſtatur morbo aliquo, qui polypus cordis nominatur, de quo vide Malpighium in tractatu de viſcerum ſtructura anatomica.

In vulneribus pectoris penetrantibus chirurgi quidam loco turundarum adhibent cannulas ex argento, plumbo, aut linteo cerâ imbuto confectas, verum quia argentum à pure inficitur aliquatenus, & plumbum labia vulneris hic nimis cito contegit cicatrice; præferenda videtur hic loci cannula ex linteo cerâ imbuto confecta.

Acida omnibus vulneribus inimica ſunt, ſed præſertim vulneribus thoracis penetrantibus, nam præterquam quod ſanguinem humoreſque coagulent,ac circulationi rite peragendæ reddant ineptos, etiam nocent hoc in caſu,quia particulis ſuis ab utraque parte ſcindentibus tuſſim excitare ſolent. Sed quamvis acida rejiciam, non ideo hic commendo dulces ſyrupos, quandoquidem iidem pulmonibus parum proſunt, ac interim ventriculo, aliiſque partibus nocent, ut plurimi mecum

quo-

quotidie experiuntur; præſtat ex tuſſilagine, capillis veneris aliiſque herbis idoneis cum aqua cocta ac fervida adhuc extrahere tincturam in vaſculo, quo utuntur, dum præparant potum herbæ *Tee* dictæ jam temporis adeo vulgarem.

Si æger penetrante thoracis vulnere laborat, & non emittat ſanguinem in pectoris cavitate latentem per vulneris orificium, teneat granum unum moſchi ſub lingua, ac mox effluet ſanguis, ut ait Sennertus, ſed de ſucceſſu valde dubito.

Nonnunquam altior eſt locus pectoris, cui vulnus inflictum eſt, quam ut ſanguis aut pus ſuper diaphragma congregatum per vulneris foramen poſſit evacuari, & tunc aliquando ſanguis aut pus cum tuſſi per os excerni conſpicitur; imo haud pauci auctores teſtantur, pus tum temporis interdum ad veſicam deturbari ac cum urina expelli, quod pus per duas vias ad veſicam deduci poſſe putant; primo ſi per venulas aut vaſa lymphatica abripiatur ad maſſam ſanguineam, ac cum eadem deferatur ad renes, tandemque, ubi illic loci tranſcolatum fuerit, per ureteres deſcendat in veſicam & ſic cum urina excernatur; verum altera via longe difficilior videtur; ſcilicet exiſtimant pus per poros diaphragmatis intus foras ſpectantes ſub forma roris tranſſudare, & ſic, itinere per totum abdomen per-

acto, tandem per poros veſicæ foris intro ſpectantes veſicæ cavitatem intrare; poros autem foris intro ſpectantes in veſica revera reperiri ſequenti probant experimento; in cubiculo calido veſicam invertunt, atque immittunt aquam calidam, quæ inde roris inſtar tranſ-ſudare tum temporis conſpicitur.

Ubi tandem contingit, ut pus ſuper diaphragma copioſe contentum per vulnus nimis altum nequeat expelli, atque illud præterea nec cum tuſſi per os, nec cum urina per veſicam evacuetur, tunc commendatur paracentheſis hoc eſt inciſio artificialis thoracis in loco decliviori, atque hæc operatio fit plerunque inter quintam & ſextam coſtam, ſi numeres ab inferioribus, non in medio pectoris, ſed in latere, magis tamen ad anteriorem quam ad poſteriorem partem, ac potius circa ſuperiorem coſtæ partem quam circa inferiorem, & quidem ſcalpello obvoluto aliqua ex parte panniculo, illo temporis momento, quo patiens expirat.

Atqui hæc operatio rariſſime exercetur in hiſce regionibus eo ſæculo, quo vivimus.

Facta jam paracentheſi pus ſimul & ſemel emittendum non eſt, ſed partitis vicibus, atque hæc eſt res, quam omnes chirurgi concedunt, ſed quæ ſit ratio, plerique prorſus ignorant; alii dicunt, quod ſpiritus diſſipentur, ſi omne pus effluat una vice, alii fingunt naturam

ram providam tunc vacuum illud perſentiſcere, ideoque in eum locum, ex quo pus promanavit, è veſtigio mittere multum, imo nimium ſanguinis ac humorum, ſed utraque hæc ratio adeo frivola eſt, ut refutari non mereatur, ideoque tribus verbis tantum dicam, quæ mihi hujus rei ratio videatur; certum eſt in locum puris calidi recedentis mox aërem frigidum ſuccedere, qui fibrillis, jam aliquatenus læſis à pure, non tantum moleſtus eſt, ſed non paucas præterea obſtructiones producit in tubulis, in quibus idcirco ſtagnant humores coacervantur, aceſcunt, atque ita excitatur inflammatio; ſic ubi aëri frigido exponimur ſtatim poſtquam calefacti ſumus, corripimur non raro catharris vulgo ſic dictis, atque cum ſupra modum incaluimus, & cereviſiam frigidam tum temporis aſſumimus, plectimur aliquando pleuritide.

OBSERVATIO III.

De vulnere abdominis penetrante.

JUveni viginti annorum ab adverſario vulnus fuit inflictum, & quidem tale, ut enſis per anteriorem abdominis partem intraret, ac per tergum egrederetur.

Æger mox à vulnere inflicto in lecto decubuit, ac primis diebus aliquatenus de hoc aut

 illo

illo incommodo conquerebatur, poſtea vero de die in diem magis magiſque reconvaleſcebat, ac utrumque vulnus intra tres ſeptimanas prorſus conſolidatum fuit turundis bono digeſtivo inunctis impoſitis, ac ſuperimpoſito idoneo emplaſtro.

Haud neceſſarium erat hoc in caſu explorare vulneris profunditatem, quandoquidem ſatis manifeſtè conſtabat, hoc vulnus penetrare uſque in ipſam abdominis cavitatem, quia enſis mucro intraverat per ventrem, ac egreſſus erat per dorſum.

Alias vulneris profunditas plerunque inquiritur ſpecillo ferreo aut plumbeo, ſed præſtat candela cerea, quæ Belgice dicitur *een Was-lichtje*, quia multo melius flecti poteſt, & accommodari ad qualeſcunque occurrentes mæandros; hæc interim graviter annotandum venit, quod ſpecillum aliquando valde profunde intret per interſtitia muſculorum tranſiens, & quod vulnus tamen non penetret uſque in ventris cavitatem, & è contra, quod vulnus penetret aliquando uſque in abdominis cavum, licet ſpecillum, ubi intruditur, mox inveniat reſiſtentiam, ſcilicet quia partes in corpore læſo aliter figuratæ erant, dum æger vulnerabatur, quam poſtea, ubi vulneris ſtatus explorabatur.

Vulnus abdominis, etiamſi non penetret uſque in ventris cavitatem, tamen difficulter ſa-

ſanatur ob motum reſpirationis, nam vulnera conſolidanda deſiderant requiem.

Quod ſi vulnus abdominis non penetrans ſit in linea alba ſic dicta, tunc adhuc multo difficilius ſanatur & valde dolorificum exiſtit.

In ſecunda hujus decadis obſervatione volui, ut vulnera pectoris valde exilia, redderentur ampliora, ſed hæc operatio minime locum meretur in vulnere abdominis, ne ſcilicet omentum vel inteſtinum per nimis amplum ventris foramen prolabatur extra abdominis cavitatem.

Quidam ſomniant reſurrectionem mortuorum originem ſumturam ab oſſiculo in decima octava vertebra contento, ſed ſomniant, & quidem abſque ulla veri-ſimilitudine; neſcio ſane, quid reſponderent mihi homines talem opinionem amplexi, ſi interrogarem eoſdem, An igitur non reſurgeret ille, cui oſſiculum illud per vulnus foret conſciſſum?

Teſtes extra abdominis cavitatem propendent, ideoque facile poſſent vulnerari, ſed eorum vulnus ægros in vitæ diſcrimen non adducit, quandoquidem experientia teſte homo utroque teſte exſecto ſupervivere potis eſt; & cognovi familiariter medicinæ ſtudioſum, cui alteruter teſtis ob herniam carnoſam feliciter exſcindebatur.

Quid igitur teſtes ſunt? non niſi congeries minutiſſimorum funiculorum vel vaſculorum ſe-

ſemen conficientium, quæ ſi abſque ruptione diſſoluta ſibi invicem adnecterentur, facillime viginti ulnarum longitudinem excederent in homine, nam gliris teſticulus ad ulnas quindecim extenditur.

Plerique chirurgi primo vulneribus applicant repellentia, hoc eſt, frigida & aſtringentia, ſed circa inguina illa omittunt; ſi rationem quæras, reſpondebunt tibi, quia in inguinibus eſt emunctorium hepatis; verum hoc reſponſum trivolum eſt & ridiculum, illudque jam dudum exploſimus & ſufficienter refutavimus in primæ decadis obſervatione octava.

Quid igitur in cauſa eſt, quod chirurgi alibi utantur frigidis & aſtringentibus, nunquam verò in inguinibus? dicam, auſculta pauliſper; ubique fere nocent frigida & aſtringentia, ſed magis in inguinibus, quam alibi, illud experientia ſtultorum magiſtra illos docuit; factum norunt & confitentur, cauſam effecti penitus ignorant, ideoque talem chymæram ſibi effinxerunt, cum vera cauſa interim ſit, quod in inguinibus ſedem ſuam habeant glandulæ, quæ nihil aliud ſunt quam congeries exilium vaſorum valde inflexorum, in quorum mæandris humores facilius ſubſiſtunt quam alibi, ſi eorum circulationem chirurgi per frigida & aſtringentia perperam impoſita retardent.

Vulnera abdominis penetrantia ſunt omnia pe-

periculoſa, ſed longe magis periculoſa, cum ampla ſunt, quia omentum aut inteſtinum tum temporis facile foras prolabitur, ubi omentum, niſi ſtatim poſt egreſſum ſuum in priſtinum locum repellatur, brevi coagulatur, emoritur & colorem ſuum mutet ob aërem ambientem; ſed unde omentum extra ventrem prolapſum tam cito emoritur? omentum nempe permultis exiguis ſacculis inſtructum eſt, in quos adeps apportatur per vaſcula adipoſa ſingularia, ſicut accuratiores hujus ævi anatomici teſtantur. Hinc jam facile liquet, quam facile adeps in ſacculis ſuis, ac materia in vaſculis exilibus adipoſis contenta ab aëre frigido poſſit coagulari.

Ubi jam omentum extra abdominis cavitatem exulans ob moram aliquam interpoſitam modo prædicto corrumpitur, tunc inter partem ſanam & corruptam filum injiciendum eſt, tuncque portio corrupta ferro reſecanda eſt, ne pars ſincera trahatur, & conſuto aliquatenus vulnere, ſi illud nimis amplum eſſe reperiatur, filum extra abdomen pendulum relinquendum eſt, donec progreſſu temporis decidat. Sic quendam, cui omenti portio ob nimiam moram extra abdomen erat corrupta, modo prædicto à patre meo tractatum feliciter à vulnere ſuo convaluiſſe memini.

In amplo abdominis vulnere nonnunquam foras prorepit inteſtinum, quod è veſtigio re-

reponendum eſt, nam alias flatibus ita diſtenditur, ut in priſtinum locum remitti minime poſſit; ſed unde inteſtinum, extra ventrem remanens aliquandiu, flatibus diſtenditur? nimirum fermentatio excitatur non tantum in chylo, ſucco pancreatico ac bile, verum etiam in fœcibus à chylo relictis & fermento inteſtinorum parietibus adhærente; hinc multi exurgunt vapores (ut jam ſilentio præteream illos vapores, qui ex poris arteriolarum etiam continuo cavitatem inteſtinorum ingrediuntur) qui in cavitate inteſtini debent accumulari, illudque diſtendere, ſi pori intus foras ſpectantes ab aëre ambiente claudantur in inteſtino extra abdomen exulante.

Quid igitur agendum ſupereſt, ubi inteſtinum extra abdomen diſtentum flatibus conſpicitur; pori occluſi aperiendi ſunt, vaporibuſque intus contentis major concilianda eſt agitatio, quod fiet, ſi calide imponatur linum nendo recenter contortum, ſed coctione nondum purgatum, ubi illud nempe prius coctum fuerit in lacte dulci.

Inteſtinum, flatibus jam conſumtis, reponi debet, ac vulnus aliqua ex parte conſui, ſi opus ſit.

Si inteſtina etiam vulnerentur, æger in magno vitæ diſcrimine verſatur, & quidem magis, ſi vulnus infligatur inteſtino tenui, minus, ſi craſſo, quia in hoc vulnus, poſtquam con-

conſutum fuerit, facilius conglutinatur, quandoquidem majori tubulorum copia conſtat, per quos humores nutrientes apportantur; ſic craſſa inteſtina ferè tantum fœces continent, tenuia chylum.

Dum ago hic de inteſtinis, incidit mihi quæſtio quædam inter medicos per longum temporis intervallum agitata, num ſcilicet clyſteres nutrientes injecti effectum optatum ſortiantur, an ſint, ut quidam ajunt, prorſus inutiles ad nutritionem, quia ſecundum eorum opinionem non perveniunt uſque ad maſſam ſanguineam? ſed errant qui ultimam amplectuntur opinionem, ſi fides habenda ſit fide dignis hominibus, qui experientia edocti teſtantur, eandem ſpiritus vini quantitatem facilius inebriare, ſi per clyſterem in anum injiciatur, quam ſi aſſumatur per os.

Hepar conſtat ex acinis glanduloſis, in quos deſinunt vaſcula ſanguinea apportantia ſuum humorem, & ramuli pori bilarii, qui bilem in glanduloſis illis acinis ſeparatam accipiunt.

Præterea magna vaſa ſanguifera in jecinore conſpiciuntur, unde facile intelligitur, quam periculoſa ſint vulnera hepati inflicta, nam ſi magna vaſa aperiantur, ſequitur hæmorrhagia nullis remediis obtemperans, & quamvis magna illa vaſa non læduntur, attamen vulnus hepatis quantumvis exiguum turbabit interim bilis ſeparandæ negotium, quod tamen

apprimè neceſſarium eſſe ſcimus in œconomia animalis.

Sed his non obſtantibus Paulus Ægineta refert hominem ex vulnere, quod fruſtum hepatis ſuſtulerat, reconvaluiſſe.

Mirandum ſane, hominem ablato jecoris fruſto ſupervivere, ac mori ab hepate nimium adaucto; ſic ante annos aliquot patris mei curæ commiſſus eſt æger laborans ventre enormiter intumefacto uſque ad mortem, cujus cadaver apertum clare cauſam hujus mali ponebat ob oculos, hepar ſcilicet in incredibilem molem adauctum; atque idem in gallina, quæ nunquam ova pepererat, accidiſſe memini, cujus hepar habebat pondus totius libræ.

Lien eſt membranularum congeries in cellulas atque concamerationes efformata, in quibus cellulis innumeræ glandulæ ovales albæque mirabiliter adhærent, in quas patent arteriæ, venæ & nervi.

Scilicet per arterias, ut induſtrius hujus ævi anatomicus arbitratur, defertur humor in glandulas lienis, per glandulas humor ſeparatus acidiuſculus in cellulas nominatas, ex cellulis fermento acido imbutis in ramum ſplenicum, & ſic ad hepar, ubi in ſanguine præcipitat aliquatenus bilem, ut illa in acinis hepatis glanduloſis tanto facilius ſeparetur.

Hinc jam manifeſtum eſt, quid mali vulnus lienis accerſat ægrotis. Re-

Renes conſtant glandulis, in quas deſinunt arteriolæ, venæ, nec non ramuli ureterum; per arteriolas nempe humor defertur in glandulas renum, in quibus ſeparatur urina, ac à ramulis ureterum excepta propellitur ad veſicam.

Hanc rem ita ſe habere facilius credes, ubi noveris ſequens experimentum, quod à Profeſſore mihi communicatum eſt; nimirum ſi lac tepidum per ſyringem in arteriam injicias emulgentem, pars craſſior redibit per venam emulgentem, & ſeroſa portio ſequeſtrabitur in rene, ac per pelvim in ureterem deferetur.

Liquet hinc, quam periculoſa ſint vulnera renum, & quam difficulter poſſint conſolidari; hinc etiam facile intelligitur, unde proveniat ſanguis cum urina excretus in rene vulnerato.

Dum loquor de renibus, recordor alicujus quæſtionis apud medicos jam ſæpius agitatæ, quâ viâ nempe potus, paulo poſtquam aſſumtus fuerit, ejectus per meatum urinarium, perveniat tam cito ad veſicam; an prius accedat ad maſſam ſanguineam, an verò, non ſalutato ſanguine, recta & immediate proficiſcatur ad renes aut veſicam?

Poſterius magis veroſimile videtur & confirmatur ſequenti experimento; ſi alicui, paulo poſtquam allium aut aſparagos comederit, ſecetur vena, nec ſanguis extractus nec ſerum

in eodem ſupernatans allii aut aſparagorum habebit odorem aut ſaporem, cum interim tum temporis urina manifeſte allii aut aſparagorum ſpiret odorem.

An jam hæc urina per poros intus foras ſpectantes ventriculi & inteſtinorum exeat & per poros foris intro ſpectantes veſicæ ſub forma vaporum, ventris cavum peragrando, tandem deferatur ad veſicam, an potius per ductum peculiarem eò tendat, jam temporis non diſputabo, quamvis ſententia mihi magis arrideat poſterior.

Vulnera fundo veſicæ illata valde periculoſa ſunt, verum ea, quæ collum carnoſum veſicæ ſauciant, ſæpius conſolidantur ob copiam vaſorum ſanguinem apportantium ac multitudinem tubulorum humores vehentium nutritios, atque hoc eſt, quod quotidie experimur poſt extractionem calculorum; licet, ſanatis vulneribus illis, ægris aliquando per penem involuntarie profluat urina, nimirum quia in ſectione ac extractione calculorum haud paucæ fibræ muſculi ſphincteris veſicæ diſſecantur ac diſrumpuntur.

Sed quid ſi in cavo ventris vaſcula quædam vulnerentur lymphatica, an hoc pacto non poſſet produci aſcites? quid dicam? talis caſus haud impoſſibilis eſſe videtur, quamvis non meminerim, me in praxi tale quid unquam conſpexiſſe aut alicubi legiſſe.

Do-

Dolorem teſticulorum inſtantis mortis ſignum eſſe in periculoſis abdominis vulneribus teſtatur expertiſſimus Paræus.

Jam locutus ſum de vulneribus abdominis externè illatis, reſtat adhuc vulnus, quod internè infligitur, cum ſcilicet umbilicus diſrumpitur in aſcite partim à magna aquæ diſtenſione, partim ab acie particularum ſcindentium aquæ illi innatantium; ſic memini puellæ hidropicæ quinque annorum, quæ, diſrupto ſic umbilico, interjecto paucorum dierum intervallo è medio viventium ſublata fuit.

In tali umbilici diſruptione ſedulò cavendum eſt, ne affatim profluat aqua, ac præſcribendum apoſema ex guajaco, ſarſaparilla aliiſque confectum.

Sunt qui referunt, quod vulnus qualecunque irradiatum à luna difficulter poſſit ſanari, ſed num verum ſit, neſcio; aërem frigidum vulneribus nocere certum eſt, verum an ille ſplendente luna magis noxius ſit, quam alio tempore, hoc eſt, quod nondum expertus ſum.

Dominus Blanckardus in collectaneis ſuis medico-phyſicis ait, ſpiritum Salis Armoniaci cum ſpiritu Vini miſtum vulneribus valde prodeſſe, atque hinc non parum mea confirmatur ſententia, ubi judico acidum in omni vulnere nocere, eique corrigendo præcipue nos incumbere teneri. OB-

OBSERVATIO IV.

De arteria brachii vulnerata.

Militi quadraginta annorum à gladii acie vulnus inflictum eſt in brachio infra cubitum, ex quo ſanguis magno impetu & quidem ſubſultim proſiliit.

Illa nempe vulnerata fuit arteria, quæ palpatur, dum pulſus inquiritur ægrotorum.

Hæmorrhagiam narium aliquos è medio ſuſtuliſſe novimus, legimuſque ſanguinem poſt dentis extractionem rapidiſſime profuſum necem nonnullis intuliſſe; quodſi jam exiles adeo arteriæ apertæ poſſint eſſe lethiferæ, in quantum vitæ periculum tantæ arteriæ apertura miſeros vulneratos non adducet?

Medela igitur differri minimè debebat, quandoquidem in mora tantum erat periculum, ideoque ſtatim, poſtquam adveni, duo lintea ad teretem figuram contorta inſtar crucis ſibi invicem imponebam paulò ſupra vulnus, ſuperpoſitâ deinde ſtrictâ ſatis ligaturâ.

Sequens tandem medicamentum cum albumine ovi permixtum ac linteis carptis exceptum vulneri applicui;

℞ *Rad. tormentil.* ℨij.
Cupular. gland.
Nucum gallar. ãã ℨiß.

Ma-

Maſtich. ℥ ß.
Boli Armen.
Terræ ſigilli ãã ℈i4.
M. F. pulv.

Interea temporis ſubinde æger aſſumebat duo cochlearia hujus mixturæ.

℞ *Aq. plantag.* ℥ij.
Roſar. ℥i.
Sacch. perlat. ʒiij.
Sanguinis dracon. ʒ ß.
Terræ ſigill. ℈ij.
Sal. prunell. g. xxv.
Laud. opiat g. iij.
F. Mixtura.

Atque ita ſubſiſtente ſanguine vulnus non religavimus ante diem tertium, & tum temporis ex vulnere parum puris, nihil autem ſanguinis promanabat; atque vulnus hoc adeo periculoſum deinde intra bimeſtre ſpatium boni digeſtivi ope planiſſime conſolidatum eſt more aliorum vulnerum.

Valde periculoſum fuit hoc vulnus, ſed multo fuiſſet periculoſius, ſi ſupra cubitum ſedem ſuam habuiſſet, quia hic unica magna arteria tantum reperitur, quæ infra cubitum in duos ramos ſatis magnos dividitur, ſic ut, uno per artem occluſo, ſanguis per alterum libere poſſit proficiſci.

Aliquando contingit, ut ſanguis ex arteria infra cubitum vulnerata impetuoſe prorumpens

pens minime ſiſti poſſit modo prædicto, ideoque tunc adhibenda ſunt inſtrumenta quædam ferrea, quæ penes me habeo, quamvis eorum deſcriptionem verbis exprimere vix poſſim, atque hoc pacto duos à patre meo ſanatos eſſe memini.

Sic etiam penes me habeo inſtrumentum ferreum, cujus ope patruus meus, conſul ac medicus ordinarius Stenovici, ut mihi narravit, ſanguinem ex arteria carotide in collo vulpis vulnerata profluentem feliciſſime compeſcuit.

Cum igitur vulnera arteriarum ſint adeo periculoſa, ut vidimus, hic loci duplex cautio adhibenda mihi videtur; primò ne more Veterum datâ operâ in dolore capitis aliiſque affectibus exerceamus arteriotomiam circa tempora, frontem aut alibi, nam non eſt, quod exſpectemus majus commodum ex aperta arteria, quam ex ſimplici ſectione venæ.

Secundo, ne aneuriſma pro vulgari habentes abſceſſu, incautè dilatatam diſſecemus arteriam, nam hoc modo quoſdam mortuorum numerum auxiſſe certò novi.

Præterea ligaturæ nimis arctè conſtringi non debent, nam hoc pacto ſphacelum lethalem inopinato accerſitum eſſe memini.

Sed quod ſi æger ex vulnere arteriæ tantum ſanguinis profuderit, ut jam ingens animi patiatur deliquium, ac mors quaſi præ foribus

ribus exiſtat, quid tunc agendum ſupererit? an transfuſio ſanguinis jam temporis adeo celebrata hoc in caſu non poſſet prodeſſe, præſertim cum à viris fide dignis narretur, canem, ex quo uno die tantum ſanguinis erat extractum, ut propemodum ſe movere amplius nequiret, ſanguine ſequenti die à vitulo accepto, momento temporis viribus recuperatis incredibilem oſtendiſſe vigorem.

Reſpondeo, quod non meminerim hanc operationem apud noſtrates ullo unquam tempore eſſe inſtitutam, ideoque hac de re judicium meum cautè ſuſpendam.

OBSERVATIO. V.

De fractura tibiæ cum vulnere.

VIrgo viginti annorum ictu ſclopeti parvis globulis plumbeis onerati & cominus inopinato ac neſcio quo infortunio exploſi in interiore cruris parte paulo infra genu vulnus accepit, quod longè latèque egregiè patebat, imo in tantum, ut palmæ ſpatium ſuperaret; aderatque ingens oſſis tibiæ in valde parva fragmenta diffracti contritio & comminutio, quæ ſe per totam vulneris longitudinem atque oſſis tibiæ craſſitiem extendebat; hinc dolor atrociſſimus affligebat ægrotam, quæ ideo multas noctes inſomnes tranſigebat, aut

ſi

ſi per exiguum temporis intervallum aliquando dormiret, mox evigilabat non ſine ſummo terrore ac quaſi cum convulſione cruris vulnerati, unde oſſa diffracta non raro diſtorquebantur.

Oſſa confracta abſque magna extenſione reponebantur, & fragmenta, quæ ab aliis partibus prorſus erant ſeparata, ſoluta & libera, è veſtigio blande eximebantur, reliquis adhuc aliquatenus adhærentibus relictis, donec progreſſu temporis ſepararentur.

Tunc digeſtivum confectum ex therebinthina, vitello ovi, pulvere radicis iridis, ariſtolochiæ, myrrha, aliiſque imponebatur cum emplaſtro ac lavamento acidum temperante; deinde adhibebatur communis ligatura, tandemque crus affectum capſulæ ligneæ incluſum concinnè collocabatur in lecto, ſupra quem funis ſuſpendebatur, quo ægra corpus aliquatenus, ubi neceſſitas exigebat, poſſet erigere; ac ad pedes ægrotæ in lecto ponebatur erectus ſemicirculus ligneus, ne ſcilicet ſtragulorum gravitas cruri affecto aliquam crearet moleſtiam.

Venæ-ſectio, quam plures commendare ſolent in tali caſu, omninò omiſſa fuit, quandoquidem nihil utilitatis inde promanare poteſt, nec magis ſecundum methodum vulgarem hic in uſum revocata ſunt purgantia, quia hoc in malo quiete nihil optabilius, atque

que nihil pernicioſius quam motus; ſed ubi ægra nonnunquam alvum exonerare tenebatur, linteum quadruplex ſupponebatur natibus, quod alvi excrementa excipiebat.

Patiens interea temporis comedebat cibum concoctu haud difficilem, bibebat cereviſiam recentem ac primis ſingulis veſperis aſſumebat blandum aliquod anodinum ad mitigandum dolorem ac tollendum illum terrorem, de quo dixi.

Oſſa reponebantur, quotieſcunque poſt terrorem nocturnum reperiebantur diſtorta.

Vulnus ob magnam puris copiam quotidie bis religabatur, atque ita progreſſu temporis complura fragmenta ſeparata ſunt, tuncque calli generationem ac accretionem quotidie conſpeximus propullulantem non ex medulla, ſed ex oſſis tubulis valdè anguſtis, per quos humores nutrientes ex arteriolis egreſſi deferuntur.

Vulnus hoc, periculoſum adeo, intra ſemeſtre ſpatium coaluit, ac patiens ferè iterum tam belle inceſſit ac obambulavit, quam fecerat, priuſquam hoc vulnus illi infligeretur.

Simili cum ſucceſſu aliam fœminam eodem malo decumbentem à patre meo ſanatam eſſe recordor; ſed hæc duo exempla aliquem adeo ſecurum reddere non oportet, ut fracturam cum vulnere parvifaciat, nam illam plurimis

necem

necem intuliſſe compertum habeo; ſic ubi in noſocomio Rotterodamenſi aderam cum aliis quotidie per totos fermè dies curandis plurimis vulneratis, qui ex obſidione urbis de Graaf appulerant, omnes, qui fractura tibiæ cum vulnere laborabant, è vita abreptos eſſe novi, ac inter alios unus affligebatur fractura tibiæ cum vulnere, in quo plurimos vermes latos, craſſos, & albicantes non ſine admiratione conſpexi; ſed unde hi vermes ſuam traxerunt originem? ſcilicet ab ovis ex aëre in vulnus delapſis, ex quibus excluſi ſunt vermes, ubi quædam in humoribus ſtagnantibus exorta fuit fermentatio. Sic ova non pauca ex aëre decidunt in lac, ex quo poſtea conficitur caſeus, & quamdiu hic recens eſt, ova non excluduntur, ſed ubi caſeus putreſcit, hoc eſt, ubi fermentatio quædam progreſſu temporis producitur in caſeo, tum demum vermes prorepunt ex ovis.

Sic in valde magna oſſis contritione fracturam cum vulnere comitante crus paulo infra genu extirpatum eſſe memini.

In fractura tibiæ cum vulnere quidam adhibere conſueverunt ligaturam octodecim capitum, quæ Belgicè nominatur *een boexwijſe ligatuur*, ſed nos feliciter uſi ſumus communi, quam bis quotidie mutavimus ob ingentem puris profluentis multitudinem.

Novi chirurgum, qui loco capſulæ ligneæ,

de

de qua dixi, in uſum revocat inſtrumentum quoddam ferreum, cui crus affectum imponitur, & conſervatur ita extenſum & immobile, ſed illud inſtrumentum hic verbis exprimere non poſſum.

In ſimplici fractura tibiæ apponuntur plerunque ferulæ ex charta craſſa confectæ; illæ verò in noſtra ægrota prorſus omittebantur, quia in vulnere tam vaſto minime videbantur convenire.

Digeſtivo noſtro, quod vulneri imponebatur, nulla admiſcebatur pinguedo ob oſſa denudata, nam quod pinguedo noceat oſſibus experientia abunde teſtatur, ejuſque rationem reddidimus antea.

Paræus de praxi chirurgica bene meritus eſt, multumque habuit experientiæ, attamen perperam in fractura cum vulnere commendat aſtringentia, quæ quare & quantum noceant, ſæpius diximus. Non puto autem aliquem in malam partem interpretaturum, quod tantum virum audeam reprehendere, nam quò clarior eſt aliquis, eò periculoſiores ſunt ejuſdem errores, quia plurimi ſolâ auctoritate tanti viri permoti cœco quodam impetu eundem ſequuntur, euntes qua itum eſt, non qua eundum.

Notandum eſt callum difficillime produci in fracturis gravidarum & lactantium, quia materia idonea à fœtu aut infante callo ſubdu-

ducitur. Sic Fabritius Hildanus refert in Cent. v. Obſervat. LXXXVII, quod hac de cauſa in fractura tibiæ cum vulnere vigeſimâ tertiâ ſeptimanâ oſſa adhuc vacillarint.

In fractura tam ſimplici quam compoſita, ubi callus oſſa confracta iterum conjunxit, ægri plerunque moleſtiam quandam perſentiſcunt in motu, quod contingit, quia callus recenter generatus occupat locum muſculorum hanc aut illam partem moventium.

Antequam huic obſervationi finem imponam, duo problemata valde intricata extricanda ſupereſſe mihi videntur; primum eſt, quare oſſa, dum hiems eſt ſerena, facilius ac citius diffringantur, quam alio quovis tempore; alterum verò, unde proveniat terror poſt ſomnum brevem ægros tam ſimplici quam compoſitâ fracturâ laborantes plerunque invadens.

Ad primum aliqui fortaſſe reſponderent, glabritiem glaciei efficere, ut homines ſæpius prolabantur in terram atque hoc pacto facilè evenire, ut oſſa diſrumpantur; verumenimvero hoc nodum non ſolvit, hoc difficultatem nondum tollit, nam oſſa non tantum, ſed & ferrum, lignum, aliaque dura corpora brumali quam alio quovis tempore facilius diſrumpuntur. Unde igitur hoc contingit? dicam, auſculta paulisper; Quò partes corporum durorum pertinacius & firmius

mius conjunguntur inter ſe, eò difficilius diffringuntur; hoc certum eſt: ſed quodnam eſt illud, quod in partibus durorum corporum efficit cohærentiam? non quies, ut quidam opinantur, quoniam illa non eſt aliquid poſitivum in corpore, ſed tantum privatio motus, ideoque hoc effectum non producit quies, ſed aër comprimendo partes durorum corporum conjungit ac cohærere facit, ut patet ex experimento in obſervatione ſeptima tertiæ decadis citato; aër autem, dum æſtas eſt, magis premit quam media hieme, partim quia tum temporis à calore ſolis validius agitatur, partim quia tunc gravior exiſtit ob admiſtos plurimos vapores ab ardente ſole ſurſum propulſos; atque hic jam manifeſtum evadit, quare oſſa, aliaque dura corpora hiemali tempore facilius frangantur quam æſtate; hinc etiam facile colligi poteſt, quare ligna in foco multò citius comburantur, cum rigidâ premimur hieme, quam dum amœnâ fruimur æſtate; nimirum aër brumalis debiliori ſua preſſione non valde pertinaciter particulas ligni conjungere potis eſt, unde hæ particulæ à ligni corpore facilè ſeparantur, dum vim patiuntur à particulis quibuſdam terreſtribus ſoli materiæ mundi ſubtiliſſimæ innatantibus, ideoque rapidiſſime agitatis. Huc accedit, quod aër hiemalis, utpote minus premens & pauciores con-

 tinens,

tinens, flammam liberius divagari permittat.

Veniamus jam ad alterum problema, quo quæritur, unde oriatur terror in ſomno, non autem in vigilia ægros oſſis fracturam patientes invadens, ac oſſa diſrupta non raro iterum diſtorquens.

Paræus magnâ experientiâ in arte chirurgica locupletatus, qui ipſe aliquando fracturam tibiæ ac fibulæ cum vulnere paſſus eſt, ac in proprio corpore hunc terrorem vividè ſatis perſentiit, ut ait, hujus phænomeni rationem reddere conatur in capite vigeſimo ſexto libri agentis de fracturis, ſed miſere philoſophatur ibidem, non niſi nugas ac chimæras in medium proferens.

Videamus igitur, num nos rationem magis vero-ſimilem afferre valeamus; tentabimus ſaltem. Ubi vigilant ægroti, vident, audiunt, edunt, bibunt, agitant brachia atque hoc modo multum ſucci nervei conſumunt, ſic ut ille haud adeò magnâ copiâ profluat in partes irritatas ex cerebro, ſed cum ſomno ſua membra demulcent ægri, longe aliter ſe res habet. Aures non audiunt tum temporis, oculi occluſi ſunt, nares conſueto negotio non vacant, lingua ſilet, brachia quieſcunt; ubi igitur illo tempore humores circa fracturam tibiæ ſtagnantes ac aceſcentes diſtenſione ſua fibrillis afferunt moleſtiam, ac eaſdem ſciſſione ſua irri-

irritant, tunc, inquam, ſuccus nerveus, qui jam ad negotia in vigilia peragenda non impenditur, magnâ copiâ prolabitur in muſculos irritatos, qui hoc pacto inflati crus vehementer movent, ac unam oſſis diffracti extremitatem in hanc, alteram in illam partem miſerè diſtorquent, unde dolor ſatis atrox exoritur, & ſic patiens poſt brevem ſomnum non ſine terrore expergiſcitur. Ut autem hujus phænomini rationi, quam reddidi, facilius fidem adhibeas, conſultum judico, ut ad paucula verba ſequentia attendas. Dum viges & vigilas, dum veſiculæ tuæ ſeminariæ multum fœcundi ſeminis continent, imaginare, quam vivide poteris, pulcherrimam quandam puellam, hoc pacto tamen te ſemen ejaculaturum non opinor, niſi alia moliaris; verum ſi tibi ſomno placido fruenti ante imaginationem obverſetur haud inelegantis formæ puella, & ſi interea temporis veſiculæ tuæ ſemine ſatis diſtentæ ſint, ſemen non rarò ſumma cum voluptate hoc pacto prolabetur, quia ſcilicet veſiculæ ſeminariæ valde contrahuntur à ſucco nerveo, qui magnâ copiâ, dum dormis, à cerebro in veſiculas ſeminarias à ſemine diſtentas & valde irritatas defertur, quia jam non impenditur ad alia permulta negotia, dum vigilas, peragenda.

Sic novi duos Epilepticos, qui nunquam, dum vigilant, ſed ſemper, ubi ſomno ſepulti

jacent, paroxiſmo corripiuntur, quod ſententiam meam non parum confirmat.

OBSERVATIO VI.

De diſlocatione tali cum vulnere.

QUadragenarius ex alto delapſus eſt in terram, atque ita paſſus eſt diſlocationem in talo interiori ſiniſtri cruris conjunctam cum vulnere vaſto, extra quod os tibiæ tres digitos tranſverſos longum prominebat, aderatque dolor atrociſſimus.

Caſus hic valde periculoſus eſt, nam ſi non ſine ſummo vitæ periculo gangræna aliquando invadat indicem digitum diſlocatione cum vulnere correptum, ſicut id ipſum non ita pridem contigiſſe memini, quam horrenda ſymptomata timenda non ſunt, ſi in magno tali articulo reperiatur ingenti cum vulnere diſlocatio?

Sed quam periculoſus, tam rarus eſt etiam hic affectus, ſic ut Paræus, Pigræus, Aquapendens, Barbette, aliique eundem in libris ſuis vix attingant, quamvis Scultetus in armamentario ſuo chirurgico de illo loquatur; ſed an verbis ipſius adhibenda fides? an ejuſdem conſilium ſequemur? videbimus illud poſtea, ponderemus prius verba ſequentia ab eodem prolata; *Si articulus luxetur, ita ut ſit vel detectus*

tectus, vel extra pellem parum protruſus, affectus eſt lethalis, majoris periculi, ſi reſtituatur, quam ſi non reſtituatur. Si enim non reſtituatur, ſuperveniet inflammatio, convulſio & interdum mors, deinde aderit turpitudo ipſius membri, ac tertio ulcus inſanabile, quod ſi forte cicatrice aliqua obducatur, ob mollitiem facile etiam ſolvitur; ſi verò reponatur, maximum adducit convulſionis, gangrænæ & mortis periculum; ſed nonnulli ejuſmodi pericula timent ſolummodo in articulis magnis, carpo videlicet, cubito, humero, talo & femore, qui ob tendinum robur, ligamentorum & vaſorum magnitudinem reſtitutionem prohibent; deinde addit; *ſi oſſe reſtituto ſuperveniat convulſio, ſtatim articulus iterum luxandus.*

Animus mihi eſt haud aliter ad hæc Sculteti verba reſpondere, quam exacte ac fideliter referendo medelam, quam ægroto noſtro adhibuimus, quandoquidem hinc ſatis liquidò eluceſcet, quâm benè vel quâm malè ſcripſerit citatus auctor.

Primo igitur tibiam è ſede ſua propulſam abluimus ſpiritu vini tepido ad ſanguinem coagulatum ac ſordes adhæreſcentes abſtergendas, deinde, ſufficienti factâ extenſione, os diſlocatum in locum ſuum repulimus, vulneri applicuimus bonum digeſtivum, ſuperpoſito idoneo emplaſtro, lavamento acidum temperante ac communi ligatura, atque crus hoc modo obligatum pulvinari molliori im-

ponebatur, ſicque æger deportatus eſt in lectum, ſupra quem funis ſuſpendebatur, cujus ope patiens corpus erigere poſſet, ſicut dixi in obſervatione prægreſſa, ac ad pedes ægroti lecto impoſuimus aſſulam quandam; ſcilicet ne ſtragula ſuo pondere cruri vulnerato aliquod afferrent incommodum.

Ob copiam puris è vulnere profluentis crus affectum bis de die religare debuimus; ſed interea temporis dolor vehementiſſimus ſuam exercebat tyrannidem in ægro noſtro, qui febricitabat, delirabat, noctesque ferme totas traducebat inſomnes, aut ſi patiens interdum brevi ſomno recrearetur, paulo poſt eundem ſubito è ſomno excitabat terror ille, de quo dixi in obſervatione præcedente, unde talus ſæpius iterum aliquatenus diſtorquebatur.

Ad tollendum dolorem, febrim, vigilias ac delirium æger per vices aſſumſit aliquid ſequentis mixturæ;

℞ *Aq. betonic.* ℥iv.
meliſſæ ℥j.
Syr. card. bened. ʒiij.
Antimon. diaphor. ʒj.
Salis prunell. antimoniat. ʒß.
Corall. alb.
Oculor. cancr. ãã ℈j.
Laud. opiat. G. iv.
F. Mixtura.

Talus

Talus autem, quoties poſt ſomnum reperiebatur diſtortus, debebat reponi.

Atque ita trium ſeptimanarum ſpatio vix elapſo febris ac delirium ceſſabant, deinde etiam, ſed tardius terror modo nominatus, ac tandem quoque dolor ac vigiliæ.

Sed incidit hic mihi aliquid in memoriam, quod propemodum oblitus eram, nimirum quod duo abſceſſus in affecto crure exorti ſint, unus circa vulnus, alter in externa cruris parte, ſed uterque hic abſceſſus poſt apertionem ſanabatur.

Progreſſu temporis permulta fragmenta ab oſſe tibiæ ſeparata ſunt, quæ tunc ex vulnere blande ſuſtulimus; ac carni fungoſæ, quæ in vulnere conſpiciebatur, ſingulis fere diebus ſemel pulverem aluminis uſti impoſuimus, atque ita tandem in conſpectum venit cicatrix, quæ de die in diem majus capeſſebat incrementum, ſic ut circa ſextum menſem totum fere vulnus contexerit, quare æger ſcipionum ope iterum incedere cœpit, ſed motu hoc vulnus iterum evadebat magis amplum, ſic ut nondum omni ex parte coaluerit, quod nemini mirum videri debet, nam novi adhuc duos, qui per aliquot annos ulcus poſt diſlocationem tali cum vulnere habuerunt.

Sed quod ſi poſt tali diſlocati repoſitionem ægrum corripuiſſet convulſio, an tunc debuiſſemus ſequi conſilium Sculteti, & luxare

iterum articulum repoſitum? non puto, quandoquidem cauſam non video, quæ nos ad hoc agendum impelleret.

Multorum phænomenorum hic loci non reddo rationem, & quidem conſulto, ne crambem bis coctam lectoribus apponam; nam puto nullam ullius phænomeni rationem hic eſſe omiſſam, quam non in hac aut illa præcedentium obſervationum offendes.

Observatio VII.

De naſo læſo ob frigus hibernum.

PUella ſedecim annorum, dum hiems ſæviebat, ac frigus intenſum aderat, conquerebatur de tumore, rubore, nec non dolore in apice naſi; atque hoc malo revertente hieme jam ſæpius afflicta fuerat ægrotula.

Scilicet ob frigus aëris naſum tam interne quam externe afficientis ſanguis in vaſis valde exiguis ac humores in tubulis aliquatenus ſubſtiterunt, ac progreſſu temporis acorem quendam contraxerunt, unde tumor, rubor ac dolor facile deducitur.

Sed unde contigit, ut malum hoc jam aliquoties inſtante brumâ redierit? non alia de cauſa, quam quia vaſcula ac tubuli prima vice ita diſtorti ſunt à ſanguine ac humoribus ſtagnantibus & aceſcentibus, ut poſtea nun-

quam tam bene ad ſtatum priſtinum redire potuerint, quin adveniente hieme ſanguis ac humores in circulatione ſua aliquod offenderent illic obſtaculum.

Affectus hic Belgicè nominatus *de koud* periculo caret, ſed interim tamen haud parum inviſus eſt puellis ſuam qualemcunque formam pro ſummo bono habentibus, ideoque vitam quam formam amittere non rarò malentibus.

Paucis diebus linteo ſolo ſpermate ceti inuncto hoc malum in totum abegi. Non diſputabo jam temporis, quidnam ſit illud, quod ſpermatis ceti nomine innoteſcit; an revera ſit ſemen magni piſcis, an ſit ſubſtantia quædam, quæ ſub forma olei craſſi reperiatur in cellulis quibuſdam ovi anſerini magnitudinem habentibus ac ſitis in capite balænæ, an tandem ſit compoſitio quædam artificialis ex lixivio calcis ac cerebro cujuſdam piſcis ſiccato confecta; hac, inquam, de re hic loci non diſputabo; ſufficit mihi in citato medicamento contineri multum ſalis volatilis oleoſi, quod acidum in ſanguine ac humoribus ſtagnantibus correxit.

Hoc malum non tantum apicem naſi, ſed & calcaneum, ac pedum manuumque digitos invadere ſolet; ſupervacuum foret hujus rei rationem reddere velle, quandoquidem manifeſtum eſt, aërem frigidum magis afficere extre-

tremitates corporis quam alias partes, ac vaſcula exigua citius obſtrui, quam capaciora.

Ad malum hoc præcavendum cucurbitulas cum ſcarificatione adhibere ſolent, ſed perperam, quoniam hoc pacto obſtructiones non tolluntur, ſed multiplicantur, & vaſcula diſtorta ad priſtinum ſuum ſtatum non revertuntur, ſed magis diſtorquentur. Præſtaret vapor ex accenſo ſpiritu vini progrediens aut fotus ex vino ac herbis copia ſalis volatilis gaudentibus confectus.

Ad malum hoc, ubi apicem naſi infeſtare ſolet, præcavendum quidam applicant ſanguiſugas, ſed malè, nam affectum hunc inde non parum exacerbatum eſſe memini, cujus rei rationem adderem, niſi illa ſatis conſtaret ex paragrapho præcedente.

Affectus, de quo dixi, pedetentim prorepere conſuevit, ſed occurrit aliquando aliud malum ſubito ab intenſo frigore proveniens, diciturque gangræna ex frigore, quæ incipiens curari ſolet immerſione in aquam frigidam; verumenimverò num hæc medela rationalis eſt? maxime, & rationi conſentanea eſt & experientiæ; pomum congelatum in aquam frigidam conjice; exiguo temporis intervallo illud, ſalvâ priſtinâ ſaporis gratiâ, ac conſiſtentiâ priori retentâ, obſervabis intus regelari, totâ glaciei cruſtâ putamini externo adhæreſcente; quodſi autem idem pomum congelatum

tum admoveas igni, flacceſcet illico, ac ſaporis ſuavitatem amittet.

Complures nimirum particulæ in pomi congelati poris ac tubulis contentæ, quæ prius fluidæ fuerunt, jam propter gelu induerunt formam glaciei, hoc eſt, multæ particulæ, quæ anteà à materia ſubtili ſatis forti motibus à ſe invicem diverſis continuo agitabantur, jam juxta ſe invicem quieſcunt, quia cinctæ ſunt materia ſubtili, quæ debilior eſt, quam ut illas in motu ſolito poſſit conſervare. Ubi pomum hoc congelatum jam aquæ frigidæ immerſum eſt, materia ſubtilis fortior ex aqua provolat in pomum & ſic pomum regelatur; materia autem ſubtilis debilior ex pomo progreditur in aquam pomi putamen externum proxime tangentem, quod inde cruſta glaciei obducitur.

Ubi vero pomum congelatum igni admovetur, materia ſubtiliſſima mundi valde fortis ac multis craſſis ligni aut ceſpitum particulis comitata per poros pomi congelati magno impetu ingredi conatur, nec poteſt, quia pori frigore valde conſtricti ſunt, ideoque eoſdem vi diſrumpit, atque ita conſiſtentia ac ſapor hujus pomi mutatur ac vergit in deterius.

Hinc jam ſatis liquet, quod rationalis ſit hæc gangrænæ ex frigore curatio, licet interim una circumſtantia varianda quibuſdam forte videatur. Pomum nempe congelatum

in aquam frigidam conjicitur, & quidem optime, quia liquor in pomo bene conſtituto repertus quoad tactum frigidus eſt; ſed ſanguis ac humores noſtri bene conſtituti non frigidi ſunt quoad tactum, ſed calidi aliquatenus, ideoque membrum levi gangræna ex frigore laborans potius in aquam tepidam (Belgice *bloet-laeuw*) quam frigidam deberet immitti.

OBSERVATIO VIII.

De brachii atrophia, imbecillitate ad motum ac algore.

JUvenis viginti quatuor annorum, quoad cætera bene habens, jam per ſex menſes brachii ſiniſtri atrophia laboravit ab humero uſque ad cubitum, brachiumque attollere, aliterve movere minime potuit, ac continuo de ejuſdem algore conqueſtus eſt. Jam per longum tempus chirurgi quidam huic affectui ſecundum vulgarem methodum mederi annifi ſunt; ac emplaſtra ſua, unguenta, linimenta, aliaque id genus medicamenta applicuerunt, ſed incaſſum.

Scilicet humor valde viſcoſus in brachio hujus ægroti multas & valde pertinaces produxerat obſtructiones, unde atrophia brachii, impotentia ad motum, ac algor ejuſdem facili negotio deducitur. Hu-

Humor autem ille craſſus tam profunde deliteſcebat, ut per unguenta, aliaque hujus farinæ remedia vix ac ne vix quidem poſſet diſſolvi.

Si vero hujuſce mali medela diutius procraſtinaretur, metus erat, ne ligamenta os humeri cum ſcapula connectentia in tantum prolongarentur brevi temporis ſpatio, ut accederet præterea diſlocatio humeri ſanatu difficillima, qualem deſcripſimus in primæ decadis obſervatione ultima.

Idcirco nullâ morâ interjectâ manum operi admovi, ac juſſi, ut ſingulis ſeptimanis bis terve apponerentur ſeptem aut octo cucurbitulæ cum flamma, ſed ſine ulla ſcarificatione, eæque relinquerentur, donec cutis rubeſceret, quo tempore pars affecta ad ignem ſequenti lavabatur liquore prius calefacto, qui aliis ſingulis diebus etiam bis applicabatur,

℞ *Rad. ſarſæ parill.* ℥j.
Cort. lign. guajac. ℥ß.
Herb. roriſmar.
ſalv. ā ā M i ß.
Flor. lavend. M ß.
Baccar. lauri ℥ i.
Salis tartari ʒ i ß.
ammoniaci ℈ij.
Coq. cum ſpiritu vini ℔ ij ß.
in duplici vaſe ac cola.

Præterea curavimus, ut ſpiritus vini commu-

nis interdum accenderetur, ac ut ejuſdem vapor partem laborantem ſuperne conteƈtam circumvolitaret, atque ita algor intra duas ſeptimanas abiit, ægerque intra ſex menſes brachium ſiniſtrum non aliter ac dextrum movere potuit & agitare, ac interim brachium quotidie evadebat carnoſius.

Modum, quo cucurbitulæ ac prædiƈta medicamenta ægrum noſtrum ſanarunt, ſilentio hic loci prætereo, & quidem conſulto, quandoquidem ille ſatis liquet ex obſervatione nona quartæ decadis.

Observatio IX.

De uvula ac tonſillis male habentibus.

JUvenis triginta annorum ſub jove frigidò ambulans corripiebatur dolore, rubore ac tumore tonſillarum & uvulæ, unde difficultatem ſentiebat in deglutiendo, quamvis interim ferè aſſiduò ad deglutiendum impelleretur.

Sanguis ſcilicet in vaſculis ſuis, ac humores in tubulis tonſillarum & uvulæ ſtagnabant ob aërem frigidum per inſpirationem admiſſum, coacervabantur ac acebant, unde exortus eſt tumor, dolor, rubor ac deglutiendi difficultas.

Sed unde originem traxit tam frequens ad de-

deglutiendum impulſus? ex eo nimirum, quod membrana uvulæ ſubjecta habeat nervos, qui ab uvula relaxata ac incumbente tacti cauſa ſunt, quod ſuccus nerveus majori copia deferatur in muſculos deglutitioni dicatos.

Accerſitus ad ægrum præſcripſi ſequens gargariſma.

℞ *Spir. vini* ℥iij.
Aq. flor. ſambuc. ℥ij.
Spir. ſal. armon. G. xx.
M. S.

Atque hoc pacto patiens noſter brevi ſanatus eſt.

Præſcriptum autem gargariſma mox profuit, dum acidum temperabat, coagulatos humores diſſolvebat ac obſtructiones recludebat.

Uvulam ob humores viſcidos illic ſtagnantes ac coagulatos relaxatam in me ipſo ſæpius reſtitui, dum apice digiti ſolo ſpiritu ſalis armoniaci madefacto eandem blande tangebam, cujus medelæ rationem, utpote ſole meridiano clariorem, non addam.

Anginam fere deſperatam ſæpius ſanatam eſſe memini decocto ex idoneo liquore ac herbis multum ſalis volatilis continentibus confecto, quando ejuſdem ferventis vapor, capite ex ſuperiori parte bene contecto, in oris cavitatem aſſurgebat; ac totam faciem, collumque externe circumvolitabat.

Quid

Quid in deſperata prorſus angina tandem ſentiendum de laryngotomia? Antonius de Heyde dicit, eandem ſine periculo poſſe exerceri, ſeque ipſam feliciter inſtituiſſe in cane, qui abſque ullis moleſtis ſymptomatibus intra paucos dies priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt; ac præterea Dominus Blanckardus in collectaneis ſuis medico-phyſicis Dominum Smalſium celebrem Chirurgum Lugdunenſem in homine laryngotomiam bono cum ſucceſſu exercuiſſe perhibet.

Observatio X.

De labio leporino.

PUella ſemeſtris jam à nativitate ſua laborabat labio leporino, hoc eſt, fiſſurâ hiante labii ſuperioris, formam puellæ alias haud adeo deformis miſere dehoneſtante.

Pater meus accerſitus labium liberavit à partibus adjacentibus, ut extremitates melius ac facilius ad ſe invicem appropinquarent; deinde utramque labii fiſſi extremitatem ſufficienter excoriavit, ac univit unitamque ſervavit tribus acubus argenteis, circum quas fila decuſſatim ducebantur, ut acus in ſitu ſuo retinerentur; interim cuſpides acuum abſciſſæ ſunt inſtrumento idoneo, quia metus erat, ne illi alias ſtragulis, aliiſve rebus infigerentur,

tur,

tur, & ſic carnem, cutimque dilacerarent & exciderent, ſicut id ipſum contigiſſe recordor.

Octavo die acus extractæ fuerunt, ac utraque labii leporini extremitas prorſus coaluerat ac conſpiciebatur unita, ſanguine ſcilicet ac humoribus ab una extremitate in aliam circularem ſuum motum peragentibus. Foramina autem ab acubus producta nonnihil puris adhuc fundebant, procul dubio non alia de cauſa, quam quod acus nimis diu labiis infixæ permanſiſſent, quare pater, ubi poſtea ſimilem affectum in aliis curavit, acus citius exemit, & quia acus argenteæ non minus quam chalybeæ tanguntur rubigine, in locum argentearum ſubſtituit acus confectas ex chalybe, quia hæ carnem cutimque facilius perforant.

Clariſſimus Sylvius vult, ut labium leporinum abſque acubus ſanetur ſola ope emplaſtrorum; atque chirurgum quendam ægrotulos nonnullos hoc pacto ſanaſſe memini.

In infantibus ſemeſtribus hæc operatio plerunque exercetur, nam juniores ſi ſint, carnem adeo mollem habent, ut illa minima de cauſa laceretur ab acubus inhærentibus, ac in ætate magis matura labii fiſſi extremitates tam prompte non coaleſcunt.

Sed unde fit, ut infantes labio leporino deformati aliquando ex utero prodeant in lucem?

cem? plerique mirabilem hunc effectum aſſcribunt matris imaginationi; verum hanc aliquid hic efficere alii iterum negant ac pernegant. In ovo gallinaceo ante incubationem pullum jam-jam formatum per microſcopium conſpici poſſe perhibent; voluntque eodem modo in ovo humano, ex quo nos generari ſtatuunt, corpuſculum jam-jam formatum contineri, ſive illud ſit integrum, ſive labio leporino affectum; atqui res hoc pacto nondum ſatis dilucidatur, ratio addi deberet, cur in uno ovo humano corpuſculum labio fiſſo laborans generetur potius quam in alio, ſed hæc penitius inquirere, ad praxin parum aut nihil conducit, ideoque hoc labore ſuperſedebimus.

Decadis quintæ

F I N I S.

DE-

DECAS SEXTA.

PRÆFATIO.

Benevole Lector.

Quamvis aliquandiu exſpectaverim, tandem tamen fidem meam ſolvo, tibique communico ſextam & ſeptimam Decadem.

Cramben bis coctam acriter odi, ideoque multa phænomena antea ſatis clare ac diſtincte dilucidata in hoc libello non explico rurſus, unde valde contractus eſt, ſed invenies in eodem ſub parva mole forſan plus utilitatis, quam antea cogitaveras.

Accipe igitur æquo animo hoc decadum par, ac plures in poſterum exſpecta.

Benevole Lector,

Tuus ex aſſe

JOAN. MUYS.

DECADIS SEXTÆ.

OBSERVATIO I.

De fractura tibiæ cum vulnere & fragmento oſſis extra vulnus in conſpectum veniente.

IUvenis triginta ſex annorum paſſus eſt fracturam oſſis tibiæ paulò ſupra malleolum internum, quam dum manibus contrectabam, offendi fragmentum oſſis habens latitudinem ſtraminis & longitudinem dimidii digiti extra cutim perforatam extremitate ſua pungente prominens, quod digitis ſtatim extraxi ex vulnere, quod perexiguum erat, & ſanguinis nigricantis nonnihil emittebat. Dolor cæteraque ſymptomata fracturas comitari ſolita ægrotum affligebant.

Tibiâ fractâ repoſitâ Chirurgus interrogabat, num vulnus à fragmento oſſis inflictum inſtrumento idoneo dilataret, ſed abnuebam.

Impoſuimus igitur vulneri emplaſtrum ſtipticum Paracelſi ſine turunda, & cum fractura egimus more ſolito.

Per octiduum ſingulis diebus vulnus diligenter religavimus, & tribus primis diebus ſpecillum ferreum molliter immiſi in orificium

cium vulneris anguſtum, atque ita profluebat adhuc parum ſanguinis nigricantis.

Vulnus hoc pacto tractatum intra octiduum abſque ulla puris emiſſione coaluit, quare poſtea fracturam ſingulis ſeptimanis tantum ſemel aut bis religavimus, & ſic ægrotus noſter brevi temporis ſpatio ſanatus eſt, iterumque tam bene ambulavit ac unquam ante.

Quod ſi jam vulnus hoc anguſtum ſcalpello vel forcipe dilataſſemus, creaſſet nobis ingens negotium dolore, pure promanante, aliiſque ſymptomatibus, vulnuſque longe majus ſpatium poſtulaſſet, ut coaleſceret, atque ita, dum quotidie debuiſſet ſemel aut bis religari, etiam oſſium fractorum conglutinationem non parumper diſtuliſſet.

Quod ſi verò perlongas turundas, ſicut hic malus mos eſt pleriſque, intruſiſſemus, tunc pus abſque dubio provocaſſemus & leve vulnuſculum mutatum eſſet in ulcus difficulter medicabile.

Ex vulnere per aliquot dies promanavit nonnihil ſanguinis, ut dixi; unde manifeſtum fit, ſanguinem extra vaſa profuſum mora ſua, quam nectit ibidem, non mutari in pus, imo tantum abeſt, ut induceret albicantem boni puris colorem, ut potius mutaretur in colorem nigrum & albo contrarium.

Observatio II.

De vulnere pectoris penetrante cum ſyncope.

VIr militaris triginta circiter annorum enſe valde tenui miſerè perfoſſus eſt, ſic ut vulnus paulò infra ſiniſtram mamillam penetraret in cavitatem thoracis.

Vulneratus incidit in ſyncopen per aliquot horas durantem, ex vulnere parum ſanguinis profluxit.

Poſtero die accerſitus ægrum invenio mediocriter habentem, bene reſpirantem, ac parum & ſine dolore tuſſientem.

Aſtantes conſulebant me, ut & Chirurgus, an non expediret paracentheſin facere in loco paulò humiliori, ut ſic ſanguis, forſitan in cavum pectoris prolapſus faciliori via egrederetur.

Sed quandoquidem ægrotus noſter non difficulter reſpirabat, & mediocriter, quoad cætera, ſe habebat, judicabam vix aliquid ſanguinis diaphragmati incumbere, ideoque hanc periculoſam operationem & noſtris regionibus inconſuetam ac nomine tantum notam in vulneribus pectoris minime hic loci convenire.

In vulnus igitur ſecundum conſilium noſtrum immittebatur *turunda ex ſpongia cum

cera & reſina præparata confecta ad vulnus magis dilatandum & viam aperiendam ſanguini, ſi quis adhuc fortaſſis in cavitate pectoris deliteſceret.

Sed nihil ſanguinis ex cavo pectoris promanabat, & parum puris ex vulnere, atque ita Patiens, ſumpto aliquoties de die apozemate pectorali, intra tres ſeptimanas priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt, & brevi poſt tempore in Angliam profectus eſt cum Principe Auriaco, Heroë illo incomparabili, nunc Rege Angliæ, in cujus iter ſequentes verſiculos tum temporis meditatus eram.

Julius ingreſſus Cæſar mare venit ad Anglos.
Perdomuitque feras gentes victricibus armis.
Secula poſt aliquot Pater Auguſtinus eodem
Navigat, ignaris Chriſti pia ſacra repandens,
Sed nunc Auriacus Princeps & Cæſare major,
Nec minor alterius doctâ pietate Britannos
Per freta terribileis fluctus volventia, ventis
Concitaque horriſonis adiit cum claſſe, viriſque,
Et multis equitum turmis & tempore brumæ,
Aſſerat ut populum bis ſervum à Rege, Papâque.
In libertatem, cœptis Deus annuat, oro.

Sed unde ſyncope ægroti noſtri producta fuit? forſan ab ira immoderata & vindictæ cupiditate, nam hæ paſſiones ſanguinem ſolitò magis agitare ſolent, atque ita hoc aut illud fermentum acidum in latibulo quodam partis ſolidæ quieſcens eluere poſſunt, quod permi-

permiſtum cum maſſa ſanguinea eandem coagulat ita, ut circulum ſuum perficere vix queat, & tunc præ foribus eſt ſyncope.

OBSERVATIO III.

De vulnere vaſculi lymphatici.

JUvenis viginti quatuor annorum ſiniſtri pedis malleolo externo inflixit vulnuſculum valde parvum, ex quo nihilominus quotidie ingens aquæ limpidæ copia ſine dolore profluebat, unde conjecturam feci illic vaſculum aliquod lymphaticum ſauciatum eſſe, quare ægroto prædixi hanc plagam, licet exiguam, tardioris tamen eſſe medelæ.

Primo igitur ſpecillo vaſculum vulneratum aliquo uſque molliter retrorſum protrudere conatus ſum, ut plicæ hoc pacto in vaſe lymphatico formatæ ſibi invicem per fibrillas quaſdam jungerentur atque ita vaſculum hoc occluderent, qua de re vide Dominum à Solingen manualium operationum parte quarta, capite ultimo, & penultimo.

Deinde inſperſi pulverem vitrioli cyprini & croci martis aſtringentis alternatim, & imponebam emplaſtrum diapompholigos ſtrictamque ligaturam, atque ita tribus ſeptimanis ſanatus eſt patiens.

OBSERVATIO IV.

De ulcere cancroſo pollicis.

PUerulus ſex ſeptemve annorum laborabat ulcere fætido, nigricante, duro, cancroſo ac dolorifico pollicis dextræ manus, qui in immenſum excreverat.

Unguis deciderat, ſed ex radice illius intra paucos dies propullulabat lamina nigra admodum ac multo tenuior ungue pollicis, quæ abſciſſa aliquoties brevi iterum renaſcebatur.

Circumforaneus quidam per longum tempus ægrotulo opem nequicquam tulerat.

Pollex nimirum hujus pueruli ante aliquod tempus valde compreſſus fuerat, unde tubuli illius partis non parum diſtorti ſunt & obturati, ſic ut humores per circulationem eouſque progreſſi non potuerint redire, unde acore ſuo, quem progreſſu temporis ſibi contraxerunt, dolorem, & nimia copia, qua partem affectam diſtendebant, tumorem attulêre.

Circumforaneus poſtea medicamentis ſuis frigidis & auſteris malum hoc eò uſque adauxit, ut tale, quale illud deſcripſi, ſe præberet conſpiciendum.

Non loquar hic de fœtore, nigritie ac duritie, quandoquidem hæc phænomena deca-

dis ſecundæ obſervatione ultima explicui, ad quam lectorem remitto.

Obſtructiones hujus pollicis adeo pertinaces mihi videbantur, ut exiſtimarem eaſdem vix ceſſuras medicamentis externis, niſi per interna effectus externorum adjuvarem, quare ægrotulo decoctum ligni guajaci per menſem integrum præſcripſi, ac interea temporis aquâ divinâ Fernelii ex Mercurio ſublimato & aqua plantaginis confecta partem affectam lavabam atque ſequens unguentum.

℞ *Therebinth.* ℥ſs.
Vitell. ovi N. 1.
Ung. baſilici ʒij.
Merc. præcip. rubr. ʒj.
Myrrhæ ʒij.
Cryſtall. montan. ℈ij.
M. F: Unguentum.

cum emplaſtro de ranis cum duplici mercurio imponebam, & ſic puerulus poſt duos aut tres menſes tandem ſanatus eſt.

Mirum alicui forſan videbitur, quod lamina iſta nigra tam cito & tam ſæpe ex radice unguis enata ſit, ſed res hæc prolata comparatione manifeſtior evadet. Sæpius abſque dubio vidiſti ex trunco arboris abſciſſæ fungos propullulare, quia nimirum figura tubulorum trunci pluvia aliiſque particulis in aëre contentis ita immutatur, ut particulæ è terra per radicem aſcendentes in ſuperficie trunci

non

non in ramos ſed in fungos excreſcant. Eodem modo figura tubulorum in radice unguis à pure & ichore ita diſtorta eſt, ut humores per radicem unguis circulantes produxerint loco unguis talem laminam tenuem & atram.

OBSERVATIO. V.

De vola, cui ſpina inhærebat.

PUerulo trium vel quatuor annorum ſpina forte in volam manus intruſa fuit, adeò profundè, ut non amplius in conſpectum veniret; parentes, quibus res anguſta domi erat, per octiduum ipſi hanc manum curarunt, unde illa in incredibilem molem adaucta & horrendum in modum inflammata fuit. Nono die me cum Chirurgo vocarunt, quo tempore minimum digitum offendi ſphacelo crudeliter correptum, quare extemplo prædixi, eundem nullo modo poſſe conſervari.

Quantum ad manum affectam attinebat, prædicebam, ſequenti die abſceſſum in interſtitiis digitorum ſponte apertum iri, ſicut etiam evenit.

Spina hæc forte nervum vulneraverat, unde ingens dolor exortus eſt, hoc eſt, vellicatio magna fibrillarum, atque ita humores ſubſtiterunt, & acidi evaſerunt; hinc jam tumor, inflammatio, abſceſſus & ſphacelus

facile deduci poteſt ab eo, qui prægreſſas meas decades attento animo perlegit.

Digitum ſphacelo laborantem pluma, oleo antimonii imbuta, in confinio vivi & mortui tangere chirurgo juſſi, ut caro viva ſepararetur à parte demortua, nam oleum antimonii inducit eſcharam, eſchara autem intermedia prohibet, ne humores peccantes partis emortuæ inficiant carnem viventem; aperturis autem impoſuimus unguentum digeſtivum & ſequens cataplaſma toti manui applicuimus;

℞. *Herb. ſcordii.*
philandrii.
abſinth.
biſmalva āā Miij.
Flor. camomil.
ſambuci āā Mijſ.
Far. lupinor. ℥ij.
lini ℥iij.
Myrrhæ ℨij.
Panis bis cocti q. S.

Coque in vino ac fiat ſecundum artem cataplaſma.

Abſceſſus hic deinde multis aliis in locis brachii uſque ad juncturam cubiti apertus eſt, & tamen puerulus poſt menſem unum aut alterum ſanatus eſt amiſſo, ut prædixeram, minimo digito.

Ob-

Observatio VI.

De ulcere ductus ſalivalis.

PUellæ viginti circiter annorum abſceſſus ſponte ruptus & apertus eſt in iſta colli parte, ubi tonſillæ, quando ſolito magis intumuêre hac aut illa de cauſa, digitis palpari poſſunt.

Abſceſſus idoneis medicamentis intra menſis ſpatium ſanatus eſt, ſed profundum & exiguum valde foramen remanſit, quod nullum pus emittebat, ſed multum humoris limpidi, & præcipue quidem tum temporis, cum ægra comedebat, nam tunc totus radius humoris prædicti prorumpebat ex ulcere. Multa à me & ab aliis præſcripta ſunt, ſed ſine fructu.

Pus nempe hujus abſceſſus corroſit ductum aliquem ſalivalem, atque ita permanſit fiſtula immedicabilis.

Arteria aperta difficulter coaleſcit, difficilius vas lymphaticum, difficillimè vero ductus aliquis ſalivalis.

Dominus à Solingen manualium operationum parte quarta capite ultimo affert etiam exemplum ductus ſalivalis vulnerati, quem ingens negotium ſibi creaſſe liberè confitetur; quod ſi jam ductus ſaliualis recenter vulnera-

tus tam difficulter coaleſcat, multo difficilius adhuc ſanabitur ductus ſalivalis ab acri pure corroſus.

Ductus ſalivalis reperitur ſub lingua, quare chirurgi ſibi caveant, ne eundem lædant, dum frænum nimis longum diſſecant.

OBSERVATIO VII.

De fiſtula lumborum in alterum renem penetrante.

QUadragenario nephritico à Chirurgo abſceſſus lumborum apertus eſt ſcalpello, ex quo primò multum puris, poſtea haud parum liquoris limpidi profluebat; ſpecillum uſque in renis ſubſtantiam adigebatur.

Hac re ad me delata, extemplo prædicebam, fiſtulam inde remanſuram nullam medicabilem arte.

Idem caſus mihi obtigit Rotterodami in quinquagenario, cui hæc lumborum fiſtula penetrans in renem uſque ad ultimum vitæ halitum adhæſit.

Facile intelligi poteſt, quo pacto in hoc nephritico arenulæ irritatione & vellicatione ſua renum tubulos ita diſtorſerint, ut humores ſtagnarent, tandemque abſceſſum producerent, quare hujus phænomeni dilucidationi non diutius inhærebo.

OB-

OBSERVATIO VIII.

De vulnere oculi miſerando cum contuſione.

ADoleſcenti ſedecim annorum jactus vehemens baculi valde acuti ex alterius manu forte provolantis oculum ſiniſtrum mirum in modum ſauciavit & contudit.

Chirurgus ſatis peritus huic ægroto diligenter aliquandiu opem tulit; decimo quarto læſionis die accerſitus inveni oculum in ingentem tumorem ſublatum magna inflammatione laborantem, ac atroci dolore patientem crudeliter excruciantem; humores oculi confuſi videbantur, ac extra palpebram inferiorem protuberabat excreſcentia rubra carnea per totam oculi longitudinem extenſa.

Aderat ad hæc febricula, pervigilium, dolor capitis, appetitus dejectus, ac alvus aſtricta.

Humorum oculi confuſionem conſpiciens prædicebam iſtius omnimodam cœcitatem; membranæ nimirum humores oculi læſi diſtinguentes a ſe invicem vehementer fuerant contuſi, unde ſuppuratione facta tandem dilacerabantur ita, ut humores confluerent in unum locum.

Baculum projectum ita contudit ac læſit ocu-

oculum, ut multæ fibrillæ diſrumperentur, ac plures valde diſtorquerentur, unde humores ſtagnabant ac aceſcebant, tumoremque inflammationem ac dolorem producebant; præterea ſanguis in arteriolis per album oculi diſperſis ſubſiſtens à ſubſequente ſanguine ex corde magno impetu propulſo urgebatur per poros arteriolarum valde diſtentarum exire, atque ita multæ particulæ è ſanguine provolutæ ſibi invicem ob ſuperficierum ſimilitudinem adhærebant, atque hanc excreſcentiam rubicundam formabant.

Quo pacto jam ex magna oculi inflammatione febricula, ex febricula pervigilium, ex pervigilio dolor capitis, appetitus dejectus, alvuſque aſtricta prodierit, haud opus eſt ut oſtendam, quandoquidem hæc ex præcedentibus decadibus facillime deducuntur.

Quia ex oculo vulnerato, ſicut ex radice, cætera ſymptomata tanquam ramuli propullulabant, oculi læſi medelæ imprimis incumbere placuit.

Sequens igitur collyrium:

℞. *Aq. fœniculi ℥ iij.*
Mell. roſat. ℥ ſs.
Trochiſc. alb. Rhaſ. ʒ ij.
Tutiæ pp. ʒ ſs.
M. S.

bis de die in oculum tepide inſtillavimus ad acidum humorum ſtagnantium temperandum,

dum, dolorem mitigandum ac vulnus detergendum; acria verò addere noluimus quamvis adeſſet excreſcentia ſatis magna, quoniam oculus hæc non fert ob ſenſum exquiſitum & valde delicatum.

Noveramus etiam experientia, tales excreſcentias ſublata inflammatione ſine ulla medicamentorum acrium applicatione evaneſcere.

Superpoſuimus præterea ſequens cataplaſma ad dolorem leniendum ac circulationem ſanguinis & humorum ſubſiſtentium promovendam:

℞. *Herb. biſmalvæ.*
hyſſopi.
euphragiæ.
Sem. fæni græci.
lini ãã ℥j.
Cap. papav. N. ij.

Coque ſecundum artem in vino ac fiat cataplaſma bis de die calide applicandum.

Hoc pacto abſceſſus intra oculum ex ſtagnantibus & aceſcentibus humoribus productus duobus in locis rumpebatur, unde dolor ſedabatur, tumor ſubſidebat, ac excreſcentia carnea incipiebat decreſcere.

Interea temporis internis medicamentis medelam accelerare conati ſumus hoc modo; dum ſummus dolor aderat, ægrotulus ſingulis noctibus devorabat pilulam ex granis duo-

bus laudani opiati confectam, unde placidè dormiebat ac egregie ſudabat.

Adhæc alternis diebus aſſumebat aliquid ſequentis conditi ad alvum laxandam

℞. *Conſerv. roſar.* ℥j.
Scammonei.
Reſinæ jalappæ ā ℈j.
Pulv. millepedum ʒſs.
Mercur. dulc. ℈j.
M. F. Conditum.

Millepedes addidi, quia in pleriſque affectibus oculorum proſunt. Tam dudum affirmavere Medici, millepedibus ineſſe peculiarem vim ad affectus oculorum perſanandos, ſed iſta peculiaris vis mihi conſiſtere videtur in magna copia ſalis volatilis, qua millepedes abundant, & quæ acidum peccans ſtagnantium humorum temperat.

Hoc pacto æger poſt trimeſtre ſpatium tandem convaluit; & dolor, tumor, excreſcentia, cæteraque ſymptomata abiére, ſed humoribus per abſceſſum apertum elapſis oculus intra orbitam ſuam valde ſubſidit, viſu penitus amiſſo.

Ante aliquot annos juveni cuidam portio quædam calcis cum aqua & arena permiſtæ, qua in ædificiis extruendis ad conglutinandos lateres utuntur, infortunio quodam ab altero in oculum injecta eſt, unde ſimilis excreſcentia

centia carnea, aliaque ſymptomata prodierunt, idemque æger viſum miſerè amiſit.

OBSERVATIO IX.

De hernia lethali.

IN Podalirio meo redivivo mentionem feci adoleſcentis tredecim vel quatuordecim annorum, qui per tredecim dies ægrotaverat hernia ſcrotum occupante, quæ à nemine poterat reſtitui. Dixi ibidem illum convaluiſſe iterum, ut Chirurgus mihi retulerat, ſed res longe aliter ſe habet. Poſt ſecundam namque ſeptimanam hernia reſtituta videbatur, verumenimvero non longo poſt tempore abſceſſus ruptus eſt in una & altera ſcroti parte, ac in infimo etiam ventre paulo ſupra pubem; ex his ulceribus, per quæ contenta inteſtini & plura omenti corrupti fruſtra excernebantur, æger tandem lenta morte peremptus eſt.

Accerſitus ad hunc ægrum hernia laborantem indicabam non tantum inteſtinum ſed & omentum ſimul ſcrotum occupaſſe, atque hoc in cauſa eſſe, quo minus inteſtinum poſſet reſtitui. Aderant, qui illud prorſus impoſſibile exiſtimabant, dicentes, in cadaveribus à ſe diſſectis omentum nunquàm ſibi viſum infra umbilicum deſcendiſſe; perir de-

ac ſi omentum hac aut illa de cauſa à partibus, quibus prius connectebatur, non poſſet avelli atque ita in ſcrotum prolabi, ſicut ſtultorum magiſtra experientia in hoc ægrotulo manifeſte docuit.

Hujus abſceſſus inteſtini, omenti ac deinde etiam ſcroti origo ſatis manifeſta mihi videtur; tubuli nempe inteſtini, omenti ac ſcroti compreſſi ſunt adeo vehementer, ut ſanguis & humores ex maſſa ſanguinea advecti ſtagnarent, aceſcerent, tandemque cum particulis ſalinis efferveſcentes mutarentur in pus, quod acredine ſuà inteſtinum ac ſcrotum perforavit, ac fruſta quædam corrupta manus mediocris longitudinem habentia ab omento adhuc integro ſeparavit.

OBSERVATIO X.

De Paralyſi utriuſque brachii poſt colicam bilioſam.

JUvenis viginti quatuor annorum, magnus amicus acidorum, laborabat colica vehemente cum cruciatu intolerabili, alvo pertinaciter aſtricta ac febri fervida cæteriſque ſymptomatibus febrim comitantibus ſæpius æger bilem viridem evomebat.

Dicitur hæc colica bilioſa, ſed acida potius dici mereretur, nam bilis non peccat hic

loci;

loci ob abundantiam ſuam, ſed propter acidum, quod illi admixtum eſt, ſicut hoc manifeſtum evadit ex colore viridi, qui felli accedit ab acidis admixtis.

Sequente, quem præſcripſimus, clyſtere alvus aliquoties laxabatur.

℞. *Decoct. emoll.* ℥x.
Vin. emetici turbidi ℥iv.
Sal. gemmæ ℈iv.
M. F. Clyſter.

Ac febris poſt aliquot dies fugabatur mixtura, quæ ſequitur.

℞ *Aq. fæniculi:*
menthæ āā ℥ijſs.
Syr. papav. alb. ℥iij.
Antimon. diaphor. ʒj.
Oculor. cancr. ℈jv.
Sal: abſinthi ʒſs.
Tinct. croci Gtt. xxv.
Sal: volat. oleoſ. Gtt. xxx.
Laud: opiat. Gtt. jv.
F: Mixtura.

cujus duo cochlearia quater vel quinquies ſingulis diebus aſſumebat, ſed poſt colicæ fugam febriſque, remanſit dolor ingens & ineptitudo ad motum utriuſque brachii.

Acidum ſcilicet haud diſſimile illi, quod in ventriculo vomitum bilis æruginoſæ ac in inteſtinis ſummum colicæ cruciatum excitaverat, in brachio acredine ſua dolorem, ac

humorum coagulatione obſtructiones adeo pertinaces produxit, ut ſuccus nerveus in muſculos non ſatis patula via poſſet profluere ad motum requiſitum efficiendum.

Æger igitur ſpiritum antiſcorbuticum internè uſurpavit, eum in finem, ut acidum in ventriculo, inteſtinis ac maſſa ſanguinea contentum temperaretur, ac ita cauſa prima tolleretur.

Deinde ſingulis diebus utrumque brachium flagellari curavit urtica viridi, ac inungi ſequenti linimento.

℞. *Ol. tartari fat.* ʒij.
Lumbric. ℥ſs.
Laurini ʒiij.
Lavendulæ ʒj.
M. F. Linimentum.

Atque hoc modo æger convaluit:

Urtica dolorem, ruborem ac puſtulas per totum brachium excitavit aculeis ſuis pungentibus & humorem acrem in cavitate ſua per microſcopium viſibili continentibus, unde fibrillæ brachiorum uſque adeò agitatæ ſunt, ut humores obſtruentes ex latibulis ſuis excuſſerint; linimentum autem humores viſcidos attenuavit magis, & diſſolvit ita, ut liberè iterum circulationem ſuam cum ſanguine perficere valerent.

Novi adhuc duos, quos ante annum unum alterumve talis colica, billioſa vulgò nomina-

ta,

ta, & paralyſis manuum ſubſequens è medio viventium lento gradu ſuſtulit; alias morbus hic rarius in noſtris regionibus occurrere conſuevit.

Ægritudo hæc etiam nonnunquam reverti ſolet, quare vinum emeticum bis aut ter in anno propinandum cenſeo, quod experientia teſte valde proficuum eſt in hoc caſu, atque ratio etiam aſtipulatur, quandoquidem in his ægrotis per vomitum haud parum bilis æruginoſæ cum levamine evacuatur.

Decadis ſextæ

F I N I S.

DE-

DECADIS SEPTIMÆ.

OBSERVATIO I.

De Epilepſia miranda.

HIc caſus à Martino Harmes præclaro Medicinæ Doctore Bremenſi mihi miſſus eſt, cujus literas cum reſponſione mea hic loci annectere placuit.

CLARISSIME VIR,

FEcit nominis tui celebritas, ut literarum tecum commercium ineundi incredibili jam pridem flagrarim deſiderio. Temeritatis, fateor, notam effugere vix poſſum, quod junior atque inferioris ſubſellii Medicus, quas de tot ægrotantum ſalute ſuſcipis curas, interrumpere ſuſtineam. Humanitate tamen fretus tuâ, quam cum alii plurimi, tum & genere & animo nobilis Gehema infinitis in cœlum effert laudibus, non eſt, quod certiſſimâ lactare me ſpe dubitem, fore, ut quos aliis, eoſdem & mihi indulgeas faciles aditus.

Tertius agitur annus, ex quo Lugduni-Batavorum politiſſimos tuos caſus Chirurgicos inſigni animi voluptate perlegi. Gaudebam mihi & gratulabar, veræ & ſanioris Philoſophiæ alumnis

eſſe,

eſſe, qui in Chirurgia facem prælucere, ſpiſſâque inanium terminorum caligine diſcuſſa, totque ridicularum facultatum Chimæris proſcriptis, abſtruſiſſima quævis & Oedipo ipſi inſolubilia phænomena quam clariſſime enucleare ſatageret. Quam vero feliciter voti fueris compos factus tui, omniumque ſatis-feceris exſpectationi, loquitur Belgium, agnoſcit Germania, laudant Medici, ſummi, infimi. Sed quid ego in laudes tuas excurro imprudentior, quarum præcones poſt fata invenies me longe præſtantiores, quin & illa tua modeſtia tacite me increpat, monetque, caveam, ne liberalius te laudando turpis adulatoris incurram ſuſpicionem; ſatius itaque erit, quas calamo exprimere non datur, eas religioſo ſilentio exoſculari tuas virtutes, teque humaniſſime rogare, velis, ſi quid otii nactus fueris, neque Machaoniam poſtulet æger opem, quid tua tibi praxis inſoliti, quid inauditi ſuppeditet, perſcribere mihi. Ego in futuræ amicitiæ teſſeram ſequentem tibi relatum eo hiſtoriam.

Puerulus ſex circiter menſium, ubi obſtetrix mucum à naribus abſtergit, derepente inſultibus concutitur epilepticis, tumet facies, angitur, convulſionibus agitatur, ſpuma in ore; paroxyſmus per horæ durat quadrantem, alias ſanus eſt & bene valet. Jam novem menſes & ultra per intervalla furia redit immitis, neque unquam invadit, niſi à cauſis externis offendatur infans; ſic contigit aliquando, ut avunculus ejus virgis caderet.

ret filiam ſuam, id quod ille videns adeo fuit conſternatus, ut dictum factum ſemianimis concideret. Aliquando manum ſuam leviuſcule ad carpenti rotam allidens paroxyſmo mulctatur epileptico, minimiſque uſque adeo offenditur, ut nonnunquam ter de die huic ſuccumbat malo. Ancilla quædam comiter eum affata, digitoque leniter illius manum feriens, paroxyſmum ipſi accerſivit. Nunc temporis ablactatus nihil ſentit levaminis, quin aliud ipſi diſcrimen imminere videtur, ut taceam medicamenta antepileptica & ſalia volatilia oleoſa malum non modo non imminuere ſed anticipare paroxyſmum, quin & medicamentorum tanto tenetur faſtidio, ut periculum ſit, ne iis offenſus paroxyſmum incurrat; illud certe ſilentio præterire nefas eſt, eum, præter cereviſiam nihil aſſumere; panem, carnem, juſcula quæcunque emulſioneſque præfracte reſpuit, pulverem quidem acidum abſorbentem, eumque inſipidum in cereviſia aſſumſit, ſed cum & hic dolus ipſi ſuboleat, mater eum ulterius ipſi propinare recuſat, veretur enim, ne, ſi & ipſius cereviſiæ contrahat faſtidium, fame pereat ægrotulus. Mihi cauſa hujus mali non in ſanguine, ſed in ipſius cerebri diſpoſitione hærere videtur. Mater cum uterum gereret, gravi mærore affecta, omnium rerum cæpit tædium. Moleſte præterea tulit quandam rem, ideoque ira & triſtitiæ ſe totam permiſit. Tum forte temporis ſpiritus animales eodem modo concuſſerunt tenellas fibras cerebri infantis, eademque inibi exci-

excitarunt veſtigia, quæ ab objectis externis valdè ingratis in cerebro matris erant efformata. Matre itaque offenſâ, irâ & mærore affectâ, infantem offendi, ira & mærore affici oportuit. Ponamus jam matrem, quod quaſdam res contra animi ſui ſententiam fieri indignè tulerit, eas continuo non niſi cum horrore & faſtidio conſpexiſſe, de iis cogitaſſe & neſcio quid ſibi timuiſſe; perſpicuum eſt hanc cogitationem ſequi debuiſſe certum motum ſpirituum, qui ad infantem delatus occaſionem dedit illius menti de iiſdem rebus cogitandi; hanc cogitationem infantis talis quoque ſequitur ſpirituum motus, qui pro diverſitate cogitationis non poteſt non eſſe alius atque alius.

Dum verò ſæpiſſimè de iis cogitare cogitur infans, ſpiritus certa in cerebro formant veſtigia, quæ ubi poſtea aperiuntur, planè eadem ſequitur cogitatio, hancque idem ſpirituum motus, qui cum ſit tumultuarius juſtoque violentior, concutiendo nervos epilepticum generat affectum non aliter atque homines ira perciti & inopino terrore perculſi hoc malum incurrere ſolent; quod verò mater ab Epilepſia immunis extiterit paſſionibus iiſdem expoſita, fibrarum in infante teneritudini imputandum puto. Plane perſuaſus ſum rem ita ſe habere, inprimis ubi altius conſidero, quam arcto vinculo cum matre jungatur infans, adeo ut illa nil cogitare poſſe videatur, quin idem cogitet puſillus, nullumque motum in illa cieri, quin ad hunc idem ſe exſerat. Quod ſi hæc vera eſt hujus

mali

mali cauſa, omnis curationis cardo in eo verti videtur, ut adultior factus minis plagiſque cogatur, ne tumultuario ſpirituum motui auſcultet, quin quod in corpus ſuum jure mens ſuo tenet imperium, prudenter exerceat.

Spes quoque ſupereſt, fore, ut ſenſim, cum aliis & magis ſeriis occupatur mens, hæc veſtigia obliterentur.

Sunt hic loci, quos idem malum hoc modo deſeruit, atque hæc excellentiſſime vir, hoc ſuper morbo mea eſt mens, mea ſententia, quod ſi tibi videtur operæ pretium diligentius eam excutere, aliamque qua es in explicandis phænomenis dexteritate excogites, næ tu me tibi egregiè obſtrinxeris, ſi mihi illam communicaveris, nihilque uſpiam erit aut gratius aut optabilius, quam rectius ſentienti herbam porrigere & à tanto viro proficere. Vale vir excellentiſſime, audaculumque Medicum aliquo amicos inter tuos loco dignare; itaque perſuaſum habe, me, quicquid officio, quicquid ſtudio, quicquid humanitate efficere potero, illud omne collaturum, ut palam fiat, quanti te, tuamque amicitiam æſtimem, quantâque flagrem tibi inſerviendi lubidine; iterum iterumque vale ac fave tui nominis indefeſſo cultori.

Dabam Bremæ.
10 April.
1688.

MART. HARMES,

Med. Doctor.

Re-

Reſponſio mea ad præcedentes literas.

Clariſſime, Doctiſſime, Spectatiſſimeque Vir,

INter maxima, imo ſola, vera & ſolida lucra ſemper poſui, ubi numerum amicorum adaugere mihi licuit, quapropter jam temporis ſummopere gaudeo, qui non tantum novum amicum acquiſivi, ſed adhæc hominem ejuſdem profeſſionis, ſed verè eruditum, ſed revera generoſum, qui tam humanus, tam affabilis, tam officioſus mihi videris.

Vera generoſitas, cui & ego ſemper ſtudui, mihi aſſiduè dictat, nihil revera meum eſſe excepto legitimo uſu liberi arbitrii, nec ulla alia de cauſa me laudes vel vituperium mereri, niſi quod hoc bene vel perperam uſurpem. Suppono jam tibi non minus quam mihi conſtans eſſe propoſitum libero arbitrio bene ſemper utendi, hoc eſt virtutem ſectandi, ideoque iiſdem laudibus, quas in me tam larga manu congeſſiſti, te dignum prædico.

Quod ſi jam eadem paſſio generoſitatis in nobis ſedem fixerit, fieri vix poteſt, quin amicitia hæc, quæ recens inter nos coaluit, progreſſu temporis profundas actura ſit radices.

Phænomena pueruli, de quo loqueris, epileptici ſolidè, eruditè & diſtinctè explicuiſſe

cuiſſe mihi videris, ſed mirum eſt hoc malum non invaſiſſe miſellum ægrotulum ante ſextum menſem. Tecum ſentio morbum non latere in ſanguine, alias infans extra paroxyſmum non foret incolumis; dicis igitur morbum hærere in mala diſpoſitione cerebri, ejusque cauſam extitiſſe matris prægnantis irregulares paſſiones, optimè philoſopharis. Ante aliquot annos (ſic narrat acutiſſimus *Malbranche*) Pariſiis fæmina uterum gerens conſpiciebat maleficum, cui oſſa publice à carnifice per totum corpus confringebantur. Infans hujus mulierculæ in lucem editus ſtolidus exiſtebat, omniaque ejus oſſa apparebant miſerè confracta.

Quod ſi jam ſpiritus animales, vel, ut hodierni Medici loqui malunt, ſuccus nerveus tantum impetum in tenellas cerebri fætus fibrillas, imo & in ipſa oſſa facere poteſt, multò facilius fibrillas cerebri in fætu ita diffringere & diſtorquere potis eſt, ut à minima cauſa externa ſuccus nerveus concitatus ægrotulo accerſat epilepſiam.

Medicamenta aſſumpta nihil profuiſſe facile perſuaderi poſſum ut credam, nam in Gelria, quam inhabito, tres vel quatuor pueruli ſex ſeptemve annorum miris ac ineffabilibus epilepſiæ motibus continuo per longum tempus geſticulatorum inſtar ſed inviti agitabantur non ita pridem, quos inopinatò hunc morbum

bum ex terrore corripuiſſe exiſtimabant parentes, ſed medicamenta interna nequicquam uſurpata fuere, progreſſu tamen temporis omnes convaluerunt.

Quantum ad medelam ægrotuli, de quo narras, optimum mihi videtur ingens veſicatorium nuchæ applicandum, & ſi hoc non ſuccederet, cuti capitis circa conjunctionem ſuturæ coronalis cum ſagittali inurerem fonticulum, eumque aliquandiu apertum ſervarem, nam dolor & contractiones hinc excitatæ mutando partium ſitum hic prodeſſe poſſe videntur, cui ſententiæ experientia etiam aſtipulatur; quomodo autem locus ille inveniatur, non eſt quod dicam, quandoquidem Scultetus id jam dudum in armamentario ſuo Chirurgico apperuit.

Non ita pridem fœmina quædam ter vel quater de die affligebatur miſerrimé motibus convulſivis; nullus Medicorum veram cauſam expiſcari potuit. Advenit chirurgus inveniens in brachio ægrotæ tuberculum lividum, piſum, mole non ſuperans, quod cauſam mali judicans ſectione ſimul & ſemel ſuſtulit, ac mulier ab hoc tempore nunquam amplius quicquam mali epileptici perſenſit; humor autem in tuberculo contentus erat inſtar aquæ fortis corroſivus.

Nimirum portio quædam exigua ter vel quater de die ex hoc tumore evacuabatur, ac ſan-

ſanguinem ſuccumque nerveum, quibus commiſcebatur, adeò tumultuarie commovit, ut mulier hæc motibus epilepticis tam crudeliter affligeretur.

Non mirum videri debet cuiquam, quod pauculum hujus humoris tantos motus in corpore humano excitare potuerit, ubi conſideraverit, quam ſtupendi effectus conſequantur morſum Tarantulæ, quæ eſt beſtia inſtar araneæ, in Italia frequens, & tamen à ſe demorſos homines ridicule, ſaltantium more invitos convellit, exiguâ nempe humoris corroſivi quantitate quæ ſanguini & ſucco nerveo vulneratorum morſu hujus beſtiæ communicatur.

Anus coram ſcabinis ſuis non ita pridem juratura, dum more ſolito dextram duobus digitis erectis in cœlum elevat, corripitur ſpaſmo ipſius manus & digitorum in rigiditate per aliquot dies cum dolore atroci perſeverantium; paulo poſt confitetur perjurium.

Tantum poteſt imaginatio, quæ male conſcia æternos gehennæ cruciatus ob perpetratum perjurii crimen ſibi vivide repræſentans ſpiritibus impetuoſiſſimum hunc motum impreſſit, eoſque præcipue in manum & digitos extenſos direxit.

Brevi hic ſectione tolletur ſarcoma quatuordecim vel quindecim librarum dependens è nucha alicujus mulierculæ ruſticæ, ex ramis

mis carotidum nutrimentum accipiens, ſanguinemque per ramos venæ jugularis remittens, quod poſterius viſu manifeſtum fit, prius acie mentis; quomodo operatio ſuccedet, tempus docebit. Vive vigeque.

Dabam Arnhemii 1688. d. 25. Jun. *Ad quævis officia tibi facillimus*

JOAN. MUYS.

OBSERVATIO II.

De motibus epilepticis continuis.

PUerulus duodecim circiter annorum motibus continuis epilepticis leviter in brachio dextro geſticulatoris inſtar agitatur, quod malum tamen indies adaugetur; ante biennium eodem modo hic morbus incepit, ac eo uſque accrevit, ut manus pedeſque ægrotulo invito aſſidue mirum in modum convellerentur & ægrotulus tandem mutus evaderet; ubi objectum aliquod arripere volebat, manus pergebat in aliam partem ab objecto longe remotam. Multa medicamenta à pluribus Medicis tum temporis fruſtra præſcripta fuere, tandemque puerulus ſponte convaluit, & ſtudiis non ſine induſtria & cum progreſſu non contemnendo incubuit.

M Pa-

Parentes metuebant, ne malum, quo jam temporis infeſtabatur puerulus, tractu temporis eò pravitatis perveniret, ut ante biennium, quapropter accerſitus ingens veſicatorium ex cantharidibus confectum nuchæ applicui, locumque per octiduum apertum ſervavi; intereà temporis malum non vergebat in pejus, ſed brevi poſt ægrotulus corripitur variolis omnem totius corporis cutim contegentibus. Quid contingit? variolis ſanatis, patiens à motibus epilepticis prorſus immunis exiſtebat & in hunc uſque diem permanſit, nec puto morbum unquam redditurum.

Hinc non incongruè concludi poſſe videtur, hos motus convulſivos originem ſuam traxiſſe ab acido principio nervorum infeſtante & vellicante, quare etiam veſicatorium nuchæ appoſui, ut nempe acidum illud temperarem ſale volatili cantharidum penetrante, quanquam veſicatorium alia ratione etiam juvare poſſit, ut videre datur in reſponſione mea ad epiſtolam præcedentem.

Acido verò peccante per variolas evacuato puerulus à malo tam crudeli convaluit; unde etiam inferri poſſet, fonticulum in brachio vel potius in capite hic loci egregie convenire ad humorem peccantem extra corpus proturbandum.

Morbus hic non diſſimilis mihi videtur illi malo,

malo, quod *viti ſaltus* ab authoribus nuncupatur & cujus exemplum habet *Felix Platerus* libro primo Obſervationum paginâ mihi 85. *Fæmina*, ait ille, *aſſidue tripudiabat, & licet aliquando ut cibum caperet, & ſomno correpta, ſedere cogeretur, tamen geſtu motuque corporis inquieto interim corpus nihilominus veluti ſaltans agitabat, donec omnino viribus proſtratis, adeo ut nec ſtare amplius poſſet, a ſaltu ceſſare coacta, in hoſpitale vecta eſt, ubi refecta ſenſim denuo convaluit.*

OBSERVATIO III.

De tremore pollicis, ſpaſmo manus & panaritio digiti.

VIro quadraginta circiter annos nato pollex dextræ manus adeo vehementer ſæpius de die contremiſcebat, ut à literis ſcribendis, quibus quotidie vacare eum oportebat, non raro ceſſare teneretur; cætera ſanus erat & incolumis, comedebat cum appetitu, concoquebat bene & placide dormiebat, geſtiebat tamen ab hoc incommodo liberari, ideoque ad eum vocatus ſupra pollicem impoſui veſicatorium ſatis magnum ex cantharidibus confectum, unde brevi temporis ſpatio veſica in altum elevata eſt, ex qua aperta multum aquæ limpidæ profluxit;

locum hunc, quamdiu poteram, apertum ſervabam emplaſtro ſtiptico Paracelſi ſuper linteum extenſo.

Delitеſcebat ſcilicet humor acidus circa muſculos pollicis, qui fibrillas mediocriter vellicando, ſuccum nerveum ſolicitabat eodem loci, unde pollicis tremor exoriebatur, dum nempe ſuccus nerveus ibat & redibat per muſculos pollicem erigentes & deprimentes.

Veſicatorium impoſitum fibrillas pollicis valdè agitavit, unde particulæ obſtruentes excuſſæ ſunt & adhæc ſal volatile cantharidum acidum non parum temperavit, atque ita patiens ab hoc incommodo convaluit.

Dum loquor de tremore pollicis, in memoriam mihi recidit infans, cujus manus contracta apparebat inopinato, ægrotus alte ejulabat interea, quapropter accerſitus ſum a domeſticis, qui fletus cauſam expiſcari non poterant, quia putabant manum ab infante voluntarie contrahi.

Omnes hujus caſus circumſtantias mentis acie attente circumſpiciens, mox indicabam infantem laborare ſpaſmo manus qui proveniebat ab acido fibrillas ita vellicante, ut muſculi manum contrahentes à copia ſucci nervei inflarentur nimium ac in eodem ſtatu permanerent ob vias vel valvulas in muſculis antagoniſtis obſtructas. Ex hac autem diſtenſione ingens dolor exortus eſt, qui in tremore polli-

pollicis citato non aderat, quia ſuccus nerveus, antequam ad muſculos pollicis nimium diſtendendos ſatis magna copia influeret, profluebat in muſculos antagoniſtas & vice verſâ, unde tremor prodibat ſine dolore.

Linimentum igitur ſequens præſcripſi ad dolorem mitigandum & fibrillas ita laxandas, ut particulæ acres ac obſtruentes iterum liberè circulum ſuum perficere poſſent,

℞ *Ol. lumbricor.* ℥ij.
vulpini ℥jſs.
lilior. alb. ℥ijſs.
Lavendul. deſt. Gtt. xv.
M. F. Linimentum.

Ac ſuperpoſito emplaſtro de mucilaginibus ægrotulus intra diem unum aut alterum ſanatus eſt.

Antequam finiam hanc obſervationem, nonnihil addere libet de inflammatione ac ſuppuratione digitorum, quæ nonnunquam ineffabiles inferunt cruciatus, priuſquam pus foras prorumpit.

Dolor ille plerumque provenit à particulis acidis ſtagnantibus in tubulis exiguis digiti, quæ poſtea cum ſalinis efferveſcentes excitant inflammationem, ex qua deinde pus generatur eo modo, quo diximus in prægreſſis decadibus.

Sæpius autem hic dolor corripit indicem digitum & quidem primum plerunque arti-

culum, cujus circumſtantiæ ratio in promptu eſt. Cruciatus hic magis ibi ſe manifeſtat, quia nimirum laboribus, cutis illius partis plerunque obducitur calloſitate quadam, quæ circulationem ſanguinis ac humorum aliquatenus retardat, ideoque ille dolor potius affligit mediocris ſortis homines laboribus addictos, quam divites in otio degentes.

Aliquando contingit, ut os ſubjectum inficiatur carie, imo totum corrumpatur ita, ut eximi debeat, nimirum quia pus digiti calloſitatem perrumpere nequit, nimiâ morâ corroſivum evadit, carnem perforat ac os ſubjectum carioſum reddit, quare accerſitus, ut huic incommodo ſuccurram, callum cutis ſtatim cultello auferre ſoleo, & jubeo, ut ægrotus digitum ori admoveat, ac aliquandiu ſugat eundem, tandem cataplaſma ex malva, biſmalva, floribus camomillæ, ſemine fœnigræci, aliiſque mitigantibus & rigidas fibrillas laxantibus, compoſitum impono, ac ſequenti die plerunque ſcalpello vel forcipe aperio digitum ſuppuratum in apice ſuo; & pus promanat, dolorque ſedatur, atque ita patiens interjecto paucorum dierum intervallo convaleſcit.

Nullus cruciatus digiti mihi unquam occurrit, quem ſecundum hanc methodum non feliciter ſuſtulerim ſine ullo oſſis ſubjecti incommodo.

Sed

Sed abhorreo crudelem aliquot Chirurgorum methodum, qui ſtatim ſcalpello ad os uſque digitum diſſecant, ubi ipſum dolor paulo major cum febricula invaſit, quem affectum panaritii nomine appellant, dicuntque eundem oriri ab humore acerrimo inter perioſteum & os ſubjectum ſtabulante, qui, niſi ſtatim ſcalpelli ope exitum inveniret, oſſiculum digiti breviſſimo temporis ſpatio inficeret carie.

Hanc vulgarem praxin, curam differendo, lucri nonnihil Chirurgis afferre poſſe confiteor, ſed ſi quis tale facinus ſciens volenſque (quod tamen vix credere poſſum) perpetrat, ille ab omni charitate alienus mihi videtur, oſorque Dei & hominum merito dici poteſt, nam qui dicit ſe Deum diligere ac odio proſequitur proximum ſuum, mentitur, affirmante ſacrâ ſcripturâ; nequeo autem atrocius odium exercere, quam ſi proximo eripiam ſanitatem, quæ omnibus fortunæ bonis pretioſior mihi videtur.

Hæc dum de paronychia meditor, pervolvo forte fortuna Foreſtum, qui libro quinto obſervationum Chirurgicarum, obſervatione ultima in eadem eſt mecum ſententia, refertque Chirurgum quendam Delfenſem ſui temporis infinitos paronychia affectos ſine inciſione feliciter curaſſe.

Ranæ vivæ exenteratæ digitum parony-

chia affectum aliquandiu imponere, pro ſecreto ab amico mihi communicatum eſt, ſed quid poſſit, nondum expertus ſum.

Foreſtus commendat ovum putridum vel muſculos putridos, quibus digitus dolens imponatur.

Qui jam ſententiam meam ut novam rejicere parat, amplectetur fortaſſis eandem tanquam vetuſtam, ſi ſciat expertiſſimum Foreſtum eidem faviſſe, quod ſpero, quoniam non ſcribo, ut vanam quandam gloriolam conſequar, ſed ut proximo proſim & me ipſum inſtituam.

OBSERVATIO IV.

De Manu in magnam molem adaucta.

JUveni viginti circiter annorum dextra manus ad cubitum uſque excreverat in craſſitiem multo majorem ſolitâ, dolor aberat, manus apparebat tincta rubore ad livorem vergente. Malum jam per ſexennium perduraverat, neque ullis obſecundabat medicamentis; plures Medici ad hoc malum debellandum fruſtra apoſemata attenuantia, aliaque non contemnenda uſurpaverant.

Adhæc æger nonnunquam corripiebatur febri, quæ intra viginti quatuor horas deferbere conſueverat & interjecto aliquot dierum ſpatio

ſpatio recurrebat, quo paroxyſmi tempore manus in majorem adhuc molem attollebatur, rubebat magis & dolebat, ſed hæc ſymptomata iterum cum febre evaneſcebant. Intermedio tempore æger bene habebat.

Accerſitus ad eum omnes circumſtantias exacte trutinavi, tandemque indicavi humorem viſcoſum in exiguis manus dextræ tubulis ſtagnare, deinde aliquatenus aceſcere, tandemque efferveſcentiam quandam pati à particulis ſalinis de novo ex maſſa ſanguinea appellentibus; atque ita particulæ quædam acidæ antea in tubulis manus ſubſiſtentes protrudebantur in maſſam ſanguineam, quam in motum ciebant adverſum Oeconomiæ animali corporis humani, qui febris nomine nuncupatur; his vero particulis acidis iterum diſſipatis febris hæc fugabatur.

Cætera ſymptomata ex his paucis facili negotio deduci queunt.

Apoſemata attenuantia ac multo ſale volatili gaudentia hoc in caſu non juvere, ob pertinaciam obſtructionum ab humore tam viſcoſo provenientium, quare externè malum tollere conatus ſum, nec defuit ſucceſſus.

Impoſui igitur corroſivum iſti manus parti, quæ carpus appellatur, ac ſublatâ eſcharâ applicui unguentum digeſtivum, ut humor peccans hoc pacto ſub forma puris evacuaretur., ſed quia tubuli hujus ulceris arte facti

nonnunquam à particulis viſcoſis ac ramoſis rurſus ita obſtruebantur, ut pus excerni vix poſſet, ideo, inquam, nonnunquam ulceri appoſui unguentum baſilicum cum mercurio præcipitato rubro permiſtum, ut ita eſchara de novo induceretur, quâ ablatâ tubuli iterum aperiebantur, per quos humor peccans excerni debebat; intereà temporis patiens aliquoties purgatus eſt ac ſudavit, ut ita externis medicamentis opem ferremus ad obſtructiones tam pertinaces reſerandas.

Æger hac methodo tractatus de die in diem ſentiebat manus tumorem magis magiſque concidere, atque ita trimeſtri ſpatio vix elapſo malum prorſus evanuit.

Hoc incommodum curatu difficillimum eſt & raro in praxi occurrere ſolet. Similem tamen caſum in clariſſimo Horſtio, libro undecimo, obſervatione ſeptima invenire datur, cujus ipſiſſima verba hic adjicere lubet.

Juvenis totum corpus obſtructionibus obnoxium obtinebat, maxime tamen in ſiniſtro brachio toto tumor inſignis & æqualis magnitudine tripla fere naturalem quantitatem ſuperans conſpiciebatur, ob nativam partis imbecillitatem eo decumbente copia materiæ peccantis. Huic etſi per medicamenta univerſalia, potiſſimum quoque per ligni guajaci decoctum, malum habitum in toto corpore non ſine ſucceſſu corrigere conati eſſemus, nihil tamen in tumore manus totius ob imbecillitatem innatam obtinuimus.

Ex-

Expertiſſimus Horſtius hanc brachii imbecillitatem hoc eſt (ut clarius loquamur) has pertinaces tubulorum obſtructiones ſe non potuiſſe ſanare liberè confitetur, quamvis decoctum ligni guajaci aliaque propinaverit ægroto, unde liquet, quam difficilis ſit hujus incommodi medela.

OBSERVATIO V.

De ſpaſmo muſculorum temporalium cum paroxyſmo febris veniente ac fugiente.

PUella viginti circiter annorum tempore vernali febri quotidiana corripiebatur, quâ ubi per diem unum aut alterum ægrotaverat, cum paroxyſmo febris redeunte ipſam ſpaſmus muſculorum temporalium adeo graviter invaſit, ut nec loqui, nec edere nec bibere poſſet, nec quicquam liquoris in os infundi.

Conſpiciens prima vice atrox adeo ſymptoma mortem præ foribus eſſe exiſtimabam, ut tamen, quantum poſſem, miſeræ puellæ opitularer, ſequens linimentum acidum temperans præſcripſi.

℞. *Olei de caſtoreo* ℥ij.
Lavendulæ ſtill. ʒſs.
M.S.

quo cervix & tempora ſæpius calide illine-

bantur; atque ita paroxyſmo febris abeunte evaneſcebat etiam ſpaſmus hic muſculorum temporalium belgico idiomate dictus *de klem.*

Poſtero verò die ingruente iterum paroxyſmo febris revertebatur etiam ſpaſmus prædictus, ac febri declinante fugiebat, atque hoc per aliquot dies duravit.

Interea temporis ægrota ante febris acceſſum ac poſt eandem uncias tres aſſumebat ſequentis vini medicati acidum temperantis.

℞. *Rad. polypod. q.* ℥ſs.
gentianæ ʒiij.
zedoariæ ℥ij.
imperator. ʒiſs.
contrajervæ ʒj.
Herb. card. bened.
abſinth. ana Mſs.
Flor. centaur. min.
lavendulæ ana Pj.
Croci ℈j.
Myrrhæ ʒſs.
Sal. prunellæ ʒij.

Miſce, fiatque pulvis groſſus ſacculo oblongo includendus, cui affunde vini albi gallici libras quatuor.

Aliquoties etiam de die oleum mox præſcriptum cervici temporibuſque illinebatur, atque ita hæc puella brevi temporis ſpatio bonis medicamentis ac cooperante favore Numinis à febri ac ſpaſmo reconvaluit.

Spaſmus

Spaſmus, ut dictum eſt antea, diſtenſio eſt immodica, dolorifica ac aliquandiu durans muſculorum proveniens à nimia copia ſucci nervei in tubulis muſculorum contentâ, qui ſuccus nerveus ob præcluſas ſibi vias in muſculos antagoniſtas profluere non poteſt.

Sed unde ſpaſmus hic muſculorum temporalium, qui cum febre veniebat & abibat? delitеſcebat nempe fermentum acidum in tubulis quibuſdam muſculorum temporalium, quod nihil incommodi creabat, quamdiu immotum quieſcebat in latibulo ſuo, nam nihil mali corpori infligitur niſi per motum, corpus autem immotum aliud movere minimè poteſt; ſed quamprimum acidum hoc fermentum agitabatur à ſanguine in febri quoad particulas valde parvas magis commoto, fibrillæ muſculorum temporalium egregiè irritabantur, unde ingens ſucci nervei affluxus; fermentum autem hoc acidum hærere non poterat in tubulis, quin adeſſent etiam viſcoſæ quædam particulæ, atqui hæ vias in muſculos antagoniſtas præcluſerunt.

Febre autem abeunte fermentum hoc acidum quieſcebat iterum, & ſic ſpaſmus ceſſabat, atque hoc tam diu perſeveravit, donec totum hoc fermentum peccans ex tubulis muſculorum temporalium excuſſum eſt, ac cum maſſa ſanguinea circulans per poros cutis ac urinam evacuatum.

Antequam finem huic obſervationi imponam, aliquid adhuc dicendum habeo de febri.

Jam dudum dixit Hippocrates, quod propter calidum ſimpliciter homines non febricitent, quærendum eſt igitur aliud quippiam in ſanguine febricitantium.

Sunt qui putant in ſanguine febrili globulos duriores eſſe quam oportet, atque ita circulationem ſanguinis turbari & exoriri febrim, verumenimvero inutilis ac falſa videtur hæc ſpeculatio, quam ea propter mittemus, nec magis diſputabimus, an febris ſit turbata ſanguinis mixtura, inimica ejuſdem fermentatio, an potius eadem nihil aliud ſit quam Epilepſia cordis, ſicut affirmat acutiſſimus ac doctiſſimus Borellus; ſuper his, inquam, & ſimilibus non diſputabimus; ſufficiet nobis perſuaſos nos eſſe, humorem acidum peccare in ſanguine febricitantium, hoc autem evincunt medicamenta juvantia, ut corallum, oculi cancrorum, crocus, ſalia alcalia tam fixa quam volatilia, aliaque acidum temperantia, hoc docet etiam urina rubicunda plerunque in febricitantibus reperta, nam ſi urinæ flavæ pellucidæ ſine ſedimemo affundas aquam fortem, rubeſcet ilico ſine ſedimento, & ſi addas iterum parum ſalis abſinthii tunc albicans quiddam in urina ſubſidet.

Sed

Sed unde provenit hoc acidum? ex pancreate plerunque; in pancreate autem acidum reperiri docebit te dexterrimus Dominus de Graaf, qui arte quadam collegit ſuccum ex pancreate canis viventis, eumque guſtavit acidum; præterea diſſecta complura eorum, qui ex febre obierunt, pancreas obſtructum aut aliter male diſpoſitum habuere.

Quid hic dicemus de epicarpiis, quæ ad fugandam febrim conficiuntur? non ignoro, multa externe impoſita ad maſſam uſque ſanguineam poſſe penetrare, nam Mercurius vivus cum pinguedine porcina permixtus & externe illitus ſalivationem excitat, ac cantharides externe cuti impoſitæ quibuſdam cruentam intulerunt mictionem, ſed his non obſtantibus flocci pendo epicarpia, quia eadem crebro vidi adhibita, ſed non memini ullum febricitantem manifeſtum inde commodum conſecutum eſſe.

Quidam ſunt, qui dicunt, ſeſe febrim poſſe producere illinendo pulſibus oleum, in quo ſcarabæi cornuti cocti ſunt aliquandiu; ſed parum fidei huic rei attribuo; ſcio febrim aliquando ſatis difficulter poſſe ſanari, ſed puto eandem multo difficilius adhuc de novo poſſe produci, longe aliter quam aurum, quod facilius produci quam deſtrui poſſe perhibetur.

Observatio VI.

De exiguo cruris vulnere & tamen Lethali.

JUvenis viginti circiter annorum ab Amaſia ſua forte vulneratus eſt paulo ſupra malleolum internum dextri cruris chartâ contortâ, qua pulvis pyrius comprimi ſolet, per ſclopetum emiſſâ.

Vulnus erat tantum in ſuperficie nec ſuperabat magnitudinem ſtypheri, illudque ad mortem uſque apparebat rubicundum, & pus bene coctum inde profluebat, non aderat ulla inflammatio, putredo vel gangræna, dolor erat exiguus, tumor nullus.

Patiens interea temporis bene dormiebat, edebat ac cætera vitæ munia obibat. Manducaverat etiam muſculos cum pipere & aceto, ac in aperto aëre verſatus erat; parum aut nihil febricitabat.

Circa octavum nonumve diem ægrotus noſter levem convulſionem ſenſit circa vulnus ſurſum ſenſim aſcendentem, ſicut ego, qui vulnus non niſi poſt mortem patientis conſpexi, ex aſtantibus percepi. Paulo poſt aderat ſpaſmus muſculorum temporalium, qui ægrum poſt aliquot dierum intervallum vitam cum morte commutare coëgit.

Sed unde ſpaſmus hic? fortaſſe nervulus

leviter.

leviter læſus eſt in vulnere, qui à pure acriori irritatus levem illam convulſionem excitavit, quæ ſurſum aſcendebat; tandemque ob connexionem nervorum agitatæ ſunt etiam fibrillæ muſculi temporalis, atque ita fermentum quoddam corroſivum, quod antea ibi aliquandiu immotum delituerat, commovere cœperunt, unde major vellicatio fibrillarum, affluxus ſolito copioſior ſucci nervei, tandemque ſpaſmus muſculorum temporalium.

Sed quidnam in cauſa eſt, quod ſpaſmus hic muſculorum temporalium ægros fere ſemper è medio tollat? muſculi nimirum temporales contecti ſunt pericranio, quod in ſpaſmo horum muſculorum valde diſtenditur, atque ita ſummum cruciatum inducit, qui augetur à nervis ſatis magnis atrociter vellicatis.

Præterea circulatio ſanguinis in vaſis magnis illic contentis à diſtenſione immodica horum muſculorum fere in totum ſufflaminatur, deinde medicamentorum & alimentorum aſſumtio prohibetur, tandemque reſpiratio, quâ nemo diu carêre poteſt, valde impeditur, dum aër non niſi per nares propelli poteſt, atque hæc, ſi non ſingula, viribus tamen unitis agentia ſufficiunt inferendæ neci.

Quidam exiſtimabant muſculos comeſos cum pipere & aceto mortem huic ægro intuliſſe, ſed non video, quo pacto cibus hic tam lethifer eſſe potuerit.

Fo-

Foreſtus libro ſexto obſervationum Chirurgicarum, obſervatione quinquageſima caſum haud abſimilem deſcribit, quem hic anectere placet.

Quidam pedes lavans, cultello ſcriptorio, cum callum ſub planta pedis abradere ſtuderet & exſcindere, ſe ipſum vulneravit, vulnere quidem non magno, ſed cum ei ſtatim ſubſequeretur ſpaſmus, antequam remedia idonea adhiberentur, extinctus eſt.

Observatio VII.

De diſtorſione colli.

PUerulo octo circiter annorum collum de die in diem magis magiſque, diſtorquebatur in dextram partem, ſic ut tandem caput propemodum ſcapulæ immineret; ægrotulus alias mediocriter ſe habebat.

Scilicet tendo muſculi maſtoidis contractus erat ac talis permanebat ob particulas viſcoſas poros tendinis obſtruentes eo modo, ſicut illud clare & diſtincte ſatis explicuimus decade ſecunda, obſervatione tertia, in qua agitur de contractura tendinis poſt fracturam humeri relicta.

Malum hoc tarde ſanatur, quia particulæ valde viſcoſæ ſunt, quæ obſtructiones producunt, & quia pertinaciſſime inhærent.

Ut

Ut igitur incommodum hoc tolleretur, præſcripſi ſequens linimentum, quo partem affectam bis de die calide inungebant ad reſerandas has obſtructiones;

℞ *Ung. dialthææ* ℥ß.
Ol. lilior. alb. ʒiij.
amygd. dulc. ʒij.
caſtorei.
lumbric. āā ʒiß.
M. F. linimentum.

Ac ſuperpoſui emplaſtrum ſequens ad fibrillas tendinis emolliendas & flexiles reddendas eaſdem, ut ita facilius è latibulis ſuis excuterentur particulæ viſcoſæ.

℞ *Empl. de ranis cum mercurio de mucilag. āā* ℥ß.

Miſce ſimul ac extende ſuper linteum.

Ubi alvus minus obediebat ægrotulus aſſumebat nonnihil ſequentis conditi.

℞ *Conſerv. roſar.* ℥i.
Reſinæ jalappæ.
Pulv. ſcammonei āā ʒß.
millepedum ℈ij.
M. F. Conditum.

Ac ter de die cum pauculo vini albi gallici guttas decem tincturæ lunæ ſine acido præparatæ ebibebat ad ſanguinem attenuandum, opemque ferendam externis medicamentis ad obſtructiones tam pertinaces iterum aperiendas.

At-

Atque ita puerulus hic quarto tandem menſe ſanatus eſt.

Ægrotulos aliquoties de die capite ſurſum è terra attollere prodeſt hoc in caſu, quia particulæ viſcoſæ hoc pacto è poris tendinis excuti queunt.

Sic etiam collare ex cotone confici poteſt, quod blanda vi caput ſenſim erigat iterum.

Si vero malum hoc pertinaciſſime perſeveret, nulliſque remediis obſecundare velit, tendo contractus cultello diſſecatur à quibuſdam, qua ſuper re conſule dexterrimum Dominum à Solingen in tractatu de manualibus operationibus parte prima capite quinquageſimo quinto.

OBSERVATIO VIII.

De ſemine nimis cito & intempeſtive prorepente.

JUvenis viginti circiter annorum conquerebatur mihi, quod ſemen ſemper intempeſtive ante coïtum proreperet, quamvis album appareret debitæque conſiſtentiæ ac non ſine aliqua voluptate prodiret.

Foramina nempe carunculæ (quam depictam conſpicere licet apud clariſſimum Dominum de Graaf) per quæ ſemen in coitu cum impetu ex veſiculis ſeminariis in urethram prorumpit, aliquatenus laxata erant ab hu-

humore viſcoſo, ac ampliora evaſerant, quare, quamprimum veſiculæ ſeminariæ incipiebant contrahi à copia ſucci nervei affluente ob poros cerebri in veſiculas has ſpectantes magis apertos à viſu hujus aut illius puellæ formoſioris, ſemen extemplo prodibat, non cum impetu, ut alias ſolet, ſed tarde prorepebat, quia foramina nimis ampla exiſtebant, ſic ſanguis ex vena ſecta cum impetu & radio proſilire ſolet, ſi verò foramen nimis amplum ſit, prorepit tantum.

Sequens igitur apoſema humores viſcoſos attenuans præſcripſi.

℞ *Rad. ſarſapar. opt.* ℥ ij.
chinæ mollior. ℥ iv.

infunde per noctem ac coque in aqua communi per quatuor horarum ſpatium ad libras quatuor.

Juvenis hic per duas ſeptimanas ter de die, horis nempe matutinis antequam è lecto ſurgeret, quartâ pomeridianâ, & tandem quando dormitum properabat, uncias tres hujus apoſematis calide ebibebat & ſic feliciter ſanatus eſt.

OB-

OBSERVATIO. IX.

De faba in fiſtulam pulmonalem prolapſa cum interitu ægrotuli.

PUerulo ſex ſeptemve annorum faba fortuito rimulam laryngis, dum cum alio ludebat, ingreſſa eſt, unde mox tuſſis atrociſſima, reſpiratio propemodum impedita, ſummaque præcordiorum anxietas.

Putabant aſtantes fabam hanc in faucibus hærere, ideoque eandem extrahere, vel ſi hoc non poſſent, profundius propellere conabantur in ventriculum, ſed incaſſum laborabant.

Tandem autem faba è rimula laryngis per fiſtulam pulmonalem deſcendit, & ad unum latus immota quievit, ita, ut ægrotulus iterum bene haberet, nec quicquam ſentiret incommodi, non tuſſiebat amplius, reſpirabat ſine moleſtia, nec aderat ulla præcordiorum anxietas.

Biduo jam aut triduo interjecto cum coætaneis iterum colludebat, ſed dum corpus verſus terram incurvabat, faba iterum aſcendebat altius in fiſtulam pulmonalem & mox citata ſymptomata de novo producebat, atque hoc incommodum aliquoties poſtea evenit, ubi ægrotulus corpuſculum ſuum magis ſolito agitabat, atque abiit iterum, ubi puerulus quieſcebat, ſed tertia tandem ſeptimana mortuus eſt.

Non eſt quod explicem, unde tuſſis, reſpiratio difficilis, anxietas præcordiorum ac pallida mors tandem provenerit, quia ſole meridiano clarius eſt, äëris impeditum in pulmones ingreſſum hæc funeſta ſymptomata acceſſiviſſe.

Quando hoc aut illud rimulam laryngis recenter ingreſſum eſt, nihil ſternutatione excitata utilius, nihil præſtantius, quoniam hac concuſſione res illapſa ſæpius expellitur.

Observatio. X.

De lue Venerea.

Vir triginta quatuor annorum poſt gonorrhæam à chirurgo quodam medicamentis aſtringentibus perperam curatam perſenſit tumorem, ruborem, ac ingentem cruciatum in crure paulo infra genu, quæ de die in diem magis magisque ingraveſcebant; deinde malum hoc in ulcus fiſtuloſum degeneravit cum duritie contermina & labiis calloſis; caro vicina livida apparebat; præterea ulcus unum aut alterum durum & lividum ſuperficiem cruris occupaverat. Quidam ulcus hoc cavernoſum dilataverant, alii medicamentis corroſivis calloſa labia tollere ſategerunt, ſed ſine fructu. Antea etiam ulcus brachium infeſtaverat, ſed illud rurſus coaluerat & obductum

erat cicatrice dura, rubra & inæquali.

Omnibus his rite penſitatis ægrum lue Venerea correptum eſſe judicavi, nec ulcera aliter verè ſanari poſſe exiſtimavi, quam cura luis venereæ generali præmiſſa.

Quare ægrum primo purgavi ſequentibus pilulis,

℞ *Extr. catholici* ℈i.
Mercur. dulc. Gr. vj.
Trochiſc. Alh. Gr. i.
Ol. macis parum.
M. F. pil. N. ix.

deinde hujus apoſematis uncias duodecim ter de die calide aſſumebat, octavâ matutinâ, quartâ pomeridianâ, & nonâ aut decimâ ſub ingreſſum lecti.

℞ *Lign. guajaci* ℔iß.
Cort. ejuſd. ℥ij.
Sarſæ parill. ℥iß.
Chinæ mollioris ℥iij.
Saſſafras ℥i.

Infunde per noctem ac coque in aqua communi ad libras quatuordecim.

Quoties ægrotus ſitiebat, aſſumebat, quantum lubebat, apoſematis ſecundarii.

Præterea æger ſemel de die ſudabat in ſtupha; ut ita loquar, cum carbonibus vivis & ſpiritu vini accenſo.

Singulis quoque ſeptimanis ſemel purgabatur pilulis mox præſcriptis.

Ad-

Adhæc ulcera lavimus decocto noſtro, applicuimus digeſtivum ac ſuperpoſuimus emplaſtrum de ranis cum duplici Mercurio.

Septimus vix illuxerat dies, cum ulcera omnia coaluerant penitus & tota durities abierat.

Ut tamen certi eſſemus de perfecta medela, ægrotum per menſis ſpatium tractavimus ſecundum methodum prædictam, atque tum temporis eundem ſanum & incolumem dimiſimus.

Lues hæc venerea provenit ex gonorrhæa male curata; quo pacto jam gonorrhæa producatur, & quomodo humor acido-corroſivus in illa peccet, hic loci dicere ſuperſedeo, quandoquidem id ſatis clare explicuimus antea obſervatione ultima quartæ decadis.

Ulcuſcula in proſtatis & veſiculis ſeminariis ab humore acri gonorrhææ originem trahentia per aſtringentia intempeſtive occluſa ſunt, eodem modo, ut ulcus in ſuperficie corporis, quod cruſta obtegitur, atque hinc acris hic humor in maſſam ſanguineam abreptus eſt, eamque totam infecit.

Particulæ quædam acido-corroſivæ ſanguinis in brachio & deinde in tubulis cruris ſtagnantes ulcera mox nominata, cæteraque ſymptomata effecerunt, de quorum generandi modo prolixior ſermo hic vitabitur, ne cramben bis coctam benevolo lectori obtru-

damus,nam ſatis diſtinčte illud egimus primæ decadis obſervatione ſexta.

Acido hoc igitur interne & externe per decocta & emplaſtra,digeſtivaque temperato, ac obſtructionibus per ſudorem reſeratis, & humoribus coagulatis per accenſum ſpiritum vini iterum diſſolutis ægrotus noſter feliciter convaluit.

Chirurgi verò ulcera hæc ſanare non potuerunt, quia, quamprimum acidum peccans in ulceribus temperatum erat, extemplo aliquid de novo ex maſſa ſanguinea labe venerea infecta, advehebatur in partes affectas.

Non diſputabo hic loci, unde lues venerea primo prodierit; quidam eandem deducunt ab anthropophagis, voluntque porcum carne porcina veſcentem ſimili morbo infeſtari, alii ex confuſione ſeminis multorum virorum corruptionem humorum in collo matricis exortam eſſe affirmant, atque hoc pacto morbum gallicum primo fœminas corripuiſſe, quæ deinde viros contagio infecerint; aliqui putant hunc affectum productum primo ex concubitu leproſi cum meretrice, alii iterum à coitu hominis cum equa ſcabie laborante, quæ gallice dicitur *le farcin.*

Sed hæc omnia, quæ parum aut nihil faciunt ad praxin feliciter exercendam, ſicco pede præteribimus; ſufficiet nobis radicem hujus mali humorem acido-corroſivum exi-

ſtere,

ſtere, ex quo omnia hujus luis ſymptomata facillime deducuntur, atque hæc ſententia confirmatur etiam ex medicamentis juvantibus, quæ omnia copioſo ſale volatili conſtant, qualia ſunt Mercurius, lignum guajacum, radix chinæ, ſarſæparillæ, ſaſſafras, aliaque.

Certe multa ſunt, quæ Medicus ſine famæ diſpendio ignorare poteſt, nam Medicinæ Doctor multas nugas nullius utilitatis anxie inquirens, intempeſtive philoſophans, ac interea temporis negligens ea, quæ verè ad praxin cum ſucceſſu exercendam conducunt, haud diſſimilis mihi videtur illi navis gubernatori, qui noctes atque dies ingenium ſuum fatigat in inquirenda cauſa fluxus & refluxus maris, quique interim naufragium patitur propter imperitiam ſuam in rebus apprime ad navigationem neceſſariis, neſcius ubinam loci reperiantur vada ſcopulique.

His bene conſideratis multas inutiles quæſtiones negligemus, in quibus inquirendis multi totam ætatem fruſtra conſumunt, nec magis mirabimur, quare ſomes febris quotidianæ intermittentis viginti quatuor horis, tertianæ biduo, quartanæ triduo matureſcat & cum maſſa miſceatur ſanguinea, quam cur equus ſeptem annorum ſpatio adoleſcat, cum homo requirat viginti annorum intervallum; imo non magis mirabimur, quod quartana, horologii inſtar, tam exquiſite ſtatas horas ob-

ſervet, quam quod ſomnus ac fames certo tempore redeat.

Sed ut ad propoſitum revertar, dico, quod morbus hic in noſtris regionibus non valde contagioſus exiſtat & raro alio modo quam per coitum communicetur.

Sed tamen ante aliquot annorum ſeriem lues hæc ſine concubitu plurimos miſerrime hac in urbe infecit.

Erat nempe Arnhemii fœmina quædam, quæ novarum puerperarum lac è mammis exſugendo victum quærebat, morbo gallico contaminata, atque hæc ſaliva ſua morboſa per papillas calide intrante ſanguinem miſerarum puerperarum afficiebat tam horrendo malo, & ſic infantes affectum hunc ex mammis matrum exſugebant etiam.

Lues hæc aliquandiu miſerè graſſata eſt, antequam cognoſceretur & malæ plagæ nomine appellabatur hic loci.

Quidam exiſtimant neminem coitu hoc malum ſibi contrahere poſſe, niſi præcedat gonorrhæa, & in hoc falluntur, ut opinor, atque hoc non raro in cauſa eſt, ut lues hæc in principio negligatur, ac deinde adeo profundas agat radices, ut non ſanetur, quin hoc aut illud membrum ſemper ſignum præ ſe ferat prægreſſi mali.

Sic ingens fruſtum oſſis palati carie infecti in lue venerea ſeparatum novi, ita ut foramen la-

lamina argentea cum ſpongia annexa occludi deberet, ut loquela, quæ alias hoc in caſu vitiatur, articulatior eſſet, ſed ſpongia illa progreſſu temporis à ſaliva corrumpitur & fœtet, quare illius loco jam temporis elatere donatur lamina argentea, ut ita firmiter inhæreat palato nec decidat, qua de re vide tractatum ſæpius laudatum Domini à Solingen, libro 1. cap: LXiij.

Ante aliquot annos à lue venerea quendam ſanavi, qui nec manus nec pedes multis ingentibus tophis obſeſſos movere poterat, atque nihilominus tres ſanos infantes ex ſana matre ſuſceperat, & mater ac infantes permanſere incolumes; mirandum ſane, ſed tamen hæc ejus phænomeni ratio reddi non incongrue mihi poſſe videtur.

Certum eſt, humorem in lue venerea peccantem non eſſe volatilem ſed fixum & viſcoſum, ſic ut per vaporem non communicetur, nam alias lues hæc halitu infecti propagari poſſet, quod tamen non fit.

Ponamus jam ſecundum recentiorum placita hominem generari ex ovo materno ſpiritu ſeminis virilis imbuto & fœcundato; ſic facile intelligitur ovum maternum non infici ab aura ſeminis virilis, quæ innocua eſt, nam venenum venereum remanet in parte ſeminis viſcoſiore; ſed unde contigit, ut mater coitu mariti infecti malum hoc ſibi non contrahe-

ret? forſan matrix & collum ejus obductum fuit pituita tenaciore, quæ partes illas defendit ab acrimonia ſeminis virilis.

Memini hic alicujus podagrici qui à lue venerea per me ſecundum methodum prædictam liberatus poſtea nullo unquam tempore dolorem podagricum iterum perſenſit, unde haud male infertur, podagram & morbum gallicum uno eodemque modo poſſe ſanari.

Hyeme præteritâ aliquem lue venerea laborantem ac innumera fere ulcera fiſtuloſa gerentem per totum caput intra ſex hebdomadas perfecte ſanavi in tugurio quodam frigido ventis obnoxio & quidem ſine ſtupha ſolo decocto; æger hic parum aut nihil ſudabat, ſed quotidie per alvum incredibilem ſaburræ copiam evacuabat.

Scilicet humor peccans per poros à frigore conſtrictos ſub forma ſudoris egredi nequibat, quare, ubi per decoctum à reliqua maſſa ſanguinea ſecernebatur, in inteſtina propulſus eſt.

Scio pleroſque jam temporis huic morbo mederi Mercurio internè aſſumto vel externe inuncto, ſed mea methodus, quamvis pretioſior, commodior multo exiſtit miſeris ægrotis; imo revera affirmare queo, me aliquem, bis ſalivationem fruſtra paſſum, ſecundum methodum meam feliciter priſtinæ ſanitati reſtituiſſe.

Memi-

Memini quoque me alicubi legiſſe quendam lue venerea laborantem & Mercurio uſum ſerum acre non per ſalivationem, ſed per ulcus, quod habebat, evacuaſſe, unde ulcus multo deterius effectum eſt, unde haud male concluditur Mercurii uſum ante omnia vitandum eſſe, ubi ægrotus ulceribus affligitur.

Mira reperitur hiſtoria in actis Philoſophicis Anglicanis pagina mihi 459, quam hic anuectam.

Inter patientes erat miles robuſtus & validus, periculoſe infectus morbo Gallico, & ſufferens horrendas exoſtoſes oſſium in brachiis ſuis. Ille cathartico liquore infuſo in venam medianam brachii dextri conquerebatur de ingentibus doloribus in cubitis ſuis, valvulæque brachii ejus adeo ſenſibiliter tumeſcebant, ut cogeremur leni compreſſione digiti ſtringere tumorem illum verſus humeros ægri. Quatuor circiter poſt horas medicina operari incipiebat non cum grandi moleſtia, & in operatione perſiſtebat proximo die ſequente, adeo ut quinque ſedes poſt infuſionem habuerit, eaſque non leves; ſine ullis aliis remediis adhibitis exoſtoſes illæ abibant, neque morbi ſupra memorati ulla reliqua ſunt veſtigia.

Jam dudum novi pleraque cathartica conſtare copioſo ſale, atque etiam perſuaſus ſum hæc ſalia immediate in maſſam ſanguineam immiſſa plus virium habere ad humorem aci-

do-corroſivum temperandum, quam ſi per ventriculum aliaſque ambages ad ſanguinem progrederentur, attamen nondum adduci poſſum hac hiſtoria, ut credam morbum adeo pertinacem tam facile poſſe debellari.

Mirabitur forſan lector, quod pleroſque morbos ex acido deducam, ſed ſententiæ noſtræ facilius ſuffragabitur, ubi mecum attento animo varios opii effectus conſideraverit; hoc namque medicamentum dolorem capitis fugabit, diarrhæam ſiſtet, ſtranguriam tollet, anxietatem circa præcordia ſic dictam levabit, paroxyſmum hyſtericæ paſſionis abiget, vigilias nimias ſanabit, tuſſim ſedabit, aliaque plura efficiet, quæ omnia hic loci enumerare velle ſupervacuum foret.

Si jam ſolum opium tantorum ac adeo variorum effectuum cauſa ſit in corpore humano ad ſanitatem conducibilium, cur etiam acidum ſolum nobis non multimoda mala accerſere poſſet?

F I N I S.

DE-

DECADIS OCTAVÆ.

OBSERVATIO I.

De effectibus tonitru & fulminis in corpore humano.

ANno Domini 1689. die $\frac{5}{15}$ Julii horâ tertiâ circiter pomeridianâ ingens tempeſtas crebris fulminum ictibus ac horrendo tonitruum ſonitu comitata Arenaci ac in locis conterminis exoriebatur.

Quartâ horæ parte ab urbe circa rheni ripam domus ſita eſt, cui tempeſtas hæc præcipuè incubuit, & quidem magna ex parte per caminum irrupit, quem mirabili prorſus modo diſtorſit, rimis diffidit & duobus in locis muri perforavit.

Minus muri foramen palmæ magnitudinem non ſuperans reſpiciebat foveam parvam, minimèque profundam pavimenti ex quadratis lateribus facti ab hac tempeſtate excavatam; per majus foramen, circa quod linea longa nigricans & tanquam aduſta conſpiciebatur, tempeſtas ſerræ manubrium ligneum fruſtulatim disjecerat in tranſitu, ipſâ ſerrâ remanente integrâ, ac in eodem loco, de quo antea dependebat.

Feneſtræ vitreæ majus foramen reſpicientes diffractæ erant. Menſa lignea ſatis ſolida in culina contenta in innumera fruſtra comminuta apparebat; duæ trabes tabulatum ſuſtinentes ingentes rimas agebant, murus in cellam ſpectans etiam perforatus apparebat.

Quinque homines hac tempeſtate in culina conſidebant, quorum unus nihil ſenſit incommodi; mater infantem in ſinu geſtans proruebat ſemianimis ac aliquandiu animi patiebatur deliquium, crines cervicis aduſtæ apparebant ac ægrota ſentiebat ſtuporem in femore, infans verò illæſus permanebat etiamſi per aliquot paſſus è ſinu matris projiceretur. Quartus, vir robuſtus fumum nicotiani accenſi è fiſtula ſuctione proliciens in pavimentum prolapſus per quartam horæ partem ſyncope laborabat, atque de ſurditate utriuſque auris conquerebatur, quæ poſt aliquot dies abſque ope Medicamentorum evanuit.

Mulier, quæ quintam hujus tragædiæ perſonam in miſerando hoc theatro fulminis luce domus conflagrantis adinſtar lucente ſuſtinebat, animi deliquium per horam dimidiam patiebatur, quo tempore elapſo conquerebatur miſera de ſummis anxietatibus circa præcordia & de femoris ac cruris utriuſque atrocibus doloribus ac impotentia ad motum, pulſus tam debilis exiſtebat, ut palpantibus digitis vix occurreret.

Ce-

Cerevifia vinumque in cella contenta ingrati ſaporis erant.

Circa idem tempus tres equi currum trahentes cum viatore ſimili tempeſtate in pago quatuor horis ab urbe diſſito trucidati eſſe perhibentur, auriga intermedio inter equos & viatorem illæſo ac integro remanente; ſed de his, quæ tantum ab aliis accepi, loqui ſuperſedeo, prioris tempeſtatis effectus, quos meis oculis ipſe conſpexi, brevi oratione pro conſuetudine deducturus.

Unicuique qui Philoſophiam à limine ſaltem ſalutavit, manifeſtum eſt, tonitru ex eo originem trahere, quod nubes in nubem prolabens aërem intermedium cum impetu expellat, & ſi magna ſatis copia particularum ſulphurearum ac nitroſarum admixta ſit huic aëri, exoritur ſimul fulmen accenſione harum particularum.

Impetus igitur aëris valde agitati, domum aliaque in eadem contenta diſrupit, quod mirum videbitur haud ulli hoc tempore, quo aëris preſſio, variique ejuſdem effectus tot experimentis clariſſime demonſtrantur; adjuvit tamen non parum vis fulminis igne ſuo coruſco ac mirum in modum penetrante.

Plerique huc uſque perperam ſibi perſuaſerunt, diffractionem domuum, ruinam altarum turrium, alioſque horrendos effectus à tonitru productos fieri ope ac efficacia lapidis

cujuſdam, cunei figuram aliquatenus referentis, qui Belgicè dicitur *een donderbeitel.*

Dicunt tales lapides circa rudera murorum diffractorum profundè ſub terra deliteſcere, ac ſi inde eruti conſervantur, eoſdem tempore tonitruum ingruente diffluere ſudore; ſed mera fabula eſt. Quo pacto parvulus lapis ingentia templa ac turres immanes diſrumpere potis eſſet?

Penes me habui aliquandiu talem lapidem, quem quidam meorum amicorum ſatis magno pretio ſibi comparaverat, ſed nulla unquam tempeſtate ſudavit.

Atqui ſi forte ibidem loci, ubi tempeſtas præcipue vires ſuas exercuit, ſub terra inveniatur lapis idoneæ figuræ, mox fingitur eſſe productus à tonitru, ac cauſa creditur totius ruinæ, cum lapis ille innocuus ſit, ac abſque dubio diu ante obortam tempeſtatem ibidem delituerit.

Aderat in pavimento noſtro foramen conſpicuum ſed minimè profundum, ſic ut omnis de tali lapide ſuſpicio tolleretur.

Ab unoquoque propemodum habetur pro comperto vim fulminis intactâ vaginâ gladium ſemper liquefacere, ſed res longè aliter ſe habuit hic loci, nam ſerra permanſit integra, manubrium ligneum diffractum erat; fortaſſe aliquis reſpondere poſſet hoc potius à tonitru factum, fulmen huc parum aut nihil con-

contribuiſſe; ſed unde tunc linea illa nigricans & tanquam aduſta in muro, albo niſi ab igne fulmineo, exorta eſt?

Vinum autem & cereviſia ſaporem conſuetum amiſerant, quia mixtura debita particularum vi fulminis omnino turbata erat, unde illæ alio prorſus modo fibrillas linguæ agitabant.

Sed unde deduces deliquium animi, tres homines uno & eodem momento in terram disjiciens inopinato? ab impedita nimirum circulatione ſanguinis à fulmine nonnihil coagulati, nam ſicut in dolis vinum & cereviſia, ſic in arteriis & venis ſanguis mixturam exiguarum ſuarum particularum paſſus eſt mutationem aliquam.

Aër autem à tonitru impetuoſe agitatus organis auditus tantam vim intulit, ut gravis auditus unum ex illis corriperet qui tamen abſque ullis Medicamentis progreſſu temporis ſublatus eſt, quia auditus organa, aliquatenus diſtorta & læſa, ope circulationis ſanguinis & humorum priſtinum locum repetiverunt & ſanata ſunt.

Ultima vero fœmina ſublatâ ſyncope de ſummis anxietatibus circa præcordia conquerebatur, quia ſanguis tum temporis adhuc nonnihil coagulatus per exigua pulmonum vaſcula non ſine magna difficultate circulum ſuum abſolvere poterat.

Aderat etiam ingens femoris ac cruris utriuſque in hac muliere cruciatus & ad motum imbecillitas, quia impetus aëris à tonitru ſummopere agitati muſculos & membranasharum partium vehementer contudit.

Huic igitur mulieri propinavi tincturam anodinam ex opio & ſale tartari cum ſpiritu vini præparatam ad terrorem conceptum tollendum & doloris vehementiam mitigandam; deinde patiens per aliquot dies aſſumſit ſpiritum ſalis Armoniaci, ut ſanguis coagulatus aliquatenus hoc pacto diſſolveretur iterum & priſtinam fluiditatem recuperaret, non neglectis interea temporis idoneis linimentis; attamen his non obſtantibus mulier hæc per totum annum adhuc claudicavit parum altero pede, forſan ab ingenti contuſione circa trochanterem majorem femoris altè extantem, quales caſus mihi ſæpius in praxi obſervare contigit.

Vulgus credit, carne illæſa oſſa à tonitru confringi, ſed res longe aliter ſe habuit in hac muliere, cujus caro lædebatur oſſibus integris.

Qui plura deſiderat de fulminis effectibus mirabilibus, adeat Fabritium Hildanum centuria tertia obſervatione XXVI. ut & Petrum Borellum cent. II. Obſervatione Medico phyſica XXXVIII.

OB-

OBSERVATIO II.

De fracturæ perperam ſanatæ reſtitutione.

PUerulo octo annorum utrumque cruris os diffractum eſt obliquè, quæ barbitonſor pagi cujuſdam aut male repoſuit aut bene reſtituta male conſervavit. Nonâ poſt oſſium diffractionem ſeptimanâ ægrotulum cum Chirurgo ſatis experto hujus civitatis conveni, ac oſſa iterum conſolidata reperi ſed valde deformis aderat cruris diſtorſio & ad ambulandum ineptitudo quare oſſa de novo diffringenda eſſe judicavimus.

Prius igitur per octiduum impoſuimus cataplaſma confectum ex ſtercore columbino & lacte caprino, ut callus nempe hoc pacto magna ex parte diſſolveretur & emolliretur. Elapſo hoc tempore Chirurgus pueruli crus diſtortum utrâque manu contra genu tantâ vi appreſſit ut oſſa non ſine ſonitu rurſus diffringerentur; atque tunc poſt debitam extenſionem oſſa reſtituta ſunt ac ægrotus poſt aliquot ſeptimanas ſanatus eſt & ambulavit iterum.

In aliqua præcedentium Decadum dixi, ſi pollex pedis reſpiceret genu patientis, ſignum eſſe cruris bene reſtituti; leve ac exigui momenti videbitur forſan quibuſdam hoc moni-

tum, & tamen illud parvi faciendo prior Chirurgus hunc errorem commiſit, nam pollex pedis plus quam palmæ latitudine introrſum vergebat.

Quod ſi ſtercus columbinum cum lacte caprino miſtum callum jam per aliquot ſeptimanas coagulatum emollire & diſſolvere poſſit, haud incredibile videtur idem remedium multis duris tumoribus cum fructu poſſe applicari.

In Roberti Knox relatione Hiſtorica planta eſſe dicitur in Inſula Ceylon (ut legi in actis Philoſophicis Leipſienſibus) quæ bihorio tantum applicata oſſa fracta iterum penitus conſolidat.

Mira ſane res, & indagatione penitiori digna; legimus quidem aquas nonnullas reperiri, quæ paucis momentis mollia quævis corpora in petram convertunt, unde concludere poſſemus, haud impoſſibilem eſſe laudatam efficaciam hujus herbæ, verumenimvero ſi hæc res ita ſe haberet, iſta Planta ex Inſula Ceylon jamdudum ad nos delata fuiſſet.

Dum de oſſibus fractis verba facio, annectere lubet ſequentem Hiſtoriam, quam excerpſi ex actis Philoſophicis Leipſienſibus menſis Novembris Anni 1685. pag. 513.

Anni ſunt plures, cum vir quidam ex caſu ſibi brachium ſiniſtrum ad quatuor à carpo digitos

gitos tranſverſos ita fregit, ut utrumque ulnæ & radii os in tranſverſum diffractum haberet, & omnimodo diſunitum. Mox equidem chirurgi pro brachio reponendo fuere acceſſiti; vir tamen hic doloris vehementioris metu tangi ab iiſdem plane recuſavit abnuendo unà faſcias ipſas, quibus brachium commode deligaretur.

E diverſo brachium potius commovere incepit, atque huic poſtea motui tali ſucceſſu aſſuevit, ut brachium vel in ipſo fracturæ flecteret loco; in quo ſtatu, commovendo videlicet manum, ac duobus in locis uſque dolore vel incommodo ullo cubiti os flectendo, ſatis diu vitam protraxit. Poſtquam verò eſſet defunctus, unus è Chirurgis, qui ipſum viſitaverant, brachium hoc ab ejus petiit agnatis, muſculiſque reſciſſis oppido novam in fractura factam invenit articulationem ſequenti diſpoſitam ratione.

Scilicet ex parte flexus cubiti in utriuſque oſſis extremitate caput quoddam rotundum apophyſeos nomine inſignitum occurrit; ex parte autem carpi duæ adſunt cavitates ſatis profundæ, capitibus oſſis cujuſlibet recipiendis inſervientes. Dehinc ipſum perioſtium, quod tempore fracturæ erat laceratum, circumcirca majori præditum obſervatur craſſitie, adeo ut ligamenti vicem pro articulatione firmandâ præſtet. Tandem cavitatum harum

rum oræ à parte interiori multo minùs advertuntur elevatæ, quam à parte quidem poſteriori, unde duo notabiles producebantur effectus, quippe ex una regione ſatis ſic erat opportunitatis pro meliori flexionis motu ineundo, ex altera verò nimia brachii extenſio hoc in loco impediebatur, ſimili ferè modo ac in cubiti flexura fieri deprehenditur.

Duo hic ſeſe offerunt conſideratu digna, quorum rationes indagare omnino merentur; primum eſt, qua ratione articulatio talis nova fuerit concinnata; alterum vero, quomodo hic vir cubitum eo in loco flectere potuerit, cum abſque dubio muſculi novi, motui iſti inſervientes, formati fuerint nulli. Quæ meæ circa utramque quæſtionem ſint conjecturæ ea nunc proferam lege, ut aliorum majori me perſpicaciâ pollentium ſubjiciam judicio.

Quo intelligatur ratio, quâ talis articulus efformatus ſit, animo concipiatur oportet, oſſium brachii, poſtquam utrumque in tranſverſum fractum ac penitus disjunctum eſſet, extremitates nihilominus ſibi invicem oppoſitas, ſimulque unam ſupra alteram ita permanſiſſe adaptatas, ut calli materies è qualibet oſſium extremitate ſtillans, haud dubie illas denuo agglutinaſſet, niſi brachium continuo agitatum fuiſſet. Hic ſiquidem motus in cauſa fuit, quod materia calli non ſaltem à fractu-

fracturæ lateribus defluxerit inſenſibiliter, ſed &, quia viſcida & glutinoſa eſt, oſſium fractorum adhæſerit margini, ubi temporis progreſſu ſpecies quædam limbi eum in modum, quo etiamnum in oſſibus cernitur, fuit effecta, qui limbus cavitatis loco eſt, ex carpi potius quam cubiti parte, ob declivem carpi ſitum concinnatus. Cavitate vero ſic formatâ ipſis oſſium extremitatibus ex parte cubiti neceſſario capitis ſeu apophyſeos figura erat recipienda, quoniam materia calli tota exudans mollis atque fluida, dum motu brachii ad alteras oſſium extremitates ferebatur, non poterat non ad eam rationem, qua illæ diſpoſitæ erant, formari, hoc eſt, propter concavam cavitatis figuram evadere convexa; ſed priuſquam motus, qui in nova iſta articulatione fiebat, enodetur, duo veniunt conſideranda; primò muſculos pleroſque ulnæ ac radii oſſibus ſuperſtratos ubique fere duobus hiſce oſſibus annecti & agglutinari; deinde carpum, veluti partem mobilem reſpectu cubiti, verſus hunc ſecundum regulas motus muſculorum flecti. Quibus ſuppoſitis, ſi nova quædam formetur pars mobilis, ſeu, quod idem eſt, ſi duo oſſa penitus frangantur, muſculi agentes neceſſario cubitum in articulatione videntur flectere, extremitates quippe oſſium eorum, quæ ſunt ex parte carpi, eodem modo ac ſi

nova

nova eſſent oſſa, evadunt mobiles reſpectu cubiti & flectantur oportet ratione adhærentium muſculorum, contractionis tempore neceſſario partes diviſas ſeu ruptas, quibus annectuntur, adducentium.

Atque hæc ratio ejuſmodi motus eſt mechanica, muſculorum connexioni cum oſſibus ſuperſtructa, verum ſi talis connexio haud eſſet, idem nihilominus motus adhuc procedere poſſet, quia oſſium ulnæ ac radii extremitates, quibuſcum carpus articulatur, cum non ſint ſtabiles, neceſſario carpi ſequerentur motum, id eſt, muſculi carpi agentes trahere omnino cubitum verſus deberent partes carpum fulcientes, veluti mobiles factas.

Meum non eſt in conſequentias hic inquirere, quæ in obſervatione hac necti queunt; Chirurgi interim exinde poterunt diſcere, quam neceſſarium ſit, oſſa fracta, ut reuniantur, deligare faſciis, eademque ſervare immobilia; ab altera autem parte obſervabunt inde Phyſici, naturam in rebus extraordinariis iiſdem ſemper viis inſiſtere, ideoque haud eſſe credendum, quod omne monſtroſum nobis viſum effectus quidam ſit fortunæ, vel naturæ quædam aberratio, ſed quod omne potius in mundo per conſtantes motus fiat leges à Deo in generationis ac conſervationis corporum gratiam ſtabilitas. Præterea certus

ſum

ſum alias adhuc inde ſequelas, quoad ſucci oſſium nutritii motum & quoad rationem, qua eorum formentur articulationes, poſſe inferri, ſed locus hic minimè eſt hanc excutiendi materiam.

Ad noſtram regredior obſervationem, quæ rariſſima videtur, maximèque ſingularis, qualem ſimilem apud Authorum licuit invenire neminem. Verum eſt, quod Fabritius Hildanus centuria tertia Obſervatione LXXXXI. refert, in Viro quodam, poſtquam brachium idem ſiniſtrum inter cubitum & carpum haberet confractum, duoque oſſa omnino inter ſe disjuncta unà cum inſigni carnis contuſione, ingentem ortam fuiſſe ſuppurationem, qua durante multa prodiiſſe oſſicula; remittentibus verò ſymptomatibus & vulneribus conſolidatis oſſa nihilominus permanſiſſe disjuncta, ita quidem, ut veluti novum quendam conſtituerint articulum; viſum enim, ubi dextram adhiberet manum, brachium ſiniſtrum in ipſo fracturæ loco antrorſum & retrorſum duxiſſe. Unde cernere eſt, magnam quidem inter utramque Hiſtoriam intercedere convenientiam; interim tamen non una prorſus eademque res mihi videtur. Certum eſt in viro, de quo Fabritius Hildanus loquitur, oſſa haud denuo fuiſſe conjuncta, quæ eſt ratio, cur brachium in fracturæ flecteret loco, verum inde non ſequitur,

quitur, articulationem quandam ibi fuiſſe factam, quia tali in caſu vir iſte abſque dextræ manus auxilio brachium ſiniſtrum æquè commoviſſet, ac ille, de quo nos diſſerimus. Quicquid itaque inferre inde licet, huc recidit, nullum callum, cum inſignis facta fuerit ſuppuratio, multaque una prodierint oſſicula, fuiſſe generatum pro oſſibus fractis uniendis; aſt non video, quomodo elici exinde poſſit, ullam in modo enarrata fractura factam fuiſſe articulationem, præprimis cum Authori obſervationem hanc commemoranti occaſio defuerit, eam ex oſſium brachii poſt viri mortem ſcrutinio aſſerendi.

OBSERVATIO III.

De ruptura uveæ.

JUveni octodecim circiter annorum ante aliquot menſes oculus ſiniſter ictu baculi læſus eſt vehementer. Accerſitus ad eum neque pupillam neque Iridem viſu diſtinguere poteram, nam nigredo, quæ alias per pupillam tantum in conſpectum venit, in oculo læſo per totam illam partem corneæ, quæ pellucida eſt, extendebatur, quare memor obſervationis decimæ quintæ, centuriæ quintæ Frabritii Hildani, mox prædixi tunicam uveam diſruptam eſſe, ideoque viſum illius

oculi

oculi amiſſum nullis Medicamentis poſſe reſtitui.

Impoſuimus igitur remedia ad inflammationem abigendam idonea, atque ægroto valediximus in caſtra abeunti.

Sed unde fit, ut uveâ diſruptâ color variegatus Iridis extemplo mutetur in nigrum? Fabritius Hildanus loco mox citato curioſam hanc quæſtionem ſicco pede tranſit, quapropter nos jam temporis videbimus, an eandem feliciter ſolvere valeamus, tentabimus ſaltem.

Pupilla nigra eſt, ut ait Clariſſimus Plempius, tum quia tunicæ pupillam ambientes nigræ ſunt, tum quia in profundo ſita eſt, profunda enim umbram faciunt, at hæ obſcuræ & nigritudini affines ſunt.

Circulare ſpatium inter crepidinem foraminis uveæ & oram tunicæ adnatæ interjacens habet colorem Iridi non abſimilem ab uvea ſubjecta ita colorata, ubi duplicata retrograditur ac aliquantum diſtat à cornea, interjectâ paucâ quantitate humoris aquei.

Hinc jam ſatis apparet, iridum diſruptâ tunicâ uveâ ac humore aqueo per conſequens majori copia ſpatium intermedium occupante, neceſſario mutari debere in colorem nigrum, non alia de cauſa, quam quia ille locus, ſicut pupilla, ob profunditatem ſuam umbram facit.

Sed

Sed quamobrem viſus diſruptâ tunica uvea ſtatim deperditur? Si Fabritium Hildanum auſcultes hac ſuper ratiocinantem, reſpondebit tibi, quod ſpiritus viſivi, quia diſperguntur, non amplius res objectas inter ſe diſtinguere poſſint, ſed hanc opinionem præjudiciis nitentem Platonis ac Galeni, qui credebant viſionem fieri per emiſſionem ſpirituum viſoriorum Vopiſcus Fortunatus Plempius ſatis refutavit, à quo etiam ex parte ſolutionem hujus quæſtionis mutuabor.

Ad obſcuram faciendum oculi cameram uvea conſtructa fuit, ut externa nempe objecta hoc pacto videantur, ſi enim non obſcura ſed clara eſſet ac lucida, nihil quicquam oculis comprehenderetur. In quo ut mihi aſſentiaris, ingredere mecum clauſum & obſcuratum conclave; quo igitur magis hoc conclave rimis omnibus occluſis fuerit obtenebratum, eò vivacius colores omnes rerum foris ſitarum repræſentantur; quod ſi verò una vel altera recluſa rima lumen intromittas, vel inferas candelam, tota pictura evaneſcit; ratio eſt, quia externum lumen fortius adimit aſpectum debiliorum illarum facularum à rebus viſibilibus emiſſarum. Hujus ad inſtar plane in oculo fit, quia enim viſio fit per picturam in tunica retina expreſſam, niſi partes circumſtantes obſcuræ ſint, diluetur pictura illa, atque ita non fiet viſio. Et hoc primum

primum potiſſimumque eſt uveæ officium, inducere, inquam, obſcuritatem, ne nimirum lumen ſubintrans objectorum viſibilium picturam obliteret, ad quod officium præſtandum conducit quoque anterioris ejus partis craſſities, ex duplicatione illius orta, ut nempe reddatur bene opaca, nihil tranſmittens luminis, quod quoquo pacto fortaſſis, ſi ſimplex fuiſſet & tenuis, tranſmiſiſſet. Quod ſi jam diſrupta tunica uvea obſcuritas cameræ oculi tollatur, ſatis apparet, viſum pariter debere deperdi.

Antequam hanc obſervationem finiam, aſpergam adhuc unum aut alterum floſculum decerptum ex ophthalmographia Clariſſimi Plempii, quia liber ille non cuivis obvius eſt.

Mirum eſt, quod Galenus affirmare auſus ſit, inferiorem palpebram immobilem eſſe, cum unicuique ſpeculum conſulenti manifeſtus ſit illius motus.

Cauſa myopiæ in eo ſita eſt, quod retina longius abſit ab humore criſtallino, qui quoque paulo convexior eſt, & ſic radii ab objectis longinquis venientes, junguntur, antequam retinam attingant, unde confuſe videmus.

Myopes autem, ubi ſeneſcunt, melius vident, quia tunc temporis humor vitreus interjectus ob ſenium aliquatenus conſumitur,

& ſui retina ad humorem criſtallinum propius accedit; atque hoc eſt, quo me cum Plempio eodem malo laborare ſolito conſolor.

Luſcioſi vel myopes, ubi attente aliquid intueri volunt, oculis connivent & ſic accuratius vident, quia hoc pacto palpebrarum limbo inſertiſque ciliis faciunt umbram pupilla, excluduntque cœli lucem, quâ pictura in tunica retiformi opprimitur, quo enim oculi camera minus admittit lucis, eo vivacius, diſtinctiuſque in ipſa viſibilium repræſentatio exhibetur.

Luſcioſi magnas literas pingere debent, nam minutè, ut plerunque ſolent, ſcribendo, malum augent, quia ſic oculum aſſuefaciunt ad proxima ſolum videnda.

Præterea luſcioſi non debent uti perſpiciliis, quia hæc morboſum retinæ ſitum confirmant.

Luſcioſis etiam averſa ab equis facie curru vehi prodeſt, hoc namque pacto à ſingulis objectis, quæ modo propinqua erant, mox ſenſim recedunt, & ſic ſenſim quoque antrorſum prolicitur retiformis, viſuſque pariter remotis rebus contuendis aſſueſcit.

Ad majorem oculi angulum foramen eſt, in oſſe lachrymali, quod in nares pervium eſt, & à naribus in palatum ducit, per quod ocularia medicamenta quandoque ſolent emungi ab aliis, ab aliis iterum exſpui; ego cer-

certe memini adhuc, cum oculo infunderem collyrium ab aloë additâ amaricans, me ſaporem amarum in lingua deguſtaſſe; ſic Adrianus Spiegelius Profeſſor Patavinus olim doctiſſimo Plempio narravit, ſe pernoviſſe quendam Empiricum, qui certâ aquâ oculis infuſâ duas treſve ſedes ægris ſuis procurabat; percolabatur nempe aqua illa cathartica in palatum & os, eademque cum ſaliva in ventriculum deglutiebatur atque ita tum purgationem ciebat.

Vidi quoque fœminam, per cujus oculos, ubi hæmorrhagia marium laborabat, ſanguis promanabat.

Quis morbus fuit, qui Tobiæ Patri cœcitatem induxit? albugo ſcilicet, nam fimus hirundinum incidens in oculos, partes ſenſus adeo acris, ambuſſit aliquatenus extremam membranarum ſuperfiem, unde primo inflammatio ac deinde albugo exorta eſt; eſt autem albugo cicatrix quædam ſuperficialis membranam corneam obſidens; illa, quia opaca eſt, ſpecies rerum externarum non tranſmittit, eoque hominem excœcat.

Iſthæc tamen cœcitas ſanata eſt & quidem naturaliter, nam Cap. XI. ita habetur: Tunc ſumens Tobias de felle piſcis linivit oculos Patris ſui & ſuſtinuit dimidiam fere horam, & cœpit albugo ex oculis ejus quaſi membrana ovi egredi, quam apprehendens Tobias

traxit ab oculis ejus, ſtatimque viſum recepit; qui piſcis non abſimiliter verò conjicitur fuiſſe callyonymus ſeu uranoſcopus, vel certe hyena, hujus enim utriuſque ſel præ cæteris maxime commendatur extergendis inveteratis albuginibus à Galeno Plinioque Cardanus aliique putant verum eſſe augurium non timendi mortem in ægritudine, quamdiu oculorum pupillæ imaginem reddunt, ſed falluntur miſerè, nam pupilla reddit imaginem, quia cornea lævis & nitens reddit appulſas ſpecies, quamdiu ergo illam lævitatem nitoremque non amittit cornea, reflectentur ſemper ſpecies, adeoque imago exhiberi non deſinet, atqui & inſtante morte & poſt mortem cornea lævis manet & nitens, ac propterea reddit, ſicut ante, imaginem. Sed & ablatâ corneâ & effuſo humore aqueo cryſtallinus reddit imaginem in oculo mortuo, præſente candelæ lumine; imo Plempius affirmat, ſe vidiſſe ſæpius non ſolum moriturorum ſed & mortuorum pupillas reddere imagines. Obſervatum eſt, oculis eorum, quibus hæmorrhagia narium inſtat, obverſari quaſi fila rubra, quod fit à turgeſcentibus membranæ araneæ vel vitrei humoris venulis.

Tunica cornea multiplex eſſe reperitur, inter cujus laminas nonnunquam pus colligitur & efficit hypopyum. Maxima Sympathia eſt inter oculorum & temporum muſculos ob

par-

participationem rami ejuſdem nervi. Strabiſmus exoritur à convulſione vel paralyſi; quod ſi autem ægrum poſt Epilepſiam corripiat, fit à convulſione.

Apophlegmatiſmi laudantur à Plempio in affectibus oculorum, quia à palato non longe abeſt opticorum nervorum origo, ſed ſternutatoria & errhina damnantur ab eodem.

Puſtula nigra in cornea melior quam alba, quia non tam profunda eſt. Cataplaſma non convenit in puſtulis corneæ ob metum ſuppurationis.

Cœruleus ac viridis color viſum recreare dicitur, ruber verò oculos inflammare perhibetur, unde ophthalmia laborantibus ipſius aſpectu interdicimus; è contra verò in variolis & morbillis commendant non ſolum aſpectum ſed & circumamictum, ut tarda (ſicut opinantur) fervidioris ſanguinis eruptio acceleretur, ſed ridicula ratio eſt, & ſi ruber color oculos inflammat, in variolis & morbillis longe abeſſe debet, quandoquidem his morbis laborantes facillime corripiuntur inflammatione oculorum, in cujus quoque præſervatione non parva medelæ pars conſiſtit.

Observatio IV.

De diſruptione tunicæ uveæ ab interna cauſa.

MOx locuti ſumus de tunica uvea ab externa cauſa diſrupta, in hac verò obſervatione agemus de eadem internè dilacerata, cujus exemplum non memini me uſquam legiſſe. Anus nimirum octoginta circiter annorum per quatriduum continuum miſerè conqueſta de ingenti oculi dextri cruciatu venit ad me ac oſtendit oculum, in cujus membrana adnata offendi inflammationem non valde magnam; nigrities autem pupillæ extendebatur uſque ad album oculi, Iride in totum ſublatâ; puris ne hilum quidem intra oculum laborantem delitéſcebat. Dolor adhuc aderat & patiens oculo læſo parum aut nihil videbat.

His phænomenis bene penſitatis indicabam tunicam uveam ab interna cauſa diſruptam eſſe illa in parte, ubi foramen pupilla efficit fibrillæ ſcilicet uvea, propter inflammationem oculi exortam forſitan nimis tenſæ, facile dilacerari potuerunt, dum ſuccus nerveus majori copia ac impetu, quam alias ſolet ad uveam conſueto more contrahendam & pupillam coarctandam, in hanc tunicam provolabat.

Extemplo prædixi ægrotæ viſum amiſſum illius oculi nullo unquam tempore reſtitutum iri, & ſic præſcripto cataplaſmate anodino & pilulis blandè purgantibus miſeram hanc anum dimiſi.

OBSERVATIO V.

De vulnere penetrante uſque in cavitatem oſſis frontis circa ſupercilium ſiniſtrum.

NOn ita pridem pullus equinus calcitrando puerum duodecim circiter annorum paulo ſupra oculum ſiniſtrum in oſſe frontis ita vulneravit, ut fragmentum oſſeum ſatis magnum triduo poſt vulnus acceptum à Chirurgo eximeretur. Vulnus valde profundum apparebat, quia ſitum erat in altera cavitatum oſſis frontis, quæ reperiuntur circa ſupercilia. In medicamentis impoſitis motus quidam tremulus animadvertebatur, non aliter ac ſi proveniret ab agitatione cerebri palpitantis, cum tamen vera hujus motus cauſa foret aër per nares in cavitatem illam propulſus.

Chirurgus dexterrimus nomine Johannes Lemming, vulnus hoc linteo melle roſarum imbuto aliiſque idoneis medicamentis intra bimeſtre ſpatium feliciſſime ſanavit ac cicatrice ſtabili omni ex parte obduxit, quod tamen rariſſime contingit teſte Paræo aliiſque præ-

ſtantiſſimis Chirurgiæ ſcriptoribus. Sed unde fit, ut vulnus in cavitatem hanc oſſis frontis penetrans tam infrequenter iterum coaleſcat, nullâ relictâ fiſtulâ immedicabili? Aër nempe per nares in cavitatem illam continuo admiſſus ingens medelæ obſtaculum eſt, ſed datur adhuc aliud, quod adeo difficilem reddit hujus vulneris ſanationem; cutis integra nempe vulneri contermina intro in cavitatem convolvitur & intorquetur corrugando, unde contingit, ut vulnus hoc ſæpenumero degeneret in fiſtulam nulla arte medicabilem, cujus incommodi devitandi cauſa Chirurgus noſter labia decurtavit nonnihil, ut ita caro facilius os, & cicatrix carnem contegeret, atque hæc eſt obſervatio practica, quæ etiam in aliis vulneribus locum habere poteſt.

Cavitas hæc obducitur humore viſcido haud abſimili ſubſtantiæ cerebri, atque hinc facillime falli poſſunt artis chirurgicæ tyrones, exiſtimantes perperam cerebrum ipſum apertum eſſe & vulneratum, præſertim ubi motum illum tremulum in medicamentis applicatis conſpiciunt, quod notatu haud indignum videtur.

OBSERVATIO VI.

De ſuppuratione mamillæ in infante modo nato.

E Mamilla infantis modo nati multum liquoris ſeroſi profluebat, aliquandiu, deinde ſubſiſtens ille liquor acorem contraxit, unde inflammatio, durities tandemque ſuppuratio mamillæ ſubſecuta eſt, quæ tamen haud difficulter emplaſtro ſtiptico Paracelſi ſanata fuit.

Malum hoc infantem non corripuiſſet, ſi parentes humorem hunc ſeroſum ſuctione aut alio modo è mamilla elicuiſſent, ac emplaſtrum coagulatos humores diſſolvens impoſuiſſent.

Si interroges cui uſui deſtinatus ſit hic liquor ſeroſus è mamillis fœtus profluens, dum ille adhuc in uteri ergaſtulo deliteſcit, Johannes Bohnius in circulo Anatomico phyſiologico tibi reſpondebit, humorem tunicæ animi inde potiſſimum provenire.

OBSERVATIO VII.

De hemiplegia inopinato ſanata.

PUella viginti circiter annorum jam toto anno ægrotaverat alterius lateris paralyſi,

ſic ut ſcipionibus innixa vix poſſet incedere; multa medicamenta uſurpata ſunt per longum temporis intervallum ad malum iſtud profligandum, ſed ſine fructu.

Frater ægrotulæ, parvum cuniculum, quem in ſylva manibus ceperat, inſciæ ipſius nuchæ inopinato impoſuit, unde patiens mirum in modum exhorruit, ac mox, terrore evaneſcente, rejectis ſcipionibus iterum ambulavit, ab hemiplegia momento temporis ſanata.

Unde tam ſubita medela? nimirum paſſione terroris ſpiritus animales valde agitati ſunt & propulſi præcipue ſecundum leges motuum animalium in partem illam, quæ à cuniculo tangebatur; atque illo impetu nervi internè obſtructi vel externè compreſſi feliciter iterum reſerati ſunt.

Curatio hæc, licet miranda, non tamen inaudita eſt, ſic apud Clariſſimum Schenkium libro primo Obſervationum legere licet, quomodo unus vehementi ira percitus, alter ſubito terrore ob ædium, in quibus decumbebat, incendium contremiſcens, à paralyſi pertinaci inexſpectato iterum convaluerit.

Ob-

OBSERVATIO VIII.

De ingenti tumore è nucha dependente ſectione feliciter ſanato.

MUlieri quadraginta duos annos natæ ante octodecim annos tuberculum piſi magnitudinem vix excedens in nucha excreverat, indolens, durum, ejuſdemque cum cute coloris, quod ſenſim & ſine ſenſu in incredibilem molem adauctum eſt, imo ramus venæ jugularis utrinque cum tumore tantum incrementum ſumſerat, ut digiti craſſitiem adæquaret. Interea temporis ægrota adhuc bis peperit, ac reliquo tempore menſtrua ſolito more fluebant. Ante aliquot menſes miſeram hanc fœminam dolor tumoris excruciare cœpit, tandemque excreſcentia hæc ſponte aperta eſt, ac, ſicut ſancte aſſeverabat & pluribus teſtibus nobis confirmabat patiens, unicâ vice octodecim puris libræ ex eadem profluxerunt.

Poſtquam mulier hæc Arenacum venerat, invenimus in cavitate tumoris ſubſtantiam glandulis non abſimilem, ſed quia fœtere incipiebat, excreſcentiam reliquam cultro ſuſtulimus, quæ adæquabat adhuc pondus undecim librarum communium. Sanguinis fluxum, qui non valde vehemens erat, ido-

neis medicamentis facile cohibuimus. Deinde radicem mali tam horrendi valde duram, ne repullularet forſan aliquando, ſuſtulimus frequenti impoſitione pulveris, quem Clariſſimus Paulus Barbette in fine Chirurgiæ ſuæ coronidis loco deſcribit. Atque ita Patiens duorum menſium ſpatio ab hoc tam immani onere liberata fuit, & vivit non tantum incolumis, ſed & ante aliquod tempus fœtum edidit ſanum & alacrem.

Mirum eſt, cutim tantopere extendi potuiſſe abſque ruptione, nam pori ejuſdem plus quam decuplo majores apparebant ac alias ſolent. Deinde vero, ubi cutis amplius diſtendi non poterat, dolor extenſione nimiâ exoriebatur, qui propter ſuppurationem maxime intendebatur.

Vaſa ſanguifera cum tumore longe lateque accreſcebant, unde manifeſtum evadit, partes vulgo dictas ſpermaticas abſciſſas etiam poſſe regenerari contra pervulgatam opinionem veterum.

Miror etiam, quod fœmina hæc pepererit, quodque reliquo tempore menſtrua non ſubſtiterint, cum tantum chyli fœtui ac materiæ menſtruorum ſubduceretur in alimentum & incrementum tanti tumoris.

Unica vice tot puris libræ profluxerunt ex hoc tumore; ſed dicet forſan aliquis, hic eſſe erratum contra artem chirurgicam, quæ docet

eet pus partitis vicibus debere evacuari; ſic eſt, atqui patiens habitabat in pago quodam, ubi nullus Chirurgus aderat, qui illud alias prohibuiſſet abſque dubio; & quanquam tanta puris copia ſimul exierit, ægra tamen exinde nullum paſſa fuit animi deliquium.

Antequam excreſcentiæ hujus ſectionem aggrederemur, pervolvebam librum nonum Gregorii Horſtii, ubi Obſervatio decima quarta hanc exhibet hiſtoriam.

Vir ſpectatus annis circiter ſeptendecim abſceſſum ingentem infra nucham (natam vel naphtam vocant) inter ſcapulas dependentem magna cum moleſtiâ geſtaverat; hujus ponderoſitatis pertæſus Chirurgo eandem auferendam commiſit. Tumore feliciter radicitus ablato, ſenſim viſus hebetior factus eſt & augeſcente indies malo, circa ætatis annum ſeptuageſimum quintum omnis pænè videndi uſus deficere cœpit; ne igitur omni privaretur videndi potentia, Oculiſtæ curandum ſe dedit. Curâ abſolutâ pro diminuta ablatam omnino tulit viſionem, ita ut vitam jam in tenebris agat, nec lumen cœli videat amplius.

Hic caſus me propemodum deterruiſſet à propoſito tumorem ſectione auferendi, ut & hiſtoria puellæ duorum menſium, quæ ex excreſcentia circa nucham, quam conſtrictione cum filo ſericeo tollere ſatagebant,

mortua eſt, multa aqua ex tumore ſponte aperto profluente, ut videre licet apud expertiſſimum Foreſtum libro tertio tumorum præter naturam, obſervatione ſeptima.

Præterea magna excreſcentiæ moles nobis timorem mali ſucceſſus incutiebat, ſed ſpes iterum magna affulgebat, ubi perlegebam, quo pacto Benivenius (ut Foreſtus loco mox citato refert) excreſcentiam ſexaginta librarum conſtrictione per vinculum & ferro candente feliciter ſuſtulerit. Quapropter operationem audacter aggreſſi ſumus, ægramque moleſto hoc pondere levavimus.

OBSERVATIO. IX.

De loquela depravata ob duplicem uvulam.

NOn ita pridem venit ad me puer octennis, qui conquerebatur, quod ultimas verborum ſyllabas difficulter pronunciaret. Inſpicio linguam, ſed nihil mali in eadem offendo, quare penitius loquelæ depravatæ originem inveſtigans invenio duas uvulas ex faucibus dependentes, quæ, dum puer os aperiebat, à ſe invicem ſeparabantur, alias ſatis conjunctæ, unde mox conjeci aërem ex pulmone propulſum ac per anguſtias utriuſque uvulæ intermedias progredientem loquelæ vitium afferre, ſed immedicabile, nam

ſi uvularum altera ſectione tolleretur, ob meatum inde in nares pervium loquela fortaſſis adhuc magis depravaretur, quare puerum dimiſi.

Observatio X.

De tuberculo frontis ſanato.

Virgo quadraginta præter propter annorum jam per longum tempus geſtaverat in fronte tumorem habentem molem globuli luſorii, ejuſdem cum cute coloris, ac doloris expertem.

Impoſuerat ægra aliquandiu laminam plumbeam, aliaque media uſurpaverat, ſed fruſtra; poſt aliquod tempus cutis ſponte aperiebatur, & tunc ipſum tuberculum nudum in conſpectum veniebat cum membrana ſatis craſſa, in qua continebatur materia colore & conſiſtentia perſimilis melli ad duritiem cocto, unde tuberculum hoc meliceridis nomine forſitan haud incongrue poſſet appellari. Quo pacto tumores membranâ propria incluſi generentur, antea in prægreſſis decadibus ſatis prolixe explicui, qua propter illud hic loci non repetam.

Forſan materia in tuberculo contenta anteà mellis inſtar fluida fuit, & calore corporis conſueto avolantibus ſub forma vaporis particulis

ticulis fluidioribus conſiſtentiam hanc duriuſculam nacta fuit.

Quod parvulus hic tumor apertus ſit, abſque dubio provenit à compreſſione laminæ plumbeæ impoſitæ; ſed mirum mihi videbatur, quod ne guttula quidem puris ex aperto tumore vel partibus vicinis prodiret, quamvis medicamenta mundificantia vulgo ſic dicta applicarentur, quamobrem coactus fui imponere corroſivum, unde non tantum pus incipiebat profluere, ſed eſchara cum tota tuberculi membrana ac materia intus contenta intra octiduum ſeparabatur, & ſic cavitas ope balſami Arcæi brevi temporis ſpatio carne impleta & linteorum carptorum ſiccorum ope cicatrice haud deformi obducta fuit.

Similem tumorem adhuc ſemel conſpexi in pectore ſenis, cujus materia contenta melli cocto ſimillima extra cutis ſponte apertæ marginem prominebat haud aliter ac lapis aliquis pretioſus extra annulum aureum extat, cui includitur; ſed patiens hic edoctus à me, nihil mali inde timendum eſſe, tumorem in pectore ad mortem uſque geſtavit ſine incommodo.

Decadis octava

F I N I S.

DE-

DECADIS NONÆ.

OBSERVATIO I.

De fungo brachii mirando.

CIrca initium Aprilis Anni 1691. Vir triginta trium annorum primum ſenſit tumorem duriuſculum ſub axilla dextra, ejuſdem cum cute coloris, indolentem ac ovum gallinaceum mole ſua adæquantem, qui fortaſſis diutius illic hæſit & delituit, ſed patiens non animadvertit, quia non dolebat malum.

Præterea tumor prædicto mollior ſupra humerum ejuſdem lateris in conſpectum veniebat, expers doloris, ac ejuſdem coloris ac molis cum eo, qui ſub axilla deliteſcebat.

Patiens etiam tuſſi ſicca, & quidem noctu præcipue, infeſtabatur & ſæpiſſime laborabat hæmorrhoidibus valde dolorificis.

Æger contra tuſſim bis autter de die devorabat bolum balſami Lucatelli nebulâ involutum, nec ſine ſucceſſu; ac hæmorrhoidibus feliciter medebatur emulſione ſeminis violarum cum ſyrupo earundem mixtæ, quæ leniter etiam alvum laxabat.

Quantum ad tumores attinet, ego cum aliis

aliis medicis judicabam eoſdem originem trahere ex humore viſcoſo, quapropter etiam impoſuimus emplaſtrum de ranis cum duplici mercurio ad attenuandos nempe hos humores viſcidos; ſed tumores interea temporis quotidie magis magiſque accreſcebant & præprimis quidem tumor, qui articulum humeri occupabat; hic etenim brevi temporis ſpatio non tantum incredibile incrementum capiebat, ſed deſinebat etiam in acutum ruborem, qui dolebat & palpantibus digitis undulationem quandam liquoris offerre videbatur, imo tumoris extremitas tam mollis exiſtebat, ut juraſſes pus ibidem deliteſcere, quare medicamenta applicuimus ſuppurantia, unde tumor tandem elevabatur in mucronem valde acutum, dolorificum, mollem atque rubicundum, quare, inito conſilio, tumor ſcalpello apertus eſt, die 22. Junii, ſed contra plurium opinionem nihil effluxit præter paucum ſanguinem, quamvis ſpecillum valde profunde adigi poſſet in tumorem apertum ſine dolore aut ulla ſenſibili reſiſtentia.

Impoſita eſt igitur tunc temporis turunda ſatis longa cum unguento digeſtivo, injectio maturans uſurpabatur, ac ſuper imponebatur cataplaſma emolliens, quia ſperabamus, tumorem hoc pacto ad ſuppurationem poſſe perduci, ſed in caſſum.

In-

Interea temporis ter de die aſſumebat ægrotus ſex uncias decocti chinæ & ſarſæ parillæ, ad tollendam acredinem ſanguinis, ad attenuandos viſcoſos humores ac ad reſerandas tubulorum obſtructiones, quæ pleroſque tumores producunt.

Cum injectio propellebatur in aperturam, ſæpenumero ſanguinis fluxus producebatur, quare ab ea temperavimus.

Cum turunda extrahebatur, prodibat etiam aliquando ſanguis, quamobrem eandem etiam reliquimus.

Dum hæc agebantur, caro luxurians ex apertura prorumpere incipiebat ad inſtar piſi mediocris, cui impoſuimus alumen uſtum mixtum cum mercurio præcipitato rubro, ſed fruſtra, quare applicuimus pulverem corroſivum, quem Clariſſimus Paulus Barbette deſcribit in fine Anatomiæ ſuæ practicæ, atqui hic in carnem fungoſam non magis agebat quam alter pulvis.

Fungus interim intra paucos dies adæquabat nucem juglandem ac foramen ſcalpello factum mirum in modum extendebat, ſic ut coacti fuerimus eundem ſectione auferre, ſed, ecce, intra triduum renaſcebatur amplior, quam ante fuerat.

Amputavimus igitur iterum eundem, iterumque paucis diebus interjectis priorem molem adæquabat, ſi non ſuperabat; ac ubi ve-

veſtimenta fungum jam aliquatenus nigricantem leviter tantum attingebant, ſequebatur extemplo fluxus ſanguinis non contemnendus, quamobrem eundem tertiò abſcidimus ſcalpello, ac ferro candente relictam fungi portionem attigimus, quo tempore dimidia libra ſanguinis præter propter promanabat, unde ægrotus leve animi patiebatur deliquium.

Cauterium actuale adhuc per aliquot dies continuos applicuimus tam ad excreſcentiam quam hæmorrhagiam compeſcendam, ſed nihil juvabat, nam fungus de die in diem majus incrementum capeſſebat, & eſchara cauterio actuali formata, adhærens ſuperficiei ferri candentis, cum eodem iterum avellebatur ſtatim poſtquam facta foret, qua de cauſa cauterio actuali poſtea valediximus & pulverem corrodentem applicuimus, qui ſanguinis fluxum cohibebat per longum temporis intervallum, & ſi quando per rimam hanc aut illam fungi arteria diſrupta ſanguinem profunderet, ille extemplo ſiſtebatur aquâ noſtrâ ſtipticâ, cujus vires antea experti fueramus in canis robuſti arteria inguinali arte aperta, ac linteo quadruplici hac aqua imbuto intra ſemihoram iterum obturata ſine eſcharâ manifeſtâ.

Circa hoc tempus ſuper periculoſiſſimo hoc affectu Arenaci conſultatio habita fuit in-

inter Engelbertum Eding Medicinæ Doctorem expertiſſimum, ſcabinum Hardervicenſem, ac ad conſeſſum Deputatorum tetrarchiæ Velavicæ delegatum, A. Cyprianum Medico-chirurgum doctiſſimum feliciſſimumque, Petrum Adriani filium Chirurgum Amſtelodamenſem dexterrimum ac expertiſſimum, me & duos Chirurgos Arnhemienſes Johannem Lemming & Arnoldum à Genderingen, ſed re bene penſitatâ judicavimus malum eſſe immedicabile & curâ palliativâ, ut vulgo dicitur, ægroto vitam extendendam eſſe, quantum fieri poſſet.

Æger noſter, vir valde intrepidus, lubens extirpationi brachii dextri conſenſiſſet, ſed hæc non poterat prodeſſe, quia malum pectus, axillam & humeri partem jam obſederat.

Putabamus cariem oſſis adeſſe atque ex eadem fungum hunc propullulare, qua propter ſectio uſque ad os videtur hic loci potuiſſe in uſum vocari, ſed hoc fieri non potuiſſet ſine hæmorrhagia enormi, ac præterea malum tam longe lateque ſe extenderat, ut vix videretur poſſe prodeſſe.

Impoſuimus igitur per aliquod tempus vinum rubrum, in quo decocta erat radix tormentillæ, flores balauſtiorum, aliaque aſtringentia, ſed ſine ullo fructu, quamvis medicamenta aſtringentia, ſi ullibi; certe hoc in

ca-

caſu conveniunt, in quo reſolventia ac attenuantia nocent, quia circulationem ſanguinis ac humorum in fungo promovent ac per conſequens tumorem adaugent magis.

Sæpius etiam hic atque illic applicuimus cauſticum Paræi, quod eſcharam ſatis craſſam ac foramen ſatis patulum profundumque efficiebat, ſed illud brevi temporis ſpatio interjecto iterum replebatur carne fungoſâ, ac præterea poſt hujus corroſivi operationem ſerum copioſius ex foraminibus hoc pacto formatis promanabat, quod vires ægroti debiles adhuc magis atterebat, quamobrem ab eo poſtea etiam abſtinuimus.

Fungus hic progreſſu temporis pervenit ad magnitudinem capitis infantis non obſtantibus omnibus remediis, nullumque pus ex eodem prodibat, ſed ferè tota libra ſeri viginti quatuor horarum ſpatio proſerpebat lentè per rimas hic atque illic diſperſas.

Circa initium Octobris fungus prædictus non ſine fœtore (qui huc uſque non affuerat) ſeparari cœpit circa marginem ac pus bene coctum fundebat, quod iterum ſpem aliquam addidit ægroto; verumenimvero antequam fungus omni ex parte ſeparatus eſſet, totum fundum iterum obſitum erat novis excreſcentiis propullulantibus ex ramis arteriarum per fungum diſperſis, quæ deinde magis magiſque accreſcebant, fœtebant, atque

pus

pus album & laudatæ conſiſtentiæ ſundebant; per interſtitia harum excreſcentiarum digitus totus intrudi poterat ſine dolore, verum nec oſſis denudatio nec ejuſdem caries deprehendi poterat.

Apertura antea ſcalpello inflicta jam longè ſuperabat cavitatem pilei in circumferentia ſua.

Magnus hic fungus die 20 Octobris omni ex parte ſeparatus eſt, ac ſimillimus erat tum temporis ſubſtantiæ pulmonis bovini cocti, fœtebatque parum.

Fungus ſub axilla dextra cute adhuc obtectus, de quo antea locuti ſumus, interea temporis incredibiliter etiam accreverat in craſſitie atque latitudine & in longitudine extendebatur antrorſum uſque ad papillam dextram, retrorſum verò ad humerum uſque & continuus erat fungo cute denudato.

Patiens febriculâ continuâ quæ exacerbabatur poſt paſtum nulliſque remediis cedebat, nec non extillatione ſeri copioſiſſimi ex fungis cute denudatis jam ad ſummam maciem redactus erat.

Die primo & ſecundo menſis Novembris ſerum ex fungis extillans ſanguine tinctum erat; die verò tertio Novembris patiens conquerebatur de ſummo cruciatu in illa parte fungi cute tecti, quæ retrorſum ab axilla ad humerum extendebatur; atque hæc pars,

ubi

ubi ulcus religabatur, valde inflammata apparebat, quod nunquam antea contigerat.

Undecimâ ante meridianâ ejuſdem diei ægrotus adhuc per ſemi horam inſidebat ſellæ; circa quartam pomeridianam narrabat mihi, ſe ſæpius ſuſurrum quendam inſtar rivuli ſtrepentis circa malum animadvertere, quem ſextâ adhuc bis perſenſit non ſolum patiens ſed & aſtantes atque ita paulo poſt inopinato ac placidè obdormivit miſer noſter ægrotus.

Altero poſt mortem die totum induſium mortui ſanguine rubebat, quod tam per os & nares quam per ulcus profluxerat.

Hic habes fidelem rariſſimi, graviſſimique hujus caſus hiſtoriam, cujus primam originem ægrotus ipſe non ſenſerat. Retulit nobis, ſe ante annum unum aut alterum brachium contorſiſſe & contudiſſe, ſed paulo poſt nullum cruciatum amplius affuiſſe. Si plura deſideres de origine & natura hujus affectus vide Paulum Barbette p. mihi 187. Adi etiam Fabritium Hildanum centuria ſecundâ obſervatione xxxv. & xxxvi, Pigræum paginâ mihi 112, Clariſſimum Magnetum in notis ad Chirurgiam Pauli Barbette paginâ 385. & præcipue Clariſſimum doctiſſimumque virum Fredericum Ruiſchium, Anatomes, Chirurgiæ & Botanices Profeſſorem digniſſimum Amſtelodami, qui in centuria ſua ob-

obſervationum curioſarum, obſervatione LXXXI. hunc affectum accuratè ſatis deſcribit.

An tumor prædictus jam cum Hildano fungus, cum Paulo Barbette hyperſarcoma ulceroſum, cum Pigræo ſarcoma, aut cum Clariſſimo Frederico Ruiſchio appelletur tumor ſpongioſus ſeu oſſivorus, mihi perinde eſt, cum convenit nobis de vera hujus affectus natura.

In Podalirio meo Redivivo ante aliquot annos edito Podalirium introduco loquentem de ſarcomate ac prohibentem pariter, ne tumor hic temerè aperiatur. Imo affirmo adhuc, ſimilem tumorem nunquam eſſe aperiendum, quia ſat cito ſponte aperitur. Sed quis nobis unquam adhuc dedit ſignum infallibile hujus fungi, quis hunc affectum ab aliis ita diſtinxit, ut certò cognoſci poſſit ante apertionem? nemo, quod ſciam, huc uſque eò felicitatis pervenit, in arte medica; & qui hunc tumorem ſemel tantum attente conſpexit, fateri non erubeſcet, eundem expertiſſimum quemque poſſe decipere, adeo exacte mentitur abſceſſum. Imo cum fungus cute denudatus jam in immenſum excreverat, in conſpectum veniebat in ſuperficie ejuſdem minor tumor ovi columbini molem adæquans, ac pellicula tenuiſſima tantum contectus, qui adeo ſimilis apparebat abſceſſui, ut

P alii,

alii, qui in principio non affuerant, hunc tumorem ſcalpello juberent extemplo aperiri, verumenimvero nihil profluebat ex eodem niſi parum ſanguinis, eratque revera nihil aliud quam novus fungus minor inſiſtens majori.

Præterea hoc ſanctè aſſeverare queo; fungum noſtrum non tantum illic loci, ubi inciſio facta fuit, ſed adhæc duobus aliis in locis debuiſſe ſponte diſrumpi; ſi non fuiſſet arte apertus, nam duo tubercula livida, mollia ac tenuiſſimâ pelliculâ tantum contecta ante mortem patientis conſpiciebantur in illa fungi parte, quæ cute adhuc inveſtiebatur, quorum unum ſub axilla pendebat, alterum ſupra humerum jacebat.

Tales autem fungos ſponte tandem diſrumpi inter alios teſtis eſt Fabritius Hildanus loco mox citato, cujus hæc ſunt verba: *Tumor magnus ad ſiniſtrum inguen, loco, quo glandulæ ſunt, in femore exortus eſt, qui poſtea ſua ſponte ruptus eſt, ex quo magna ſpongioſa carnis copia excrevit. Non ita multo poſt puer in vivis eſſe deſiit.*

Sic Clariſſimus Ruiſchius obſervavit non raro etiam contingere, ut fungus poſt præviam excoriationem exulceretur.

Gangræna lethalis fungi apertionem cito pede frequenter inſequitur, à qua tamen immunem conſervavimus ægrotum noſtrum non obſtante calidiſſima æſtate, qui adhuc per

per aliquot menſes ſupervixit, bene ſemper comedens ſed vix ſine ope opiatorum dormiens, quia vix commodè decumbere poterat ob molem fungi immanem in dextro latere, & excoriationem femoris ſiniſtri.

Verumenimvero tandem inflammatione adveniente ac arterias fungi à ſeri puriſque acredine jam ferme exeſas ita diſtendente, ut penitus diſrumperentur, hæmorrhagia lethalis patientem è medio viventium ſuſtulit; ſic doctiſſimus Ruiſchius refert, ſe vidiſſe vaſa livida per fungum ſparſa ita diſtenta eſſe, ut ſua ſponte reſerarentur, ægrumque cito interficerent.

Antequam finem imponam huic obſervationi, annectere lubet doctiſſimas literas Petri Adriani filii non ita pridem ad me perſcriptas, quæ non parum faciunt ad hujus rariſſimi affectus dilucidationem.

JOANNI MUYS, *Medico.*

PETRUS ADRIANI

Filius, Chirurgus S. D.

Quod gratiſſimis tuis die 26. Novembris anni præcedentis ad me datis, non citius reſponderim, nec negligentia in cauſa eſt nec oblivio, ſed crebræ occupationes, nec non invaletudo me per aliquod tempus inte-

ſtans; memor interim humanitatis tuæ, me ad continuandam noſtram nuper conflatam amicitiam invitantis, id, quoad me, non volui negligere. Ex tuis ergo quod intellexerim literis, occaſionem defuncti partem affectam aperiendi, ac ſtatum, ortumque mali penitius inveſtigandi puſillanimitate muliercularum fuiſſe recuſatam, admodum doleo; avidè enim ſcire deſiderabam, num hac inveſtigatione mea hac in re experientia, ut coram retuli, confirmaretur, hoſce ſcilicet tumores plerunque ex carie ortum trahere, ſed, proh dolor, averſatio hæc, mulieribus non tantum, ſed & multis aliis familiaris, multa utilia expiſcari, ſæpius impedimento eſt, ut hic etiam non raro experimur. Lubuit tamen tibi, progreſſum, terminumque mali mihi notum facere, quæ majori cum admiratione accepiſſem, ſi non αὐτοψία ea didiciſſem; vidi enim ſubinde hoſce tumores in tantam molem excreſcere, ut id fieri poſſe vix credibile foret, non modo quando cute detectâ nihil eſt, quod incrementum coërceat, verum etiam cute integrâ, quæ extenſibilis, quâlibet ſubſtantiâ heterogeneâ mirum in modum extendi poteſt, ut in hydropicis aliiſque videre eſt. Occurrunt tamen hoc in caſu quædam notatu digna, nimirum quod, non obſtante fœtore, bonum pus efflueret ex tali tumore, quem ut plurimum

mum ingentem copiam ſeroſi, fœtidique humoris effundere cernimus.

Mirandum etiam eſt, digitos per interſtitia excreſcentiarum & quidem ſine dolore inſeri, & nullam oſſis denudationem, multo minus cariem deprehendi potuiſſe; in extremitatibus enim his tumoribus obſeſſis cariem poſt mortem plerunque offendimus; in aliis autem corporis partibus, glandulofis nimirum, non item; nam in mulierum mammis non raro tales fungos, & quidem admodum ingentes, oriri experti ſumus, quibus extirpatis, nulla caries nec in ſterno, nec in coſtis reperitur & patientes feliciter curantur.

Ita quoque hac in parte, ubi glandulæ crebræ ſunt, & præcipue circa axillam, unde malum in ægroto noſtro originem traxit, id fieri poſſe quis negaret?

Addis initio Novembris patientem de ſummo dolore in poſtica parte tumoris conqueſtum, nec non inflammationem circa eundem locum obortam fuiſſe, quæ forſan ex falſa quadam ſpecie ſuppurationis aut potius fermentationis in illa parte excreſcentiæ provenerint, unde fortaſſe etiam ille ſuſurrus, quem patiens, inſtar rivuli ſtrepentis, ſeſe ſubinde, & adhuc paucis momentis ante mortem percipere ajebat; niſi magis placeat, ex vaſe quodam, ſive vena ſive arteria, rupto ac ſanguinem inter interſtitia fungi effundente, hunc

ſuſurrum excitatum fuiſſe, qui ſanguis quadam viâ per muſculos intercoſtales & pleuram factâ, in thoracis cavitatem irruere potuit, unde forſitan ſubitanea illa mors, & poſt mortem effluxus ille ſanguinis tam ex ore & naribus quam ulcere. Hæc, vir ſpectatiſſime, hoc de caſu tibi proponere volui, ſalvo tamen tuo, qui coram omnia attentius obſervare potuiſti, perſpicaci judicio, quod, datâ occaſione, etiam intelligere deſiderabo. Vale. Amſtelodami quarto Calend. Aprilis MDCXCII.

OBSERVATIO II.

De fungo plantæ pedis mirabili.

ANcilla ruſtica viginti quinque præterpropter annorum nudis pedibus ambulans alteram pedis plantam impegit duro lapidi, qui tantum cruciatum illi intulit, ut per horæ quadrantem humi decumbere cogeretur; deinde ſurrexit ac abiit, dolore pedetentim etiam abeunte.

Poſt aliquod temporis intervallum hæc puella conqueri cœpit de tumore plantæ pedis, qui ejuſdem tamen erat cum cute coloris, ac doloris expers, ſed inter ambulandum creabat eidem aliquod incommodum.

Progreſſu temporis tumor hic uſque adeo increvit, ut patiens amplius incedere nequiret. Tan-

Tandem tumor hic, abſceſſum mentiens, apertus eſt; nullum autem pus ex eodem profluxit. Brevi poſt tempore ex foramine arte facto propullulabat caro fungoſa, quæ indies majus incrementum capeſſens pervenit tandem ad incredibilem molem, quæ, quoties tangebatur vel leviter, copioſum mox ſanguinem profundebat. Quicquid applicabatur, quicquid tentabatur per annum unum aut alterum, carebat ſucceſſu; quare ægrota, jam dudum pertæſa tam diuturnum malum, crus amputari permiſit paulo infra genu & ſic ſanata fuit.

Fungus carnoſus & rubicundus à planta pedis abſciſſus habebat pondus quinque librarum.

Omnia tarſi ac metatarſi oſſa carie infecta erant, perforata multis ac capacibus foraminibus, præditaque compluribus exoſtoſibus, ſicut eadem conſpicienda mihi præbuit doctiſſimus expertiſſimuſque Engelbertus Eding, qui hanc obſervationem amicè mihi communicavit, omniaque hæc oſſa adhuc conſervat in capſula, cum pictura fungi carnoſi poſt cruris amputationem delineati.

Hinc haud incongrue concludi poſſe videtur, tales fungos oriri plerumque à contuſione ac ſubſequente oſſis carie, ex qua caro fungoſa propullulet.

Observatio III.

De ſarcomate inguinis.

QUadragenarius ante aliquod tempus contuſionem paſſus eſt in inguine ſiniſtro, unde progreſſu temporis exortus eſt ibidem loci tumor indolens, ejuſdem cum cute coloris, ac duriuſculus, qui poſt triennium duorum pugnorum magnitudinem adæquabat, ac ægroto in deambulando haud parvam creabat moleſtiam, quamobrem Chirurgus impoſuit corroſivum, ut ita per aperturam arte factam turunda intrudi poſſet, ac hoc pacto materia contenta evacuari, ſed brevi poſt tempore caro fungoſa propullulare cœpit, cui uno die pulvis corroſivus inſpergebatur, ac altero die caro fungoſa cauſtico ambeſa novacula tollebatur abſque dolore.

Fungus hic quotidie quidem iterum accreſcebat, attamen plus cultro tollebatur, quam renaſci poterat indies, atque ita tandem pervenimus ad fundum fungi, ut credebamus, quod jucundo rubore conſpiciendum ſe offerebat, ſic ut exiſtimaremus, totum malum jam devictum eſſe; in medio tamen remanſit adhuc tuberculum quoddam duriuſculum, procul dubio hujus affectus verum initium; Quid fit? poſt ſeſquimenſem com-

complures fungi iterum renaſcebantur, quorum unumquodque adæquabat molem ovi columbini, &, quoties abſcindebantur, poſtero die eoſdem renatos conſpeximus; atque ita ægrotus noſter, tractu temporis valde emaciatus, tandem naturæ debitum perſolvit, ingenti ſeri copia quotidie ex ulcere promanante ac vires patientis mirum in modum debilitante.

Fungus, de quo hic loci verba habemus, à duobus prægreſſis in eo differebat, quod paulo durior exiſteret ante apertionem, & quod poſt eandem nullo unquam tempore profunderet ſanguinem.

Observatio IV.

De fungo capitis.

MUlier triginta quinque annos nata jam per ſexennium geſtaverat in ſincipite carnem fungoſam, mollem, rubicundam, indolentem ac cute orbatam, ex qua quotidie ingens ſeri copia promanabat, ſed unde ortum duxerit hoc malum oblitus ſum; abſque dubio contuſio capitis prævia fungum illum excitavit, qui progreſſu temporis ob diſtenſionem nimiam ſponte, hoc eſt, ſine externa vi diſruptus eſt.

Inſpergebam pulverem corrodentem, ille

autem magis oberat quam proderat, quoniam haud contemnendum eryſipelas producebat in facie, quoties applicabatur, quamobrem, omiſſo hoc pulvere, novaculâ totum malum ſimul & ſemel ſuſtuli uſque ad cranium, quod nullam cariem oſtendebat quidem, ſed inhærebat tamen eidem labes quædam rubicundior.

Impoſui igitur ferrum candens, atque ita laminâ cranii ſeparatâ ulcus carne impletum eſt, tandemque coäluit, excepto parvo foramine, quod permanebat apertum. Mulier hæc per annos aliquos adhuc ſupervixit, & bene habuit.

OBSERVATIO V.

De tumore circa ſpinam dorſi.

PUella annum nondum attingens tertium jam ab ortu uſque nutriebat tumorem habentem molem ovi columbini, mollem, colore cuti ſimilem, atque indolentem inter utramque ſcapulam ſuper ſpinam dorſi ſitam, qui conſilio Medici à Chirurgo apertus eſt ſcalpello, ac profluxit tum temporis ex eodem humor ſeroſus flavi coloris, membranâ craſſâ incluſus, tumore tamen ob membranæ craſſitiem non ſubſidente, quare eundem linteis carptis ſiccis implevimus.

Lu-

Luce ſequenti ſuperimpoſita lintea effluentis ſeri copiâ prorſus madefacta invenimus; judicantes igitur tumorem tam exiguum aquæ adeo copioſæ non eſſe capacem, rem paulò curioſius inquiſivimus, cum labia jam ſatis hiarent, & inſpectio penitior pateret; atque tunc temporis tubulos quoſdam in membrana offendimus, è quibus hæc aqua quotidie proſiliebat, quæ tamen paucis ante obitum diebus fluere deſiit.

Puella febri continua poſt apertionem laborans atque ita indies magis magiſque debilitata, tertiâ poſt apertionem ſeptimanâ, animulam non ita pridem acceptam Deo reddidit.

In aperto poſt mortem tumore canalem unum aut alterum conſpeximus penetrantem uſque in ſpinæ dorſi cavitatem.

In Podalirio redivivo hunc caſum obiter attigi, ſed, ob amiſſam tum temporis obſervationem, memoriter eundem in chartam conjeci, unde leviter erravi circa ætatem puellæ ac diem obitus, quare repertam iterum obſervationem, quam ſtatim poſt mortem puellæ conſcripſi, lectori hic loci communicare volui.

Vide Clariſſimum Ruyſchium Obſervatione xxxiv. & ſequentibus, qui tumorem hunc plerunque limpidum eſſe affirmat, atqui noſter opacus erat.

Idem Author hunc affectum hydropem particulæ ſpinalis medullæ eſſe affirmat, ſicut hydrocephalus eſt hydrops capitis, atque tumorem illum nihil aliud eſſe quam expanſionem membranarum ſpinalem medullam inveſtientium ab humoris replentis copia.

OBSERVATIO. VI.

De tumore duro manus.

VIrgo quadraginta circiter annorum jam per longum temporis intervallum ſenſerat tumorem durum, non tam dolentem quam incommodum, æqualis cum ovo columbino magnitudinis, in illa volæ manus parte, quæ belgicè dicitur *de muys van de hand*.

Multa tentata ſunt remedia ad malum illud abigendum, ſed irrito conatu, quare Chirurgus tandem impoſuit corroſivum adeo decantatum Paræi, ac ſeparatâ eſcharâ foramen per aliquod tempus ſervavit apertum, ſed tumor inde minime decreſcebat, ſicut Chirurgus tandem iterum coactus fuerit ulcus cicatrice obducere.

Verum enimvero quid contingit poſtquam ulcus jam dudum coaluerat? ſcilicet tumor ille ſenſim & ſine ſenſu diminuebatur, donec tractu temporis perfecte evanuerit, ſic ut pa-

patiens jam temporis omnimodè ſanata ſit ab hoc malo, quod ſibi contraxerat ex labore, quem antea impenderat conficiendis candelis cereis.

Ratio hujus medelæ in promptu eſt; nimirum procul dubio arteria, quæ nutrimentum advehebat tumori, corroſa eſt impoſito cauſtico, atque ita progreſſu temporis exaruit tumor, particulis eundem componentibus, partim per poros cutis exhalantibus, partim ad maſſam ſanguineam, unde venerant, redeuntibus; ſic veterinarii arterias abſcindunt, quæ feruntur ad ſtrumoſos tumores equorum, & hoc pacto malum feliciter ſanatur.

OBSERVATIO. VII.

De ſtrumoſo tumore colli feliciter ſanato.

Mulier triginta ſex circiter annorum jam per longum temporis intervallum in collo aluerat ſtrumam, quæ mole ſua capiti infantis minime cedebat.

Multa adhibita fuerant medicamenta, ſed in caſſum, quamobrem Chirurgus tandem applicuit corroſivum, ac ulcus inde exortum aliquandiu retinuit apertum, ſed quia tumor hoc pacto nullatenus diminuebatur, Chirurgus ulcus iterum cicatrice obduxit.

Verumenimvero mulier hæc, poſtquam ulcus jam coaluerat, de die in diem monſtroſi hujus tumoris ſenſibilem magis perſenſit diminutionem, donec tandem pleniſſime ſanata ſit, & in hunc uſque diem ab omni malo libera permanſerit.

Mirum ſane, ſtrumoſum tumorem tam feliciter ac tam facile ſanari, cum è contra meminerim ſimiles ſtrumas poſt amputationem dextre ſatis inſtitutam bis ac ſæpius iterum repullulaſſe.

Observatio. VIII.

De tumore duro malleoli.

QUinquagenarius jam per quindecim annos circa malleolum externum pedis ſiniſtri affligebatur tumore mobili, propriâ membranâ veſtito, qui poſt ſupervenientem inflammationem tandem ſponte apertus ichoris haud parum emiſit. Chirurgus accitus foramen ulceris nimis exile dilatavit forpice.

Poſtero die in conſpectum venit lapis concretus, calcis colorem obtinens, quem fruſtulatim extraximus, eumque inveſtientem membranam pulvere mercurii præcipitati rubri ſeparavimus, & circulatione ſanguinis ac humorum atque per conſequens generatione carnis per inſperſionem pulveris aloes

&

& myrrhæ promotâ, brevi cicatricem induximus.

OBSERVATIO. IX.

De Cancro mamillæ pro voto extirpato.

PUella ruſtica viginti quatuor annorum jam per triennium perſenſerat in mamilla dextra tumorem durum, ob longum, dolorificum, mobilem, ac à papilla ad axillam ejuſdem lateris propemodum ſe extendentem, qui quotidie per papillam nonnihil liquoris ſubflavi ac acris profundebat.

Glandula ſcilicet una aut altera ante aliquod tempus contuſa fuit, unde tubuli haud pauci diſtorti ſunt, ſic ut humores ſubſtiterint ex parte illic loci, & progreſſu temporis acido-corroſivi evaſerint, tandemque acredine ſua tubulos quoſdam dilaceraverint circa papillam, atque ita per eandem quotidie humor ſubflavus ac acris extillabat.

Multa medicamenta ad hoc malum profligandum fruſtra applicata fuerunt, quare patiens, moleſtiæ tam diuturnæ pertæſa, adiit tandem Chirurgum ſatis expertum, qui affectum hunc cancrum eſſe affirmabat, eundemque non niſi totius mammæ amputatione poſſe ſanari, cui operationi, licet valde dolorificæ, lubenter aſſenſit patiens, poſtquam me con-

conſuluerat, atque ita brevi temporis ſpatio feliciter ſanata fuit, nec malum poſtea repullulavit, quod tamen ſæpiſſime contingere videmus ob fermentum acido-corroſivum, quo glandulæ vicinæ crebro imbutæ ſunt, atque hac de cauſa prudentiores operatores haud facile cancrorum extirpationem aggrediuntur.

Hunc affectum non comitabantur venæ turgidæ, quæ tamen fere ſemper pro certo cancri ſigno habentur, quod interim valde fallax eſſe reperitur, ſicut Clariſſimus Gabriel Fallopius etiam teſtatur capite 111. de tumoribus præter naturam his verbis: *Notandum eſt autem, quod licet venæ hæ ab omnibus pro ſigno ponantur, non ſunt tamen ſignum certum, quin ex centum cancris quatuor non habent illas, & ſi reperiantur hæ, maximè patent, quando potiſſimum ſunt in mamillis hi tumores.*

OBSERVATIO X.

De ſcrophulis pertinacibus tandem pro voto ſanatis.

ADoleſcens ruſticus jam per annum unum aut alterum totum collum obſeſſum gerebat ſex vel ſeptem ſcrophulis duris, mobilibus & indolentibus, à quibus avidè ſanari optabat.

Chi-

Chirurgus igitur, inito mecum conſilio, maximo tumorum impoſuit cauſticum Paræi, quod intra horæ ſpatium valdè profundam efformabat eſcharam, quæ mox ſcalpello diſſecabatur, & ſic aderat foramen ingens & profundum, cui imponebatur mercurius præcipitatus ruber miſtus cum unguento baſilico, aliiſque mundificantibus vulgo dictis, atque hoc pacto quotidie ſubſtantia quædam extrahebatur adipi non abſimilis, tandemque etiam folliculus, cui materia hæc includebatur.

Aliæ deinde ſcrophulæ eodem modo tractatæ ſunt non ſine ſucceſſu, ac ultimæ ſtrumæ membranâ cauſtico diſruptâ pus per aurem egrediebatur copioſum; atque ita omnes hi tumores evanuerunt, ſed ſeſquiannus abiit, antequam patiens perfectè convaluerit.

Decadis nonæ

F I N I S.

DECADIS DECIMÆ.

Observatio I.

De ulcere ſinuoſo perinæi.

VIr quinquaginta circiter annorum jam aliquandiu ægrotaverat ulcere ſinuoſo perinæi ab interna cauſa producto, quod quotidie haud parum puris acrioris profundebat, urina apparebat rubicunda & inflammata, aderatque febris, quæ indies magis magiſque accreſcebat.

Ulcus, quantum neceſſitas exigebat, dilatabatur, medicamenta idonea applicabantur ac contra febrim propinabantur febrifuga, ſed his omnibus non obſtantibus, ægrotus tandem naturæ debitum perſolvit; & quod mirandum eſt, aliquandiu poſt obitum adeo vehementer ſudavit, ut ſingulis capitis pilis gutta ſudoris adhæreret.

Scilicet maſſa ſanguinea hujus ægri abundabat humore acido viſcidoque, a quo febris ulcuſque facili negotio deduci queunt, ſed unde ſudor poſt fata viri promanans, quo tempore circulatio ſanguinis & humorum alias in totum ſubſiſtit? ſanguis nempe cadaveris ubi corrumpebatur, hoc eſt, ubi fermen-

ta-

tari incipiebat, particulæ ſeroſæ à motu inteſtino minutarum particularum propulſæ ſunt per glandulas ſubcutaneas extra cutim ſub forma ſudoris.

Haud diſſimilem fermentationem videre licet in canibus ab aqua ſuffocatis, qui antea in fundo ſubmerſi, poſt diem unum aut alterum aſcendentes, ſupernatant mirum in modum tumidi, quod nulla alia de cauſa contingit, quam quia propter fermentationem humoribus carnis inductam multæ particulæ ſeroſæ ſui juris jam factæ, & ab aliarum vinculis, quibus alligabantur, ſolutæ in vapores elevantur; unde canes intumeſcunt & ſupernatant non aliter ac veſica inflata ſolet.

Ante aliquod tempus ulcus perinæi in alio poſt dilatationem ſufficientem ſanavi ſuffitu confecto ex agrimonia, thure, cinnabari, aliiſque, ſuperimpoſito emplaſtro idoneo.

OBSERVATIO. II.

De fiſtula perinæi poſt gonorrhæam relicta.

Miles gregarius annum jam agens trigeſimum, poſt gonorrhæam male tractatam aſtringentibus, animadvertit tumorem in perinæo, unde urina ſupprimebatur; tumor hic brevi poſt tempore à Chirurgo apertus eſt, ſed remanſit fiſtula immedicabilis, cu-

cujus curatio poſtea à me etiam tentata fuit, ſed ſine fructu.

Gonorrhæa nempe ulcus produxerat in veſiculis ſeminariis, pus autem propter aſtringentia aſſumta per penem evacuari non poterat, ſed coäcervatum ibidem abſceſſum produxit in perinæo, qui poſtea apertus noluit iterum coaleſcere.

Monitos hic velim Juniores Chirurgos, ne temere & intempeſtive in gonorrhæis curandis propinent aſtringentia, quæ rariſſime conveniunt; in gonorrhæa namque adſunt ulcuſcula, quæ, ubi bene mundificata ſunt, ſponte coaleſcunt ſine uſu aſtringentium.

OBSERVATIO. III.

De fiſtula penis & ſcroti periodica.

QUidam poſt gonorrhæam male ſanatam laborabat fiſtula penis & ſcroti, quæ ſingulis menſibus multum puris profundebant per tres aut quatuor dies; intermedio autem tempore occluſæ apparebant nec dolebant; poſtea verò conſueto tempore inſtante penis & ſcrotum intumeſcebant non ſine dolore, quæ ſymptomata, fiſtulâ reſeratâ ac pure iterum evacuato, ceſſabant.

Ægrotus multis internis & externis remediis uſus eſt, ſed incaſſum.

An circa plenilunium aut alio tempore hæc phænomena in conſpectum venerint, oblitus ſum.

In Sanctorii Medicina ſtatica, ſi bene memini, legi, viros ſingulis menſibus humores ſuperfluos excernere per ſudores, urinam aut aliâ quâdam viâ, quod hic caſus videtur aliquatenus confirmare.

OBSERVATIO IV.

De vulnere manus cum fractura oſſis.

VIro quadraginta quinque annorum manus duobus in locis gladio lato & ſecante ſauciata fuit.

Primum vulnus totam manum tranſverſim occupabat circa radicem digitorum, alterum ſitum ſuum habebat circa articulationem carpi cum cubito fracturâ oſſis comitatum, cujus portio ſatis magna aliquot diebus à vulnere excepto ſeparabatur. Aderat vulneri metacarpi ingens tumor ſed mollis & cedens digitis; in altero vulnere dolor ſummus excruciabat ægrotum & caro luxuriabat magnopere. Adhæc æger continuo febricitabat, ac diffluebat ſudore, qui tantus erat, atque adeo agitatus, ut, poſtquam ſub forma vaporis ad umbellam vel ſummitatem lecti ſatis altam avolaverat, condenſatus inde inſtar plu-

pluviæ incredibili copia rurſus prolapſus ſit in ſtragula, ſicut id ipſum ſæpius non ſine admiratione conſpexi.

Pars vulnerata circa metacarpum valde intumuerat, quia propter fibrillas complures diſſciſſas ac tubulos conſequenter obſtructos humores ſtagnabant ibidem.

In altero vulnere caro egregie luxuriabat, ſicut in oſſibus denudatis plerunque contingit,. ſed unde producitur hic effectus? Non à provida natura, quæ, prout veteres ſomniarunt, os denudatum carne contegit, ne ab ambiente aëre lædatur, nam ſi hæc res ita ſe haberet, naturæ providentia tanta eſſe deberet, ut ſtatim poſt vulnus inflictum os nudum carne muniret, nec exſpectare deberet, donec corruptum eſt os & à reliqua parte ſana ſeparari debet.

Unde igitur caro hæc fungoſa progignitur? ſequens comparatio rem, ut opinor, ſatis dilucidabit. Ex trunco arboris abſciſſæ non raro prodeunt fungi, quia nempe figura tubulorum trunci ab aëre ac pluviâ ita immutatur, ut particulæ per radicem ſurſum propulſæ in ſuperficiem trunci, non in ramos ſed in fungos convertantur; modo haud abſimili figura tubulorum in oſſe denudato ac ab aëre ambiente nec non pure corrupto ita diſtorquetur, ut humores circulantes excreſcant in carnem mollem & fungoſam.

Fe-

Febris autem ac mirandus ille ſudor provenit ex eo, quod multum ichoris abſorptum ſit in maſſam ſanguineam, eidemque motum conciliaverit adeo concitatum, ut particulæ ſeroſæ à reliqua maſſa ſeparatæ ſub forma vaporis avolaverint uſque ad umbellam lecti.

Quoad vulnus tranſverſum metacarpi; prædiximus ægroto, digitum unum aut alterum rigidum manſurum poſt curationem, quia tendines ſauciati fuerant.

Ut ad curationem tandem deveniamus, vulneribus impoſuimus digeſtivum ex therebinthina communi, vitello ovi, radice ariſtolochiæ rotundæ, aloë & myrrha, carni fungoſæ inſperſimus pulverem ex æquali portione ochræ & ſabinæ confectum, ac ſuperpoſuimus cataplaſma per aliquot dies tam ad dolorem demulcendum, quam ad diſſolvendum tumorem; tandemque ferulâ chartaceâ uſi ſumus, ne os brachii fractum in vulnere diſtorqueretur.

Contra febrim ac ſudorem nimium præſcripſi aliquot pulveres ex corallo rubro, terra ſigillata ac ſaccharo ſaturni.

Atque ita ægrotus noſter, trimeſtri ſpatio vix elapſo, reconvaluit, amiſſo tantum motu unius aut alterius digiti.

OBSERVATIO V.

De vulnere pectoris lethali.

JUvenis triginta circiter annorum ictu ſclopeti ſauciatus eſt eum in modum, ut globulus plumbeus major, circa papillam ſiniſtram pectoris cavitatem ingreſſus, per dorſum rurſus exiret.

Vulnus dorſi brevi temporis ſpatio iterum coaluit, ſed in vulnere anteriori læſa fuit arteria intercoſtalis, quæ ſitum ſuum habet in ſulco inſculpto inferiori coſtæ parti, ſic ut crebro ingens ſanguinis copia promanaret è vulnere, ac ubi vulnus obturabatur, ſanguis per tuſſim ejiciebatur, quod alias non contingebat.

Nihil propemodum relinquebatur intentatum ad hæmorrhagiam hanc ſiſtendam tam internè quam externe tam medicamentorum quam manuum opera, ſed fruſtra, nam æger noſter ſanguine tandem ſpoliatus naturæ debitum perſolvit.

Hinc manifeſtum evadit, Practicos non ſine ratione monere juniores Chirurgos, ne in apertione pectoris empyematici aut alio modo male conſtituti ſectio fiat in inferiori coſtæ parte, quia vaſa ſanguifera ſulcum prædictum perreptantia facile læderentur hoc pa-

pacto, unde lethalis hæmorrhagia poſſet produci.

Observatio VI.

De ingenti altheromate brevi ſanato.

ANte aliquot ſeptimanas accerſitus ſum cum Chirurgo juniore ſed ſatis habili ad puellam decem annorum, quæ ante biennium prolapſa fuerat in dorſum.

Brevi poſt caſum tempore ægrotula noſtra perſenſit circa os coccygis parvum tumorem, ejuſdem cum cute caloris ac indolentem, qui tum temporis, cum ego vocabar, adæquabat molem capitis infantis, eratque valde mollis tactu, ac latæ baſis, expers doloris, ejuſdemque cum cute coloris adhuc tum temporis.

Aperuimus extemplo hunc tumorem ſcalpello, ac profluebat ex eodem materia obtinens ſimilitudinem pultis illius, quo utuntur textores ad lubricanda fila.

Inter effluxum ex altheromate materia hæc paulo liquidior exiſtebat, ſed in pavimentum prolapſa è veſtigio inſpiſſabatur ab aëre ambiente.

Poſtero die vulnus ſcalpello inflictum eò uſque dilatavimus, ut totum fundum tumoris in conſpectum veniret; atque ita oculis

ſubjiciebatur olla illa membranoſa, cui puls hic includebatur antea.

Tangebamus igitur membranam hanc, poſt pultis effluxum egregie incraſſatam propter corrugationem, nonnunquam lapide infernali ſed ſæpius adhuc penicillo butyro antimonii liquidiori imbuto, atque hoc pacto ope unguenti digeſtivi complures lamellæ, ex quibus membrana hæc conflata erat, ſeparabantur indies.

Menſe nondum elapſo puella hæc pleniſſime ſanata fuit, ſed permanſit cavitas ad inſtar nucis juglandis, quia ſeparatâ omni ex parte membranâ, in qua pultacea ſubſtantia continebatur, pars ſubjecta ſtatim conſpiciebatur obducta cicatrice, nullâ carnis generatione prægreſſa.

Si tumor hic collo præditus fuiſſet, ſimul & ſemel eundem cum membrana ſua ſecundum artem forſan ſuſtuliſſemus, ſed hæc operatio ob baſin nimis latam fieri nequibat.

OBSERVATIO VII.

De hydrope ovarii muliebris utriuſque.

VIrgo honeſta quadraginta annos nata jam per longam annorum ſeriem miſerè laboraverat profluvio menſium, quod nullis unquam remediis obſecundavit, ſic ut progreſſu tem-

temporis in hydropem prolapſa ſit patiens.

Anno 1691. die 18. Auguſti ex terrore iterum correpta eſt profluvio menſium, quæ nec venæſectioni, nec aliis mediis obtemperabat, quare brevi poſt tempore aſſidue decubuit, attritis valde viribus.

Interea temporis incredibilis ſeri limpidi copia quotidie ex utero promanabat cum innumeris veſiculis albis & membranoſis, diſruptis quidem ſed adhuc aquâ viſcidâ semiplenis, quæ aëri expoſita fluidior fiebat & prorepebat.

Harum veſicularum una alterâ major erat, ſed pleræque globuli luſorii molem æquabant aut ſuperabant.

Ægrota dicebat, ſe poſſe vivide ſatis perſentiſcere has veſiculas prodire è latere ſiniſtro, & poſt aliquot dies iterum affirmabat eaſdem venire è latere dextro, ſed hæ paulò rubicundiores exiſtebant in extremitate ſua.

Appetitus proſtratus, febricula continua, aphthæque ægrotam tandem lenta ac jam dudum prævifa morte conſumſerunt, poſtquam per ſedecim ſeptimanas decubuerat.

Morbum hunc judico fuiſſe hydropem ovarii utriuſque, atque ova ſero plena ob anguſtias viarum in exitu fuiſſe diſrupta, unde tanta ſeri copia cum veſiculis prædictis profluxit ex utero.

Veſiculæ verò è latere dextro prolabentes

rubicundiores exiſtebant iis, quæ ex ſiniſtro latere prodierant, quia nempe firmius & pertinacius adhæſerunt partibus vicinis, ideoque vaſcula quædam ſanguifera lacerarunt, ubi propellebantur ex ovario.

Observatio. VIII.

De fungo cerebri.

JUvenis viginti circiter annorum flagelli ictu in oſſe frontis ita vulneratus eſt ab alio, ut mox prolaberetur in terram ſine intellectu & loquela. Horæ ſpatio poſt læſionem interjecto valde vomuit ac vociferatus eſt patiens, ſenſus rediêre, & dolor aderat vehemens, quare extemplo in lectum deportatus eſt æger, ac tum temporis vulnus exipuum in carne ſe præbebat conſpiciendum, ſed ſpecillum adactum certiores nos reddebat fracturæ & impreſſionis cranii, quamobrem quarto læſionis die, quo Chirurgus patientis me vocari juſſerat, inciſionem crucialem fecimus, ac labia vulneris implevimus linteo carpto; quinto die poſt vulnus inflictum invenimus & vidimus cranii fracturam & impreſſionem horrendam; tria ſcilicet fragmenta triangularia, quorum unumquodque habebat magnitudinem articuli pollicis, in medio fracturæ, ubi ſe invicem angulis ſuis tangebant & ſtrin-

ſtringebant, in cerebrum profunde deſidebant; atque hæc tria fragmenta tam arcte ſibi invicem erant conjuncta, ut nullum, licet exiguum, inſtrumentum in fiſſuras adigi poſſet ad elevandum cranium impreſſum, quare trepani uſus neceſſarius erat, ſed illud imponi debebat cranio adhuc integro, atqui non ſupererat locus, adeoque iterum inciſionem fecimus, non crucialem, ſed ſemi-circularem ad latus impreſſionis & totam laminam cutis cum carne & pericranio avulſimus, atque ita ſexto poſt vulnus acceptum die trepanum collocatum eſt ibidem, perque foramen hoc arte factum ingeſſimus elevatorium robuſtum, quo duo fragmenta non ſine ſumma vi elevata ac ex vulnere prorſus ſublata ſunt, octavo læſionis die tertium fragmentum etiam evulſum eſt. Nono læſionis die, non per foramen trepano factum, ſed per alterum, quod exemta tria fragmenta formaverant, propullulabat fungus ad inſtar nucis avellanæ, qui intra paucos dies ovi gallinacci molem propemodum adæquabat, rubicundus, mollis, & pulſationem oculis noſtris conſpicuam exhibens.

Hunc fungum, omiſſis acribus medicamentis, ſola ſequentis pulveris ex Fabritio Hildano deſumti inſperſione ſenſim & ſine ſenſu evaneſcere coegimus.

℞ *Rad. angelicæ.*
calam. aromat. ã ʒ ſs.
ariſtol. rotund.
irid. florent.
Ligni guajaci ã ʒ ij.
Flor. ſalviæ.
Majoranæ.
Roriſmarini ãã p. i.
M. F. pulvis tenuiſſimus.

Hoc pacto laminæ oſſeæ trigeſimo ſexto die à cranio ſeparatæ ſunt, atque æger brevi poſt tempore perfecte convaluit.

Mirandum autem ſummoperè mihi videtur, quod toto curationis tempore ægrotus noſter domum perambulare, edere, bibere, aliaque naturæ munera obire potuerit abſque impedimento, nec unquam febrim vulnus tam immane comitatam fuiſſe. Præcipuum, quod ægroto moleſtiam aliquam creabat, incommodum ſomnus erat ſolito turbulentior.

Interrogabit hic loci fortaſſe aliquis, cur ex foramine trepano facto etiam non prodierit fungus? ſed illi reſpondeo, fungum cerebri teſte Hildano aliiſque expertis Chirurgiæ ſcriptoribus non generari niſi diſrupta vel ſauciata dura meninge, quæ integra exiſtebat in perforata apertura, in altera ab exemtis fragmentis formata vulnerata fuit.

Acria medicamenta in hoc caſu ſedulò vitavi, quia eadem funeſtos effectus ſortiri conſue-

ſueverunt in fungis cerebri; ſic legimus apud Hildanum centuria 1. Obſervatione XIV, inſperſionem pulveris aluminis & vitrioli uſti lethalem fuiſſe ægroto cerebri fungo laboranti.

Malpighius fungum cerebri ortum ſuum debere exiſtimat læſis glandulis, ex quibus cortex cerebri componitur, ſed hic cerebrum adhuc contegebatur utraque meninge, licet craſſa læſa foret à fragmentis, quamobrem cauſa à Clariſſimo Malpighio allata hic locum habere non poteſt.

Jacobus Aubertus (ut Hildanus refert centuria ſecunda, Obſervatione XXXVI) fungum fieri vult rupta dura meninge & tenui in altum elevata, ſubſtantiaque cerebri repleta, ſed hic non aderat diſruptio duræ meningis. Author hic forſan judicavit fungos citatos ſubſtantiâ cerebri repletos eſſe, quia pulſationem (quam quoque in noſtro patiente diſtinctè ſatis perſpicere licebat) haud aliunde deducere potuit quam à palpitatione cerebri, & quia in praxi obſervavit poſt acrium medicamentorum aut ligaturæ conſtringentis applicationem mortem cito pede plerunque ſubſequi.

Si dura meninx diſrupta fuiſſet in vulnere noſtro, fungus ægroti non tam facile obtemperaſſet medicamentis impoſitis, ſicut Hildanus etiam annotavit loco mox citato, ubi

fungum deducit ex adnata carne ſpirituque aëreo, qui membranas, ipſamque adnatam carnem in altum elevaret.

Observatio IX.

De ulcere ſinuoſo.

Puella viginti quatuor annorum jam per tres ſeptimanas ægrotaverat febri acuta, comitata delirio continuo; tandem denuo mentis compos facta conquerebatur de cruciatu dorſi; inſpecto igitur loco dolente aderat gangræna circa os ſacrum, qua ſublata idoneis medicamentis invenimus utrinque in ſummis natibus cavitatem longe lateque patentem, è quibus quotidie multum puris fœtidi promanabat.

Poſt applicationem unguenti digeſtivi per aliquot dierum ſpatium continuatam ex utraque cavitate protraxi molem carneam cum membrana ac annexa pinguedine, quæ corruptæ erant, ideoque valde fœtebant adhuc, poſtquam tota nocte in aqua communi maceratæ fuiſſent.

Separatis hiſce corporibus carnoſis vel potius muſculis utrinque cavitas reperiebatur in profunditate ſua manus longitudini vix cedens, quarum utraque quotidie multum puris, ſed non amplius fœtentis, profundebat non

non ſine ſtrepitu, dum comprimebatur, ob aërem ſimul cum pure ex ambabus cavitatibus provolantem.

Quicquid applicabam, quicquid tentabam, carebat ſucceſſu, qua de cauſa tandem utramque cavitatem forpice ad finem uſque aperui, non ſine hæmorrhagia, quæ tamen brevi ſiſtebatur; atque ita unius menſis ſpatio ulcus illud horrendum in totum coaluit.

Jam facile intelligi poteſt, unde gangræna, cæteraque ſymptomata provenerint.

Ægrotula nimirum, propter delirium non ſentiens dolorem, decumbebat in lecto duriuſculo nec bene ſtrato, unde tubuli circa os ſacrum ita compreſſi ſunt, ut ſanguini ac humoribus nutritiis denegaretur liber introitus, ac præterea in ſummis natibus utrinque tantam contuſionem paſſus eſt muſculus, ut ſanguis ac humores eoſdem de novo ingredi nequirent, ac humores in ipſis jam contenti corrumperentur ob moram, quam ibidem loci nectebant, hoc eſt, ut particulæ, quæ alias concinno ordine inter ſe commixtæ erant, à ſe invicem ſepararentur, quarum volatiliores nares non ſine moleſtia feriebant atque ita fœtorem excitabant.

Muſculis corruptis, poſtquam à partibus vicinis ope digeſtivi ſeparati fuerant, blanda vi protractis ſinus illi immanes coaleſcere non poterant, & quidem triplici de cauſa; primo

mo quia pus tam exacte exprimi non poterat, quin remaneret ſemper aliquid reſiduum, quod partes ſubjectas magis excavabat, deinde quia aer, qui excludi non poterat, cutim ac membranam adipoſam ſuperpoſitam fornicis inſtar continuò elevatam retinebat, ac tertio, quia pars ſuperjecta tenuior erat, quam ut iterum cum parte ſana poſſet conjungi.

Peracta verò diſſectione nullum tam exile latibulum in finibus aderat, ex quo omne pus non extemplo profluebat; aer quoque cutim ſuperpoſitam, utpote jam diſſectam, amplius inflare nequibat, tandemque partes ſuperjectæ poſt apertionem corrugabantur atque hoc pacto magis incraſceſcebant, unde facilius cum carne ſubjecta poterant cohærere.

Observatio X.

De brachio ſubitò ſeparato.

CAſum hunc raritate mirabilem ante dies aliquot per epiſtolam mihi communicavit agnatus meus chariſſimus Iſaacus Muis Medicinæ Doctor doctiſſimus Meppelæ Drenthorum praxin feliciter exercens, cujus hæc ſunt verba.

Annus fere quartus eſt elapſus, cum altero

ro Pentecoſtes die Pater meus mihi plurimum reverendus Stenovico Cuneram, pagum ad oceani ſinum auſtralem in finibus tranſiſalaniæ proxime Friſiam ſitum vocaretur ad ſutorem quendam, cui obſcuro mane alterum brachium non procul ab humero deciderat, exiguo tantum remanente trunco; cujus rei novitate perculſa turba tam ingens ad ſutorem confluxerat, ut Pater Cuneram adventans ad ſutoris ædes uſque mediam multitudinem curru relicto pedes pervadere cogeretur.

Pater ſutorem inviſens intellexit, ei, ante annum penè graviter ægrotanti, una nocte brachium illud à digitorum extremis ad uſque medium oſſis humeri emortuum fuiſſe, ac dein magis magiſque exaruiſſe. Pater, curioſè contemplatus reſtantem truncum quinque vel ſex uncias longum, à reliquo brachio ita oblique ſeparatum, ut longiſſima eſſet pars averſa, cum admiratione & voluptate vidit ſejunctam extremitatem univerſam cute obductam, excepto exiguo vulnere, vix ſemiunciam lato, pulcrè rubente carne repleto, ex quo eminebat particula acuminata poſticæ partis oſſis humeri, bono habitu, nulla carie infecta, qua ſola brachium emortuum cum trunco reſiduo cohæſerat, à qua ergo dum os humeri divellebatur, eo ipſo totum exarefactum brachium à trunco vivo

diſjunctum fuit. Quæ res, quamvis naturalibus producta cauſis, ab imperitis tamen variis modis expoſita & in regiones vicinas pro portento diffuſa plurimorum animos non leviter conſternavit.

Decima decadis

FINIS.

DE-

DECAS UNDECIMA.

OBSERVATIO I.

De abſceſſu abdominis ſupra inguen dextrum ſito, è quo duo lumbrici prodierunt.

QUam falſum eſt, viperam in lucem prodituram ventrem matris morſu perfodere, tam verum eſt, lumbricos inflammationem ac abſceſſum poſſe excitare, atque hoc mediante fiſtulam inteſtinalem ac abdomen perforare foraſque propelli, cujus rei veritatem ſequens confirmabit hiſtoria. Ruſticus ſexaginta præter propter annorum non ita pridem, poſtquam ſolito magis ſe frigori expoſuiſſet, de ingenti ventris conquerebatur dolore paulò ſupra inguen dextrum, quem horror febrilis comitabatur.

Brevi poſt tempore locus dolens intumeſcebat in abſceſſum, qui quindecim dierum ſpatio ſponte apertus multum puris fœtidi profundebat; & quod magis mirandum eſt, eodem tempore duo lumbrici manus habentes longitudinem, non putrefacti, ſed mortui tamen, cum pure foras propellebantur.

Idoneis medicamentis externè impoſitis,

ac internè aſſumto decocto ligni guajaci ægrotus ille unius menſis ſpatio poſt apoſtematis ruptionem in totum ſanatus eſſe videbatur ab ulcere jam cicatrice obducto, ſed tamen adhuc duriuſculo; adhæc patiens nonnunquam lancinante ventris dololore excruciabatur.

Imponebatur igitur emplaſtrum ſtipticum Paracelſi ad duritiem reliquam emolliendam, ſed brevi poſt ulcus parvo foramine iterum perforabatur à pure adhuc intus deliteſcente, ex quo excrementa ſolidiuſcula non tantum ſed & liquor ſubflavus & viſcidus quotidie excernebatur, poſtquam verò ulcus denuo diſruptum eſt, lancinantes dolores iterum evanuere.

Tandem injectiones idoneæ aliaque in uſum vocabantur ſed ſine fructu, nam ulcus nunc coaleſcit, nunc iterum recluditur, ſic ut mihi perſuadeam fiſtulam manſuram immedicabilem.

Observatio II.

De vulnere capitis perforatione cranii ſanato.

NUlla capitis vulnera parvi facienda, quamvis prima fronte perexigua videantur ac omni periculo vacua. Adoleſcens pedo ante aliquod tempus media æſtate duo vul-

vulnera accepit, unum in oſſe dextro ſincipitis, alterum in ſiniſtra parte frontis, ſed neutrum cranium denudaverat.

Per triduum bene habebat patiens, ſed quarto die ſopore oppreſſus, per intervalla delirare cœpit ac in ſiniſtro latere convelli, quare, tum temporis accerſitus, è veſtigio cranium trepano perforandum eſſe judicavi, ut ita ſanguis extravaſatus duræ matri incumbens, ac mora acredinem concipiens, eâque membranam cerebrum inveſtientem vellicans, atque hoc pacto convulſiones ciens, aliaque ſymptomata producens, exitum nanciſceretur; ſed quæſtio erat, ubinam loci cranium deberet perforari, an ſcilicet in dextro ſincipitis oſſe, an verò in ſiniſtra frontis parte, nam utrumque vulnus tam in magnitudine, quam profunditàte ſimillimum exiſtebat.

Sed in praxi ſæpius expertus convulſiones vulneribus capitis ſupervenientes in oppoſito latere plerunque conſpici, ægrotum in lucido intervallo, ubi compos mentis erat, interrogabam, an non dolorem ſentiret atrociorem circa vulnus lateri dextro ſincipitis inflictum, ad quod annuebat, quapropter cenſebam ſanguinem extravaſatum deliteſcere ſub oſſe dextro ſincipitis, ideoque illic loci cranium apertum eſt, unde ſanguinis nonnihil prodiit, ac mox ægrotus melius habere

cœ-

cœpit, nec deinde ullo unquam tempore delirio vel convulſionibus iterum correptus eſt, ſed tranſacta quinta ſeptimana laminæ oſſeæ circa foramen arte factum ſeparatæ ſunt, ſicut plerunque poſt trepani uſum contingit, atque ita vulnus brevi poſt tempore feliciter coaluit.

De induſtria hic loci prætereo medicamenta, quæ poſt trepani uſum imponebantur, quia de iiſdem antea locutus ſum, internè verò patiens uſus eſt ſequenti mixtura.

℞ *Aq. borrag.*
melliſ. ana ℥i. *ſs.*
Syr. è ſtæchad. ʒiij.
Antimon. diaphor.
Cornu cervi philoſ.
præp. ana ʒ *ſs.*
Cinnabar. nativ. G. xv.
Tinct. ſuccini.
caſtorei. ana *G.* xv.
Spir. lil. convall. G. xxx.
Conf. hyacinth. ʒi.
F. Mixtura.

Observatio III.

De Medela vulneris poſt calculi ſectionem relicta.

Calculos in glandula pineali, pulmonibus veſicula fellis, renibus, aliiſque in parti-

tibus generari quotidie experimur, ſed nullibi majores inferunt cruciatus quam in veſica urinaria ac nulla ex parte majori cum periculo extrahuntur.

Puerulus quatuor annos natus jam per aliquod tempus excruciatus fuerat calculo veſicæ, quamobrem Parentes illius, aſſiduarum querelarum pertæſi, curarunt, ut calculus ſecundum apparatum minorem tolleretur quod optimè ſucceſſit, nam calculus glaber ovi columbini molem adæquans ac figuram repræſentans integer extrahebatur.

Altero poſt ſectionem die puerulus iterum urinæ pauculum per penem ejecit, quod alias raro contingere ſolet tam cito, quia poſt inflictum vulnus collum veſicæ plerunque valde inflammatur atque ita impedit liberum urinæ per penem tranſitum.

Vulneri quotidie bis imponebatur unguentum digeſtivum inductum plumaceolo cum linteo comprimente ac ligaturâ idoneâ, ac deinde balſamum vulnerarium; interea temporis pedes duobus vinculis conſtricti manebant, ne vulnus dehiſceret, dum pedes à ſe invicem divaricarentur.

Internum nullum præſcripſi remedium præter amigdalatum & ptiſanam cum liquiritiæ radice coctam, ad viam, per quam urina tranſit, lubricam reddendam.

Atque ita vulnus collo veſicæ inflictum circa

ca initium ſextæ ſeptimanæ firmâ cicatrice obductum fuit, ſanguinis ac humorum circulatione primò digeſtivi, deinde verò balſami vulnerarii ope in priſtinum ſtatum reſtitutâ, ac per conſequens mundificatione & incarnatione peractis.

Ægrotulus, quod admirationem meretur, nulla febri toto curationis curſu unquam correptus eſt, ſemperque alvum liberam habuit, nec de ullo propemodum dolore poſt ſectionem conqueſtus eſt.

Poſtquam vulnus coaluit, urinam ſemper retinere potuit puerulus ac reddere pro lubitu, cum alias multis poſt ſectionem calculi toto vitæ tempore urina involuntariè, profluat, quod valde incommodum eſt.

Observatio IV.

De miranda brachii concuſſione.

INter res non naturales vulgo dictas nullæ reperiuntur, quæ corpus humanum atrociori tyrannide affligunt, quam paſſiones animi ac inprimis quidem terror, cujus admirandos effectus ſequentes paginæ narrabunt. Puella ſeptendecim circiter annorum, cui jam ante triduum menſes fluere cœperant, valde perterrebatur, cum amicam ſibi puellam conſpiceret per trabes delabentem ac vulneratam in

in facie; quamprimum patiens in lecto decubuit, totum corpus ſummoperè contremiſcere cœpit, quamobrem aſtantes eidem propinabant tincturam leviſtici, ſuſpicantes, menſtrua ex hoc terrore forſan in fluxu ſuo impedita fuiſſe. Ægrota poſtero die iterum convaluiſſe videbatur, ſed ex templo redux ſumma brachii dextri concuſſione corripiebatur, quare aſtantes ipſi porrigebant theriacam devorandam, unde mirum in modum ſudavit, ſed abſque ullo emolumento.

Poſtero die per literas conſultus ſequentem mixturam præſcripſi, quam patiens cochleatim aſſumebat,

℞ *Aq. flor. tiliæ.*
meliſſæ,
pulegii ãã ℥j
Syr. è ſtæchade ʒij.
Bezoard. mineral. ʒß.
Sal. vol. ſuccini ℈i.
Spir. lilior. convall. ʒi.
Sal. vol. ol. G. xx.
Ol. lavendulæ ſtill. G. x.
Cinnabar. nativæ G. viij.
Laud. opiat. G. iij.
F. Mixtura.

Adhæc ſequenti linimento.

℞ *Ol. de Caſtoreo* ℥ß.
ſuccini G. xxx.
lavendulæ ſtill. G. x.
M. F. Linimentum.

Nu-

Nucha quotidie calide inungebatur, ſed abſque fructu, qua de cauſa quinto die poſt tremoris convulſivi initium accerſitus ad ægrotam inviſendam profectus ſum, cujus brachium tum temporis adhuc tantopere contremiſcebat vel potius concutiebatur ac convellebatur, ut ego nulla vi illud continere potis eſſem, nec tamen patiens de ullo conquerebatur dolore, ac bene comedebat nec febricitabat unquam; ubi dormiebat, concuſſio perſeverabat ſed paulo mitior.

Senſus & judicium vigebant ut ante, ac ægrota bono animo erat, narrabatque mihi, ſe per aliquot ſeptimanas circa veſperam febriculam quandam percepiſſe ac plerumque laboraſſe catharro dolorifico circa tendines colli nunc dextrum, nunc iterum latus ſiniſtrum occupante. Quintus jam dies illuxerat, quo alvus non reſpondebat. Omnibus circumſtantiis rariſſimi hujus affectus rite penſitatis judicabam acrem illam materiam, quæ catharrum colli antea produxerat, à terrore commotam occupaſſe principium nervorum ad brachium dextrum tendentium, ubi irritatione ſua continuam hanc convulſionem excitabat, ſpiritus animales in maxima copia in muſculos brachium moventes determinando.

Ad acrem hanc materiam è loco ſuo dimovendam extemplo ingens veſicatorium nuchæ

chæ imponi juſſi, quod veſicam ſatis magnam attollebat.

Quia vero alvus non obediebat, præſcripſi vinum medicatum, cujus uncias tres alternis diebus aſſumebat patiens.

℞ *Herb. majoranæ.*
roriſmar.
Flor. ſtæchad.
hyperici. ãã *M. ſs.*
Rhabarb. ʒij.
Fol. ſenæ. vi.
Hermodactyl. ʒiij.
M. F. pulvis groſſus ſacculo includendus ac in vini gallici ℔iij. *infundendus.*

Præterea totum brachium ſingulis diebus calide inungebatur linimento, quod ſequitur.

℞ *Ung. martiati.* ʒiij.
Ol. vulpini.
Lumbricor. ãã ℥ *ſs.*
Therebinth. ʒij.
Succini. ʒj.
Lavendulæ. G. xxx.
M. F. Linimentum.

Interea temporis patiens ſex cochlearia mixturæ prægreſſæ quotidie uſurpabat, eum in finem, ut acris materia ſtagnans attenuaretur, ac viæ, per quas evadere poſſet, aperirentur, in quem ſcopum linimentum noſtrum etiam collimabat, ut & fomentum idone-

neum, cujus vapores brachium læſum excipiebat; tandem etiam vena pedis aperta fuit, ſed omnibus hiſce remediis parum juvantibus malum perſeverabat adhuc, donec tandem primo mane expergefacta puella animadvertit inopinato nec ſine ſummo gaudio ſe convaluiſſe, ac brachium quieſcere, iterumque pro arbitrio obedire muniis conſuetis.

Haud abſimilem caſum videre licet apud doctiſſimum Cornelium Stalpart. cent. I. obſ. XVI. ubi author mentionem facit puellæ, quæ vehemente pedis ac brachii concuſſione poſt terrorem corripiebatur, tandemque uſu caſtorei præcipue ſanata fuit.

OBSERVATIO. V.

De abſceſſu ſub lingua mortem minitante.

ARtem noſtram longam eſſe haud immerito dixit olim Hippocrates, nam quotidie in praxi caſus occurrunt inſoliti, quos vel annoſiſſimi in Medicina ſenes nunquam antea conſpexerunt.

Non ita pridem accerſitus ſum ad ſexagenarium, qui jam per octiduum laboraverat incommodo quodam quod ſentiebat in deglutiendo, cui debellando multum operæ ac medicamentorum impenderat ſed incaſſum.

Ubi autem ego acceſſi, tanta erat deglutien-

tiendi difficultas, ut patiens nihil comedere poſſet nec bibere; in faucibus verò nihil mali apparebat, ac febris aberat, ſed lingua multis villis nigricantibus ac lati ſtraminis longitudinem habentibus obſidebatur, ac valde dolebat, ubi comprimebatur ſpathula, unde abſceſſum ſub lingua deliteſcere cenſebam, ideoque ſequentem fotum emollientem præſcripſi.

℞ *Rad. althææ.* ℥j.
Fol. biſmalvæ.
hyſſopi.
Flor. camomill. āā *M. j.*
meliloti.
ſambuci.
malvæ arboreæ.
hyperici āā *M. ſs.*
Sem. fæniculi. ʒvi.
lini. ℥ſs.
Baccar. juniperi. ʒiij.

Coque in aqua communi ac vapor ſæpius de die ore aperto excipiatur.

Atque ita brevi poſt tempore ægrotus inopinatò ac feliciter convaluit, nec quicquam incommodi amplius ſenſit, gaviſus ſummopere, quod momento temporis ex faucibus mortis ereptus eſſet, quam antea cito affuturam formidabat.

Sed unde tam ſubita convaleſcentia? procul dubio ab abſceſſus ſub lingua latitantis mo-

inopinatâ diſruptione, quamvis æger nihil puris animadverterit, nam fortaſſe inſcius illud deglutivit in ſomno, à quo expergefactus ſanatum ſe ſentiebat ab omni deglutiendi incommodo.

Eodem tempore conſpexi linguam alterius ex febri reconvaleſcentis, ſimilibus obſitam villis, cum maxima deglutiendi difficultate, quod malum etiam feliciter ſed non tam ſubito ceſſit præcedenti fotui, hic autem abſceſſum deliteſcere ſuſpicari non poteram.

Observatio. VI.

De caſu ex alto Noctambuli.

NOctambulos alta loca perambulantes nunquam niſi nomine proprio appellentur concidere vulgus ſibi perſuadet, ſed fallitur; illos quidem non tam facile prolabi ac alios lubens concedo, quod ideo fit, quia illi, utpote ſomno magna ex parte obruti, præcipitia vix vident, ideoque imminens periculum non metuunt; eoſdem autem nonnunquam ex alto præcipitari ſequens te caſus docebit. Adoleſcens ſeptendecim circiter annorum, noctambulus, Anno 1692. die 2. Auguſti ex alta turri in terram lapidibus ſtratam miſere prolapſus eſt, ac ubi per horæ ſpatium ibi-

ibidem decubuerat, vociferari ac inconditum murmur proferre cœpit, intellectu in totum privatus.

Tertio poſt caſum die cum Chirurgo accerſitus præter multa alia leviora vulnera oſtendi vulnus in capite adeo horrendum, ut dextrum bregmatis os thaleri imperialis magnitudine nudum in conſpectum veniret, neque fiſſum tamen nec diffractum ſed integrum; patiens interim delirabat, ac ubi vulnera durius tangebantur, manus ac pedes præ dolore ſummopere agitabat.

Symptomatibus hiſce ſedato animo ponderatis firmiter mihi perſuadebam, ſanguinem coagulatum ſub cranio deliteſcere, illumque pondere ſuo meninges cerebrumque ſubjectum valde comprimere, atque hoc pacto prædictaſymptomata excitare, quamobrem è veſtigio trepanum imponi juſſi medio oſſis à vulnere denudati, ne ſcilicet ſanguis extravaſatus hoc æſtivo tempore diutius moram nectens ſuper duram meningem putredinem conciperet ac aceſceret, atque ita acredine ſuâ pejora adhuc ſymptomata, imo mortem ipſam brevi temporis ſpatio accerſeret.

Ex perforato cranio magna ſatis extravaſati ſanguinis copia promanabat, ac portiuncula quædam ſanguinis illius concreta ac nigricans pertinaciter interiori ſuperficiei cra-

nii trepano exemti adhæreſcebat, atque alia haud diſſimilis portiuncula duræ meningi adeo firmiter agglutinata erat, ut poſt octiduum demum ſeparari poſſet.

Quam primum autem ſanguis ille extra vaſa ſtabulans ac cerebrum deprimens per foramen arte factum inveniebat exitum, patiens extemplo melius habebat, ac compos mentis ad interrogata opportunè reſpondebat, dicebatque ſe nil quicquam meminiſſe eorum, quæ inter trepani operationem facto fuiſſent. Calide igitur duræ meningi impoſito melle roſarum cum linteo, cui filum annectebatur, ut nempe ſanguis concretus ac nigricans duræ matri adhærens (qui abſque dubio profluxerat ex vaſculo ſanguifero duræ meningis diſrupto) hoc pacto ſepararetur, & vulnuſculum ſubjectum mundificaretur ac ſanaretur, vulnus hoc, quoad cætera, inſtar aliorum vulnerum tractavimus, atque ita illud, fragmentis oſſis tactis trepano ſextâ ſeptimanâ ſeparatis, intra trimeſtre ſpatium coaluit, ægerque optime habet, niſi quod noctambulus permaneat, ut antea; imo paucis poſt cranii perforationem diebus ſomno correptus noctu iterum pro conſuetudine è lecto ſurrexit, ac huc atque illuc deambulavit.

Noctambuli haud melius curari poſſe dicuntur, quam ſi egregie verberentur, dum ſopiti ambulant, aut ſi expergefacti increpen-

pentur graviter, ut ita veſtigia quædam verberum vel reprehenſionis in cerebro ſub forma plicarum relinquantur, quæ eoſdem poſtea, dum ſomno correpti è lecto ſurgunt, expergefaciant; ſed ſi hæc juvare poſſunt, mirum alicui forſan videbitur ægrotum noſtrum poſt lapſum adeo horrendum ab hoc incommodo non convaluiſſe.

OBSERVATIO. VII.

De vera bronchocele.

GUtturis ille tumor, quo columbarum quædam ſpecies ſuperbit, hominum formam econtra dehoneſtat. Puella ſedecim annorum jam per totius anni ſpatium ſub mento ac circa colli initium geſtaverat tumorem molliuſculum pomum mediocre mole ſua adæquantem, doloris expertem, ejuſdem cum cute coloris, ac ubi reſpiratio inhibetur, longe lateque ſe extendentem; multa tam interne quam externe uſurpata ſunt, ſed ſine fructu; puella hæc alias optima valetudine fruitur.

Paræus & Guillemeau loquuntur de Bronchocele, ſed ab hac noſtra, quam deſcribimus, longe diſtantem, nec forſan magis cum illa convenientem, quam canis animal terreſtre convenit cum cane, qui ſyderibus annu-

meratur cœleſtibus, qualem etiam deſcribit Clariſſimus Magnetus in notis ad Paulum Barbette capite de ſtrumis ſeu ſcrophulis, ubi tandem in hæc verba erumpit: *Satis ex hiſce patet nos verba non facere de vera & genuina hernia gutturis ſeu tracheæ, quæ rara admodum ac prope inaudita in praxi, & à diſtentis fiſtulæ pulmonalis membranis oritur, unde & vox & reſpiratio non parum impediuntur, imo etiam ſupprimuntur.*

Rariſſimus eſt hic affectus, ut Clariſſimus Magnetus affirmat, ac lubens confiteor eundem me antea nunquam conſpexiſſe, puella verò nec de vocis nec de reſpirationis impedimento conqueritur, ac ſine moleſtia hunc tumorem geſtat, à quo etiam nunquam fortaſſe liberabitur, nam, ſicut teſtatur doctiſſimus Paulus Barbette in Anatomia practica capite ſecundo, in hernia gutturis ſive bronchocele ab aſpera arteria originem trahente medicamenta raro aliquid efficiunt.

OBSERVATIO VIII.

De raro tumore infra oculum.

IN præcedenti obſervatione locutus ſum de tumore, qui augmentum ſtatim capiebat manifeſtum, ubi reſpiratio inhibebatur, hic verò loci ob oculos tibi ponam caſum, in quo tu-

tumor intumeſcebat, ubi patiens expirabat & præcipue quidem ore clauſo. Puella nimirum decennis contuſionem paſſa fuerat circa palpebram inferiorem oculi dextri, ſic ut, quoties exſpirabat patiens & præcipue quidem ore clauſo, pars inter palpebram inferiorem & malam ſita veſicæ ad inſtar inflaretur, ſed ſine dolore.

Mater ægrotulæ ſolicita hoc ſuper caſu me conſulebat, quem nunquam antea aut videram aut legeram; indicabam igitur caruncu-lam lachrymalem aliquatenus contuſam ac diſtortam eſſe, ideoque aërem in exſpiratione per foramen oſſis lachrymalis ex naſi cavitate provolare in interſtitia fibrarum infra oculum ſitarum ac à contuſione etiam aliqua ex parte relaxatarum, eademque ita implere ac diſtendere.

Juſſi ut linteum ſpiritu vini imbutum imponeretur calide, atque hoc pacto caruncula lachrymalis ac fibræ infra oculum relaxatæ ad ſtatum naturalem rediêre, humorum ſtagnantium coagulatione ſublata ac diſſoluta, & patiens hoc ſolo remedio brevi temporis ſpatio convaluit.

Sed cur dolor non excruciabat partem affectam? abſque dubio nulla aliâ de cauſa, quam quia pars illa naturaliter aliquatenus laxa eſſe reperitur & conſueta ſine dolore extendi in viris poſt crapulam, in fœminis tempore purgationis menſtruæ. OB-

Observatio IX.

De ſpina bifida.

INnumera narrantur exempla teſtantia, quantum matris imaginatio poſſit in tenella corpuſcula infantum, dum adhuc in uteri carcere tenebroſo detinentur, quibus ſequens addere non gravabor.

Puellam trium dierum ante aliquod tempus inviſi, quæ connatum in lumbis geſtabat tumorem, pugni magnitudinem adæquantem, in medio carnoſum, alias pellucidum inſtar veſicæ aquam limpidam continentis.

Quandoquidem tum propriâ experientiâ tum lectione Clariſſimi Ruiſchii didiceram hujus tumoris apertionem preſſo pede mortem inſequi, inciſionem diſſuaſi.

Tumor hic, cui emplaſtrum aſtringens imponebatur, indies accreſcebat, ac carnoſus evadebat etiam illic loci, ubi antea pellucebat, quia ſcilicet aquæ contentæ particulæ quædam craſſiores quotidie huic membranæ ob ſimilitudinem ſuperficierum adhæreſcebant ac agglutinabantur.

Poſtquam per trimeſtre ſpatium miſeram vitam traxiſſet hæc ægrotula, motibus epilepticis correpta tandem naturæ debitum perſolvit.

Tu-

Tumorem poſt apertionem totum carnoſum intus invenimus ac ne hilum quidem aquæ continentem, quæ forſan in cavitatem abdominis, quod valde tumebat, confluxit; ſpina autem dorſi ſubjecta in medio adeo diviſa apparebat, ut fiſſuræ ovum columbinum potuiſſet imponi.

Si cauſam inquiras hujus ſpinæ bifidæ ac tumoris lumbaris, certiorem te facio, benevole Lector, matrem prægnantem ſuper dorſum in terram prolapſam eſſe ac poſtea ſæpius inter ambulandum manus dorſo læſo impoſuiſſe, ut ita dolorem aliquatenus demulceret, atque hoc pacto forſan ſpiritus animales impetuoſe in ſpinam dorſalem infantis provolarunt, illamque molliuſculam ac teneram adhuc diffiderunt. Similem caſum videre licet apud expertiſſimum Tulpium Lib. iij. Obſ. XXIX.

OBSERVATIO X.

De glandulis compluribus cum excrementis alvinis evacuatis.

JAm temporis non tantum æſtivo tempore milites ſolis ardorem ſub dio tolerare oportet, ſed & verno ac autumnali tempore in caſtris degentes frigora ac imbres perferre debent, ſic ut ipſis non tantum cum hoſtibus

ſed præterea etiam cum magna morborum caterva acriter pugnandum ſit.

Non ita pridem vir militaris ex caſtris redux ægrotare cœpit dyſenteria, quæ non obſtantibus optimis remediis tam internè quam externe uſurpatis jam per ſemeſtre ſpatium pertinaciter perſeveravit, & quod mirandum eſt, interea temporis nonnunquam per alvum excrevit corpora teretia inſtar glandularum, hic atque illic exili foramine perforata, friabilia, inodora, magnitudine varia, ſed pleraque molem ac figuram habebant fructus corni.

Expertiſſimus doctiſſimuſque Dominus Stalpart vander Wiel Cent. 1. Obſ. LXI. loquitur de Matrona multos globulos viridi colore præditos per alvum evacuante, qui igni impoſiti flammam eructabant ac liqueſcebant; ſed globuli noſtri in ignem conjecti nec liquefiebant nec flammam edebant, ſed comburebantur cum ſtridore ac pro cinere relinquebant materiam duram ac nigricantem, quare credere vix poteram eoſdem ex pinguedine ab acido coagulata (ut Clariſſ. Stalpartii globulos) productos eſſe, ſed potius judicabam ipſos nihil aliud eſſe quam glandulas corruptas ab acido corroſivo dyſenteriam excitante divulſas, cui ſententiæ vel ideo magis faveo, quia globuli iſti perforabantur foraminulis quibuidam, quæ abſque dubio fuere meatus, per quos vaſa ſanguifera antea tranſibant.

bant. Vide Clariſſimum C. Stalpart Cent. ij. Obſ. xxiv. qui inter alia refert ſe ipſum ſimilem glandulam nucis myriſticæ molem habentem ac vaſis ſanguiferis præditam non ſine ſummis ventris torminibus per alvum evacuaſſe, atque cruciatus abdominis hoc pacto evanuiſſe.

Decadis undecimæ

F I N I S.

DECADIS DUODECIMÆ.

OBSERVATIO I.

De fungo oculi mirando nec non de ejuſdem felici extirpatione.

COrpus humanum innumeris affligitur incommodis, ac inter alia membra oculus ſecundum expertiſſimum Guillemeau centum propemodum ſubjectus eſt morbis, inter quos nullus pertinacior exiſtit illo affectu, qui fungus vel ficus oculi appellatur, quandoquidem medicamenta & ignem contemnit, ac ſolo tollitur ferro; hujus igitur tam mirandi affectus naturam & curandi rationem exemplo ſequenti explanabo. Adoleſcens quindecim circiter annorum, poſtquam ab anu quadam ſolis externis remediis ſanatus eſſet ab achore capitis, cum alio luctatus eſt, qui caput ejuſdem ſatis vehementer alliſit aliquoties in plateam lapidibus ſtratam; haud longo poſt tempore circa canthum oculi majorem exortum eſt exile tuberculum doloris expers ac ejuſdem cum cute coloris, quod intra trimeſtre ſpatium nucem juglandem mole ſua adæquabat ac cutem diſrumpebat, quare Chirurgus Hermannus Seelen appellatus ſectione illud

Digitized by Google

a. Papilla Sanguinem fundens.

Interna fungi Superficies

Digitized by Google

illud ſuſtulit, ſed brevi poſt tempore in multo majorem magnitudinem excrevit hic tumor non tantum ex angulo oculi majori, ſed ex ipſa orbita, unde oculus ex antro ſuo oſſeo propulſus eſt extrorſum, tandemque diſtenſione nimia crepans humores omnes effudit.

Oleum Vitrioli primo, deinde oleum antimonii, aliaque cauſtica impoſita minuebant quidem aliqua ex parte hunc fungum, ſed brevi temporis intervallo repullulabat luxurioſius, lieni haud diſſimilis colore; in medio autem tumoris eminebat papilla quædam tactu etiam leviſſimo plurimum ſanguinis fundens; unde ægri vires haud parum proſternebantur, qui præterea excruciabatur tum temporis dolore partis affectæ nec non febriculâ continuâ.

Quid igitur hic agendum reſtabat? medicamenta cauſtica non ſortiebantur effectum, ac præterea tam oculo ſano quam morboſo dolorem inferebant haud exiguum, ſola ergo extirpatio ſupererat, quam cum Chirurgo mox nominato decrevi.

Juſſimus igitur fabricari cultellum ad cavitatem orbitæ capitis mortui accommodatum, ut ita fungus cum radice ſua omni ex parte tolleretur, nam pauculum tantum mali relictum rurſus novum fungum producere poſſe certiſſimè perſuaſi eramus.

Duabus horis ante operationem patiens

aſſumſit hauſtum cardiacum cum quatuor granis laudani opiati, ut nempe dolor inter operationem, hoc pacto minus ſentiretur, ac effluxus ſanguinis aliquatenus retardaretur, tandemque æger inſidebat gremio robuſti alicujus viri, qui manus ejuſdem firmiter retinebat, ac à tergo aſtabat alter, qui caput immotum ſervabat, Chirurgus interim ſupra nominatus magnâ dexteritate momento temporis totum malum cultello ſuo radicitus extirpavit, quod omni ſanguine orbatum pendebat adhuc uncias octo, ac habebat ſimilitudinem glandulæ thymi vitulini, ubi nudis oculis conſpiciebatur, ſed per microſcopium examinatum apparebat inſtar albuminis ad duritiem cocti ovi Vanelli, qui belgice dicitur *een Kievyt.*

Ad ſanguinis fluxum cohibendum eſſentia ſtiptica cum linteis carptis non ſine fructu imponebatur, ac patiens eodem die aliquoties cochlear unum aut alterum mixturæ cardiacæ aſſumebat; primam noctem ferme inſomnem duxit, ſed deinde bene ſemper dormiebat ac comedebat ægrotus, & febris dolorque ſenſim & ſine ſenſu evaneſcebant.

Ne caro nimis luxuriaret, ab omni digeſtivo abſtinuimus, linteaque carpta aquâ phagadænicâ tantum imbuta impoſuimus, atque ita ſex vel ſeptem ſeptimanarum ſpatio ulcus bonâ ac rubicundâ carne impletum & cicatrice firmâ obductum fuit.

Ut

Ut jam percipias originem mali tam horrendi, in memoriam revocare oportet ea quæ dicta ſunt, nimirum patientem ab achore capitis ſanatum eſſe ſolis externis remediis ſine prævia ſanguinis ac humorum debita correctione, unde acredo viſcoſa, licet per capitis integumenta amplius egredi nequiret, permanſit tamen in maſſa ſanguinea, ex qua deinde propulſa fuit ad angulum oculi majorem ac partes conterminas potius quam in alias corporis partes, quia illic loci ob capitis ad lapides alliſionem arteriæ quædam diſtortæ ac forſan etiam diſruptæ ſunt, atque ita viam peccantibus humoribus aperuerunt, ex quibus fungus ille productus fuit.

Nonnulli exiſtimant fungum ſemper exoriri à carie oſſis, quod tamen haud perpetuæ eſſe veritatis caſus noſter demonſtrât, ubi nulla caries orbitam infecerat.

Ut autem clariorem ac diſtinctiorem hujus fungi conceptum formare poſſis, eundem rudi penna à me delineatum tam interna quam externa ſuperficie hic tibi ob oculos ponere placuit.

Dum hæc ſcribo, forte fortuna in manus meas incidunt literæ Patris mei ad Patruum ſcriptæ, felicem ſimilis mali extirpationem continentes, quarum hæc ſunt verba : Non ita pridem Noviomagum accerſitus cum Domino Buil, Medicinæ Doctore, ac Henrico

Schadborn Chirurgo conſilium inii ſuper ficu oculum Monialis ſexaginta annos natæ occupante, qui, extirpatione unanimiter approbatâ, ab Henrico Schadborn feliciter cum toto oculo exſectus eſt.

Fabritius Hildanus centuriæ primæ obſervatione primâ loquitur de caſu haud diſſimili, qui tamen ab hoc noſtro in eo differt, quod ille palpebras intactas reliquerit, hic eaſdem ut & ſupercilium ac malæ portionem obſederit. Conſule præterea Clariſſimum Cornelium Stalpart vander Wiele partis ſecundæ obſervatione nona, qui plures citat Authores de hoc affectu agentes, quem nominat etiam exophthalmiam, ſed apud doctiſſimum dexterrimumque Dominum Antonium Nuk, dum viveret, Anatomiæ Profeſſorem Lugduni Batavorum in tractatu nunquam ſatis laudato de ductibus oculorum aquoſis paginâ centeſimâ vigeſimâ & ſequentibus aliam exophthalmiæ ſpeciem videre poteris, quæ à nimia humoris aquei copia exoritur ideoque ab Authore mox citato hydrophthalmiæ nomine inſignitur; hic affectus ibidem ſanatus eſſe dicitur perforatione pupillæ per acum ſæpius repetita ac aquei humoris portione ſuperfluâ extractâ.

Observatio II.

De Semiplegia viginti quatuor horarum ſpatio ſanata.

SEcundum proverbium Belgicum morbi ſubito ac inopinato irruere ſolent, ſed tarde abire, quod inprimis locum habet in paralyſi aliiſque morbis ex viſcoſo humore productis; contrarium tamen nonnunquam evenire, ex hiſtoria, quæ ſequitur, evadet manifeſtum. Vir quinquaginta circiter annorum, dum ſub dio circa meridiem apricatur, hemiplegia dextri lateris corripitur, ut & paralyſi linguæ, ſic ut ne verbum quidem pronunciare poſſet; circa ſeptimam veſpertinam ipſum inviſi ac propinavi mixturam ſudoriferam ac antiparalyticam ex antimonio diaphoretico, croco, ſale volatili ſuccini, cinnabari nativa aliiſque conſtantem, unde ſummopere ſudavit, ac tanto cum levamine, ut poſtero mane iterum loqueretur, manum, pedemque pro lubitu moveret, ac in totum priſtinæ ſanitati reſtitutus eſſet.

Mirum me hercule, paralyſin hominis quinquagenarii, quæ alias tardæ teſtudinis inſtar abire conſuevit, tam cito ſanatam eſſe.

Patiens, ne recidivam pateretur, per aliquod temporis intervallum uſus eſt ſale vola-

tili oleoſo ut & vino medicato ex radice valerianæ ſylveſtris, zedoariæ, majorana, roremarino, primula veris aliiſque confecto.

Atque ita ægrotus noſter huc uſque ab omni recidiva permanſit immunis, quamvis jam duo anni tranſierint ab illo die, quo paralyſis eundem invaſit.

Haud opus eſſe exiſtimo hic loci multis verbis explorare hujus morbi originem ac medelæ rationem, quandoquidem facillime intelligi poteſt, viſcoſum quendam humorem in capitis hac aut illa parte propter obſtructionem ſubſtitiſſe, eundemque calore ſolis ex latibulo ſuo propulſum eſſe in truncum dextrum medullæ ſpinalis ac nervos linguam motitantes, atque hoc pacto dimidia medullæ ſpinalis parte nerviſque prædictis obſtructis ita, ut ſucco nerveo introitus negaretur, paralyſin dextri lateris pariterque linguæ productam eſſe.

OBSERVATIO III.

De fractura maxillæ inferioris ſine faſciis ſanata.

Oſſium fracturæ quiete præſertim ac ligaturis idoneis ſanantur, ſed maxilla inferior diſtracta faſcias vix patitur nec etiam aſſiduam quietem, quoniam inter comedendum aliquatenus moveri debet. Hic

Hic igitur modum, quo hæc fractura feliciter ſanata fuit, paucis deſcribam.

Ante aliquot ſeptimanas puero duodecim circiter annorum equi calcitratione os maxillæ inferioris ita diffractum eſt, ut una maxillæ pars introrſum, altera vero extrorſum continuo dimoveretur.

Quid igitur hic agendum erat, ut oſſa diffracta juxta ſe invicem quieſcerent? Forſan commendabis hic faſciam, ſed illa huic parti minime adaptari poterat cum fructu, quare Chirurgus excogitavit inſtrumentum eburneum, cujus cavitas recipiebat quatuor dentes, (utrinque nempe duos) atque illius ope maxilla diffracta immota permanebat & viginti dierum ſpatio perſanata fuit.

OBSERVATIO IV.

De phthiſi ſcrophuloſa.

QUotidie in praxi experimur phthiſin crebro eſſe ſymptomaticam, ac ſicut illa nonnunquam à ſcorbuto, aſthmate, hæmoptoë, morbillis, variolis, ac Ictero producitur, ſic etiam aliquando ſcrophularum ſoboles eſt, ut patebit ex ſequentibus.

Puerulus octo circiter annorum fructibus crudis aſſuetus non ita pridem tumorem quendam perſenſit in collo, qui indies magis magiſ-

magiſque accreſcebat; non longo poſt tempore plures inſequebantur, totum prope collum occupantes ac ad tactum dolentes.

Sanguis ſcilicet hujus pueruli ſaturatus erat acidis ac viſcoſis humoribus ex abuſu fructuum horariorum productis, qui totam corporis machinam peragrantes ſubſtiterunt potius circa glaudulas quam alibi, quia in illis vaſcula non procedunt rectis lineis, ſed ſpiratim.

Verumenimvero quid in cauſa fuit, quod acres ac viſcidi illi humores potius ſtagnaverint circa glandulas colli, quam aliarum partium? abſque dubio aër ambiens circa collum utpote nudum humores frigore citius ac facilius remorari poterat ac incraſſare, quam in aliis partibus contra frigus munitis.

Hi igitur humores in glandulis colli conglomeratis vel potius (ut Clariſſimi Nuckii verbis utar) vaſcularibus coacervati copia ſua tumores ac acredine dolorem produxerunt.

Tumores hi ſtrumæ vel ſcrophulæ appellantur, ac ingens periculum portendunt, ſi doleant, quare nihil boni ominabar & præcipue quidem quia ægrotulus omnia interna medicamenta mirum in modum faſtidiebat, & vitæ ratione minimè bonâ utebatur.

Quia tamen ſatius erat anceps experiri remedium quam nullum, externis Medicamentis rem aggreſſi ſumus ac primo impoſuimus

mus emplaſtrum de ranis cum duplici Mercurio, deinde emplaſtrum de cicuta, tandemque emplaſtrum manus Dei nomine ſuperbiens ac deſcriptum in Pharmacopœa doctiſſimi Jacobi le Mort Profeſſoris in Chymia Lugduni-Batavorum, ſed irrito conatu, nam tumores quotidie magis magiſque accreſcebant, & corpus ægrotuli decreſcebat, tabeſcebatque, quoniam febris hectica aderat cum tuſſi primo ſicca, deinde purulenta, atque ita patiens noſter tandem poſt diuturnum languorum phthiſi extinctus eſt.

Antequam curam aggrederer, phthiſin prædixi, quia metuebam, ne ſcrophulæ non tantum collum ſed & pulmones ac meſenterium pariter invaderent, ſicut illud ſæpius contingere ſolet, imo Petrus Adriani filius expertiſſimus Amſtelodamenſis Chirurgus mihi retulit, ſe aperuiſſe cadaver Comitis cujuſdam Suevi pueritiam nondum egreſſi, quem ſtrumæ collum obſidentes extinxerant, atque non tantum in meſenterio & pulmonibus, ſed etiam in glandula thymo plurimas ſcrophulas ſe præbuiſſe conſpiciendas. Si plura deſideres phthiſin ſcrophuloſam ſpectantia, adire poteris phthiſiologiam doctiſſimi expertiſſimique Richardi Morton lib. III. cap. I.

Sed quando phthiſis ex ſtrumis producitur? tunc ſcilicet, cum acidi ac viſcidi humores,

res tractu temporis pulmonum glandulas etiam obſtruunt, inflammant, ſuppurant, unde febris, tuſſis, ſputum purulentum ac ipſiſſima mors procedit.

Observatio. V.

De ſingultu aliquot ſeptimanas perſeverante.

Singultus plerunque momentaneum eſt incommodum ac fere ſemper ſponte evaneſcit, ideoque morbis vix annumeratur, ſed aliquando tam pertinax eſt malum, ut nullis remediis obtemperet, & tunc non immerito morbi nomine appellatur. Puella quatuordecim præterpropter annorum non ita pridem febri corripiebatur ephemera, quam inſequebatur ſingultus adeo vehemens, ut manus & pedes ſimul concuterentur, & caput retrorſum magnâ vi convelleretur; ægrotula interea temporis, expers febris, bene comedebat ac placide dormiebat; ſed liquida non ſine ſumma difficultate deglutiebat.

Acidus ſcilicet humor febriculam producens ex maſſa ſanguinea tranſlatus eſt in os ventriculi, membraniſque ejuſdem pertinaciſſime impactus irritavit adeo vehementer nervos numeroſe ibidem diſperſos, ut ſuccus nerveus magnâ copiâ protruderetur non tantum in orificium ventriculi, ſed ſimul etiam

in

in diaphragma annexum, illudque ambiens, inque alios muſculos inſpirationi inſervientis, imo etiam in muſculos, caput, manus & pedes agitantes, unde producta eſt violenta illa aëris impulſio, quæ ſingultus vulgo appellatur, pariterque convulſio capitis, manuum, pedumque.

Quamvis haud ignorarem, ſingultum febrim continuam comitantem ingens periculum portendere, eundemque præter conſuetudinem longum haud raro arguere jecur inflammatum, ut & aphthas os ventriculi obſidentes, attamen ægrotulæ noſtræ nihil periculi ominari poteram, quia nulla febris eandem excruciabat.

Primo igitur præſcripſi pulverem ad ſternutationem excitandam, nimirum ut per violentam hanc aëris expulſionem contrarius ſingultus motus tolleretur, ſed ille non magis juvabat, quam cereviſia, in qua ſemen anethi, carui, portulacæ & papaveris albi decoctum fuerat, quanquam illa tantis laudibus ornetur contra hunc affectum ab Expertiſſimo Foreſto.

Quid ſit? patiens rei ridiculæ narratione audita cachinnum tollit, atque ita extemplo convaluit, ſic ut caſus effecerit fortuitus, quod medicamenta licet optima non poterant, dum per riſum aër tanto impetu expelleretur, ut ſingultus, cujus motus contra-

rius

rius eſt, tolleretur ac exularet per triduum, quo exacto rediit ille, quia nempe acredo orificio ventriculi pertinaciter inhærens à riſu nondum penitus excuſſa fuerat.

Conſuluimus igitur, ut patiens ſpirituum aliquandiu retineret, ac ut os frigidâ colluerет; adhæc præſcripſimus opiata, ſudorifera, carminantia, ſed incaſſum, qua de cauſâ acrem materiam adeo pertinaciter impactam vomitorio tolli debere cenſebam, ſed parentes recuſabant illud admittere in tenellâ hac ægrotulæ ætate, ideoque vinum medicatum præſcripſi, quod conſtabat ex radice jalappæ, zedoariæ, Valerianæ Sylveſtris, herba cardui benedicti, menthæ, rhabarbaro, foliis ſennæ, ſemine cardamomi minoris, caſtoreo, aliiſque â quo quotidie ſemel aſſumto ad uncias tres alvus bis aut ter laxabatur, atque hoc pacto convulſiones capitis, manuum pedumque ſingultum antea comitantes, primo ceſſabant, deinde etiam ſingultus ipſe indies magis magiſque miteſcebat, donec ſextâ tandem ſeptimanâ penitus evanuerit.

Tulpius in obſervationibus ſuis perhibet, ſingultum duodecimo plerunque die ceſſare, ſed noſter multò diutius perſeveravit ac expertiſſimus Foreſtus lib. XVIII. cap. XII. loquitur de vetula, quæ aliquando per ſemiannum ſingultiebat, nec minus convaleſcebat.

Circa

Circa idem tempus duo curæ meæ commiſſi erant, qui à tertiana anni 1693. mediâ æſtate periculoſe ac pertinaciter graſſante convaleſcentes ſingultu miſerè diſcruciabantur, qui ſummam deglutiendi liquoris difficultatem creabat ac nullis remediis obediebat donec octiduo exacto ſponte tandem evaneſceret.

Observatio VI.

De congerie glandularum ex apoſtemate mammæ prodeunte.

Multis morbis affligitur corpus humanum, ac præcipue quidem muliebre, quod aliquos adhuc patitur affectus, quibus ſexus viros exemit, ac inter hos nullus frequentior abſceſſu mammæ, ſed hic raro admodum tam enormis eſt, quam ille qui ſequitur.

Juvencula viginti annorum primipara conquerebatur de tumore dextræ mamillæ, quam mulierculæ pro more dolorificis ſuis frictionibus adeo moleſtarunt & contuderunt, ut ægrota quotidie febricitaret, ac mamma de die in diem magis magiſque intumeſceret atque doleret.

Tandem accerſitus præſcripſi cataplaſma emolliens circa veſperam, unde tumor eadem

dem noctè diſruptus paulo ſupra papillam ingentem puris copiam profudit; ſequentibus aliquot diebus etiam haud parum puris promanavit, illius tamen effluxus aliquatenus impediebatur à corpore duriuſculo pollicem longo & craſſo, albicante, ac ulceris foramen magna ex parte obturante, quod tertio vel quarto die prorupit è mamma, atque ita multum puris profluxit; corpus hoc per noctem in aqua maceratum nihil aliud erat quam congeries glandularum cum annexa pinguedine fœtorem quendam ſpirans.

Ulceri cavo, quod nucem juglandem æquabat magnitudine, plumaceolum applicabatur cum balſamo Arcæi, ac ſuperimponebatur primis diebus cataplaſma, deinde vero Emplaſtrum Stipticum Paracelſi, atque ita ulcus quindecim dierum ſpatio coaluit.

Anno poſt ulceris coagmentationem transacto iterum peperit hæc juvencula ac eadem mamma lactavit aliquandiu infantem, ſed poſtea coacta fuit eandem exſiccare; quæ quidem multum lactis profundebat quotidie, ſed adeo dolebat inter lactandum, ut cruciatum diutius perferre nequiret patiens.

Mirum fortaſſe alicui videbitur, mammam, cujus multi canales lactiferi apoſtemate ſuppurati ac diſrupti fuere, adhuc lacte diffluere poſſe, ſed mirari deſinet, ubi ex Clariſſimo Antonio Nuk in Adenographia curioſa didicerit,

cerit, ductus lactiferos, antequam papillam attingant, anaſtomoſibus inter ſe junctos eſſe, unde contigit, ut lac in glandulis reſiduis ſecretum per vias laterales in alios papillæ ductus integros adhuc tranſierit atque hoc pacto è papilla copioſe propulſum ſit.

Si aliquis hic loci interroget, qua ratione mammæ lacte diſtentæ exſiccentur? reſpondeo, lac in mammis contentum ab emplaſtris idoneis fluidius reddi atque ita per venas & vaſa lymphatica retrogredi ad maſſam ſanguineam, quod facile fieri poteſt, quia ductus lactiferi, ut doctiſſimus Antonius Nuk diſtinctè demonſtrat, valvulis deſtituuntur. Dum mentio ſit niveorum illorum ac quovis ferè momento innumeris ſuſpiriis elevatorum cordis promontoriorum cum elegantiſſimis corallinis ſuis cacuminibus,(ut verbis utar doctiſſimi M. F. Geuderi in diatriba de fermentis c. 13) hic loci mammarum deſcriptionem annectere placet ex celeberrimo A. Nuk, quod nempe ſint, ſicut aliæ glandulæ conglomeratæ, textura minutiſſimorum vaſorum ex tenuiſſimis arteriolis conflatorum, ſanguinem variis particulis gravidum vehentium, ac in duo deſinentium vaſcula, quorum alia venoſa ſunt ſanguinem admittentia venoſum, alia excretoria; ſubſtantia verò papillarum fibroſa eſt, ac convenit cum ſtructura glandularum conglobatarum, quæ potiori jure

S ve-

veſiculares dicendæ forent.

Si ſanguis papillas diſtendens diutius in iiſdem remoretur, aceſcit ac fiſſuras inducit aliquando, ad quas ſanandas balſamum lucatelli egregium non raro expertus ſum.

Mammarum glandulæ numeroſiſſimis nervis donantur, nimirum ut ita lac ſuccinervei copiâ irroretur, temperetur ac dulceſcat, atque ſecretio ejuſdem promoveatur, dum glandulæ molliter comprimuntur; hinc forſan aliquis concluderet, infantes haud difficulter imbui poſſe nutricum moribus, dum ſuccum nerveum lacti permiſtum lactent.

OBSERVATIO VII.

De Apoſtemate Jecoris feliciter ſanato.

SIcut abſceſſus hepatis ex vulnere capitis ortus plerunque lethalis eſſe reperitur ſecundum Petrum Pigræum alioſque, ſic è contrario ille non raro feliciter ſanatur, ſi ex mala jecinoris diſpoſitione originem trahat, quia tum temporis plerunque præcedit inflammatio, quâ mediante hepatis ſubſtantia coaleſcit cum peritonæo, & ſic abſceſſus apertus pus contentum extra abdomen effundit, quod alias in illius cavitatem promanaret & mortem inferret; hanc veritatem ſequens caſus confirmabit. Ante aliquot menſes Juvenis octo-

octodecim annos natus me inviſit ac conqueſtus eſt de dolore dextri lateris circa coſtas ſpurias; præſcripſi apoſema attenuans, pulveres acidum temperantes ac emplaſtrum ex gummi Caranna Mercurio vivo permiſtum.

Poſt aliquod temporis intervallum æger pallidus atque extabefactus ad ædes noſtras rediit dicens, ſe nihil levaminis ex remediis à me præſcriptis perſenſiſſe; juſſi igitur ut corpus denudaret, atque ita infra coſtas ſpurias inveni apoſtema maturum, licet ejuſdem cum cute coloris, externe non ſuperans pugni magnitudinem, cui impoſui corroſivum Paræi adeo decantatum circa veſperam, illudque reliqui uſque in poſterum diem, quo tempore diviſi eſcharam ſcalpello, atque ita viginti quatuor unciæ puris candidi ac bene cocti effluxerunt, ac multo plus promanaſſet, niſi exitum turundâ occluſiſſem; eodem die adhuc ſemel idem puris pondus extraxi, quod progreſſu temporis magis magiſque minuebatur; ſeparata poſt aliquot dies eſcharâ ſpecillum ad digiti longitudinem ſurſum protrudere poteram ſine reſiſtentia, quamobrem adhuc per aliquod temporis intervallum turundam balſamo Arcæi inunctam impoſui, ſed non valde longam, tandemque applicui plumaceolum, atque hoc pacto patiens noſter ſex ſeptimanarum ſpatio ab abſceſſu hoc horrendo ſanatus eſt & brevi poſt tempore pin-

guis & nitidus evaſit, qui antea cadaveris potius quam hominis viventis imaginem referebat.

Antequam tumor aperiretur, ægrotus appetitu proſtrato, ac tuſſi moleſta laborabat, ſed utrumque malum poſt apertionem brevi evanuit.

Si quis jam temporis me interroget, unde tanta puris copia profluxerit, cum tumor externè adeo exilis appareret, reſpondeo apoſtema illud penetraſſe uſque in gibbam jecoris partem, quod ſpecillum tam longè ſurſum protruſum etiam demonſtrare videtur, ſed regeret fortaſſe aliquis, pus in tali caſu profluxurum in cavitatem abdominis, ſed replico, jecur prius inflammatum fuiſſe & poſt inflammationem coaluiſſe cum peritonæo, atque ita tumorem externè ſe præbuiſſe conſpiciendum ac me quaſi manu duxiſſe ad apertionem.

Similem caſum videre licet apud doctiſſimum expertiſſimumque Dominum Petrum de Marchettis obſervatione LII. apud Clariſſimum dexterrimumque Fredericum Ruiſchium, Profeſſorem Amſtelodamenſem Obſervatione L. nec non apud Petrum Adriani filium Chirurgum Amſtelodamenſem expertiſſimum Obſervatione quarta Auctarii ſecundi poſt Scultetum.

OB-

OBSERVATIO VIII.

De duro palpebræ tumore ablato.

TRes tuberculorum ſpecies palpebras infeſtare conſueverunt, hordeolum nempe, grando & lithiaſis; primum in ſumma palpebra ſuccreſcit oblongiuſculum, ac ſuppuraſcens ſimile eſt grano hordei, alterum eſt tuberculum rotundum, tranſlucidum atque huc & illuc mobile, tertium verò tuberculum eſt nodus durus, cujus extirpationem hæc obſervatio proponet. Matrona triginta circiter annorum jam per annum unum & alterum geſtaverat tuberculum durum in palpebra ſuperiori, ejuſdemque cum cute coloris, quod indies magis magiſque accreſcebat, ſic ut jam perveniſſet ad magnitudinem piſi mediocris, ac aliquatenus etiam doleret, quare patiens, formidans ne malum tandem valdè accreſceret, me conſuluit cupiens illud auferri.

Impoſuimus igitur fruſtulum corroſivi Paræi, quod nobis præſentibus horæ dimidiæ ſpatio eſcharam tuberculo inuſſit, quæ intra octiduum cum annexo tuberculo ſeparabatur, atque hoc pacto ulcuſculum cavum brevi tempore carne repletum eſt ac cicatrice haud deformi occluſum, nec patiens ullum in motu palpebræ animadvertit obſtaculum, quod

alias facile contingere poſſet, ſi muſculi palpebræ cauſtico vel ferro læderentur.

OBSERVATIO IX.

De extirpatione digiti.

Sicut ex parva ſcintilla permagnum crebro exoritur incendium, eodem modo ab exili vulnuſculo horrenda nonnunquam producuntur ſymptomata. Chirurgus quadraginta præterpropter annorum in fœtu mortuo extrahendo occupatus ſiniſtræ manus medium digitum circa articulum medium non ita pridem vulneravit, ſed vulnuſculum parvi faciens in operatione incepta pergebat.

Extracto tandem fœtu Chirurgus dolorem ſentiebat in digito, qui ſingulis momentis magis magisque exacerbatus febrim, vigilias ac animi frequentia deliquia poſt aliquot horas afferebat; quicquid applicabatur externe, quicquid interne aſſumebat ægrotus, nihil juvat.

Quarto læſionis die accerſitus animadverti, quod apicem digiti jam invaſerat gangræna, quæ intra biduum, non obſtantibus idoneis remediis, totum digitum tranſcendit, quamobrem, ægro conſentiente, digitum in parte ſana cuneo ictu mallei lignei adacto ſuſtulimus, atque ita è veſtigio dolor remittebat,

cæ-

cæteraque ſymptomata ceſſabant; vulneri primo plumaceolum cum albumine ovi & pulvere ſanguinem ſiſtente, deinde verò digeſtivum applicabatur, ſuperimpoſito cataplaſmate emolliente & gangrænæ reſiſtente.

Brevi poſt tempore fruſtum tendinis ſeparabatur ac tandem etiam oſſiculum à cuneo fiſſum in ablatione digiti, & ſic ulcus bimeſtri ſpatio omni ex parte coaluit.

Extirpato digito diſſciſſo tendinem vulneratum ac tumidum invenimus, qui omnium horum ſymptomatum cauſa exiſtebat.

Quo pacto vehemens adeo dolor oriatur ex punctura nervi vel tendinis, explicui decadis ſecundæ obſervatione primâ, attamen manifeſtum eſt, dolorem hunc etiam exacerbatum eſſe ex eo, quod patiens digitum læſum operationi adhibuerit, eumque ita ſummopere fatigaverit, ac præterea cum ab urbe abeſſet, interceſſit adhuc multum temporis, antequam idonea medicamenta poſſent applicari, quæ tamen punctus nervus vel tendo extemplo poſt læſionem imponi deſiderat.

Ex dolore vigiliæ, febris ac animi deliquium facili negotio deduci poteſt, nam ut vigilias prius explicemus, dolor in parte læſa nihil aliud eſt quam vehemens adeo fibrillarum agitatio, ut metus adſit ruptionis, vel ipſiſſima ruptio, dum autem agitatur una ner-

vi extremitas parti dolenti inſerta, eodem temporis momento agitatur & altera deſinens in concavum cerebri, unde ſpiritus animales ſolito vehementius moventur & ſomnum impediunt.

Spiritus hi tanto impetu agitati non tantum in partem læſam, ſed etiam in muſculos cordis & membranas arteriarum ſolitò majori copia feruntur, atque ita febris præſto eſt, ſi eam cum Acutiſſimo Borello in tractatu de motu animalium judices eſſe epilepſiam cordis & arteriarum, ſeu cum clariſſimo doctiſſimoque Richardo Morton in tractatu de febribus credas eandem produci ab inordinato motu ſpirituum, ſi verò cum celeberrimo Theodoro Cranen febris eſſentiam conſtituas in mixtura ſanguinis turbata, facile intelligere potes ſpiritus animales magno impetu propulſos cordis muſculos ac membranas arteriarum valde concutere debere, atque ita mixturam ſanguinis turbare, ſicut lactis mixtura, agitatione omnibus notâ, turbatur, dum butyrum conficitur; vel ſi tandem cum pleriſque neotericis febrim oriri exiſtimes ab acido maſſæ ſanguineæ admixto, mentis acie haud difficulter perſpicies ſpiritus impetuoſe agitatos hoc aut illud latibulum poſſe aperire, atque ex eo eluere ac propellere ad maſſam ſanguineam acidum fermentum, quod antea ibidem delituerat immotum.

Ve-

Verum enimvero ſi tandem contingat, ut muſculi cordis ac membranæ arteriarum à motu inordinato ſpirituum adeo vehementer conſtringantur, ut circulatio ſanguinis ſufflaminetur, præ foribus mox aderit animi deliquium.

Quod ſi jam tendinis punctura tantum malorum accerſere potis eſt, admiratione dignum videtur, aliquos adhuc reperiri, ut Marcum Severinum alioſque, qui diſſciſſos tendines acu perforandos ac iterum conſuendos eſſe ſuadent, ſed quantum ad me attinet, ego hanc operationem rejicio cum Nobiliſſimo, doctiſſimoque Petro de Marchettis Obſ. LXII. ubi etiam videre licet delineationem tendinis duodecim digitos longi, qui morſu equi evulſus eſt à muſculo ſuo cum internodio tertio pollicis itidem detruncato.

Observatio X.

De acicula per inguen cum excrementis alvinis ex fiſtula inteſtinali prodeunte.

ANtea narravi, quo pacto lumbrici fiſtulam inteſtinalem perforaverint, hic loci loquar de acicula ex inteſtino per inguen foras propulſa. Mulier quinquagenaria jam per aliquod temporis intervallum in inguine dextro ſenſerat tumorem durum ad inſtar ovi columbini,

bini, quem neglexit, ſed deinde poſt iter ſatis longum pedibus confectum tumor ille intra octiduum uſque adeo increvit, ut mole ſua caput infantis adæquaret, ſi non ſuperaret, ingenti inflammatione, acri dolore ac febri fervidâ comitantibus.

Accerſitus aliquandiu dubius hærebam, num eſſet hernia inteſtinalis an verò tumor ad ſuppurationem vergens, quia tamen vomitus aberat, apoſtema eſſe judicabam, ideoque cataplaſma emolliens præſcripſi ac applicari juſſi, cujus ope abſceſſus hic intra triduum diſruptus eſt ac multum puris effudit; aliquot deinde ſeptimanis ab apertione tumoris jam elapſis ex ulcere prodiit acicula cum excrementis alvinis, unde patiens melius habere cœpit, attamen interea exile remanſit ulcuſculum cum duritie contermina, quæ nucem juglandem adæquabat magnitudine; quamobrem imponi juſſi emplaſtrum ſtipticum Paracelſi tam ad duritiem emolliendam quam ad ulcus conſolidandum idoneum, ac præſcripſi decoctum ligni guajaci, radicis Sarſæparillæ Chinæque, cujus uncias ſex ter de die patiens aſſumit; ſucceſſum tempus docebit.

Abſque dubio mulier hæc aciculam antehac deglutiverat, quæ fiſtulam inteſtinalem peragrando tandem circa inguen dextrum ſubſtitit, ubi punctione ſua inflammationem excitavit, quâ mediante inteſtinum illic loci

cum

cum peritonæo connatum eſt, deinde verò contigit, ut motu periſtaltico inteſtinorum acicula ſitum ſuum ita mutaverit, ut mucro non amplius læſerit membranam inteſtini, atque hoc pacto inflammatio abierit, remanente tamen duritie quadam, qualis haud raro poſt inflammationem relinquitur.

Tandem autem nimia deambulatione agitatus mucro aciculæ, mutato loco, iterum inteſtinum pupugit ac inflammavit adeo vehementer, ut ingens apoſtema inde formatum ſit, quo diſrupto primum pus, deinde verò acicula cum excrementis inteſtinalibus prodiit; inteſtinum autem ante abſceſſus ruptionem cum peritonæo coaluiſſe vel hinc conjicere licet, quod acicula cum excrementis ex ulcere exierit, quæ alias potius in abdominis cavitatem propulſa fuiſſent. Similem hiſtoriam videſis apud Doctiſſimum Fredericum Ruiſchium Obſ. LX. ubi puella tale malum perpeſſa feliciter perſanata eſſe legitur.

FINIS.

P. S.

Ad Observ. I. *Decadis duodecimæ.*

POſtquam cicatrix per menſem unum aut alterum inducta fuiſſet, tuberculum quoddam iterum in conſpectum venit, quod indies magis excreſcens cicatricem rurſus reſeravit, atque ita novus fungus propullulavit priore longe major, qui non tantum miſere fœtebat ſed & vermes producebat, quia ſcilicet muſcæ fœtore allectæ illic ova ſua deponebant, quæ calore fungi excludebantur.

Pars affecta valde dolebat ac multum ſanguinis quotidie profundebat; æger præterea continuo febricitabat, atque tandem attritis viribus placide obdormivit. Poſtquam ab apertione cicatricis adhuc per 4. aut 5. Menſes miſerrime vixiſſet, nullo modo permittere volens, ut fungus de novo productus ferro iterum exſcinderetur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

I N-

INDEX OBSERVATIONUM.

PRIMÆ DECADIS.

OBS. I. DE opthalmia à fungo inducta. pag. 1
II. De uſu fonticuli ejuſque operandi ratione. 5
III. De gangrana. 10
IV. De ſphacelo pedis. 13
V. De eryſipelate cruris. 18
VI. De ulceribus cruris varicoſis. 20
VII. De vulnere oculi. 29
VIII. De tumore ſuppurato nec non de carie oſſis. 42
IX. De fractura tibiæ. 54
X. De diſlocatione humeri. 57

SECUNDÆ DECADIS.

I. De punctura nervi. 63
II. De dolore capitis. 68
III. De contractura tendinis poſt fracturam oſſis humeri. 72
IV. De vena ſecta. 74
V. De crepitu tendinis. 79
VI. De hæmorrhagia ex ulcere tibiæ varicoſo. 80
VII. De ingenti contuſione brachii. 82
VIII. De ganglio in manu. 87

Digitized by Google

SEXTÆ DECADIS.

IX. *De globulo mobili inferioris labii.* 89

X. *De affectu oris apud noſtrates vulgo nuncupato de* Water-kancker. 91

TERTIÆ DECADIS.

I. *De tumore frontis connato.* 103

II. *De ulcere cum carie oſſis maxillæ.* 106

III. *De vulnere cruris per ſclopetum inflicto.* 111

IV. *De ulcere mirando.* 116

V. *De ingenti tumore colli.* 120

VI. *De abſceſſu mirando.* 123

VII. *De lapillo in meatu Urinario contento.* 125

VIII. *De contuſione ſubitò ſanatâ.* 128

IX. *De duro tumore abdominis.* 130

X. *De ſcorbuto.* 131

QUARTÆ DECADIS.

I. *De gingiva male habente.* 138

II. *De ambuſtione.* 140

III. *De hernia.* 144

IV. *De tumore mammæ ſuppurato.* 149

V. *De duro mamillæ tumore diſſoluto.* 151

VI. *De ſummo abdominis cruciatu.* 152

VII. *De papillâ ſanguinem fundente.* 154

VIII. *De ſummo auris cruciatu.* 156

IX. *De cubito propter ligamenta relaxata diſlocato.* 159

X. *De gonorrhæa ex impuro concubitu contracta.* 161

I. *De vulnere capitis.* 170
II. *De vulnere penetrante thoracem.* 184
III. *De vulnere abdominis penetrante.* 197
IV. *De arteria brachii vulnerata.* 208
V. *De fractura tibiæ cum vulnere.* 211
VI. *De diſlocatione tali cum vulnere.* 220
VII. *De naſo læſo ob frigus hibernum.* 224
VIII. *De brachii atrophia, imbecillitate ad motum ac algore.* 228
IX. *De uvula ac tonſillis malè habentibus.* 230
X. *De labio leporino.* 232

SEXTÆ DECADIS.

I. *De fractura tibiæ cum vulnere & fragmento oſſis extra vulnus in conſpectum veniente.* 236
II. *De vulnere pectoris penetrante cum ſyncope.* 238
III. *De vulnere vaſculi lymphatici.* 240
IV. *De ulcere cancroſo pollicis.* 241
V. *De volæ cui ſpina inhærebat.* 243
VI. *De ulcere ductus ſalivalis.* 245
VII. *De fiſtula lumborum in alterum renem penetrante.* 246
VIII. *De vulnere oculi miſerando cum contuſione.* 247
IX. *De hernia lethali.* 251
X. *De paralyſi utriusque brachii poſt colicam bilioſam.* 252

SEPTIMÆ DECADIS.

I. *De Epilepſia miranda.* 256

II. *De motibus Epilepticis continuis.* 265

III. *De tremore pollicis, ſpaſmo manus & panaritio digiti.* 267

IV. *De manu in magnam molem adaucta.* 272

V. *De ſpaſmo muſculorum temporalium cum paroxyſmo febris veniente & fugiente.* 275

VI. *De exiguo cruris vulnere & tamen lethali.* 280

VII. *De diſtorſione colli.* 282

VIII. *De ſemine nimis cito & intempeſtive prorepente.* 284

IX. *De faba in fiſtulam pulmonalem prolapſa cum interitu ægrotuli.* 286

X. *De lue uenerea.* 287

OCTAVÆ DECADIS.

I. *De effectibus tonitru & fulminis circa corpus humanum.* 297

II. *De fractura perperam ſanata reſtitutione.* 303

III. *De ruptura uveæ.* 310

IV. *De diſruptione uveæ ab interna cauſa.* 318

V. *De vulnere penetrante in cavitatem oſſis frontis circa ſupercilium ſiniſtrum.* 319

VI. *De ſuppuratione mamillæ in infante.* 321

VII. *De hemiplegia inopinato ſanata.* 321

VIII. *De amputatione horrendi tumoris è nucha dependentis.* 323

IX.

IX. *De loquela depravata ob duplicem uvulam.* 326
X. *De tuberculo frontis ſanato.* 327

NONÆ DECADIS.

I. *De fungo brachii immani.* 329
II. *De fungo plantæ pedis mirabili.* 342
III. *De ſarcomate inguinis.* 344
IV. *De fungo capitis.* 345
V. *De tumore circa ſpinam dorſi.* 346
VI. *De tumore duro manus.* 348
VII. *De ſtrumoſo tumore colli feliciter ſanato.* 349
VIII. *De tumore duro malleoli.* 350
IX. *De cancro mamillæ pro voto extirpato.* 351
X. *De ſcrophulis feliciter tandem ſanatis.* 352

DECIMÆ DECADIS.

I. *De ulcere ſinuoſo perinæi.* 354
II. *De fiſtula perinæi poſt gonorrhæam relicta.* 355
III. *De fiſtula penis & ſcroti periodica.* 356
IV. *De vulnere manus cum fractura oſſis.* 357
V. *De vulnere pectoris lethali.* 360
VI. *De ingenti atheromate feliciter ſanato.* 361
VII. *De hydrope ovarii muliebris utriusque.* 362
VIII. *De fungo cerebri.* 364
IX. *De ulcere ſinuoſo circa nates.* 368
X. *De brachio ſubito ſeparato.* 370

DECAS UNDECIMA.

I. *De abſceſſu abdominis ſupra inguen dextrum ſito, à quo duo lumbrici prodierunt.* 373

II. *De vulnere Capitis perforatione Cranii ſanato.* 374

III. *De medela vulneris poſt calculi ſectionem relicta.* 376

IV. *De miranda brachii concuſſione.* 378

V. *De abſceſſu ſub lingua mortem minitante.* 382

VI. *De caſu ex alto Noctambuli.* 384

VII. *De vera bronchocele.* 387

VIII. *De raro tumore infra oculum.* 388

IX. *De ſpina bifida.* 390

X. *De glandulis compluribus cum excrementis alvinis evacuatis.* 391

DECADIS DUODECIMÆ.

I. *De fungo oculi mirando nec non de ejusdem felici extirpatione.* 394

II. *De ſemiplegia viginti quatuor horarum ſpatio ſanata.* 399

III. *De fractura maxilla inferioris ſine faſciis ſanata.* 400

IV. *de phthiſi ſcrophuloſa.* 401

V. *de ſingultu aliquot ſeptimanas perſeverante.* 404

VI. *de Congerie glandularum ex apoſtemate mammæ prodeunte.* 407

VII. *de Apoſtemate Jecoris feliciter ſanato.* 410

VIII.

VIII. *de duro palpebræ tumore ablato.* 413
IX. *de extirpatione digiti.* 414
X. *de acicula per inguen cum excrementis alvinis ex fiſtula inteſtinali prodeunte.* 417

TECA NAZ. NAP. VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google